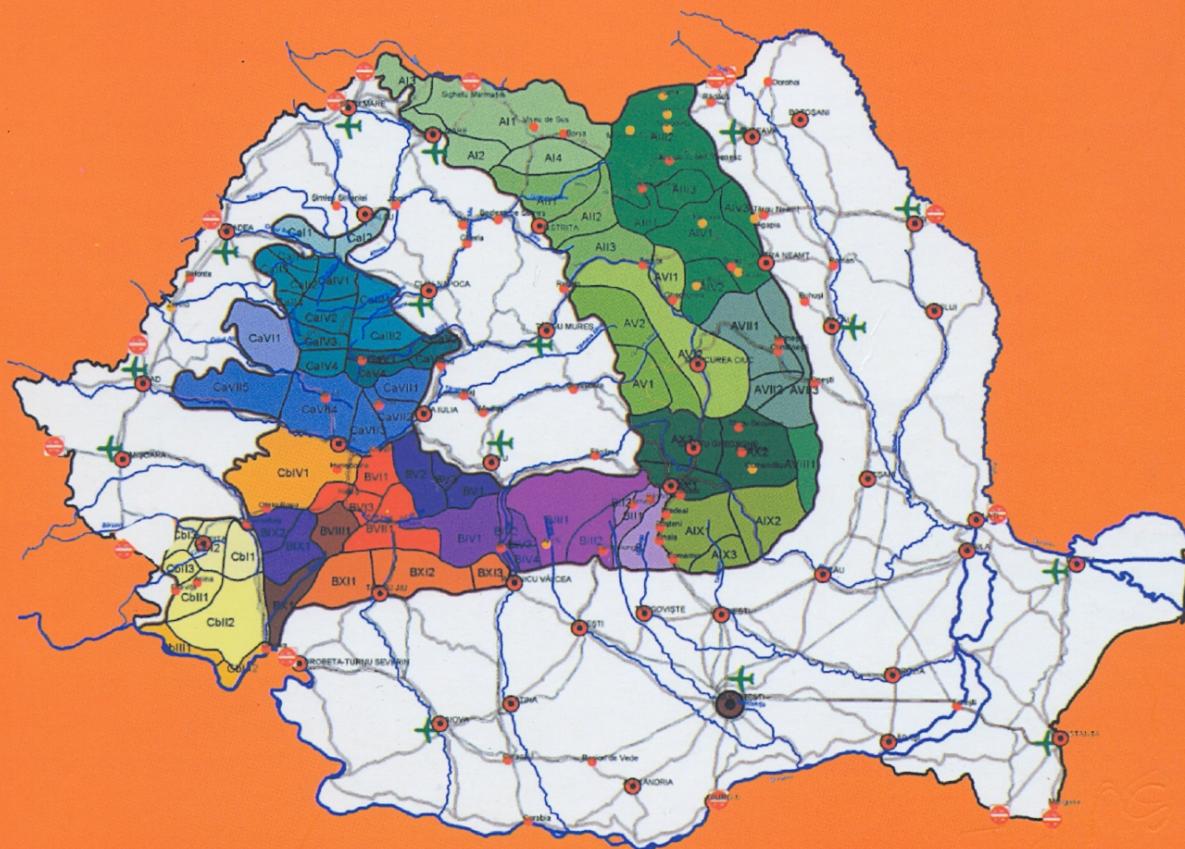

VASILE SURD
(Coordonator)

MONOGRAFIA TURISTICĂ A CARPAȚILOR ROMÂNEȘTI

Presa Universitară Clujeană

VASILE SURD
(Coordonator)

**MONOGRAFIA TURISTICĂ
A CARPAȚILOR ROMÂNEȘTI**

Presă Universitară Clujeană
2008

Tehnoredactarea computerizată și grafica: Vasile Zotic

2008 Vasile Surd

Toate drepturile rezervate.

Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice mijloace fără acordul autorului (coordonatorului) este interzisă.

Universitatea „Babeș-Bolyai”

Presă Universitară Clujeană

Director: Horea Cosma

Str. Republicii, nr 24

3400 cluj-napoca

ROMÂNIA

Tel.: + 40 64 405 352

Fax: + 40 64 191 906

E-mail: presa_universitara@email.ro

ISBN:978-973-610-689-7

Autori:

1. CADRUL NATURAL

Valeria Velcea, I. Velcea, Universitatea București

2. VALORILE ANTROPICE

I. Talabă, A. Tacu și I. Bojoi, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași

3. ISTORIA TURISMULUI, INFRASTRUCTURĂ CURATIVĂ ȘI CIRCULAȚIA TURISTICĂ

N. Ciangă, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

4. CĂILE DE TRANSPORT ȘI COMUNICAȚIE

V. Surd, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

5. REGIUNILE TURISTICE ALE CARPAȚILOR ROMÂNEȘTI – INTRODUCERE

I. Bojoi, A. Tacu, I. Talabă, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași

6. ZONELE TURISTICE ALE CARPAȚILOR ORIENTALI

I. Bojoi, A. Tacu, I. Talabă, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași.

7. ZONELE TURISTICE ALE CARPAȚILOR MERIDIONALI

Valeria Velcea, I. Velcea, B. Negoescu – Românași, Universitatea București, A. Savu, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca.

8. ZONELE TURISTICE ALE CARPAȚILOR OCCIDENTALI

P. Cocean, V. Surd, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, M. Olaru, Universitatea de Vest, Timișoara.

CUPRINS

„EPOPEEA” MONOGRAFIEI TURISTICE A CARPAȚILOR ROMÂNEȘTI

1. CARACTERISTICILE GENERALE ALE CARPAȚILOR ROMÂNEȘTI	1
1.1. Cadrul natural	1
1.1.1. Relieful carpatic și peisajele cu valoare turistică	1
1.1.2. Clima Carpaților	4
1.1.3. Hidrografia	7
1.1.4. Biocenozele carpatice	7
1.1.5. Parcuri și rezervații naturale	8
2. VALORILE ANTROPICE	10
2.1. Considerații generale asupra valorilor antropice	10
2.2. Monumentele istorice și de arhitectură	10
2.3. Ocupații de interes turistic	12
2.4. Obiceiuri și datini	12
3. ISTORIA TURISMULUI CARPATIC	14
4. BAZA CURATIVĂ ȘI TURISTICĂ	16
4.1. Baza curativă	16
4.2. Baza hotelieră și de cazare	16
4.3. Baza gastronomică	18
4.4. Instalații complementare de deservire turistică	19
5. CIRCULAȚIA TURISTICĂ	20
6. CĂILE DE COMUNICAȚIE ȘI TRANSPORT	21
7. REGIUNILE TURISTICE ALE CARPAȚILOR ROMÂNEȘTI	23
7.1. Zonele turistice ale Carpaților Orientali	25
7.1.1. Zona Maramureș – Rodna – Oaș	25
7.1.1.1. Subzona Maramureș (AI1)	25
7.1.1.2. Subzona Baia Mare (AI2)	27
7.1.1.3. Subzona Oaș (AI3)	29
7.1.1.4. Subzona Masivului Rodnei (AI4)	30
7.1.2. Zona Năsăud – Bârgău – Călimani	31
7.1.2.1. Subzona Năsăud (AII1)	31
7.1.2.2. Subzona Bârgău (AII2)	33
7.1.2.3. Subzona Călimani (AII3)	34
7.1.3. Zona Dorna – Rarău – Obcinele Bucovinei	36
7.1.3.1. Subzona Depresiunea Dorna (AIII1)	36
7.1.3.2. Subzona Obcinele Bucovinei (AIII2)	37
7.1.3.3. Subzona Rarău – Giuamalău (AIII3)	40
7.1.4. Zona Neamț – Ceahlău – Bistrița	41
7.1.4.1. Subzona Ceahlău – Izvoru Muntelui – Bazinul Mijlociu al Bistriței (AIV1)	41
7.1.4.2. Subzona Bicză – Hășmaș (AIV2)	43
7.1.4.3. Subzona Subcarpatică Neamț (AIV3)	45
7.1.5. Zona Gurghiu – Sovata – Harghita	47
7.1.5.1. Subzona Gurghiu – Harghita (AV1)	47
7.1.5.2. Subzona Sovata – Praid (AV2)	48
7.1.6. Zona culoarului depresionar intramontan de baraj vulcanic	49
7.1.6.1. Subzona Borsec – Bilbor (AVI1)	49
7.1.6.2. Subzona Giurgeu – Ciuc – Tușnad (AVI2)	51
7.1.7. Zona Trotuș	52
7.1.7.1. Subzona Munților Tarcău – Ciuc (AVII1)	54
7.1.7.2. Subzona Slănic – Târgu Ocna (AVII2)	53
7.1.7.3. Subzona Oituz – Cașin – Tazlău (AVII3)	54
7.1.8. Zona Vrancea	56
7.1.9. Zona Buzău – Ciucaș	57
7.1.9.1. Subzona Ciucaș (AIX1)	58
7.1.9.2. Subzona Buzău – Siriu (AIX2)	59
7.1.9.3. Subzona Slănic Prahova – Vălenii de Munte (AIX3)	59
7.1.10. Zona „Țăra Bârsei”	60

7.1.10.1. Subzona Braşov (AX1)	60
7.1.10.2. Subzona Covasna (AX2)	63
7.1.10.3. Subzona Baraolt – Perşani (AX3)	64
7.2. Zonele turistice ale Carpaţilor Meridionali	65
7.2.1. Zona Masivul Bucegi – Valea Prahovei	67
7.2.2. Zona Culoarul Bran – Rucăr – Piatra Craiului	71
7.2.2.1. Subzona Bran – Rucăr – Dealul Mateiaş (BII1)	71
7.2.2.2. Subzona Masivul Piatra Craiului (BII2)	73
7.2.3. Zona Munţilor Făgăraş – Iezer	75
7.2.3.1. Subzona Creasta Făgăraşului (BIII1)	75
7.2.3.2. Subzona Transfăgrăşanului (BIII2)	77
7.2.3.3. Subzona Masivul Iezer (BIII3)	79
7.2.4. Zona Munţii Lotrului – Valea Oltului	80
7.2.4.1. Subzona Munţilor şi Văii Lotrului (BIV1)	80
7.2.4.2. Subzona Defileului Olt (BIV2)	81
7.2.4.3. Subzona „Ţara Loviştei” (BIV3)	83
7.2.4.4. Subzona Munţilor Cozia (BIV4)	83
7.2.5. Zona Munţilor Cibin (Cindrel)	84
7.2.5.1. Subzona Păltiniş (BV1)	84
7.2.5.2. Subzona Valea Sadului (BV2)	84
7.2.5.3. Subzona Valea Sebeşului (BV3)	85
7.2.5.4. Subzona Mărginimii Sibiului (BV4)	86
7.2.6. Zona cetăţilor daco-romane	87
7.2.6.1. Subzona cetăţilor dacice (BVI1)	87
7.2.6.2. Subzona Platoul Luncanilor (BVI2)	89
7.2.6.3. Subzona Sarmizegetusei Romane (BVI3)	90
7.2.7. Zona Munţilor Parâng	91
7.2.8. Zona Munţilor Retezat	92
7.2.9. Zona Munţilor Godeanu – Ţarcu – Muntele Mic	95
7.2.10. Zona Băile Herculane – Valea Cernei	96
7.2.11. Zona carstică din nordul Olteniei	98
7.2.11.1. Subzona Ponoarele Padeş – Runcu Sohodol (BXI1)	99
7.2.11.2. Subzona Peştera Muierii – Polovragi (BXI2)	100
7.2.11.3. Subzona Buila – Bistriţa Vâlcii (BXI3)	100
7.3. Zonele turistice din Carpaţii Occidentali	101
7.3.1. Munţii Apuseni	101
7.3.1.1. Zona Plopiş – Meseş	102
7.3.1.1.1. Subzona Plopişului (CaI1)	102
7.3.1.1.2. Subzona Meseşului (CaI2)	102
7.3.1.2. Zona Pădurea Craiului	104
7.3.1.2.1. Subzona Defileului Crişului Repede (CaII1)	104
7.3.1.2.2. Subzona Valea Iadei (CaII2)	106
7.3.1.2.3. Subzona Albioara – Şoimuş (CaII3)	107
7.3.1.2.4. Subzona Valea Videi (CaII4)	109
7.3.1.3. Zona Gilău – Muntele Mare	109
7.3.1.3.1. Subzona Someşului Mic (CaIII1)	109
7.3.1.3.2. Subzona Muntele Mare (CaIII2)	111
7.3.1.4. Zona Bihor – Vlădeasa	112
7.3.1.4.1. Subzona Vlădeasa (CaIV1)	112
7.3.1.4.2. Subzona Padiş – Scărişoara (CaIV2)	114
7.3.1.4.3. Subzona Bihariei (CaIV3)	116
7.3.1.4.4. Subzona versantului vestic al Munţilor Bihor (CaIV4)	117
7.3.1.5. Zona „Ţării Moţilor” şi a Trascăului	118
7.3.1.5.1. Subzona Văii Arieşului (CaV1)	118
7.3.1.5.2. Subzona Petridului (CaV2)	122
7.3.1.5.3. Subzona Depresiunii Trascău (CaV3)	123
7.3.1.5.4. Subzona Detunatelor (CaV4)	124

7.3.1.6. Zona Codru Moma	125
7.3.1.7. Zona Apusenilor Meridionali	127
7.3.1.7.1. Subzona Râmeț – Intregalde (CaVII1)	127
7.3.1.7.2. Subzona Văii Ampoiului (CaVII2)	128
7.3.1.7.3. Subzona Geoagiu (CaVII3)	129
7.3.1.7.4. Subzona Băița – Bulzești (CaVII4)	130
7.3.1.7.5. Subzona Zarandului (CaVII5)	131
7.3.2. Munții Banatului și Munții Poiana Ruscă	132
7.3.2.1. Zona Semenici	132
7.3.2.1.1. Subzona Semenici – Trei Ape (CbI1)	133
7.3.2.1.2. Subzona Reșița – Văliug – Crivaia (CbI2)	135
7.3.2.1.3. Subzona Munceii Dognecei (CbI3)	136
7.3.2.2. Zona Caraș – Anina	137
7.3.2.2.1. Subzona Oravița – Anina (CbII1)	137
7.3.2.2.2. Subzona Almăj – Cheile Nerei – Beușnița (CbII2)	138
7.3.2.2.3. Subzona Cheile Carașului – Comarnic (CbII3)	139
7.3.2.3. Zona Defileului Dunării (Porțile de Fier)	143
7.3.2.3.1. Subzona Almăj – Locva (CbIII1)	143
7.3.2.3.2. Subzona Defileul Dunării (Porțile de Fier) (CbIII2)	144
7.3.2.4. Zona Poiana Ruscă	148
BIBLIOGRAFIE	152
ANEXA 1	154

„EPOPEEA” MONOGRAFIEI TURISTICE A CARPAȚILOR ROMÂNEȘTI

Scrierea și publicarea acestei monografii a avut o inițiativă „externă”. În anul 1984 distinsa profesoară Jadwiga Waszynska de la Institutul de Geografie al Universității Jagelone din Cracovia a făcut un apel către geografi din țările carpatice de a se întruni și a pune bazele elaborării Monografiei Turistice a Carpaților (din bazinul Vienei până la Porțile de Fier). În aprilie 1985 a avut loc la Cracovia întâlnirea de lucru ce avea să statueze structura acestei lucrări și termenul de finalizare a acesteia. Au fost prezenți geografi din toate țările carpatice care au consimțit mutual la realizarea unei asemenea lucrări. Termenul de predare a lucrării a fost fixat pentru luna mai 1986, urmând ca partea poloneză să realizeze asamblarea întregii lucrări. Limba engleză a fost stabilită ca limbă de redactare, prezentare și publicare a lucrării., profesoara Waszynska preluând atribuțiile de coordonare, colectare, asamblare și publicare a lucrării.

Fiind singurul reprezentant român la această reuniune, și cunoscând preocupările a numeroși colegi din țară în domeniul studierii turismului carpatic, am consimțit la realizarea studiului referitor la Carpații Românești. Astfel, după ce la Cracovia s-a stabilit structura de redactare comună și modalitățile de asamblare a părților, la reîntoarcerea în țară am antrenat la realizarea acestei monografii un grup științific valoros ce cuprinde următoarele persoane: Valeria Velcea, Ioan Velcea și Bebe Negoescu de la Universitatea București, Vasile Surd și Alexandru Savu de la Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, Pompei Cocean de la Institutul Speologic „Emil Racoviță”, Cluj-Napoca, Ciangă Nicolae de la Institutul de Geografie al Academiei Române, Filiala Cluj, Ioan Bojoi, Ioan Tălabă, Alexandru Tacu de la Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași și Martin Olaru de la Muzeul Județean din Reșița.

În aprilie 1986 lucrarea a fost terminată și prezentată de către subsemnatul părții poloneze, la Cracovia. Referenții științifici ai lucrării au fost profesorul Berindei Octavian Ignatie din partea română și profesorul Bronislav Kortus, din partea poloneză.

După informațiile pe care le am până astăzi, celelalte părți, inclusive cea poloneză, din variate motive, nu au finalizat studiile pentru sectoarele carpatice ce aparțin țărilor lor, și ca atare lucrarea nu a reușit să fie încheată și întregită, conform proiectului inițial.

Profesoara Waszynska a fost pusă în situația de a publica în editura institutului polonez doar monografia turistică a Carpaților românești, doi ani mai târziu, adică în 1988. Înainte de publicare mi-a explicat că rațiuni de ordin tehnic nu permit tipărirea materialului grafic și cartografic. În țară am primit 50 exemplare ale acestei monografii, pe care le-am împărțit între coautori, câteva exemplare fiind donate bibliotecii Facultății de Geografie din Cluj-Napoca.

În anul 1992, cu ocazia celui de al 27-lea Congres Internațional de Geografie de la Washington l-am întâlnit pe inimosul bănățean Ilie Smultea, profesor de științe politice la renumita universitate Berkely. I-am relatat despre această monografie și despre faptul că nu am reușit să o publicăm pentru a fi cunoscută de marele public. Fiind tradusă în limba engleză, profesorul Smultea s-a angajat să o publice la Oakland sub egida editurii „Casa Română”, pe care Domnia Sa o patrona la acea vreme. După aproape 11 luni am primit cinci exemplare din „modelul american”, completat cu partea cartografică (lucrarea a fost expedită din San Francisco, cu... vaporul).

Numărul restrâns de exemplare a acestei lucrări și faptul că nu poate fi accesibilă unui public mai larg, fiind scrisă în limba engleză, m-au determinat la o retraducere a lucrării în limba română și publicarea acesteia într-o editură consacrată.

Așa cum am mai precizat, lucrarea a fost redactată de către un colectiv larg de autori. Cu toată strădania personală de „nivelare”, de aducere la „numitor comun”, se resimte, cum este de altfel firesc, personalitatea stilului de redactare a fiecărui coautor, de autenticitatea afirmațiilor și calitatea materialului, fiecare fiind responsabil.

Cartea fiind scrisă cu 18 ani în urmă, trebuie să acceptăm, „volens-nolens”, că unele mutații calitative și de altă natură survenite în structura turismului carpatic nu au fost reflectate (în unele locuri am mai adus, pe cât posibil, informația, la zi). Oricum, după opinia mea, această monografie reprezintă prima sinteză turistică asupra spațiului carpatic românesc, ce poate face obiectul consultării și studiului pentru un spectru larg de specialiști.

Remarcăm, ca de altfel și partea poloneză, redarea hărților cu pictograme pentru întreg ansamblu carpatic românesc, realizate după îndelungate și laborioase investigații în teren de către colegii ieșeni Talabă Ioan și Tacu Alexandru, cu sprijinul grafic al arhitecților F.Peduchin și Ana Stroici. Am adăugat un abundent și sugestiv material fotografic preluat majoritar de pe internet

1. CARACTERISTICILE GENERALE ALE CARPAȚILOR ROMÂNEȘTI

1.1. Cadrul natural

Carpații reprezintă o unitate de peisaj bine definită din punct de vedere geografic în cadrul teritoriului României. Ei dețin 66303 km², respectiv 29,9 % din suprafața țării și se desfășoară pe cca. 4° latitudine și 6° longitudine, ceea ce influențează structura componentelor și elementelor cadrului geografic, specifice atât Carpaților cât și zonelor limitrofe.

Poziția centrală, etajarea și desfășurarea cvasicirculară a Carpaților („Corona Montium”) explică personalitatea geografică a acestei unități.

Fizionomia reliefului carpatic, armonios subliniată de particularitățile climatice și biogeografice, de o rețea hidrografică și de numeroase lacuri, alături de varietatea vestigiilor social-istorice, de așezări care îmbină într-o structură originală tradiționalul cu modernul, potențialul resurselor naturale și valorificarea lor, dar mai ales posibilitățile de acces, alcătuiesc premisele dezvoltării activității turistice.

1.1.1. Relieful carpatic și peisajele cu valoare turistică

Structura orografică complexă a Carpaților Românești este desemnată de un relief masiv, fragmentat și accidentat, care reflectă în mod direct influența elementelor geologice în condițiile unei eroziuni puternice. Astfel, este semnificativ faptul că din suprafața totală a Carpaților, depresiunile dețin 23 %, că adâncimea fragmentării variază între 400 m și 1200 m, predominând categoria cuprinsă între 600 m și 800 m, iar desimea fragmentării oscilează între 0,5 și 6 km/km².

Hipsometric, față de sistemele montane mari ale Globului, Carpații se înscriu în categoria munților cu înălțime mijlocie și mică (altitudinea maximă în Vf. Moldoveanu 2544 m), altitudinea medie de 1000 m, iar ponderea cea mai mare (90 %) revine suprafețelor situate sub 1500 m. Altitudinile cele mai mari le dețin Carpații Meridionali (53 % între 700 și 1500 m; 15 % între 1500 m și 2000 m și 10 % peste 2000 m); altitudinea medie este de 1136 m, iar 11 vâfuri depășesc 2500 m. Carpații Orientali au altitudini mai moderate (69 % din suprafața zonei montane este situată între 700 și 1500 m; 7 % între 1500 – 2000 m și 1 % peste 2000 m), media altimetrică este de 950 m, iar vârful cel mai înalt este Pietrosu, 2303 m din Munții Rodnei).

Evoluția lanțului carpatic a fost condiționată de deplasarea plăcii eurasiatice și africane, precum și a microplăcilor Mării Negre, moesice, transilvane și panonice în strânsă legătură cu evoluția rifturilor. Blocurile cristaline din Carpați sunt considerate ca microplăci fragmentate în urma deplasărilor. Simultan a avut loc dezvoltarea unor pânze cum ar fi cea Getică în Carpații Meridionali și pânzele de Bihor și Codru în Carpații Occidentali. Alte evenimente importante care s-au succedat au fost legate de deversarea către est a flișului cretacic și neogen, subducția plăcii est-europene și formarea lanțului vulcanic din Carpații Orientali, dinamica plăcilor din zona de curbură a Carpaților pusă în evidență de anomalii gravimetrice din zona Vrancei, formarea depresiunii Brașovului etc.

În acest context au evoluat și o serie de procese metamorfice, de punere în loc a unor importante mase granitice care împreună cu cuvertura mezozoică, cu falierile, au condiționat osatura principală a Carpaților. Fazele orogenetice, mișcările de ridicare, mai ales cele din faza valahă, eroziunea agenților externi, evoluția bazinelor marine, au generat aspectul actual al Carpaților.

Evoluția complexă a lanțului carpatic este confirmată de prezența unor bogate resurse de subsol de care se leagă activitățile tradiționale de minerit și specificul așezărilor. Menționăm zăcămintele de mangan (Iacobeni, Delinești), cupru (Bălan), fier (Dognecea, Ghelari, Lueta), bauxită (Poieni, Zece Hotare), materiale de construcție, cărbuni (Depresiunea Petroșani, Depresiunea Comănești), minereurile auroargintifere și sulfurile metalice (Munții Apuseni, Munții Gutâi, Țibleș), izvoarele minerale etc., care fac obiectul unor valoroase exploatați.

În funcție de natura petrografică și structura geologică asupra căreia au acționat sistemele de modelare diferențiate sub impulsul factorilor climatici se disting în Carpații Românești o serie de peisaje cu potențial turistic distinct.

Peisajul carstic este diseminat în arealul carpatic, el fiind dezvoltat pe calcare și pe roci carstificabile. Abrupturile, cheile, peșterile, ponoarele și izbucurile, prin care apele apar și dispar, formează obiective de un interes turistic deosebit.

Cea mai mare extindere și cea mai spectaculoasă evoluție o au în Carpații Occidentali, unde grosimea și diaclazarea calcarelor este apreciabilă, iar modelarea s-a exercitat într-un regim de precipitații accentuate. În Munții Apuseni sunt caracteristice platourile suspendate (Vașcău și Ponoare), cheile

(Hășdate, Tur, Runcu, Pociovaliștea, Galbena, Someșul Cald, Gârda), izbucuri (Călugări, Gura Apei, Cobița, Galbenul), peșteri (Scărișoara, cu un ghețar fosil, Meziad, Peștera Urșilor) etc. Original prin evoluția sa, este bazinul „închis” Padiș-Cetățile Ponorului (36 km²), o depresiune carstică cu numeroase doline și lapiezuri, cu lacuri temporare, cu polii ale căror ape se pierd în subteran și cu avenuri adânci care justifică denumirea de „Lumea Pierdută”. În Munții Banatului carstul este prezent mai ales în Munții Aninei, unde calcarele sunt dispuse sub forma unor anticlinale și sinclinale.

Față de văile puternic adâncite rămân suspendate o serie de poduri carstice: Colonavăț, Cereșnaia-Ponor. Cheile însumează în Munții Aninei cea mai mare lungime față de unități carpatice similare și anume cheile Carașului – 19 km, ale Nerei – 18 km, ale Minișului – 14 km, ale Gârliștei – 9 km, ale Buhuiului – 8 km etc. La acestea se adaugă peșteri cu bogate forme concreționare ca Buhui, Popavăț, Comarnic, avenele Poiana Gropii (al doilea ca mărime din țară) și Ochiul Beilui, Lacul Dracului din Cheile Nerei cu o adâncime de 9 m etc.

În Carpații Meridionali, carstul ocupă suprafețe mai restrânse. Cele mai caracteristice sunt cele din Masivul Bucegi, unde Ialomița se încrustează succesiv în benzi de calcare în alternanță cu marne și argile generând o suită de chei (Urșilor, Peșterii, Tătarul Mare, Tătarul Mic, Zănoaga Mică, Zănoaga Mare, Dobrești și Moroeni) și bazine. Tot aici apar și peșteri (Ialomița, Rătei, Decebal). În cadrul Culoarului Bran-Rucăr-Dragoslavele și în Piatra Craiului sunt specifice Cheile Mari și Mici ale Dâmboviței, ale Dâmbovicioarei, peșteri, abrupturi calcaroase etc. Tectonica foarte pronunțată din Culoarul Bran-Rucăr-Dragoslavele face ca unele blocuri calcaroase să apară suspendate, delimitate de linii de falii. Pe acestea se dezvoltă de obicei un relief carstic de suprafață (doline și lapiezuri). Între Motru și Olt se intercalează o bandă de calcare mai mult sau mai puțin continuă în care apele și-au tăiat chei (Oltețul, Galbenul, Bistrița, Tismana) și în care sunt localizate peșterile Muierii și Polovragi. Forme carstice bine conservate sunt și cele de la Ohaba-Ponor și Grădiștea de Munte din Munții Sebeșului. De asemenea este semnalată o circulație carstică subterană între bazinul Jiului de Vest spre Izbulul Cernei și Cheile Corcovei de un deosebit interes turistic. Carstul formează peisajul caracteristic al Munților Mehedinți unde apar adevărate câmpuri de lapiezuri, doline, uvale, polii și cel mai mare aven din țară, Crovul Modvedului cu adâncime de 170 m și un diametru de 1 km. Complexitatea carstică este înscrisă și de o suită de captări în calcare care au condus la formarea unor zone endoreice cum ar fi cele din bazinul Cernei.

În Carpații Orientali cele mai reprezentative sunt abrupturile calcaroase din Rarău, Ceahlău, Hăghimaș, Ciucaș, Postăvaru și Piatra Mare, cheile Bicazului, „turnul” Piatra Bardăului. Specific este relieful pseudocarstic dezvoltat pe curgerile de lave de diferite durități din Munții Călimani cum sunt Peștera Luanei, Peștera de Ciocolată, coloane, creste dantelate etc.

Peisajul glaciatic este caracteristic munților înalți, unde în timpul cuaternarului la altitudini de peste 2000 m s-au localizat în bazinele superioare ale văilor sau pe suprafețe slab înclinate mase de gheață.

Carpații Meridionali includ cele mai caracteristice urme ale glaciațiunii, constituind totodată un criteriu de individualizare față de celelalte unități carpatice de același ordin. Peisajul glaciatic este deosebit de atractiv, alcătuind adevărate „unicate naturale”.

Manifestarea glaciațiunii cuaternare a fost atribuită la două oscilații climatice mari (Riss și Würm sau Würm I, Würm II). Pentru stabilirea acestor faze au fost aduse în discuție corelațiile dintre umerii glaciari și morenele glaciare, paralelizarea unor orizonturi concreționare și pietrișuri din Peștera Ialomiței. Totodată au fost efectuate corelații față de formele și structurile periglaciare din masivele Iezer, Retezat, Parâng și Godeanu¹.

Cele mai reprezentative sunt urmele glaciare din Masivul Făgăraș, fapt pentru care i-a mai fost atribuită și denumirea de Alpii Transilvaniei (care a fost generalizată ulterior pentru toți Carpații Meridionali). Masivul conservă pe cca. 80 % din suprafață urmele glaciației cuaternare. Astfel, sunt specifice o custură dezvoltată pe circa 60 km lungime care constituie cumpăna de ape între afluenții Oltului și ai Argeșului, custuri secundare puternic degradate, circuri complexe adică o asociere de vechi „nuclee glaciare”, circuri suspendate, morene frontale și laterale, lacuri glaciare (cca. 26) etc. În Masivul Făgăraș se află cel mai înalt lac glaciatic din Carpați, Zârna 2282 m. Masivele Retezat – Godeanu – Țarcu au o evidentă personalitate a reliefului glaciatic condiționată de relieful preexistent și de duritatea rocilor. În Munții Retezat pe o suprafață de peste 50 km² se întâlnesc custuri glaciare (de la vest la est pe circa 18 km), circuri glaciare mari grupate în jurul vârfului Peleaga (2529 m) și Retezat (2509 m), 58 lacuri glaciare situate între 1700 – 2300 m, cel mai mare lac glaciatic Bucura (88,612 ha), cele mai lungi văi

¹ Asupra glaciațiunii carpatice s-au elaborat numeroase lucrări care pun în discuție extensiunea, fazele, influența litologiei și a structurii etc. (Emm. de Martonne, 1907, Krätner Th. 1929, Valeria Velcea 1959, Gh. Niculescu și colaboratorii 1960 și alții).

glaciare (între 3 – 8 km) etc. În aceeași grupă cu Retezatu, masivele Godeanu și Țarcu rețin atenția prin același relief glaciar. Menționăm costurile din Godeanu (cca. 12 km) circurile suspendate, morenele din același masiv și urmele glaciare din jurul vârfului Țarcu (2190 m).

Urmele glaciațiunii cuaternare au o frecvență mare în Masivul Parâng, ele fiind cantonate la obârșia Lotrului, Latoriței, Jiețului și Gilortului. Dovada intensității glaciațiunii este dată de faptul că în jurul vârfului Cârja (2 405 m) sunt cantonate 10 cuvete lacustre. Cel mai spectaculos este cercul Gâlcescu cu 9 lacuri glaciare, cu o vale glaciară largă care păstrează forma de „U” pe o lungime de aproximativ 7 km.

Masivul Bucegi prezintă grupate în jurul vârfului Omu (2505 m) circuri și văi glaciare cu o dispoziție radiară. Caracteristic este faptul că în fizionomia glaciațiunii și-a pus amprenta structura, respectiv prezența sinclinalului suspendat. Astfel, apar circuri și văi glaciare subsecvente (în bazinul Ialomiței), circuri și văi glaciare obsecvente (în bazinele Mălăești și Țigănești).

În Carpații Orientali urmele glaciare sunt localizate în Munții Rodnei (o costură dezvoltată vest-est, circuri și lacuri glaciare) și în Munții Călimani (în vechiul crater al acestuia).

În peisajul glaciar se încadrează și formele periglaciare reprezentate printr-un relief rezidual, creste, turnuri, ciuperci, „Babele”, „Sfinxul” etc. Astfel, în Masivul Bucegi pe suprafața structurală înaltă, la peste 1 800 m, supusă înghețului și dezghețului sub acțiunea apelor rezultate din zăpadă s-au format șanțulețe care au fost preluate de vânt și accentuate.

Repetabilitatea proceselor menționate a fost condiționată de oscilațiile climatice caracteristice cuaternarului. Relieful rezidual este exprimat prin crestele înalte din Bucegi (Creasta Morarului), prin turnurile care apar în creasta structurală a Pietrii Craiului, în Hăghimaș, etc. Fenomenele periglaciare mai sunt materializate prin grohotișuri (Piatra Craiului, Retezat, Parâng, Făgăraș), prin valuri de solifluxiune și terasete de solifluxiune.

Pesajul platformelor carpatice constituie o trăsătură specifică acestui lanț. Ele au fost considerate ca peneplene (Emm. de Marnonne, 1907). Ulterior li s-a atribuit calificativul de complexe sculpturale (Monografia Geografică, 1960) de suprafețe de netezire (V. Mihăilescu, 1936, 1963), suprafețe de pedimentație, de eroziune etc.

În contrast cu văile adânci, cu abrupturile marginale, aceste suprafețe localizează o intensă viață pastorală cu elemente tradiționale care fac ca atracția turiștilor să fie deosebită. În plus altitudinile mari, acumularea zăpezii și păstrarea ei timp mai îndelungat mărește gradul de atractivitate către aceste zone. În Carpați, la nivelul interfluviilor, al versanților și al culoarelor de vale, apar suprafețe cvasi orizontale conservate mai ales în roci cristaline dure în masivele Retezat, Parâng, Godeanu Făgăraș, Iezer, Rodna și Maramureș.

Ele au o geneză complexă, fiind modelate în funcție de schimbările climatice, de natura petrografică, de poziția nivelului de bază. Denumirile lor au fost atribuite după cele mai caracteristice masive în care se dezvoltă. Astfel, în Carpații Meridionali poartă denumirea de Borăscu (Danian-Paleogen) Râu-Șes (Miocen) și Gornovița (Pliocen); în Munții Banatului-Semenic, Tomnacia și Teregova, iar în Munții Apuseni, Cârliogați -Fărcașa, Mărișel și Feneș-Deva. La altitudini mari aceste suprafețe domină zona glaciară și sunt intens afectate de procese periglaciare.

Suprafețe slab înclinate sub forma unor poduri suspendate sunt caracteristice acolo unde intervin elemente litologice și structurale. Așa de exemplu în Carpații Orientali pe gresii dure în Munții Tarcăului (Gresia de Tarcău), în Obcinele Bucovinene apar nivele litologice, iar în zona sinclinalelor suspendate suprafețe structurale (conforme cu direcția de cădere a stratelor).

O deosebită dezvoltare au suprafețele structurale din Bucegi care alcătuiesc o zonă de intensă acumulare a zăpezii, constituind totodată o zonă de deosebită atracție turistică în timpul iernii.

Pesajul depresiunilor și al culoarelor de vale este specific Carpaților. În cadrul ariei montane apar depresiuni situate la altitudini foarte diferențiate (Oaș la 250 m, Dorna la 900 m, Maramureș la 600 m, Brașov la 550 m) în funcție de evoluția pe care a avut-o. Unele depresiuni au o dezvoltare cvasisemicirculară (depresiunea Brașov), iar altele sunt alungite în lungul văilor (Ciuc și Giurgeu). Altele sunt aparent izolate, separate prin înșeuări (Brad, Gurahonț), altele au o suprafață foarte restrânsă, apărând sub forma unor bazinete (cum ar fi cele din Bucegi) toate aceste aspecte fiind reflexul genezei și evoluției.

Depresiunile carpatice au o geneză în general mixtă, așa cum sunt depresiunile Maramureș, Giurgeu și Ciuc care sunt de natură tectono-erozivă și de baraj vulcanic. Ele au fost izolate în masa montană odată cu ridicarea lanțului vulcanic (Badenian-Sarmațian-Pliocen superior și Pliocen superior Cuaternar) când au intrat într-o fază lacustră.

Ulterior au fost intens colmatate de râurile carpatice care au depus imense conuri de dejecție ce s-au îngemănat formând întinse piemonturi care au estompat local zonele de contact cu muntele.

În aria carpatică se întâlnesc depresiuni tectono-erozive, efect al mișcărilor scoarței și al eroziunii. În această categorie intră majoritatea depresiunilor (Brașov, Brezoi, Petroșani, Bozovici etc.).

O altă categorie sunt depresiunile litologice ce corespund unor formațiuni mai puțin dure, la care local se asociază și unele linii de falii (Rucăr, Brad, Gurahonț).

Pentru peisajul depresiunilor carpatice trebuie să reținem gradul de izolare prin culmi proeminente, contactul abrupt, piemonturile care ocupă spații mari, glacisuri, conuri de dejecție, fragmente de terase și lunci în care râurile meandreză.

Culoarele de vale carpatice au în general configurația văilor transversale și longitudinale, parțiale sau totale. Geneza lor este raportată la litologie, structură, tectonică, nivel de bază și sisteme de modelare de unde s-au atribuit și diferite ipoteze (captare, antecedentă, epigeneză, culoare marine de legătură, captare subterană etc.).

Cele mai reprezentative văi transversale din Carpați sunt Dunărea, Jiul și Oltul care străbat în totalitate lanțuri de munți alcătuiți din formațiuni eterogene, ceea ce explică o intensă eroziune fluvială². Văile parțial transversale sunt frecvente.

Ele sunt mai slabe ca potențial eroziv și păstrează pante accentuate, așa cum sunt afluenții Oltului și ai Argeșului din masivul Făgăraș. Cu caracter longitudinal se înscrie valea Bistriței în Carpații Orientali. Rezultatul travaliului exercitat de ape rezidă în faptul că în cadrul culoarelor de vale distingem sectoare de defilee (Oltul la Tușnad, Racoș, Turnu Roșu și la Cozia) între care se intercalează depresiuni și bazine. Efectul adâncirii văilor transversale și longitudinale este marcat de prezența umerilor și a teraselor care însoțesc aceste râuri carpatice.

Atât depresiunile cât și culoarele de vale alcătuiesc în Carpați adevărate „areale de discontinuitate” cu o structură peisagistică deosebită. Prin poziție și configurație, ele au asigurat spații de habitat, de diversificare a activităților economice, dar și de funcția de legături între diferite unități.

Marea varietate morfologică a Carpaților este exprimată în diferențierile climatice, în structura rețelei hidrografice și în etajarea și diversitatea biopedoclimatică.

1.1.2. Clima Carpaților

Desfășurarea inelară a Carpaților, alături de neuniformitatea suprafeței subiacente face ca elementele climatice să fie extrem de variate. Reținem că fațadele expuse ale Carpaților, în raport de arealele de influență scandinav-baltice în nord, submediteraneene în sud, sud-vest, oceanice în vest și continentale în sud, sud-est diversifică parametrii climatici. Câteva date climatice sunt astfel sugestive.

Tabel 1. Indici climatici caracteristici înregistrați în principalele stații limitrofe Carpaților Românești.

Stația	Precipitații medii anuale (mm)	Temperaturi medii anuale (°C)	Numărul mediu al zilelor de zăpadă
Zalău	670	9,68	26
Oradea	629	10,4	26
Oravița	873	11,1	22
Piatra Neamț	615,4	8,5	42
Râmnicu Vâlcea	679	10,1	21
Câmpulung Muscel	768	8,1	28

Principalele elemente climatice ale Carpaților sunt în strânsă legătură cu altitudinea. Astfel, temperaturile medii anuale variază între 7 și -2°C, cele din timpul iernii între -4 și -11°C, iar cele de vară de peste 17°C și -8°C; precipitațiile au valori cuprinse între 800 mm și 1 200-1 400 mm. Evaluările de detaliu evidențiază inversiuni de temperatură în depresiuni (Dorna, Gheorgheni, Ciuc, Brașov etc.) (tabel 2).

De asemenea, pe versanții vestici și nord-vestici ai Carpaților Orientali și cei vestici ai Munților Apuseni se înregistrează precipitații abundente ai căror gradienti pluviometrici sunt de 100-150 mm/100m. În schimb versanții estici expuși advecției maselor de aer continental, se caracterizează prin scăderea cantităților de precipitații (tabel 3, 4).

² Geneza văilor carpatice a fost viu dezbătută în literatura de specialitate (Emm de Martonne 1907, G. Vâlsan 1916, I. Donisă 1968, N. Orghidan 1969 și alții).

Tabel 2. Evaluări cantitative de ordin climatic: stații și posturi meteorologice carpatice.

Nr. crt.	Unitatea montană	Stația sau postul (m)	Temperatura (°C)			Număr de zile			Precipitații (mm)		Nr. zilelor cu ninsoare	Nr. zilelor cu strat de zăpadă
			medie	maximă absolută	minimă absolută	iarnă	vară	îngheț	medii	max. în 24 h.		
1.	Depresiunea Maramureșului	Ocna Șugatag (490)	7,9	38,6 28.07.1939	-30,5 11.2.1929	-	-	120	754,2	68,7 22.05.1942	54,0	82,6
2.	Depresiunea Maramureșului	Vișeu de Sus (497)		39,2 8.08.1951	- 31	-	-	-	-	-	-	-
3.	M. Rodnei	Iezer (1795)	1,6	28,4 28.06.1963	- 29	104,6		193,4	1330,1	80,8 27.07.1966	120,8	145,9
4.	Culoarul Moldovei	Câmpulung Moldovenesc (659)	6,4	36,0 15.08.1954	- 33,9	40,4	37,1	147	673,5	75,2 24.06.1955	55,3	33,9
5.	Culoarul Mureșului	Toplița (687)	5,4	36,5 30.07.1956	-34,8	57,6	40,7	160,4	616,5	66,6 31.08.1933	57,9	111,8
6.	M. Ceahlău	Ceahlău Toaca (687)	0,7	22,4 8.08.1965	-28,2	127,4	39,4	193,0	738,4	44,2 10.08.1968	76,0	-
7.	Valea Bistriței	Ceahlău Sat (686)	7,2	30,8 8.08.1965	-24,5 10.1.1956	40,4		133,2	617,8	55,9 8.06.1969	45,0	-
8.	Valea Bistriței	Piatra Neamț (340)	8,5	39 15.08.1957	-29	42,3	70,3	125,2	615,4	-	47,4	82,7
9.	Depresiunea Ciuc	Miercurea Ciuc (665)	5,9	35,5 30.07.1953	-34,6	48,3	46,4	152,0	580,9	54,7 11.07.1964	49,5	101,0
10.	M. Vrancei	Lăcăuți (1777)	1,2	26,4 25.08.1969	-28,7	112,6		192,1	1018,5	115,4 15.07.1969	92,7	165,0
11.	Depresiunea Întorsătura Buzăului	Întorsura Buzăului (707)	6,1	35,1 9.09.1964	-35,2	43,6	39,1	156,2	629,1	66,5 29.07.1966	52,6	97,7
12.	Depresiunea Brașovului	Brașov (508)	7,7	37,1 20.08.1946	-29,6	40,1	51,1	130,6	684,0	88,7 27.06.1931	53,3	80,9
13.	M. Bucegi	Vf. Omu (2505)	-2,5	20,8 14.07.1957	-38,0	144,9		254,5	1134,0	107,8 24.07.1949	137,0	216,0
14.	M. Bucegi	Sinaia (1500)	3,7	35,1 25.06.1957	-26,5	52,1	14,7	154,0	971,8	115,8 1.10.1941	90,8	146,3
15.	Depresiunea de obârșie a Prahovei	Predeal (1093)	4,9	31,7 9.09.1946	-33,8	57,1	11,5	175,4	931,6	106,9 12.07.1972	81,8	133,1

16.	Culoarul Bran-Rucăr-Dragoslavele	Fundata (1371)	4,4	28,0 17.08.1952	-25,9	67,1	1,7	156,3	869,6	71,5 20.07.1966	89,4	135,9
17.	Munții Parâng	Parâng (1585)	3,3	26,7 20.07.1943	-25,5	78,7	157,5	968,5	84,4	21.05.1964	93,7	147,7
18.	Munții Cibin	Păltiniș Sibiu (1406)	4,5	30,0 23.08.1956	-32,0	60,7	2,9	155,2	941,6	88,3 21.06.1948	81,3	139,1
19.	Depresiunea Petroșani	Petroșani (607)	7,5	35,8 14.08.1946	-22,9	26,3	44,9	127,7	746,1	107 21.06.1952	46,5	61,2
20.	Munții Tarcău	Tarcău (2180)	-0,02	26,1	-28,2	116,7		178,6	117,7	126	102,4	186,1
21.	Munții Semenic	Semenic (1432)	3,7	27,6 14.07.1956	-24,5	85,9	0,7	155,0	1402,7	106,4 12.06.1968	90,4	163,2
22.	Depresiunea Bozovici	Bozovici (240)	9,6	36,3 26.07.1965	-23,3	23,8	76,9	113,2	696,8	128,3 30.07.1070	29,3	41,3
23.	Culoarul Timișului	Caransebeș (201)	10,5	39,2 13.08.1946	-23,5	20,4	81,3	-	745,7	75,0 9.08.1966	34,7	53,4
24.	Culoarul Mureșului	Deva (190)	9,8	39,7 16.8.1951	-31,6	26,6	96,1	-	554,8	55,5 19.06.1934	33,2	54,2
25.	Culoarul Dunării	Berzasca (68)	11,0	41,5 26.07.1965	-24,0	18,1	106,2	-	675,2		36,4	44,7
26.	Depresiunea Câmpeni	Bistra (544)	7,7	40,5 29.07.1950	-32,7	29,5	-	134,2	656,4	46,9 21.10.1964	49,3	103,3
27.	Depresiunea Iara	Băișoara (1385)	4,4	29,2 17.08.1952	-25,3	61,0	2,2	159,6	842,8	56,5 21.10.1941	87,3	122,0
28.	Munții Vlădeasa	Vlădeasa (1836)	1,1	29,4	-30,0	125,2	-	191,0	1126,3	97,3 11.08.1953	119,2	145,0

1.1.3. Hidrografia

În totalitatea sa, arcul carpatic constituie zona de obârșie a rețelei hidrografice din țara noastră și totodată prin componentele sale de relief, climă și vegetație asigură alimentarea văilor și lacurilor. De aceea, rețeaua hidrografică poartă și calificativul de carpatică.

Obârșiile văilor situate la cele mai mari înălțimi pe suprafețe de nivelare între valuri de solifluxiune sunt foarte mobile și parazitare cea mai mare parte a anului de îngheț. Prin urmare, la acest nivel cumpenele de ape sunt degradate. În general, cumpenele de ape au suferit importante mutații legate de eroziunea dezvoltată în formațiuni eterogene. Așa de exemplu, în Carpații Orientali bazinele hidrografice ale Trotușului, Bistriței, Tarcăului au cumpenele de ape deplasate către est, depășind frecvent linia marilor înălțimi. În masivele Rodnei și Făgăraș, duritatea mare a rocilor face ca linia de ape să corespundă altitudinilor maxime.

Rețeaua hidrografică este organizată în mari sisteme afluențe Tisei sau Dunării. Cele mai mari sisteme hidrografice sunt: Vișeu, Iza, Someș, Crișurile, Mureș și Bega afluenții Tisei; Timiș, Bârzava, Caraș, Nera, Cerna, Jiu, Olt, Argeș, Ialomița și Siret afluenții Dunării. Dintre acestea, cel mai mare debit îl înregistrează Mureșul, Someșul, Vișeu și Iza, iar valori mai scăzute, afluenții Someșului din Carpați. Scurgerea medie specifică crește în zona montană la 20-40 l/s/km² mai ales în Munții Apuseni, Carpații Meridionali și partea de nord a Carpaților Orientali, unde valorile precipitațiilor sunt ridicate și unde natura petrografică nu permite infiltrarea apelor.

Carpații, prin etajarea factorilor fizico-geografici și prin influențele climatice imprimă caractere specifice regimului hidric. Astfel, este definit *tipul de regim vest carpatic* aferent râurilor care drenează Munții Apuseni și Munții Banatului și care este caracterizat prin ape mari de primăvară manifestate timpuriu; *tipul carpatic transilvan* specific ramei montane interne limitrofe depresiunii transilvane (versanții estici ai Munților Apuseni, cei vestici ai Carpaților Orientali și nordici ai Carpaților Meridionali) alimentarea este pluvială și subteran moderată; *tipul carpatic* se suprapune Carpaților Orientali, grupa centrală cu ape mari de primăvară-vară și cu o alimentare pluvial moderată, cu viituri de vară; *tipul carpatic de la curbura* este caracterizat prin viituri de vară datorită proceselor föhnale și tipul carpatic meridional cu alimentare predominant nivală (Geografia României, vol. I, Geografie Fizică, 1983).

Pentru râurile carpatice sunt specifice fenomenele de îngheț. Astfel, formațiunile de gheață sunt frecvente pe Bistrița, pe Mureș, pe Olt și în depresiunile intramontane.

Râurile carpatice dețin un important potențial hidroenergetic dat de panta accentuată (Gilort 81 ‰, Cibin 56 ‰, Argeș 72 ‰, Ialomița 40 ‰) și de debitele relativ ridicate. Așa de exemplu, 80 % din puterea instalată hidroenergetică a țării revine arealului carpatic.

În Carpați sunt localizate cele mai numeroase izvoare minerale. Astfel, sunt izvoarele carbogazoase, efect al manifestărilor post-vulcanice (Munții Rodnei, depresiunile Oaș, Borsec, Bilbor, Brașov, culoarul Mureșului etc.), izvoarele feruginoase carbogazoase prezente în aria de influență a aureolei mofetice din Carpații Orientali, apele radioactive (Băile Herculane, Băile Tușnad, Sângerz-Băi) și apele termominerale (Geoagiu, Băile Herculane etc.). În jurul punctelor de exploatare a apelor minerale au luat ființă numeroase stațiuni de cură și tratament, de îmbuteliere etc.

Lacurile alcătuiesc pentru Carpați o evidentă caracteristică. Astfel, sunt cele glaciare (154, din care adâncimea maximă 29 m lacul Zănoaga și suprafața cea mai mare Lacul Bucura 88, 612 m² din Retezat), lacuri de baraj natural cum este Lacul Roșu, lacuri vulcanice și lacuri de baraj antropice pentru valorificarea hidroenergiei (Bicaz 1230 mil. m³, Vidra 465 mil. m³, Vidraru 340 mil. m³, Gura Apei 220 mil. m³, Gura Văii pe Dunăre 2400 mil. m³, Fântânele Beliș 240 mil. m³ etc.) precum și pentru alimentare cu apă etc.

1.1.4. Biocenozele carpatice

Carpații sunt individualizați din punct de vedere geografic și prin specificul biogeografic. Ei prezintă elemente comune celorlalte sisteme muntoase, mai ales din Europa. Astfel, întâlnim elemente eurasiatice, europene, central europene, circumpolare, alpino-carpato-balcanice, alpine și arcto-alpine (R. Călinescu 1946; Geografia României, vol. I, Geografia Fizică, 1983).

În compoziția biocenozelor carpatice se remarcă elemente autohtone carpatice și dacice (*Campanula carpatica*, *Heracleum palmatum* și ca animale *Lacerta muralis* etc.), carpato-balcanice (*Potentilla tranata*, *Rhododendron kotschy*, *Doronicum carpaticum* etc.).

În Carpați se desfășoară la cele mai mari altitudini etajul alpin propriu-zis cu o vegetație scundă, aceea de tundră alpină formată din mușchi, licheni, alături de pâlcuri cu jneapăn și smârdar, iarba stâncilor, pajști de țapoșică (ultimele două fiind efectul pășunatului intensiv) și cu o faună tipică (capra neagră – *Rupicapra rupicapra*, acvila de munte etc.).

La altitudini cuprinse între 1 200 și 1 800 m se dezvoltă pădurile. Carpații dețin 60 % din fondul forestier al țării. Predomină etajul pădurilor de molid, la cele mai mari înălțimi, pentru ca la 1 200-1 400 m să se desfășoare pădurile de amestec de fag cu molid, sau cele cu fag, brad și molid. Sunt renumite pădurile formate din molidișuri și făgete extinse, mai ales în Obcinele Bucovinene. Tot pădurile formează asociația cea mai reprezentativă în Masivul Leaota unde ocupă 24 % din suprafață și în culoarul Bran-Rucăr-Dragoslavele (peste 35 %).

Limita superioară a pădurii în Carpați înregistrează variații naturale mari, ca rezultat al expoziției versanților cum este cazul în Masivul Făgăraș unde apar diferențieri de 150-200 m între versantul nordic și cel sudic, în Masivul Piatra Craiului unde pe versantul de vest coboară cu 100-300 m, sub presiunea maselor de grohotiș. De asemenea, activitatea antropică a înregistrat mutații mari prin extinderea fondului pastoral în detrimentul pădurilor.

Fauna este formată din specii de interes cinegetic: cerbul (*Cervus elaphus carpathicus*), ursul (*Ursus arctos*), râsul (*Lynx lynx*), cocoșul de munte (*Tetrao urogalus*) etc.

În compoziția vegetației apar diferențieri regionale și anume: în partea centrală a Carpaților Orientali pe latura vestică se dezvoltă făgete pe când pe fațada estică apar molidișurile și pădurile de fag; în Obcinele Bucovinene molidul în amestec cu fagul coboară la nivelul Podișului Sucevei, iar în Munții Țibleș urcă la circa 1 600 m; sub influența barajului climatic exercitat de Munții Apuseni în partea de sud-est a acestora apar plante xerofile (stejar pufos, specii de colilie). Inversiunile de temperatură generează pe văi și în depresiuni inversiuni de vegetație, exemplul cel mai caracteristic constituindu-l *Leontopodium alpinum* în bazinul Întregalde la altitudinea de 670 m sau prezența molidului. O importanță deosebită în compoziția biocenozelor carpatice o au elementele submediteraneene (șibleac, cărpiniță, mojdrean, liliac sălbatic, alunul turcesc etc.), la care se adaugă o faună specifică (vipera de corn, scorpionul, broasca țestoasă etc.) și care sunt prezente în Munții Locvei (versantul sudic și sud-vestic), în Munții Almăjului, Culoarul transversal al Dunării etc. Expoziția versanților și albedoul calcarelor particularizează mult elementele floristice cum sunt cele din Munții Aninei, unde în doline se remarcă o coborâre a unor specii (*Vaccinium myrtillus*, *Fagus sylvatica*, *Abies alba*), iar pe pantele înșorite apar la altitudini relativ mari elemente termofile (*Syringa vulgaris*, *Fraxinus ornus*, *Caprinus orientalis* etc.).

Bogăția și varietatea biocenozelor carpatice face ca această resursă naturală să fie deosebit de apreciată. În vederea conservării unor specii rare, a unor specii de interes economic și pentru păstrarea calității mediului au fost delimitate perimetre de protecție.

1.1.5. Parcuri și rezervații naturale

În Carpați au existat preocupări timpurii cu privire la conservarea naturii. În acest sens este semnificativ faptul că în 1905 a căpătat statut de rezervație naturală cadrul multiseclar din Rarău, unde printre raritățile floristice menționăm tulichina (*Daphne mezereum*).

Parcul Național Retezat (13 010 ha, din care rezervația științifică ocupă 1 850 ha) cuprinde elemente de relief deosebit de originale (relief glaciatic alături de suprafețe de nivelare), lacuri glaciare, un relief rezidual format din creste și turnuri, grohotișuri mobile, alături de jnepenișuri, specii floristice și faunistice rare (zâmbru - *Pinus cembra*, floare de colț, capra neagră, ursul brun, râsul, acvila de munte, păstrăvul etc.).

În Munții Rodnei și Călimani, circurile glaciare, lacurile, custurile, formele reziduale („12 Apostoli”), unde se întâlnește o specie floristică rară (*Lychnis nivalis*) și o faună deosebit de valoroasă (cocoșul de mesteacăn) s-a constituit o rezervație naturală în care au fost introduse specii noi (capra neagră și marmota).

Munții Maramureșului adăpostesc numeroase rarități floristice cum sunt jnepenișurile în care apar exemplare frumoase de cocoș de mesteacăn. În jurul Lacului Roșu și în Cheile Bicazului apar mai ales elemente calcifile.

Masivul Ceahlău deține peste 33 % din speciile floristice ale țării. În cadrul acesteia se remarcă pâlcurile de lariță (*Larix decidua ssp. carpatica*). În acest masiv, în anul 1941 a fost declarată rezervație naturală Polița cu Crini. Tot în Ceahlău relieful structural, turnurile și abrupturile cuestice, precum și numărul mare de endemisme carpatice (*Diantus kitaibelii ssp. spiculifolius*, *Leontopodium alpinum* etc.) formează obiectul unei bogate rezervații.

Particularitățile de relief din Bucegi, între care se remarcă Babele, Sfînxul, Ciupercile, Cheile Ialomiței, peșterile, brânele, abrupturile suntacompaniate de exemplare floristice rare. Astfel, sunt cunoscute rezervații forestiere din abruptul prahovean (Făgetum dacicum abietosum), exemplare din brad înalt de 20 m, pâlcuri de tisă, rezervația științifică de protecție absolută din Muntele Caraiman, Valea Jepilor, Jepii Mici cu endemisme de zămbru și larice, iar pe brâne, pajiști alpine și coada iepurelui, firuța, floarea de colț etc.; în jurul vârfului Omu, rezervația de *Elynetum*, *Salix herbaceae*; speciile ocrotite din Poiana Crucii, unde se află un perimetru de fâneață cu vegetație subalpină și turbăria Lăpticii (mușchi, rogoz, salcii pitice etc.).

În Piatra Craiului, creasta de circa 25 km lungime consemnează turnuri, surplombe, „Marea Orgă” și brâne în care apare o floră de mare valoare științifică cu renumita garofiță a Pietrii Craiului (*Diantus callizonus*).

Rezervația din Muntele Cozia se dezvoltă pe un relief deosebit de pitoresc, care oferă o largă perspectivă asupra văii Oltului și a Masivului Făgăraș. Se remarcă printr-o floră specifică cu elemente submediteraneene și cu numeroase endemisme. De asemenea, este cunoscută Rezervația Domogled din Munții Mehedinți (liliac sălbatic, alun turcesc, vipera cu corn etc.).

În Carpații Occidentali rezervațiile naturale sunt legate de zonele carstice și de elementele submediteraneene care apar în peisaj. Astfel, sunt perimetrele de protecție din Defileul Dunării (*Tulipa hungarica*) și din Cheile Nerei-Beușnița (fag balcanic, gorun și alun turcesc etc.).

Munții Apuseni dețin numeroase rezervații în care predomină elemente sudice xerofile, endemisme și o vegetație de stâncărie, calcifilă, evidențiată, la Cetățile Ponorului în Valea Galbenei, în Cheile Turzii (*Allium obliquum*), Peștera Scărișoara ș.a. Rezervațiile din Carpați înglobează și obiective arheologice așa cum sunt cele de la Grădiștea de Munte-Cioclovina, Munții Surianu (Sarmizegetusa dacică) care se îmbină cu un relief deosebit de pitoresc.

Tot în spațiul carpatic apar și rezervațiile fosiliere (Munții Igniș, Dealul cu Melci, Pojorâta, Vama Strunga, Cislăchioara etc.), rezervațiile forestiere (Bosanci, jud. Suceava), mlaștinile oligotrofe cu o floră caracteristică (Poiana Stampei) etc.

Carpații se caracterizează în ansamblul lor printr-un peisaj deosebit de variat, care le oferă un înalt potențial economic și uman, o serie de particularități locale de veche locuire, de tradiții și de activități umane care alcătuiesc într-un tot unitar, un valoros patrimoniu turistic.

2. VALORILE ANTROPICE

2.1. Considerații generale asupra valorilor antropice

Carpații românești se impun în spațiul montan european printr-un îndelungat, avansat și diversificat proces de antropizare a peisajului natural. Prin repartiția altitudinilor absolute și relative, structura morfohidrografică, gradul de fragmentare a reliefului, mulțimea depresiunilor, abundența pasurilor de culme, a trecătorilor de vale, variatele și bogatele resurse naturale, frecvența ariilor cu climă favorabilă, de adăpost, posibilitățile de comunicație între regiunile montane și cele extramontane sunt câteva dintre premisele populării și antropizării peisajului carpatic.

Lanțul Carpaților românești, „Corona Montium”, se impune în spațiul geografic românesc ca un adevărat zid de cetate cu numeroase porți deschise legăturilor permanente, atât cu Depresiunea Transilvaniei, incinta cetății, cât și cu regiunile extracarpatiche, legate organic de acest edificiu natural, cu care formează un tot unitar.

Carpații constituie o parte componentă a teritoriului în care s-a format și s-a menținut într-o perpetuă continuitate vitalitatea și dinamismul activității materiale și spirituale a poporului român. Această unitate româniei au moștenit-o odată cu teritoriul pe care-l locuiesc, de la strămoșii lor daci și apoi geto-daci. De altfel, în istoriografie este subliniat faptul că însuși denumirea de „Carpați” provine de la „Carp” – populație dacică.

Vestigiile de cultură materială scoase la iveală de săpăturile arheologice arată că încă din perioada dacică Carpații au oferit adăpost și hrană populației autohtone, constituind așa cum arăta geograful francez Emm. de Martonne „*poate cei mai umani și mai plini de istorie dintre munți*”.

Din momentul în care viața omenească a început să pulseze în Carpați, încă din paleolitic și până în perioada contemporană, ei au oferit resurse de mare importanță cum sunt: lemnul, vânatul, aur și sare, peștele râurilor, pajiștile plaiurilor, animale, fructe, forța căderilor de apă și multe altele. Scene din vestita „Columnă a lui Traian” din Roma subliniază sugestiv rolul Carpaților în viața vechilor daci, ca adăpost și sursă de existență în același timp. Aceasta s-a menținut și după retragerea administrației romane din Dacia, poporul român înfrățindu-se la nevoie cu codrul, muntele și plaiul fără a renunța nici un moment în bilenara sa existență la identitatea sa istorică.

Constituirea unor formațiuni de habitat în perimetrul Carpaților se înscrie ca o tradiție moștenită de la daci; după cum se știe, și-au construit nu numai capitala Sarmizegetusa în Munții Orăștiei, dar și numeroase cetăți clădite pe înălțimile munților, cu ziduri puternice, din blocuri mari de piatră, ruinele multora păstrându-se până în zilele noastre.

Ținând seama de aceste considerente, în structura valorilor turistice antropice, cele de ordin istoric au o rezonanță aparte. În bilenara sa istorie, poporul nostru a creat inestimabile valori materiale și spirituale din rândul cărora numeroase se află în spațiul carpatic. Subliniem astfel bogăția monumentelor istorice și de arhitectură, ineditul elementelor legate de ocupațiile tradiționale, frumusețea datinilor și obiceiurilor, varietatea muzeelor sau impresionantele monumente închinare eroilor neamului și altele.

2.2. Monumentele istorice și de arhitectură

Monumentele (obiective) istorice și de arhitectură sunt frecvente în cele trei ramuri carpatice, amplasamentul lor fiind legat de străvechi căi de comunicație, arii depresionare, locuri ușor de apărat și altele.

Dintre valorile istorice antice menționăm: cetățile dacice de la Sânzieni, Covasna, Brăduț, Codlea, Racoș, Teliu, Miercurea Ciuc, Siculeni, Sâncrăieni, Săvârșin, Bâta Doamnei, Zetea Sarmizegetusa, Starchiojd, Cetate, Petrindu, Bănița, Blidaru, Orăștioara de Sus, Piatra Craivii, Căpâlna, Cugir; castre și orașe din perioada romană: Boroșneu Mare, Brețcu, Bodoc, Hoghiz, Brâncovenești, Sarmizegetusa Ulpia Traiana, Surducu Mare (Faratic), Drobeta-Turnu Severin, Vârful lui Petru etc. Din rândul acestora, o excepțională importanță științifică și turistică o prezintă Sarmizegetusa Regia, situată la circa 1 200 m altitudine în Munții Orăștiei, principalul centru politic, economic, militar și religios al statului dac din sec. I d. Hr. Acest complex se compune dintr-o cetate construită din blocuri de calcar pe o suprafață de 30 000 m², o incintă sacră cu numeroase sanctuare și un ingenios calendar construit din blocuri și stâlpi de andezit, urmele unei așezări civile cu ateliere meșteșugărești și altele. Spre sud-vest de acest complex, la câteva zeci de km, în Depresiunea Hațegului, romanii au fondat noua capitală Ulpia Traiana Sarmizegetusa din care se remarcă ruinele templului zeiței Nemesis, Palatul Augustalilor, Forul, un impozant amfiteatru, temple etc.

În inima Munților Apuseni, actualele localități Roșia Montană și Abrud se suprapun peste așezările romane ținând de Alburnus Major și recunoscute în întreaga lume antică (citate și de Herodot) pentru exploatarea miniere. În vechile galerii de exploatare a aurului au fost descoperite locuințe, unele antice pentru minerit, necropole, numeroase inscripții latine, grecești, 25 de table cerate, documente de o deosebită valoare juridică, social-economică și etnologică.

Din perioada daco-romană semnalăm o concentrare mare de monumente istorice și de arhitectură în orașul Drobeta-Turnu Severin unde, pe lângă vestigiile unei cetăți dacice mai vechi, se păstrează un adevărat tezaur de arhitectură antică constând în: picioarele podului lui Traian de peste Dunăre, construit între 103-105 d.Hr., castrul roman Drobeta, castrul lui Traian, Turnul lui Iustinian, Turnul lui Sever, termele romane și numeroase alte construcții care se impun prin vechime, concepție de realizare și dimensiuni.

Perioada medievală se remarcă prin dezvoltarea unor așezări pe vetrele fostelor centre dacice și romane ilustrând pe de o parte amplificarea vieții economice, iar pe de altă parte apărarea teritoriului carpatic locuit continuu de populația autohtonă. Dezvoltarea meșteșugurilor, a comerțului și culturii au condus la creșterea spațială și numerică a centrelor de locuire în care arhitectura medievală se impune pregnant și în aspectul actual al localităților.

Din această perioadă se păstrează cartiere întregi sau părți ale unor cartiere cum sunt: Șcheii Brașovului, partea centrală a Brașovului, centrele vechi ale orașelor Baia Mare, Sighetul Marmăției, Reșița, Anina, Humedoara, Deva și altele.

De o mare importanță turistică, istorică și arhitecturală sunt cetățile medievale de apărare, adevărate bastioane ale vitejiei poporului român: Cetatea Neamț, Cetatea Poienari, Făgăraș, Comana de Sus, Deva și altele. Atractivitatea lor stimulează interesul vizitatorilor prin așezarea lor geografică în puncte-cheie, de obicei pe înălțimi greu de cucerit, prin ingeniozitatea și rezistența construcțiilor, în prezent ele fiind muzee în aer liber și minunate locuri de belvedere.

Cultura medievală se regăsește și în adevărate nestemate, lăcașuri de cult național: mănăstirile pictate în frescă din Bucovia (Vroneț, Humor, Moldovița, Sucevița, Arbore), bisericile de lemn din Maramureș (Bogdan-Vodă, Ieud, Rozavlea, Dragomirești, etc.), mănăstirile-cetăți Neamț, Putna, Secu, Agapia, Văratec, Cozia, Horezu, Tismana, Polovragi, Sâmbăta, Râmeț, Cheia, Suzana și multe altele. Aceste mănăstiri se remarcă prin arhitectură, vechime, bogăția colecțiilor muzeale, prin ambianța peisagistică atrăgătoare. Unele biserici sunt integrate ansamblurilor arhitectonice din orașele medievale (Biserica Neagră și Sfântu Neculai din Brașov), iar altele cu mare importanță istorică și de arhitectură sunt situate în așezări rurale (Densuș, Râu de Mori din județul Hunedoara).

De asemenea, se impun menționate castelele Bran, Hunedoara (al Corvinilor), Deva și Sântămăria-Orlea. Astfel, castelul Bran, așezat într-un punct cheie, pe vechea axă de legătură dintre Bran și Câmpulung Muscel, atestat documentar din 1377, impresionează prin arhitectură și valoroasa colecție muzeală pe care o adăpostește. Monumentalul castel al Corvineștilor din Hunedoara, construit în sec. al XIV-lea legat de numele voievodului român din Transilvania, Iancu de Hunedoara este realizat în stil gotic, prezentând însă și numeroase elemente specifice Renașterii și stilului baroc; în prezent castelul adăpostește un complex muzeal cu exponate de mare valoare istorică, culturală și etnografică.

Arhitectura medievală din Carpați este bine reprezentată și prin castelele și cetățile țărănești întâlnite mai ales pe văi și în depresiuni (Prejmer, Feldioara, Râșnov, Slimnic etc.).

Zestrea de valori istorice și de arhitectură medievală și modernă este întregită de numeroasele construcții monumentale edificate după al II-lea război mondial. Orașele și satele montane românești au cunoscut o amplă dezvoltare economico-socială și edilitară în funcție de structura resurselor, tradiții și specificul peisajului natural. În Carpații Românești s-au individualizat localități miniere și de prelucrare a minereurilor (Baia Mare, Petroșani, Vlăhița, Zlatna, Brad, Abrud și altele), de prelucrare a lemnului (Sighetul Marmăției, Toplița, Nehoiu, Brezoi etc.), de industrie alimentară (Câmpulung Moldovenesc, Novaci, Câmpeni), de industrie chimică (Onești, Odorhei, Codlea), industrie metalurgică (Hunedoara, Reșița, Oțelu Roșu), construcții de mașini (Brașov, Miercurea Ciuc, Drobeta-Turnu Severin). Numeroase orașe montane se impun prin funcția turistică (Vatra Dornei, Sovata, Borsec, Slănic Moldova, Băile Tușnad, Covasna, Călimănești, Olănești, Predeal, Sinaia, Bușteni, Băile Herculane, etc.), iar altele au o însemnată pondere de activități turistice (Brașov, Piatra Neamț, Deva, Negrești-Oaș, Baia Mare). Unele orașe, prin importanța lor economică, poziția geografică, numărul populației au căpătat o complexitate funcțională deosebită, devenind orașe reședințe de județ cum sunt: Brașov, Piatra Neamț, Baia Mare, Miercurea Ciuc, Sfântu Gheorghe, Deva, Drobeta-Turnu Severin și Reșița.

Așezările rurale, mai numeroase în depresiuni și văi, dar urcând în altitudine până la peste 1 200 m sunt puternice centre economice pentru creșterea animalelor, exploatarea și prelucrarea lemnului,

a minereurilor, cultura plantelor, ocupații tradiționale. Ele fiind în același timp arii de polarizare turistică, foarte multe sunt stațiuni balneoclimaterice și de odihnă de interes internațional, național sau zonal (Izvoare, Coștiui, Lacu Roșu, Bălțătești, Soveja, Turia, Vâlcele, Malnaș, Rucăr, Rodbav, Homorod, Băița, Borlea, Vama, Dănești, Băița, Moneasa, Râuca (Novaci), Geoagiu Băi, Vața de Jos, Izvorul Muntelui).

Dintre construcțiile recente care impresionează prin amploarea lor menționăm marile baraje hidrotehnice și lacuri de acumulare care aduc elemente inedite întregului peisaj geografic, sporindu-i atractivitatea. Exemplificăm asemenea obiective prin cele de la Izvorul Muntelui-Bicaz, Vidraru, Lotru, Sadu, Porțile de Fier, Fântânele ș.a.

Zestrea de valori turistice este substanțial îmbogățită prin numeroasele și variatele construcții social-culturale în care se întâlnesc deopotrivă elemente de tradiție și modernitate. Așa sunt casele de cultură din reședințele de județ și alte orașe și comune, teatre (Baia Mare, Brașov, Drobeta-Turnu Severin etc.), filarmonici, cluburi, biblioteci, ansambluri folclorice.

2.3. Ocupații de interes turistic

Prelucrarea lânii, inului și cânepii, țesutul pânzeturilor și stofelor, confecționarea obiectelor de îmbrăcăminte, țesutul covoarelor evidențiază un deosebit gust artistic, îndemânare și sensibilitate sufletească. Este de mare importanță faptul că aceste ocupații se practică și în prezent, produsele respective fiind folosite în mod curent în port, în înfrumusețarea locuințelor sau prezentate la expoziții. Deși aceste ocupații se întâlnesc, practic, în tot spațiul carpatic, remarcăm în mod deosebit centrele artisanale de la Negrești-Oaș, Desești, Pojorâta, Borca, Soveja, Lopătari, Vălenii de Munte, Avrig, Poiana Sibiului, Rășinari, Bilbor, Întorsura Buzăului, Lupșa, Câmpeni, Borod, Râu de Mori, Băița, Petrești de Jos, Poieni, Căpușu Mare etc.

În categoria acelorași ocupații tradiționale amintim morile de apă și pivele pentru măcinat, respectiv bătutul sumanelor de la Gura Teghii, Lopătari, Râu de Mori ș.a., precum și pentru alte îndeletniciri gospodărești.

Din depresiunile întinse și până la crestele alpine în localități sau în simple amenajări pastorale, sculptura de lemn și în piatră este o străveche ocupație care a prilejuit realizarea de valori deosebite întâlnite din Maramureș și până la Porțile de Fier ale Dunării. Ca o încununare, nu întâmplător într-o localitate carpatică, la Hobița, s-a născut genialul creator al sculpturii moderne universale, Constantin Brâncuși.

Arta sculpturii poate fi admirată în porțile de lemn (Maramureș, Vrancea, Gorj, Alba), ornamentele exterioare ale caselor, acoperișuri (Bucovina, Vrancea, Maramureș, Oaș, Bihor, Alba, Hunedoara, Gorj, Vâlcele etc.), în mobilier în stil popular (Oaș, Vrancea, Buzău, Gorj, Caraș-Severin, Alba).

2.4. Obiceiuri și datini

Datinile și obiceiurile din Carpații românești sunt de un pitoresc deosebit constând în manifestări care țin de ciclul vieții omului (naștere, nuntă, înmormântare), obiceiuri de muncă (păstorit, arat, semănat, cules) sau obiceiuri de Anul Nou și de schimbare a anotimpurilor.

Ca în întreg spațiul românesc, și în Carpați nunta este un spectacol grandios, desfășurându-se după un scenariu moștenit de la străbuni. Veselia este asociată cu o adevărată paradă a portului, cântecului și dansului popular, la petreceri participând nu numai rudele și prietenii mirilor, ci întreg satul. Nunțile din Bucovina, Oaș, Maramureș, Vrancea, Gorj, Sibiu, Alba, Bihor sunt de un farmec unic. Participarea vizitatorilor la spectacolul de nuntă prilejuiește contactul acestora cu elemente ale portului popular, cântecului și dansului transmise din generație în generație.

Sărbătoarea Anului Nou are loc în urma unei pregătiri prealabile a colindelor și jocurilor. În seara ajunului sărbătorilor de iarnă, cetele de colindători și urători cu măști, organizați în alaiuri (cu „Capra”, „Ursul”, „Cerbul”, „Duba”, „Călușerul”, „Căiuți”, „Zorile” etc.) cântă la ferestrele și în casele gospodarilor urări de sănătate, prosperitate și bucurie. În satele din Carpații Orientali colindatul cu măști durează câteva zile, iar în satele hunedorene, sibiene sau bihorene spectacolul colindului cu „cerbul” sau cu „duba” este deosebit de pitoresc.

Interesante obiceiuri sunt practicate și în legătură cu păstoritul (Sâmbra Oilor sau măsuritul laptelui) și aratul sau semănatul (Tânjaua). Sâmbra Oilor care marchează de fapt Anul Nou pastoral reprezintă un spectacol de mare originalitate și atractivitate, așa cum se desfășura în Maramureș, Oaș, Năsăud, Banat și altele.

În Maramureș, Făgăraș, precum și în alte depresiuni unde se practică agricultura, primul plugar care a ieșit la arat primăvara este purtat cu alai prin tot satul, sărbătoarea încheindu-se pe malul unui râu unde oamenii sunt udați din dorința realizării unei recolte bogate.

Marile sărbători folclorice, cum sunt festivalurile, nedeile și „târgurile” se organizează pe tot parcursul anului și în toate vetrele folclorice carpatice, unele dintre ele trezind un interes de largă audiență internațională. Astfel, sunt festivalurile folclorice și nedeile „Hora de la Prislop” (în luna august), „Sărbătoarea muntelui Ceahlău” (august), „Pe urme de baladă” de la Gura Teghii (mai), „Chemarea narciselor” – în județul Alba (mai), „Sărbătoarea Junilor” Brașovului (mai), „Sărbătoarea liliacului” – Ponoare – Mehedinți (mai), „La oierii din Novaci” (mai), „Nedeia munților” Fundata-Brașov (iunie), „Festivalul Slănicului” la Slănic Moldova (6 iulie), „Nedeia mocănească” de la Voinești Covasna (august), „La Tismana într-o grădină” (august) și multe altele. La fel de renumite și interesante manifestări folclorice sunt „târgurile”: „Târgul de fete de pe muntele Găina”, județul Alba, „Târgul fetelor de la Gurghiu” – Mureș (mai), „Târgul feciorilor” de la Săcele-Brașov (iulie) etc.

O parte din valorile turistice antropice sunt cuprinse în colecțiile numeroaselor muzee de istorie, etnografie și folclor, științe ale naturii, colecții de artă, case memoriale, muzee în aer liber. Toate localitățile urbane și numeroase sate au cel puțin câte o unitate muzeală din categoria celor enumerate. Mari complexe muzeistice funcționează în orașele reședință de județ (Baia Mare, Piatra Neamț, Miercurea Ciuc, Brașov, Sfântu Gheorghe, Drobeta-Turnu Severin, Reșița, Deva), acestora adăugându-li-se unele unități muzeale cu specific deosebit: muzeele etnografice (Negrești-Oaș, Sighetul Marmăției, Gura Humorului, Horezu, Novaci, Hunedoara, Anina, Cârțișoara, Rășinari, Oravița, Lupșa, Câmpeni), muzeul „Cultura tradițională a lemnului” (Câmpulung Moldovenesc), colecții numismatice (Piatra Neamț, Brașov), muzeul de sculptură în aer liber de la Măgura-Buzău, muzeul aurului de la Brad-Hunedoara, „expoziția hidrocentrala de la Porțile de Fier” de la Gura Văii.

În memoria unor mari personalități ale istoriei și culturii poporului nostru se păstrează case memoriale, muzee memoriale și colecții. Oferim câteva exemple: Vasile Lucaciu (Șișești), George Coșbuc și Liviu Rebreanu (Năsăud), Nicolae Labiș (Mălini), Mihail Sadoveanu (Vânători Neamț), Ion Creangă (Humulești), Calistrat Hogaș (Piatra Neamț), Moș Ion Roată (Vizantea), Nicolae Iorga (Vălenii de Munte), Aron Pumnul (Hoghiz-Cuciulata), Gheorghe Lazăr (Avrig), Octavian Goga (Rășinari și Ciucea), Constantin Brâncuși (Hobița), Avram Iancu (Vidra).

Poporul român își cinstește cu pietate eroii care de-a lungul frământatei sale istorii s-au jertfit pentru a asigura continuitatea și libertatea sa în spațiul pe care l-au moștenit de la străbuni. Monumentele închinare eroilor împânzesc și spațiul carpat, marcând locuri ale unor bătălii de neatarnare, pentru dreptate socială și națională. Personalităților de mare răsnet din conștiința națională li s-au înălțat impunătoare monumente: Decebal (Deva), Decebal și Traian (Drobeta-Turnu Severin), Ștefan cel Mare (Bârsești), Mihai Viteazu (Sfântu Gheorghe), Avram Iancu (Câmpeni), Tudor Vladimirescu (Padeș), Horea (Albac, Abrud) etc.

În memoria unor bătălii purtate pentru libertate și neatarnare remarcăm prezența a numeroase obiective: mausoleele de la Mărășești și Soveja, grupul statuar de la Moisei, Preluca Tătarilor, Predeal, Șercaia, Miraslău, Sălciua de Sus, Sebiș, Lerești, Oituz, Târgu Ocna, Siriu, Eftimie Murgu, Vladimir, Mesteacăn, Fântânele-Sat etc. La acestea se adaugă numeroase statui dedicate vitejiei ostașilor români care și-au jertfit viața pentru libertatea și independența patriei.

3. ISTORIA TURISMULUI CARPATIC

Turismul în Carpații românești are o vechime de peste 2000 de ani, existând vestigii cu valoare turistică din perioada statului centralizat dacic și apoi din perioada romană.

Creatori ai unei civilizații avansate, romanii au cunoscut valoarea curativă a apelor termale și a celor minerale încă cu două secole î. Hr.

Acest fapt a condus la înființarea și dezvoltarea unor stațiuni balneare în preajma izvoarelor minerale, a căror infrastructură se mai păstrează până în zilele noastre. Amintim ca exemple „punctele balneare” romane de la Thermae Herculi ad Median, Ad Aquas Herculi Sacrae și Thermae Dodonae care dăinuie până în zilele noastre în cadrul stațiunii Geoagiu-Băi. Urme ale unor astfel de „stațiuni” datând în timp din aceeași perioadă, au fost descoperite în alte multe localități cu rol balnear (exemple Moneasa, Călan și Borsec).

Numeroase vestigii romane s-au păstrat la Băile Herculane, demonstrând calitățile curative și terapeutice ale apelor minerale termale de aici. Iată conținutul scris a unuia dintre ele: *„Către Asclepios și către Hygia pentru sănătatea recăpătată a Junei Cyrilla, după o lungă boală, ca urmare a virtuților apelor minerale și a puterii lor divine Titus B.A., soțul ei, ...*”

De-a lungul drumului roman se făcea legătura între Dunăre și Apulum (Alba Iulia), pe valea Oltului, au existat numeroase puncte de popas și terme romane pe care s-au dezvoltat așezări balneare ce dăinuie până în zilele noastre.

Evul mediu a fost un timp al declinului utilizării apelor minerale în scopuri terapeutice. S-a acreditat ideea că utilizarea apelor minerale duce la propagarea bolilor în rândul populației iar biserica a fost împotriva unor astfel de tratamente, considerându-le imorale.

De abia la sfârșitul anului XVIII și începutul secolului XIX s-a încercat, în forme primare, punerea în valoare turistică a resurselor naturale, sociale și istorice. Acest aspect se corelează cu utilizarea eficientă a apelor minerale din centrul și vestul Europei, mai avansată (ca și acum) din punct de vedere economic.

Resursele turistice primare ale României, cu nimic mai prejos calitativ decât cele ale Boemiei, Elveției, Bavariei și Franței, au rămas timp de secole neutilizate. Numai începând cu secolul XX asistăm la investigarea științifică timidă a proprietăților curative ale apelor minerale și la punerea în lumină a calităților acestora.

Cu toate aceste obstacole în calea valorificării turistice timpurii a spațiului carpatic, se poate accepta o relativă continuitate a procesului curativ din arealele montane.

După documentele vechi, utilizarea apelor minerale este menționată de la sfârșitul secolului XV. În anul 1594 fizicianul Fabian Bucello recomandă principilor Transilvaniei să folosească apele izvoarelor de la Borsec.

Calitățile terapeutice ale apelor minerale au fost recunoscute și de către Dr. Lucas Wagner, care a publicat la 1774 în revista „Akademische Disertat” un studiu asupra apelor minerale de la Borsec. Acestea erau transportate în recipiente de argilă spre piețele din Imperiul Austriac.

Începând cu secolul XIX s-au descoperit și redescoperit izvoare minerale în aproape toate locurile cunoscute astăzi nouă ca având ape cu proprietăți curative. Apele minerale de la Vatra Dornei au fost menționate pentru prima dată la 1788 cu ape „de băut, răcoroase”. Din anul 1885 se cunosc proprietățile lor terapeutice.

Aceeași istorie au apele minerale de la Sângeorz Băi, Covasna și Slănic Moldova, care suncunoscute de peste 150 ani. Aproximativ în aceeași perioadă, pe ruinele vechilor băi romane (care au fost în bună parte în timpul războaielor turco-austriece) s-au pus bazele unei noi așezări cu profil balnear. Abia în a doua jumătate a secolului al 18-lea, după o dezvoltare a dotărilor, stațiunea Băile Herculane atinge rangul stațiunilor de nivel european. Procesul de captare și de valorificare a apelor minerale în paralel cu edificarea spațiilor de cazare și tratament a continuat până la sfârșitul secolului XIX, calitatea apelor minerale din Carpații României, impunându-se pe plan european (numeroase medalii de aur câștigate la expozițiile de la Viena (1873 și 1881) și Paris (1881).

La începutul secolului al XIX-lea, principalele stațiuni balneoclimaterice din Carpați erau Slănic Moldova, Băile Herculane, Borsec, Băile Tușnad, Sovata, Vatra Dornei, Sângeorz Băi și Geoagiu. Stațiunea Slănic Moldova alături de Băile Herculane au fost cele mai renumite până la primul război mondial.

Perioada primului război mondial a fost extrem de nefastă asupra turismului balnear. În ciuda tuturor eforturilor care au durat 30-40 de ani, nu s-a reușit remedierea pagubelor provocate de tăvălugul războiului. În perioada interbelică menționăm proliferarea stațiunilor mici, cu un efect compensatoriu

legat de distrugerea stațiunilor consacrate. În perioada 1950-1975, turismul curativ din Carpați și-a recăpătat pozițiile anterioare. Stațiunile au fost complet reconstruite, modernizate și dotate cu tehnologie terapeutică adecvată. Au fost introduse în procesul terapeutic elemente naturale de noutate cum ar fi mofetele, băile de nămol, aerosolii naturali etc.

În general, turismul montan în Carpații românești a cunoscut o evoluție similară celui balnear. Primul impuls asupra acestei forme de turism a fost dat în a doua jumătate a secolului XIX, când au luat naștere primele asociații de turism organizat (Clubul Alpin al Banatului – Caransebeș, 1876, Societatea alpină transilvană – Brașov, 1873 și Sibiu, 1880 și Societatea carpatică Sinaia, 1895). Scopul acestora era de a răspândi turismul alpin, de a trasa cărări și drumuri montane și de a construi adăposturi și colibe în arealul alpin. Dificultățile de ordin organizatoric și lipsa unui cadru legal adecvat au determinat o reducere a eficienței publice a acestor asociații.

Cu toate aceste dificultăți, începând cu sfârșitul secolului XIX, au început să se dezvolte numeroase centre de turism montan pe valea Prahovei (Sinaia, Predeal, Bușteni) și s-au construit numeroase adăposturi și cabane în masivele Bucegi și Ceahlău. După unirea Principatelor la 1859 activitățile turistice au fost încurajate în noul context social-politic.

Data de 29 februarie 1936 se înscrie ca un prag de referință în turismul românesc prin înființarea Oficiului Național de Turism, ca factor central coordonator al întregii activități turistice la nivel național.

Pentru prima dată statul s-a implicat puternic în acest sector. Acest organism nou înființat a contribuit din plin la dezvoltarea bazei de cazare în stațiunile montane și la organizarea traficului turistic din străinătate în Carpații României. În această perioadă unele stațiuni montane au fost refăcute după pagubele provocate de primul război mondial (exemplu, Predeal). În 1932 în Carpații României funcționau 31 de adăposturi cu 1075 paturi (16 adăposturi cu 550 paturi în Carpații Meridionali, 11 adăposturi cu 420 de paturi în Carpații Orientali și patru adăposturi cu 105 paturi în Carpații Occidentali).

Primele adăposturi au fost construite în Făgăraș (6), Bucegi (6) și Postăvaru (3). Din primul an de activitate, Oficiul Național de Turism a început construirea de hoteluri la Sinaia și Predeal și de adăposturi de Rânca, Obârșia Lotrului, Clăbucet etc.

În această perioadă turismul a mai fost impulsionat de construcția noilor rute transcarpatice (șosele și căi ferate). Șosele și căile ferate au realizat conexiunea unor arii montane cu principalele orașe limitrofe ori din interior (de exemplu Câmpulung Moldovenesc – Vatra Dornei, 1780), București – Brașov, 1842-1848, Toplița-Borsec, 1872). Conexiunea Bucureștiului cu Predealul, pe calea ferată, s-a realizat în 1878.

În perioada interbelică s-au pus bazele unor propuneri de protecție a faunei și florei carpatice. Prima rezervație naturală a fost organizată în Muntele Rodnei (Pietrosul Rodnei) în anul 1932, fiind urmată în anul 1935 de înființarea Parcului Național Retezat a cărui suprafață inițială de 10000 ha a fost extinsă astăzi la 43 000 ha.

Acest program de protecție a fost intensificat, încât astăzi în arealul carpatic se găsesc peste 100 de rezervații naturale, de mare valoare științifică și peisagistică. Se află în studiu proiectul de înființare a unui parc natural național în sectorul central al Munților Apuseni. După al doilea război mondial (1939-1945) a început o nouă etapă în evoluția turismului, luând naștere așa-zisul turism de masă. Au apărut și s-au dezvoltat noi centre turistice de vacanță cum ar fi Poiana Brașov, Durău, Borșa și Izvoarele în Carpații Orientali, Muntele Mic, Păltiniș și Voineasa în Carpații Meridionali și Beliș-Fântânele în Munții Apuseni.

Rețeaua de adăposturi a ajuns la un număr de 427, cuprinzând circa 11 000 locuri, dintre care 45 % în Carpații Meridionali, 35 % în Carpații Orientali și 20 % în Carpații Occidentali.

În ultimul timp au apărut și s-au dezvoltat noi tipuri de baze de cazare cum ar fi motelurile, campingurile și pensiunile falimiale, în strânsă legătură cu sporirea cererii turistice și a lărgirii bazei de transport cu automobilul. În paralel, s-au dezvoltat noi forme ale turismului montan, cum ar fi turismul cultural, cel speologic și de alpinism, zborul cu deltaplanul și parașuta ș.a.

Infrastructura turistică, în bună măsură modernizată în timpul perioadei socialiste, se află într-un declin vizibil, fapt pus în evidență și de reducerea drastică a fluxului turistic, atât intern cât și internațional. Doar stațiunile de pe Valea Prahovei cunosc o solicitare mai expresivă în anotimpurile extreme (iarna și vara).

4. BAZA CURATIVĂ ȘI TURISTICĂ

4.1. Baza curativă

Bogăția și varietatea valorilor turistice și curative, politica economică a statului român de punere în valoare a acestor resurse la nivel superior ca și cerințele interne și internaționale de prestații turistice au determinat o stare deosebit de complexă a amenajării turistice din Carpații românești.

În structura formelor de amenajare turistică menționăm: stațiunile balneo-climaterice, stațiunile climaterice, bazele turistice complexe, precum și unitățile de cazare, gastronomie, agrement și tratament distribuite în toate etajele altitudinale și subunitățile peisagistice.

Spre deosebire de repartitia geografică a valorilor de atracție turistică (naturale și antropice) amenajarea cunoaște un pronunțat caracter de amplasare dirijată în funcție de următoarele criterii: concentrarea valorilor naturale și antropice; cerința satisfacerii de cură balneară și turistică a populației din marile centre urbane; posibilitățile de acces și căile de comunicație și altele.

Stațiunile balneo-climaterice sunt numeroase și anume: 94 în Carpații Orientali, 28 în Carpații Meridionali și 15 în Carpații Occidentali: dintre acestea un număr de 32 stațiuni prin valoarea factorilor de cură, gradul foarte ridicat de dotare care satisface, la nivelul exigențelor mondiale, cerințele turismului modern, sunt stațiuni de interes internațional.

Stațiunile balneare și climaterice dispun de baze moderne de cazare, de diversificate unități gastronomice, instalații ultramoderne de tratament balnear și variate posibilități de agrement.

Luând în considerare criteriul afecțiunilor care sunt tratate prin folosirea factorilor curativi și a bazei materiale special amenajate distingem:

- *stațiuni destinate tratamentului afecțiunilor aparatului cardiovascular:* Vatra Dornei, Covasna, Băile Tușnad, Borsec, Turia etc.;
- *stațiuni destinate tratamentului afecțiunilor aparatului locomotor, reumatismele, neurologice periferice și ortopedico-traumatologice:* Călimănești-Căciulata, Băile Herculane, Geoagiu-Băi, Slănic Moldova, Vatra Dornei, Sovata, Vața de Jos, Moneasa, Rodbav, Slănic Prahova etc.;
- *stațiuni destinate tratamentului afecțiunilor tubului digestiv și glandelor anexe (hepatobiliare):* Slănic Moldova, Sângeorz Băi, Călimănești-Căciulata, Borsec, Olănești, Malnaș, Vâlcele;
- *stațiuni destinate afecțiunilor uro-renale:* Olănești, Călimănești-Căciulata, Slănic Moldova etc.;
- *stațiuni destinate tratamentului afecțiunilor bolilor de nutriție:* Călimănești-Căciulata, Malnaș, Olănești, Slănic Moldova, Sângeorz Băi, Vâlcele etc.;
- *stațiuni destinate tratamentului afecțiunilor ginecologice:* Geoagiu Băi, Moneasa, Rodbav, Slănic Prahova, Sovata etc.;
- *stațiuni destinate tratării afecțiunilor aparatului respirator:* Slănic Moldova, Slănic Prahova, Govora și altele;
- *stațiuni destinate afecțiunilor O.R.L.:* Slănic Moldova, Turia;
- *stațiuni destinate tratamentului afecțiunilor de nevroză:* Borsec, Borșa, Moneasa, Sinaia, Stâna de Vale, Băile Tușnad, Turia, Vața de Jos, Soveja etc.;
- *stațiuni destinate tratamentului afecțiunilor endocrine:* Borșa, Borsec, Stâna de Vale etc.;
- *stațiuni destinate tratamentului unor boli profesionale:* Călimănești-Căciulata, Sinaia și altele;
- *stațiuni pentru practicarea unor sporturi de iarnă:* Păltiniș, Predeal, Poiana Brașov, Semenic, Durău, Borșa, Vatra Dornei, Izvoare etc.

La stațiunile balneo-climaterice menționate se adaugă foarte numeroase stațiuni de odihnă, vacanță și sporturi de iarnă, dintre care amintim doar câteva de importanță internațională: Bușteni, Borșa, Cheia, Durău, Izvoarele, Lacu Roșu, Păltiniș, Poiana Brașov, Predeal, Semenic, Sinaia, Stâna de Vale etc.

4.2. Baza hotelieră și de cazare

Pe lângă factorii naturali de mare varietate și atractivitate, pe lângă valorile antropice de o originalitate și o frecvență excepțională, baza materială și infrastructura destinată activității turistice, completează în chip fericit căile de satisfacere a ofertei turistice potențiale a Carpaților românești. Baza materială care definește amenajarea turistică a Carpaților de pe teritoriul României se compune, în

principal, din unități de cazare și gastronomice, căi și mijloace de transport, mijloace de agrement, precum și serviciul de primire a turiștilor. Baza materială cu care au fost echipate zonele turistice ale Carpaților românești, cu precădere în ultimele două decenii, este în măsură să satisfacă pe deplin cerințele unui turism modern intern și internațional, în orice perioadă a anului.

Subliniem faptul că se păstrează un bun echilibru între valorile de atracție turistică și baza materială și infrastructura destinată exploatarea acestora. Fără să se diminueze importanța celorlalți factori de care depinde activitatea turistică se poate sublinia faptul că dintre formele bazei tehnico-materiale, capacitățile de care condiționează în mare măsură volumul circulației turistice. De aceea, amenajarea turistică a avut și are ca obiectiv prioritar dezvoltarea bazei hoteliere și de cazare.

Tipurile de forme de cazare cunosc în Carpați o evidentă diferențiere după: natura obiectivelor de atracție turistică, tradiție și peisaj geografic. În structura bazei materiale de cazare distingem:

- a) concentrări de unități de cazare în stațiuni balneo-climaterice și orașe;
- b) unități de cazare amplasate pe trasee turistice (hoteluri, moteluri, hanuri, popasuri turistice, sate de vacanță);
- c) unități de cazare de altitudine (hoteluri, cabane, cabane pastorale etc.).

Principalele artere de circulație turistică care străbat zone cu o bogăție deosebită a obiectivelor de atracție turistică cunosc adevărate salbe de stațiuni balneo-climaterice concentrând un foarte mare număr de unități de cazare cu diferite grade de confort. Menționăm axa de stațiuni turistice a Văii Prahovei și Timișului, Axa Văii Oltului, axa Mureșului, a Cernei etc. În aceste stațiuni pe lângă hoteluri ultramoderne sunt numeroase vile, cabane, popasuri turistice.

Deși uneori stațiunile sunt foarte apropiate unele de altele, ele își conturează o personalitate turistică distinctă în primul rând prin armonizarea arhitecturii cu specificul cadrului natural. Din acest punct de vedere pot fi exemplificate stațiunile de pe Valea Prahovei (Sinaia, Predeal, Bușteni, Pârâul Rece), Băile Herculane, Tușnad, Covasna, Slănic Moldova, Vatra Dornei, Sângeorz Băi etc.

Pe lângă stațiunile situate pe văi în depresiuni și pe artere de intensă circulație, menționăm numeroase unități de cazare în stațiunile situate la altitudini mijlocii: Poiana Brașov, Păltiniș, Borșa, Stâna de Vale, Izvoarele, Semenice, Moneasa, Durău, Lacu Roșu etc.

Orașele polarizează activitatea turistică și prin faptul că dispun de numeroase, variate și moderne unități hoteliere. Se remarcă astfel hotelurile moderne cu servicii complexe din orașele reședință de județ precum și din centrele urbane din Carpați. Unele orașe cu poziție cheie în zonele turistice se remarcă prin numeroase unități hoteliere care asigură posibilități optime de cazare și primire a turiștilor: Baia Mare (șapte hoteluri, vile și cabane cu capacitate totală de 663 locuri), Brașov (cu opt hoteluri și 1415 locuri), Petroșani (nouă hoteluri și cabane cu 425 locuri), Piatra Neamț (cinci hoteluri cu 544 locuri), Hunedoara (trei hoteluri cu 268 locuri), Deva (patru hoteluri cu 447 locuri), Reșița (trei hoteluri cu 455 locuri), Sfântu Gheorghe (două hoteluri cu 268 locuri), Câmpulung Moldovenesc (cinci hoteluri și cabane cu 512 locuri) etc.

Atât pe traseele turistice principale cât și pe cele de legătură sunt amplasate numeroase unități de cazare, diversificate sub aspectul tipului și al gradului de confort. În acest caz turiștii care preferă cazare în afara orașelor și stațiunilor balneo-climaterice găsesc la distanțe convenabile hanuri, moteluri, hoteluri, cabane, popasuri și sate de vacanță. Remarcăm astfel, centura de hanuri turistice din zona submontană a Carpaților: Putna, Sucevița, Ilișești, Agapia, Măgura-Bacău, Vălenii de Munte, Malu cu Flori, Breaza, Horezu, Novaci, Tismana, Gilău, Sebeș, Diana (Anina), Izvorul (Bocșa), Piatra Craiului (Borod), Cerna, Porțile de Fier, Dezna, Alba-Iulia, Șibot etc.

Unele hoteluri, hanuri, cabane și popasuri turistice sunt amplasate în pasurile de trecere de pe o fațadă pe alta a Carpaților, pe văi, precum și în lungul altor artere de circulație turistică: hanul Piatra Fântânele (Bârgău), hanul Pinteș (Maramureș), cabana Sâmbra Oilor (Oaș), hanul Prislop, cabana Cozia, hanul Râu Vadului, cabana Peștera (Baia de Fier), motel Ciucaș, cabana Arieșeni, hanul Gilău, cabana Vadu Crișului, hotel Aleșd, hanul Sălard (Stânceni) etc.

Fiecare masiv sau grupare de masive muntoase beneficiază de unități de cazare, dispuse la diferite altitudini de la bază până în etajul alpin. Dintre masivele muntoase cu numeroase unități de cazare remarcăm Bucegii (16 cabane și 1378 locuri), Ceahlău (patru cabane cu 268 de locuri), Retezat (cinci cabane cu 515 locuri), Parâng (șase cabane cu 500 locuri), Rarău-Giumalău (două cabane cu 84 locuri) Bihorul (șase cabane cu 318 locuri), Făgăraș (14 cabane cu 1057 locuri), Piatra Craiului (patru cabane cu 241 locuri) etc.

Cabanele zoopastorale și adăposturile turistice amplasate în etajul pajiștilor montane și alpine sunt numeroase în toate masivele, ele completând posibilitățile de cazare turistică în special în masivele unde spațiile de cazare în unități de bază sunt mai puțin reprezentate.

Zona alpină a Carpaților românești beneficiază de o amenajare turistică optimă (marcaje turistice, baze de cazare și gastronomice) remarcându-se aliniamentele distincte ale hotelurilor, cabanelor și adăposturilor alpine. Menționăm astfel, aliniamentul cabanelor: Podragul, Negoiu, Suru, Bâlea Lac și Bâlea Cascadă (pe transfăgărășan) de pe creasta Făgărașului; Pietrele, Baleia și Gura Zlata din Retezat; Scărișoara și Padeș din masivul Bihor; Omul, Babele, Caraiman, Peștera din Bucegi, Ciucaș și Muntele Roșu din masivul Ciucaș; Piatra Singuratecă din masivul Hășmașu Mare; Izvorul Muntelui, Dochia, Fântânele din Ceahlău etc.

Prin volumul mare de investiții alocate s-a reușit ca numai în ultimele două decenii să se tripleze capacitatea de cazare în stațiunile balneo-climaterice, în localitățile și zonele de interes turistic, prin construirea de hoteluri, hanuri, moteluri, case de odihnă, vile, cabane, în întreaga țară ajungându-se, la nivelul anului 1984 sa funcționeze peste 340 000 locuri de cazare, din care în Carpați 26 %.

4.3. Baza gastronomică

Alături de obiectivele de atracție turistică, căile de acces, baza hotelieră, gastronomia deține un loc aparte cu influență specifică în ansamblul activităților turistice.

Bucătăria românească este unanim recunoscută prin faimoasele sale preparate și specialități, unele din acestea fiind specifice numai Carpaților. Păstrând tradițiile și particularitățile proprii, rod al unei îndelungate experiențe, gastronomia românească s-a dezvoltat în permanență în concordanță cu ansamblul progresului economic și implicit a amenajării turistice a teritoriului.

În gastronomia din Carpații românești se reunesc influențe ale tuturor regiunilor țării ajungându-se în prezent la o mare varietate de sortimente de produse și preparate culinare, recunoscute și mult apreciate. La unitățile gastronomice din rețeaua turistică montană se prepară mâncăruri după rețete comune întâlnite și în alte zone din țară, dar și unele mâncăruri specifice: bulz ciobănesc, vrăbioară de vacă, ca la Rădăuți, antricot de vacă, ca la Brașov, rulouri de carne de vacă, ca la Reșița, cotlet de porc ca în Bihor, cotlet haiducesc, mușchi de porc ca la Păltiniș, tochitură moldovenească, alivenci, clătite cu urdă, crême cu fragi, preparate din vânat etc.

Multe dintre produsele culinare au obținut premii la concursuri internaționale, iar recunoșterile vinuri românești de Cotnari, Odobești, Valea Călugărească, Jidvei, Drăgășani, Huși etc., se bucură de remarcabile aprecieri.

În repartitia unităților gastronomice acționează aceleași criterii întâlnite în distribuția în teritoriu a bazei hoteliere și de cazare, respectiv în stațiuni balneo-climaterice, în orașe, în unitățile de cazare de pe axele turistice, precum și în unitățile de cazare de altitudine. Menționăm că pe lângă acestea se întâlnesc și numeroase unități gastronomice de sine stătătoare în orașe, stațiuni balneo-climaterice, în așezări rurale, precum și pe traseele turistice. Și în Carpați se păstrează un raport optim între numărul locurilor de cazare și cele de gastronomie (în medie la un loc de cazare în hoteluri sunt 1,5-2 locuri de servire gastronomică).

Structura unităților gastronomice care servesc turismul carpatic este foarte complexă, satisfăcând exigențele tuturor categoriilor de turiști prin calitatea și diversitatea produselor. În stațiunile balneo-climaterice și de odihnă sunt organizate unități gastronomice numeroase și de diverse profile: restaurante, pensiuni (cu alimentație normală și cu regim alimentar pe diverse diete), baruri, patiserii, crame, cofetării, rotiserii, simigerii, expresuri, unități lacto-vegetariene și altele. Prin bufetele mobile stradale se completează modul de servire gastronomică operativă a turiștilor.

Orașele cuprind în structura unităților gastronomice: restaurante, cofetării, expresuri, patiserii, rotiserii, braserii, cafe-baruri, crame, self-service, ospătării-birt, bufete mobile, snack-baruri, unități de băuturi răcoritoare, unități de tip gospodina etc.

Toate hanurile și motelurile dispun de unități gastronomice foarte bine organizate de tipul: restaurant, rotiserie, bar și cofetărie. Cabanele turistice și hotelurile de altitudine au restaurante, baruri și bufete oferind condiții atât pentru servirea hranei calde în unitățile special amenajate cât și hrană pentru drumeție. Popasurile turistice sunt prevăzute cu bufete și restaurante.

La unitățile gastronomice de sine stătătoare de pe traseele turistice sunt oferite preparate și produse culinare într-o gamă sortimentală diversificată.

Și unitățile gastronomice contribuie la sporirea originalității turistice a anumitor zone și subzone, prin specificul produselor culinare, a modului de preparare și servire a lor. Dintre acestea oferim doar câteva exemple: restaurantul Sâmbra Oilor (Oaș) specializat în produse pe bază de lapte și carne de ovine; restaurantul "Cascada" din Slănic Moldova, recunoscut pentru preparatele culinare din „păstrăv de râu”, „pui la ceau”; restaurantul „Colibele Haiducilor” din Piatra Neamț; restaurantul „Vânătorul” din Predeal; crama „Cetatea Făgăraș”; restaurantul „Grota Haiducilor” din Băile Herculane; restaurantul „Laleaua” din

Băile Tușnad; crama „Montana”, Sinaia; crama „Silva”, Bușteni; „Stâna turistică” de la Ilișești; popasul turistic „Branștea” din Vânători Neamț; hanul „Agapia” și altele. Un farmec în plus al acestor unități îl constituie faptul că personalul de servire a turiștilor poartă costume populare specifice zonei. Numărul unităților gastronomice și capacitatea lor ilustrează o foarte bună dotare a Carpaților românești și din acest punct de vedere.

4.4. Instalații complementare de deservire turistică

Instalațiile complementare, derivată importantă a factorului antropic al fondului turistic, sporesc oferta potențială și efectivă de servicii turistice. În Carpații românești instalațiile complementare se caracterizează prin diversitate, densitate, repartiție echilibrată și modernitate. Ele contribuie efectiv la asigurarea unei ambianțe plăcute de desfășurare mai bună a activității turistice. Asemenea instalații îndeplinesc atât condiția participării directe la anumite activități cultural-sportive-agrementale, cât și asistența turiștilor la desfășurarea acestora. Structura instalațiilor complementare este determinată, în primul rând, de specificul obiectivelor de atracție turistică, naturale și antropice, de funcționalitatea zonei precum și de nivelul dotărilor. În Carpații românești putem vorbi despre o specializare a instalațiilor în funcție de scopul activităților turistice și de preferințele vizitatorilor. Astfel, fondul turistic cultural dispune de instalații complementare, care satisfac turismul de masă cât și cel specializat. Asociate obiectivelor de atracție turistică întâlnim: cluburi, teatre, cinematografe, biblioteci, precum și locuri speciale pentru învățarea dansurilor, cântecelor și datinilor populare.

Pentru practicarea sporturilor cu participare de masă și de performanță sunt amenajate instalații speciale adaptate categoriilor de sport și de vârstă: stadioane, piscine încălzite și neîncălzite, saune, patinoare, terenuri și săli de sport, hipodromuri, manejuri, bowling, piste de schi, bob, trasee de alpinism, baze nautice ș.a. Instalațiile complementare care servesc agrementul general constau din: săli de jocuri mecanice, parcuri de distracție, terenuri de golf și minigolf, popicării, mijloace pentru plimbări în aer liber (trăsuri, minicare, trenulețe, sănii, bărci, caiace etc.). Ca distribuție teritorială instalațiile complementare turistice sunt grupate în stațiunile balneoclimaterice, în orașele și satele de interes turistic precum și pe traseele turistice. În toate stațiunile balneoclimaterice sunt amenajate instalații complementare moderne și complexe, satisfăcând exigențele turismului intern și internațional: cluburi, cinematografe, săli de spectacol, parcuri de agrement și parcuri de joacă pentru copii, saune, jocuri mecanice, discoteci, popicării, bowling-uri, stadioane, terenuri de tenis, unități de deservire a populației, birouri pentru închirierea materialelor sportive, farmacii, policlinici, puncte de prim ajutor, servicii de salvamont, servicii de ghizi turistici, birouri și puncte de informații turistice, officii pentru schimb valutar. În anumite stațiuni balneoclimaterice, instalațiile complementare contribuie pregnant la asigurarea funcției dominante ca de exemplu: pârtiile de schi și trambulinele, instalațiile de telescaun, teleschi și telecabine, pârtii de bob, patinoare etc. – în cazul stațiunilor Borșa, Vatra Dornei, Sinaia, Bușteni, Predeal, Poiana Brașov, Păltiniș, Semenic, Muntele Mic, Stâna de Vale, Valea Drăganului etc., ștranduri, instalații pentru sporturi și agrement nautic (bărci, caiace), hidrobiciclete, vaporețe etc. – cum sunt în stațiunile Oca Șugatag, Lacu Roșu, Bradu-Toplița, Băile Tușnad, Poiana Brașov, Sovata, Praid, Călimănești, Cozia, Băile Herculane, Geoagiu Băi etc., trasee pentru practicarea alpinismului – Lacu Roșu, Bușteni, Băile Tușnad, Băile Herculane etc. În majoritatea stațiunilor balneoclimaterice sunt condiții excelente pentru cantonamente sportive, pregătirea sportivilor de performanță, organizarea unor competiții naționale și internaționale.

Orașele și satele de interes turistic cuprind ca și stațiunile balneoclimaterice instalații complementare de uz turistic general (menționate anterior), precum și instalații speciale pentru călărie și plimbări cu atelaje hipo, stații de benzină, unități auto service. Dintre acestea menționăm: teatre, filarmonici, ansambluri folclorice cum sunt cele din Baia Mare, Brașov, Piatra Neamț, Deva, Drobeta-Turnu Severin, Petroșani, Reșița, Hunedoara, Sfântu Gheorghe, Miercurea Ciuc, Târgu Jiu și altele, precum și hipodromurile și manejurile de la Rădăuți, Lucina, Soveja, Novaci, Fundata, Șirnea.

Varietatea instalațiilor complementare care întregesc funcția punctelor turistice dispersate pe trasee și la diferite altitudini constau din: instalații pentru agrement nautic (Firiza, Călimănești, Oaș, Izvorul Muntelui-Bicaz, Vidraru, Siriu, Valea Uzului, Sadu, Văliug, Gilău, pârtii de schi, teleschiuri, trambuline la hanul Piatra Fântânele, hanul Oituz, cabana Muntele Roșu, cabanele Peștera și Babele, cabana Padiș, cabana Vlădeasa etc.); foioșoare de observare a vânatului și adăposturi de vânătoare existente în toate masivele muntoase din Carpați.

Ca parte componentă a amenajării și dotării turistice, instalațiile complementare se pretează la permanente completări, constituindu-se ca factor dinamizator și de modernizare a activității turistice.

5. CIRCULAȚIA TURISTICĂ

Dinamica circulației turistice carpatice se corelează strâns cu evoluția turismului la nivelul întregii țări. În perioada sistemului politic comunist, traficul turistic a atins cotele cele mai înalte. În circulația turistică au fost cuprinse toate clasele sociale, la care se adaugă un important flux turistic extern în special din fostele țări socialiste central europene (Ungaria, Cehia, Slovacia, Polonia, fosta Republică Democrată Germană), dar și din cele cu economie de piață (Germania, Franța ș.a.).

Statul era implicat total în dezvoltarea, exploatarea și promovarea activităților turistice. În paralel, prin organisme specializate (Uniunea Generală a Sindicatelor din România, Biroul de Turism pentru Tineret și Oficiile Județene de Turism – OJT-urile), Uniunea Cooperativelor de Producție, Cooperatia Meșteșugărească și Ministerul Turismului), statul a încurajat turismul de masă prin practicarea unor prețuri modice și prin suportarea parțială a cheltuielilor. Prin structurile organizatorice și lărgirea bazei de cazare și agrement, s-a dezvoltat un trafic turistic permanent și parțial intensiv, în ansamblul Carpaților românești. Prin numărul de turiști înregistrați în anul 1984, Carpații dețineau 30,2 % din totalul turiștilor receptați la nivel național. Carpații au devenit a doua mare regiune turistică a României, după cea de litoral a Mării Negre. Dacă în cazul litoralului Mării Negre domină turismul de vară, în sectorul carpatc traficul turistic se desfășoară pe toată durata anului.

La nivelul principalelor regiuni carpatice, Carpații Orientali au înregistrat 58,8 % din numărul turiștilor, Carpații Meridionali 22,5 %, iar Carpații Occidentali 17,7 % (1984). Aceste diferențieri sunt mai degrabă legate de prezența bazelor de cazare, în special a hotelurilor și mai puțin de valorile turistice regionale. Nu au fost luate în calcul cazările de o noapte și cele individuale, în corturi, în afara campingurilor, ele nefiind incluse în informația statistică oficială. În comparație cu anul 1974, traficul turistic a crescut cu 16,6 % pe ansamblul Carpaților (1984). Această creștere a fost diferită în cele trei compartimente regionale: 25 % în Carpații Occidentali, 22 % în Carpații Orientali și numai 10 % în Carpații Meridionali. Receptarea turiștilor s-a realizat de pe întreg teritoriul României, majoritar din județele limitrofe extracarpatice. O categorie de județe au legături turistice tradiționale cu ariile montan limitrofe. De exemplu, județul Timiș emite cu prioritate turiști spre Munții Banatului și Muntele Mic, județul Sibiu spre Munții Făgăraș, Cindrel și Parâng, județul Cluj spre Munții Apuseni, județul Mureș spre Munții vulcanici Gurghiu-Marghita, zona Baia Mare spre Munții Gutâiului și Rodnei, iar Bucureștiul spre Valea Prahovei și Munții Bucegi. Turiștii din județul Brașov vizitează în principal arealele montane din cadrul acestui județ.

Deși există o fluctuație sezonală sensibilă a traficului turistic, stațiunile Băile Herculane, Sovata, Vatra Dornei, Borsec, Băile Tușnad, Slănic Moldova și Covasna și într-o măsură mai redusă Sinaia, Predeal, Bușteni și Poiana Brașov, cunosc o activitate turistică permanentă. Zonele montane înalte (Rodna, Călimani, Ceahlău, Făgăraș, Parâng, Retezat) precum și cele din carstul Munților Apuseni sunt solicitate cu prioritate în sezonul cald.

Intensitatea traficului turistic este puternic influențată și de calitatea resurselor naturale și antropice. Cel mai important factor de receptare permanentă a turiștilor în constituie apele minerale. Turismul curativ deține aproximativ 30 % din totalul traficului turistic. Turismul de vacanță are durate mai scurte (8-10 zile) decât cel curativ și cunoaște două momente de vârf remarcabile, de vară și de iarnă. Dintre stațiunile destinate în bună parte turismului de vacanță amintim Timișul de Jos, Izvorul Rece și Bușteni, la care se adaugă Borșa, Durău, Izvoarele și Cheia în Carpații Orientali, Păltiniș, Bălea Cascadă și Muntele Mic în Carpații Meridionali, Stâna de Vale, Fântânele și Băișoara, în Munții Apuseni.

Turismul itinerant reprezintă o formă conservată de turism, în special odată cu dezvoltarea transportului automobilistic și creșterea gradului de sedentarism a populației. Se deosebesc astfel două categorii de turism: excursiile și turismul automobilistic.

În vederea atingerii punctelor finale, aceste tipuri de turism sunt deservite de o mulțime de infrastructuri intermediare, între care se detașează adăposturile, cabanele, motelurile și stațiile de benzină. Printre zonele turistice pretabile turismului itinerant se remarcă cele ale mănăstirilor din județele Neamț și Suceava și ale celor din nordul Olteniei.

Turismul de tip week-end este practicat cu predilecție de către locuitorii principalelor orașe, inclusiv cei din București. Acest tip de turism este strict legat de factorii timp și distanță, formând zone concentrice în jurul orașelor, a căror maximă nu depășește 150 km.

Frecvența turiștilor străini este și a fost redusă în comparație cu cei autohtoni. O solicitare mai mare se remarcă din partea acestora pentru zona mănăstirilor din nordul Moldovei, și pentru unele stațiuni având ape cu proprietăți curative (Sovata, Băile Herculane, Covasna).

6. CĂILE DE COMUNICAȚIE ȘI TRANSPORT

Alături de funcția principală, aceea de legătură între producție și consum, între materiile prime și produsele finite, căile de comunicație deservesc complementar și turismul. Unele dintre acestea au ca destinație exclusivă doar deservirea turistică.

Carpații românești, datorită particularităților lor morfologice (mulțimea depresiunilor și a trecătorilor) sunt străbătuți de o importantă rețea feroviară și rutieră atât în profil longitudinal (Carpații Orientali), dar mai ales transversal. Astfel, sectorul carpatic românesc este traversat de 11 drumuri feroviare cu ecartament normal și 23 de șosele modernizate. La o lungime a arcului carpatic românesc de cca. 1000 km, revine o frecvență de peste un drum feroviar la 100 km și 2,3 șosele la aceeași unitate de lungime (în ansamblu, 3,4 drumuri moderne de acces la 100 km lungime). La acestea se mai adaugă 23 puncte terminus de căi ferate și 15 șosele modernizate în zona montană. O serie de drumuri forestiere, fie căi ferate cu ecartament îngust, fie șosele vin să completeze infrastructura căilor de transport. În unele sectoare accesul este suplimentat cu instalații de transport pe cablu ori cu vaporeșe pe lacurile de acumulare.

Toate acestea conferă Carpaților românești un pronunțat caracter de penetrabilitate și accesibilitate prin care se poate pune în valoare oferta turistică.

Principalul tronson de cale ferată care traversează Carpații Orientali în sectorul nordic este Ilva Mică – Suceava, atingând aproape 1000 m altitudine în zona tunelului Mestecăniș. Străbate o regiune deosebit de pitorească, traversând succesiv zona vulcanică, cea cristalină și a flișului carpatic, de unde rezultă o mare varietate peisagistică. Este secondat de o șosea modernizată care atinge în punctul Mestecăniș 1099 m altitudine. Deservește vestita stațiune balneoclimaterică Vatra Dornei și prin ramificații înlesnește accesul spre mănăstirile Bucovinei. Atât șoseaua cât și calea ferată se racordează la rețeaua de interes european în zona Suceava, respectiv Cluj-Napoca. Accesul spre Depresiunea Maramureșului se realizează prin calea ferată și șoseaua Salva-Vișeu peste pasul (trecătoarea) Setref iar dinspre aceasta spre Depresiunea Dornelor, prin pasul Prislop, străbătut de o șosea modernizată.

În sectorul central Carpații Orientali sunt traversați de calea ferată Ciceu – Târgu Ocna și șoseaua Miercurea Ciuc – Târgu Ocna, prin pasul Ghimeș (1006 m). La contactul dintre sectorul vulcanic și cel cristalin, străbătând pe direcția nord-sud Depresiunea Giurgeului și Depresiunea Ciucului, se desfășoară calea ferată Deda-Brașov, secondată de o șosea modernizată.

Dintre căile ferate și șoselele de penetrație mai importante sunt: Piatra Neamț – Bicaz, Sf. Gheorghe – Brețcu, Buzău – Nehoiașu și Ploiești – Măneciu. De o importanță deosebită sub aspect turistic sunt șoselele Sovata – Gheorgheni – Bicaz – Piatra Neamț, Bicaz – Vatra Dornei, pe valea Bistriței, Sf. Gheorghe – Onești prin pasul Oituz (865 m), Buzău – Întorsura Buzăului și Vălenii de Munte – Brașov, prin pasul Bratocea (1263 m). În sectorul lacului de acumulare de la Izvorul Muntelui pe o lungime de cca. 30 km potențialul de comunicație este suplimentat prin deservirea traficului de pasageri cu vaporeșe.

Cel mai important și cel mai circulat sector din Carpații românești este Brașov – Câmpina. Aici, la contactul dintre Carpații Orientali și Carpații Meridionali, pe Valea Prahovei se desfășoară o cale ferată dublă, electrificată și șoseaua de interes european E 60, care ating în localitatea Predeal 1000 m altitudine. Accesul spre platoul Munților Bucegi este înlesnit atât de o șosea cât și de o rețea modernă de transport pe cablu. Străbate sectorul cu cel mai intens turism montan din România.

Carpații Meridionali se remarcă în cadrul Carpaților românești din punct de vedere al căilor de comunicație prin existența a două importante artere de circulație transcarpatică de altitudine. Este vorba de drumul „Transfăgărășan” dat în exploatare în anul 1977, ce leagă versantul nordic cu cel sudic, fiind calea de comunicație situată la cea mai mare altitudine în România (2050 m). Trece prin apropierea celui mai înalt vârf de munte din Carpații românești – Moldoveanu (2544 m). A doua este șoseaua „Transalpina” ce traversează masivul Parâng între Novaci pe versantul sudic și Sebeș pe versantul nordic. Aceste două șosele practicabile în perioada caldă a anului, deschid accesul spre peisajul montan tipic, marcat de existența reliefului glaciar cu posibilități de practicare a schiului până în luna iulie. Prin sectoarele de vale trec două căi ferate transversale ce leagă Transilvania de sudul țării. Prima este calea ferată Sibiu – Râmnicu Vâlcea pe valea Oltului ce marchează limita între grupa Munților Făgăraș și grupa Munților Parâng. Este secondată de șoseaua de interes european E 60. Între grupa Munților Parâng și grupa Munților Retezat-Godeanu, prin Depresiunea Petroșani trece calea ferată Târgu Jiu-Simeria și o șosea modernizată.

În extremitatea vestică a Carpaților Meridionali prin culoarul Timiș-Cerna (pasul Poarta Orientală – 540 m) trece calea ferată dinspre Turnu Severin spre Timișoara, secondată de șoseaua E 70, înlesnind

accesul atât spre Munții Banatului cât și spre versantul vestic al grupei Retezat-Godeanu. Între grupa Munților Retezat-Godeanu și Munții Poiana Ruscă, prin pasul „Poarta de Fier a Transilvaniei” trece calea ferată (actualmente dezactivată) și șoseaua Caransebeș-Hațeg.

În urma realizării complexului hidroenergetic și de navigație Porțile de Fier I, în colaborare cu Iugoslavia, accesul pe latura nordică a Munților Banatului este înlesnit prin amplificarea navigației fluviale. Totodată s-a dat în exploatare o șosea modernizată care străbate cel mai grandios sector de defileu al Dunării, cel dintre Orșova și Moldova Nouă.

Penetrația în zona Munților Banatului este înlesnită atât de căi ferate cât și de șosele, principalul punct de convergență a căilor de comunicație fiind orașul Reșița, centru industrial cu tradiție în economia românească.

Se remarcă aici calea ferată Caransebeș-Reșița și Deta-Reșița, precum și cele două șosele care urmează în linii mari traseul căilor ferate.

De la Reșița spre sud se desprind două șosele modernizate. Una ajunge la Dunăre, în zona Moldova Nouă, iar cea de a doua traversează Munții Semenic și Depresiunea Almajului, făcând joncțiune cu șoseaua de interes european E 70 la nord de Băile Herculane.

Munții Poiana Ruscă sunt traversați de la nord la sud în sectorul central de o șosea modernizată între localitățile Tomești și Marga. Accesul pe versantul estic este înlesnit de o serie de drumuri modernizate, mai important fiind cel de la Hunedoara spre Ghelari și Teliucul Inferior, centre importante pentru exploatarea minereurilor de fier.

Munții Apuseni, care formează compartimentul nordic al Carpaților Occidentali, se remarcă prin posibilități lesnicioase de acces în toate sectoarele. Sub aspectul importanței și intensității traficului pe primul loc se înscrie calea ferată și șoseaua E 60 între Cluj-Napoca și Oradea, în compartimentul nordic, cu legătură peste frontieră prin punctele Episcopia Bihorului, respectiv Borș.

În sectorul sudic și estic prin culoarul Mureșului trece o cale ferată și o șosea modernizată cu numeroase puncte de derivație secundare spre sectorul montan. Mai importante sunt: calea ferată cu ecartament îngust Turda-Câmpeni-Abrud pe valea Arieșului și Alba Iulia-Zlatna cu ecartament normal, pe valea Ampoiului. S-a dat în exploatare calea ferată Deva-Brad. Din sectorul vestic pătrund spre zona montană căile ferate Sântana-Brad pe Crișul Alb, Ciumeghiu-Vaşcău pe Crișul Negru și Marghita-Zalău în sectorul nordic.

De importanță deosebită pentru circulația turistică în sectorul montan central sunt șoselele Turda-Câmpeni-Beiuș peste pasul Vârtop și Deva-Brad-Vaşcău pentru Munții Metaliferi, prin Depresiunea Hălmagiu.

Din șoseaua națională ce leagă principalele orașe ale Câmpiei de Vest (Timișoara, Arad, Oradea) se desprind drumuri de penetrație spre sectorul montan. La fel se prezintă situația pe versantul estic unde masivele montane Muntele Mare și Gilău sunt dotate cu șosele modernizate având ca principal centru emițător de turiști orașul Cluj-Napoca.

Turiștii sosiți de peste hotare pe calea aerului pot ajunge în zonele montane în circa o oră cu trenul sau cu mijloace auto.

Astfel, Carpații Occidentali și grupa Munților Retezat-Godeanu din compartimentul vestic al Carpaților Meridionali poate fi deservită de aeroportul Timișoara, iar centrul Carpaților Meridionali, în special grupa Făgăraș-Bucegi de aeroportul Otopeni. Folosind cursele interne ale companiei TAROM se ajunge de la București la Suceava, Baia-Mare, Cluj-Napoca, Oradea, Sibiu și Târgu Mureș de unde distanțele până în centrul ariilor montane limitrofe se acoperă în intervale de timp de cca. o oră, 1 ½ oră.

În ansamblu, din punct de vedere al accesului și al rețelei de transport, Carpații românești se înscriu ca un sector montan accesibil tot timpul anului, dotat cu o rețea de căi de comunicație diversificată care asigură în condiții optime punerea în valoare a potențialului lor turistic.

7. REGIUNILE TURISTICE ALE CARPAȚILOR ROMÂNEȘTI

Datorită particularităților morfologice, structurii geologice diferențiate, potențialului turistic de ordin natural și el diferențiat și modului specific de punere a lui în valoare, care conferă spațiului carpatic românesc o variată funcționalitate, s-au delimitat la nivel național trei mari regiuni turistice:

Regiunea turistică a Carpaților Orientali;
Regiunea turistică a Carpaților Meridionali;
Regiunea turistică a Carpaților Occidentali.

În cadrul regiunilor s-au delimitat zone turistice, după următoarele criterii:

- individualizarea spațială;
- specificitatea structural-compozițională;
- potențialul de comunicație;
- irepetabilitatea în spațiu limitat;
- posibilitatea revenirii continue, a dezvoltării interne și a lărgirii conexiunilor externe prin amplificarea ariei de influență;
- perspectivele exploataării turistice, rentabilitatea economică și funcționalitatea optimă ca sistem turistico-economic.

În cadrul zonelor cu o structură mai diversificată s-au individualizat și subzone.

Pe baza criteriilor enunțate mai sus s-au delimitat la nivelul Carpaților românești 32 zone turistice și 75 subzone, din care 10 zone și 26 subzone în Carpații Orientali, 11 zone și 20 subzone în Carpații Meridionali și 11 zone și 29 subzone în Carpații Occidentali (fig. 1).

Din punct de vedere turistic Carpații Orientali se remarcă prin dominanța turismului balnear (de odihnă și tratament) datorită abundenței apelor minerale cu proprietăți curative legate de fenomenul de vulcanism (peste 1 500 izvoare).

Utilizarea apelor minerale în scopuri terapeutice este atestată documentar din secolul al XIX-lea, acestea fiind premiate cu aur la expozițiile internaționale de balneologie de la Viena (1873, 1881), Frankfurt/Main, Paris ș.a.

Legat de valorificarea apelor minerale prin cură și tratament și-au câștigat un binemeritat renume stațiunile Vatra Dornei, Borsec, Slănic Moldova, Sovata și Băile Tușnad și Covasna.

Potențialul turistic al acestei regiuni este întregit de relieful alpin al Munților Rodnei cu numeroase fenomene glaciare (creste, văi glaciare și lacuri glaciare) la care se mai adaugă bisericile din lemn din Maramureș și vestitele ctitorii voievodale ale Bucovinei (Vroneț, Humor, Moldovița, Sucevița, Putna), creații originale ale „renascentismului” autohton, cu stil arhitectural specific și picturi murale de inestimabilă valoare.

În sectorul sudic, orașul Brașov cu renumita stațiune climaterică din apropiere – Poiana Brașov – dispune de toate categoriile de dotări necesare practicării turismului montan.

Carpații Meridionali au ca trăsătură distinctă dominanța peisajului alpin, șapte vârfuri depășind aici 2500 m altitudine. În masivul Făgăraș din această grupă de munți se află vârful Moldoveanu de 2544 m altitudine, cel mai înalt vârf de munte din seria Carpaților românești.

Modelate de ghețarii cuaternari, piscurile acestor munți oferă un peisaj alpin tipic cu numeroase circuri, lacuri și văi glaciare. Se adaugă extensiunea pajiștilor alpine cu numeroase stâne precum și vestigiile cetăților dacice de la Grădiștea de Munte, Costești, Blidaru, între care și vechea capitală a Daciei, Sarmizegetusa. Domină turismul montan și cel de practicare a schiului.

Regiunea turistică a Carpaților Occidentali cuprinde două compartimente:

- compartimentul nordic dormat din Munții Apuseni;
- compartimentul sudic, format din Munții Banatului și Poiana Ruscă.

Această regiune are ca trăsătură dominantă din punct de vedere turistic prezența a numeroase și diverse forme și fenomene carstice dintre care mai reprezentative sunt peșterile și cheile.

Aici s-au inventariat (identificat) peste 2 500 peșteri, dintre care doar patru sunt incluse în circuitul turistic: Peștera și Ghețarul fosil de la Scărișoara, Peștera Vântului, Peștera Meziad și Peștera Urșilor.

Sectoarele de chei și defilee de un pitoresc aparte sunt în număr de 45, la care se adaugă așezările tradiționale cu structură risipită denumite „crânguri”, bisericile din lemn și numeroase localități cu rezonanță istorică legate de lupta poporului român pentru libertate socială și națională.

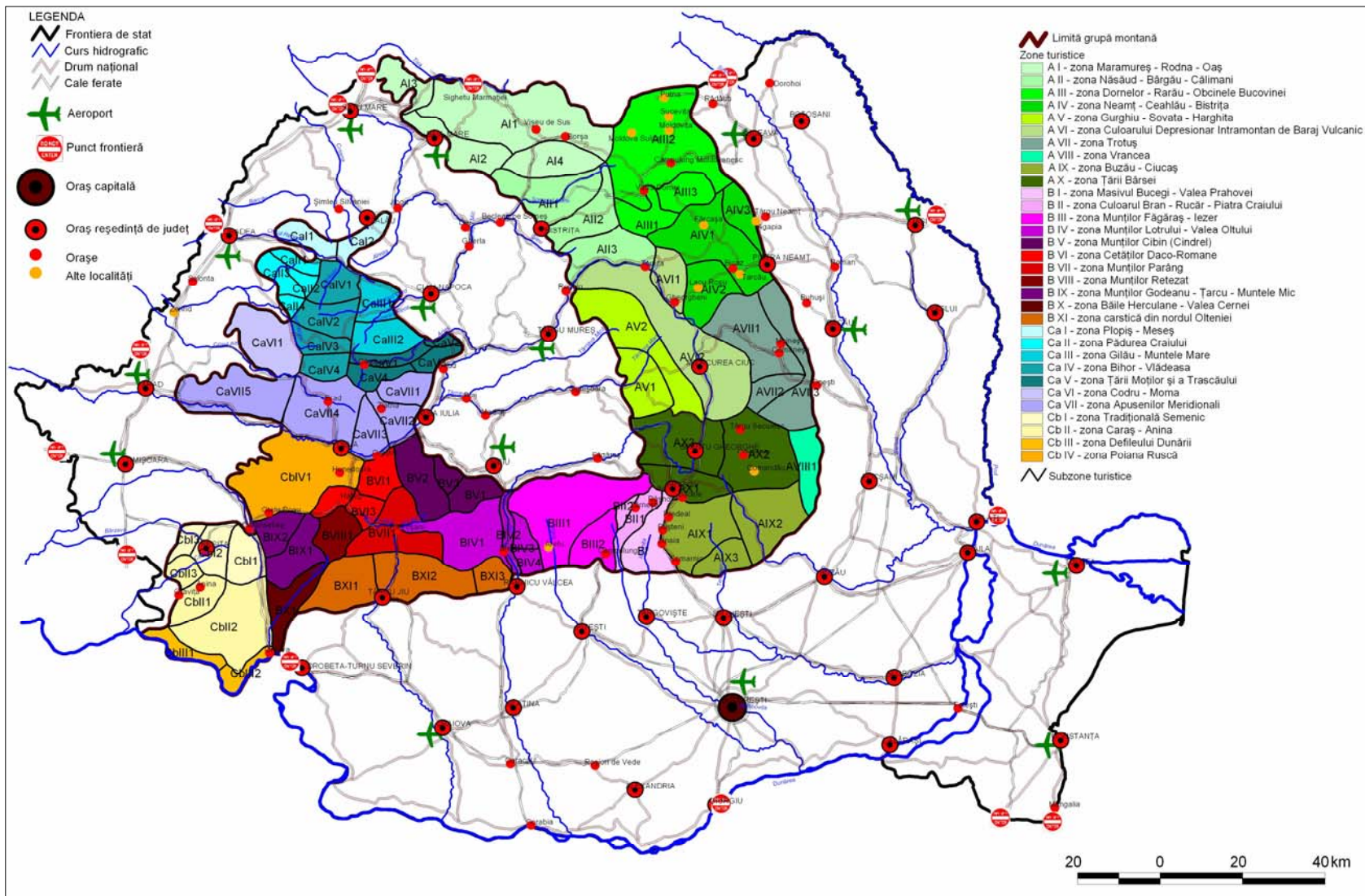

Fig. 1. Regionarea turistică a Carpaților României.

7.1. Zonele turistice ale Carpaților Orientali

Cea mai importantă trăsătură a Carpaților Orientali o constituie complexitatea peisagistică realizată pe fondul îmbinării originale a elementelor cadrului natural și antropic.

Dacă structura geologică a acestor munți impune o zonalitate longitudinală, variațiile de altitudine și masivitate conturează subunități geografice transversale (Grupa Nordică, Grupa Centrală, Grupa Curburii).

Fragmentarea în masive, grupări de masive și arii depresionare, abundența pasurilor și trecătorilor au constituit o premiză de străveche locuire și legături permanente a populației autohtone cu regiunile geografice învecinate.

Dealurile și depresiunile subcarpatice din est precum și dealurile și depresiunile submontane din vest au strâns legături turistice cu spațiul Carpaților Orientali, Valea Prahovei, limita sudică a Carpaților Orientali prezintă legături funcționale cu gruparea Munților Bucegi, considerați că fac parte din Carpații Meridionali.

Ținând seama de modul de asociere a valorilor fondului turistic, structura căilor de acces, baza de cazare gastronomică, mișcarea și funcțiile turistice, în Carpații Orientali se disting următoarele zone turistice:

7.1.1. Zona Maramureș – Rodna – Oaș

Variatatea elementelor naturale și antropice, care alcătuiesc fondul turistic din partea nord-vestică a Carpaților Orientali, conferă acestei zone un caracter complex.

Elementele naturale se dispun altitudinal de la 2303 m în vârful Pietrosu Rodnei și până la 200 m în vatra Depresiunii Oaș și Valea Tisei, fapt reflectat în particularitățile climei, etajarea vegetației și solurilor. La acestea se adaugă o mare varietate a alcătuirii geologice, a formelor de relief, a resurselor naturale, a vechimii și a modului de valorificare a acestora.

În zonă se găsește cel mai reprezentativ masiv cristalin cu variate urme ale glaciației cuaternare.

În corelație cu elementele cadrului natural, complexitatea zonei este reflectată prin elemente de arhitectură foarte veche și recentă, prin existența unui fond etnografic și folcloric de o deosebită originalitate și frumusețe.

La structura fondului de valori turistice concură o mare diversitate și densitate a monumentelor de artă medievală și monumente ale eroilor neamului, muzee și colecții etc.

Rețeaua de căi de comunicație cu dispunere longitudinală și transversală asigură un acces optim la obiectivele turistice dinspre toate regiunile țării, precum și de la principalele puncte de frontieră din partea nordică.

O variată și densă rețea hotelieră, gastronomică, de agrement și tratament balnear, completează armonios zestrea turistică a zonei.

7.1.1.1. Subzona Maramureș (AI1)

Trăsătura de bază a cadrului natural este dată de coroanele munților cristalini ai Maramureșului din nord-est cu altitudinea maximă de 1957 m în Vârful Farcău și de fațada nord-estică a munților vulcanici Gutâi-Țibleș care închid depresiunea colinară a Maramureșului (fig. 2).

Fig. 2. Vârful Farcău (1957 m) - Munții Maramureș.

Această depresiune străbătută longitudinal de văile Vișeuului și Izei concentrează majoritatea valorilor turistice naturale și antropice.

Peisajul depresiunii este puternic antropizat datorită vechimii și permanenței de locuire a unei populații autohtone, care a dezvoltat o originală civilizație materială și spirituală: prelucrarea lemnului, practicarea din vechime a agriculturii prin agroterase, exploatarea metalelor și a sării (fig. 3).

Fig. 3. Peisaj antropizat din Depresiunea Maramureșului.

De asemenea, în prelucrarea lemnului s-a ajuns la crearea unor adevărate valori de artă, prin sculptura în lemn și stilul de construire a caselor, celorlalte anexe și ustensile gospodărești.

Sculptura porților de lemn de la Rozavlea, Bogdan Vodă, Giulești, Bârsana, ca de altfel în toate satele maramureșene reflectă nu numai un deosebit simț artistic, dar și viziunea filozofică despre lume și viață a locuitorilor; întâlnim astfel motivul soarelui, cele florale cât și diverse forme geometrice, atestând optimism, echilibru, vigoare etc., care s-au transmis

din generație în generație (fig. 4).

Fig. 4. Poartă maramureșeană sculptată din lemn, din Rozavlea.

Printre ocupațiile tradiționale ale locuitorilor este de subliniat arta confecționării uneltelor folosite pentru prelucrarea lânii și confecționarea îmbrăcăminții de port popular de o rară frumusețe și originalitate. Atât în zilele de lucru dar, mai ales, în cele de sărbătoare, portul popular maramureșean impresionează puternic prin paleta cromatică și prin autenticitate.

Toate acestea apar cu pregnanță la sărbătorile prilejuite de principalele momente din viața omului, de muncă, de schimbarea anotimpurilor. Momentul nașterii, nunta, începerea lucrărilor agricole de primăvară, urcarea oilor la munte pentru pășunat cât și unele nedei devenite în prezent întâlniri folclorice

interjudețene, prilejuiesc o paradă a portului popular, a dansurilor, a cântecelor populare (vocale și instrumentale) din acest minunat colț de țară (fig. 5).

Fig. 5. „Tânjaua”, manifestare prilejuită de începerea lucrărilor agricole de primăvară de la Mara.

Exemplificăm cu festivalul folcloric „Hora de la Prislop” (de la mijlocul lunii august), „Tânjaua”, manifestare prilejuită de începerea lucrărilor agricole de primăvară de la Mara, Giulești, Ocna Șugatag etc., serbări pastorale și altele. Ritmica dansurilor, frumusețea cântecelor și strigăturilor de horă aduc ecoul unui străvechi folclor de origine dacică.

O mare atractivitate turistică o prezintă monumentele istorice și de arhitectură cum sunt de exemplu bisericile din lemn de la Bogdan Vodă, Ieud, Dragomirești, Rozavlea, Bârsana și altele, care prin vechime, stil, prin turnurile lor zvelte ce se înalță la peste 55 m și dominând împrejurimile, sunt adevărate bijuterii arhitectonice (fig. 6).

Un plus de atractivitate îl oferă și numeroasele monumente închinare eroilor neamului ca, de exemplu, impresionantul grup statuar de la Moisei în memoria localnicilor uciși de fasciștii hortiști în 1944 (fig.7).

Fig. 6. Biserică de lemn din Bârsana.

Un obiectiv de atracție turistică cu valoare de unicat nu numai românesc, dar și din afara României este „Cimitirul vesel” din Săpânța care într-o formă umoristică, uneori satirică, redă trăsături ale felului de viață ale celor dispăruți (fig. 8).

O parte din elementele de atracție turistică naturale și culturale sunt colecționate și expuse în muzee și colecții. Menționăm astfel pe cele din Sighetu Marmăției, Muzeul Maramureșului cu profil mixt, Muzeul în aer liber al satului maramureșean, colecția de pictură și covoare, colecția de icoane pe sticlă, colecția de măști populare și altele.

Baza hotelieră de cazare și gastronomică este amplasată în preajma principalelor grupări de obiective de atracție turistică.

În subzona Maramureșului sunt hoteluri în Sighetu Marmăției (3 hoteluri), Ocna Șugatag (3 hoteluri), Vișeu de Sus, Borșa (4 hoteluri), vile, cabane și popasuri turistice în Ocna Șugatag, Moisei, Săliștea de Sus, Borșa și Valea Vaserului, Izvoarele (Giulești).

Stațiunile balneo-climaterice de interes național (Ocna Șugatag, Izvoare, Băile Borșa) și zonal (Coștiui, Dănești) contribuie, din ce în ce mai mult, la valorificarea potențialului turistic.

Fig. 7. Grup statuar de la Moisei în memoria localnicilor uciși de fasciștii hortiști în 1944.

Datorită varietății și atractivității obiectivelor turistice, a modernizării continue a căilor de acces cât și a bazei de cazare, masă, tratament și agrement se înregistrează un intens flux turistic, atât intern cât și internațional.

Structura elementelor componente ale potențialului turistic conferă subzonei Maramureșului o funcție turistică culturală, balneară și de odihnă-agrement.

Fig. 8. „Cimitirul vesel” din Săpânța.

7.1.1.2. Subzona Baia Mare (AI2)

Subzona Baia Mare se sprijină cu rama nord-estică pe versantul munților Gutâi-Țibleș, iar spre sud-vest se întinde până la valea Someșului și până la flancul nordic al Podișului Someșan. Ea cuprinde două compartimente: Depresiunea Baia Mare propriu-zisă și Depresiunea Lăpușului, drenate de râul Lăpuș.

Fiind deschisă spre vest și nord-vest, Depresiunea Baia Mare beneficiază de un climat de adăpost, ceea ce explică la această altitudine prezența castanului comestibil. Subzona este o veche vatră de locuire continuă a unei populații autohtone, așa cum atestă vestigiile identificate prin săpăturile arheologice

de la Lăpuș, Suciul de Sus, Remetea Chioarului etc.

Locuitorii din această parte a țării sunt păstrători ai unor vechi datini și obiceiuri folclorice strămoșești. Sunt renumite colindele de Anul Nou sau sărbătoarea Sânzienelor, festivalurile folclorice antrenând foarte mulți artiști amatori și vizitatori.

Portul popular din vatra folclorică a Lăpușului și Chioarului prezintă numeroase elemente specifice cum ar fi măiastra folosire a culorii albastre pentru realizarea motivelor florale (fig. 9).

Fig. 9. Port popular din „Țara Lăpușului”.

Se constată o strânsă îmbinare între monumentele de arhitectură și cele istorice. Astfel, în Baia Mare se remarcă Turnul Cetății, Bastionul Măcelarilor, Monumentul Eroilor Români din războiul antifascist, Palatul Administrativ ș.a. Bisericele de lemn din Lăpuș (Lăpuș și Rogoz), Săliștea de Sus, Surdești sunt elemente de mare interes.

Multe monumente și locuri din această subzonă sunt legate de memoria eroului legendar al Maramureșului, luptător pentru dreptate socială și națională a românilor, Pinteza Viteazul.

Atât în Baia Mare, cât și în numeroase localități sunt organizate valoroase muzee, colecții și puncte muzeistice ca de exemplu la Baia Mare: Muzeul de artă, Muzeul de mineralogie, Muzeul de istorie, Muzeul de științe naturale, Muzeul Memorial „Dr. Vasile Lucaciu”

din Șișești, Muzeul Orășenesc din Târgu Lăpuș ș.a.

Fig. 10. „Crestea Cocoșului” monument al naturii din Munții Gutâi.

Un plăcut loc de atracție pentru agrement și sporturi nautice îl constituie Lacul Firiza cu cabana și popasul cu păstrăvăria, precum și Lacul Mogoșa. Remarcăm prezența în această subzonă a minunatului monument al naturii din spațiul montan respectiv „Crestea Cocoșului” reprezentând relief rezidual vulcanic sub forma unei „lame de ferăstrău”, cu vegetație subalpină (fig. 10).

În rândul monumentelor naturii mai amintim: Rezervația de Castani comestibili (500 ha) de la Baia Mare și numeroși arbori seculari.

Datorită vulcanismului neogen, atât în depresiune cât și în zona montană sunt numeroase izvoare de apă minerală cum sunt cele de la Baia Mare, Cernești, Șișești, Baia Sprie etc.

Fig. 11. Pârția de schi din Stațiunea Mogoșa.

Baza materială turistică este concentrată în principal în Baia Mare (7 hoteluri, vile și cabane), Târgu Lăpuș (hotel), Baia Sprie (hotel și vile) și Tăuți Măgherăuș. Se remarcă, de asemenea, numeroase alte baze de cazare și gastronomice ca de exemplu: Hanul Pinteza (de pe șoseaua Baia Mare – Sighetu Marmăției pe cumpăna de ape dintre depresiunea Baia Mare și Maramureș), Șișești etc.

Pentru practicarea sporturilor de iarnă sunt numeroase pârții amenajate, cea mai solicitată fiind Mogoșa, dotată cu o instalație de transport pe cablu (fig. 11).

În legătură cu prezența unor izvoare de ape minerale funcționează stațiunile balneare de interes zonal Tăuți și Șișești precum și stațiunea pentru tineret de la Șuior.

Orașul Baia Mare este principalul centru de polarizare a mișcării turistice, având legătură aeriană cu capitala precum și legături feroviare și rutiere cu județele limitrofe.

Baia Mare este un oraș care impresionează prin arhitectura sa modernă, prin bulevarde largi și foarte mulți arbori ornamentali și parcuri.

Abundența valorilor naturale și antropice de mare atracție, conferă subzonei o funcție turistică culturală și de odihnă-agrement.

7.1.1.3. Subzona Oaș (AI3)

Cadrul natural prezintă două componente principale: rama munților vulcanici (cu altitudinea maximă de 1021 m în Vârful Bradului) continuându-se într-o culme complexă cu stâncării și curmături largi, bine împădurite și vatra Depresiunii Oaș, deschisă spre vest prin culoarul Văii Turulung. Trecerea de la depresiune spre munte se realizează prin terase, glacisuri și culmi secundare.

Accesul în Oaș se face pe calea ferată de la Satu Mare – Negrești, iar pe șosea modernizată de la Satu Mare, Baia Mare și Sighetu Marmației.

În subzonă se păstrează vestigii de străveche locuire și cultură din epoca bronzului (Bătarci, Orașul Nou, Turulung) din perioada dacică (Turulung, Orașul Nou etc.) din perioada de formare și de după formarea poporului român (Medieșu Aurit, Orașul Nou etc.) precum și din epoca medievală (Târșolt, Bătarci).

În această parte a țării este o vatră originală a civilizației de prelucrare a lemnului reflectată în arhitectura populară tradițională precum și în ustensilele de uz gospodăresc. Asemenea elemente le întâlnim atât la muzeul de arhitectură în tehnica populară din Negrești-Oaș cât și în satele oșenești (Călinești-Oaș, Turț, Vama etc.). Se remarcă prin importanță și atractivitate monumentele de arhitectură de cult cum sunt: bisericile din Negrești-Oaș, Certeze, Orașul Nou, Racșa și Turț, precum și monumentele închinat eroilor neamului din Orașul Nou și Turulung.

Locuitorii păstrează cu mândrie și pietate portul popular străvechi cu elemente care amintesc de interesanta îmbrăcăminte a strămoșilor noștri daci (fig. 12).

Fig. 12. Port popular din „Țara Oașului”.

Dintre numeroasele datini și obiceiuri pline de semnificații pentru modul lor de viață menționăm vestita sărbătoare pastorală „Sâmbra Oilor” din luna mai de la Certeze care marchează ieșirea oilor la munte și măsurarea laptelui; asemenea serbări populare legate de muncă se cunosc și în alte localități cum este de exemplu „Serbarea căpșunilor” de la Călinești-Oaș (iunie). O parte din valorile cele mai reprezentative ale potențialului turistic al zonei se păstrează în muzee,

case memoriale, colecții cum sunt: „Muzeul Țării Oașului” de la Negrești-Oaș (arheologie, prelucrarea lemnului, textile), Casa muzeu de arhitectură populară din Turț, Casa memorială a luptătorului de frunte pentru eliberare națională Dr. Vasile Lucaciu. „Țara Oașului” aflându-se într-o zonă de origine vulcanică abundă în izvoare de apă minerală la Bixad, Certeze, Negrești, Tarna Mare, Vama și izvoare mezotermale la Vama (Valea Măriei). Pitorescul lac de baraj antropoc de la Călinești-Oaș ca și cel de la Sălătrucu, unde este amenajată și o păstrăvărie, constituie elemente de mare atracție turistică.

Baza de cazare și gastronomică cuprinde hoteluri (Negrești-Oaș); cabane-vile (Valea Măriei, Călinești-Oaș, Sâmbra Oilor-Certeze, Teilor-Vama, Vrăticel-Negrești, Tarna Mare), cabana zoopastorală Certeze precum și cele două stațiuni balneare Valea Măriei și Valea Puturoasei. Lacul Călinești-Oaș a devenit o importantă bază de sport și agrement prin dotarea cu bărci, canoe, un cochet vaporăș „Oșanul” pentru plimbări de agrement ș.a.

7.1.1.4. Subzona Masivului Rodnei (AI4)

Acest masiv deține câteva recorduri ale cadrului natural din Carpații Orientali: altitudinea cea mai mare din vârfurile Pietrosu Rodnei (2303 m) și Ineu (2280 m) la care se adaugă încă zece vârfuri cu altitudini de peste 2000 m; aici se întâlnește o creastă alpină tipică de peste 40 km lungime cu cele mai reprezentative urme ale glaciației cuaternare (lacuri, căldări, văi glaciare, morene); cele mai întinse suprafețe ocupate de pitorescul arbust bujorul de munte (*Rhododendron kotschyi*); prezența grupurilor de sfioase capre negre, lipite parcă de stâncăriile golului alpin etc (fig. 13).

Fig. 13. Vf. Ineu și Ineuț - Munții Rodnei.

Înălțat pe sisteme de falii, masivul cristalin al Rodnei se individualizează ca un impunător horst deasupra întregii regiuni înconjurătoare.

Fondul turistic al acestui masiv se valorifică în special prin numeroasele trasee alpine marcate, care au puncte de convergență și de divergență pe principalele vârfuri accesibile, creste și lacuri glaciare.

Atingerea acestor obiective se face prin punctele de acces în masiv

dinspre: Depresiunea Maramureșului (orașul Borșa; Stațiunea climaterică Fântânele); Bistrița Aurie peste pasul Prislop sau Rotunda; Sângeorz Băi – Valea Vinului; Romuli și Dealul Ștefăniței din partea superioară a văii Sălăuța.

Vizitarea zonei alpine prilejuiește imagini de o rară frumusețe în complexele glaciare Buhăescu, Lala, Iezer ș.a., în perimetrul cărora atrag atenția asociațiile de jnepeni și ienuperi pitici, mesteacănul pitic, salcia pitică, covoarele moi de mușchi precum și asociațiile de afiniș (fig. 14).

Fig. 14. Complexul de lacuri glaciare Buhăescu – Munții Rodnei.

Pe lângă elementele glaciare un aspect inedit îl oferă fenomenele carstice cum sunt: peșterile Tăușoara, Baia, Zânei, Măglei, Jghiabu Zalian, Paltin precum și dolinele de la izvoarele Bistriței.

Se remarcă interesante rezervații științifice cu numeroase monumente ale naturii cum sunt: rezervația Pietrosul Rodnei, rezervația din Rotunda (Rodna), Cascada Cailor din Poiana Știol, Lacul Știol etc. (fig. 15).

Din codrii care se desfășoară pe versanții masivului Rodnei și până

la golul alpin, mișună o bogată faună care constituie un fond cinegetic renumit pentru întreaga țară (ursul brun, cerbul carpatin, vulpea, cocoșul de mesteacăn și de munte și multe alte specii de mamifere și păsări).

Masivul fiind încadrat de linii de falie și prezentând intruziuni vulcanice are numeroase izvoare de apă minerală mai ales spre baza versanților: Romuli, Valea Vinului, Borșa, Rodna, Maieru ș.a.

În actualul stadiu de organizare a turismului din acest masiv, baza materială de cazare și gastronomică se află amplasată la altitudini mai joase în preajma principalelor căi de acces modernizate.

Fig. 15. Cascada Cailor – Munții Rodnei.

Astfel, stațiunea climaterică și de agrement Borșa-Fântânele dispune de hoteluri, vile, cabane, case de odihnă, restaurante, precum și de cea mai lungă pârtie de schi din țară dotată cu linie de telescaun. Menționăm, de asemenea, hotelul turistic din orașul Borșa, hanul și popasul turistic Prislop, casele de odihnă din stațiunea balneară Valea Vinului, cabana Puzdrele de lângă Iezer (altitudinea 1980 m), cabane pastorale, case de vânătoare și refugii. Mișcarea turistică cuprinde atât turiști români cât și străini care în sezonul cald practică drumeția montană iar în cel rece sporturile de iarnă. Masivul Rodnei are o funcție turistică caracterizată prin drumeție montană, sporturi de iarnă și odihnă.

7.1.2. Zona Năsăud – Bârgău – Călimani

Cuprinzând o mare varietate peisagistică, de la relieful vulcanic, alpin și până la depresiuni joase, precum și prin diversitatea valorilor antropice, această zonă se remarcă printr-o complexitate deosebită.

Aici se află o principală axă de legătură și circulație cu străvechi căi de acces dintre nordul Moldovei și Transilvaniei prin Depresiunea Dornelor și peste pasul Bârgăului.

7.1.2.1. Subzona Năsăud (AIII)

Ca poziție geografică cuprinde o parte din culmile cristaline prelungi cu orientare sudică, ramificate din masivul Rodnei și separate între ele prin văile Sălăuța, Someșul Mare și Valea Vinului. La acestea se adaugă dealurile Năsăudului, o parte din depresiunea Bistriței-Bârgăului și Piemontul Călimanilor.

Primul element care atrage atenția vizitatorului acestor locuri este originalitatea portului popular, ca expresie a unui impresionant simț artistic al locuitorilor, care și-au transmis de milenii, din generație în generație, această specificitate și mare bogăție (fig. 16).

Fig. 16. Port popular din zona Năsăudului.

Atât straiile bărbătești cât și cele femeiești sunt înfrumusețate cu interesante motive florale. Pălăriile purtate de tineri sunt împodobite cu rozete enorme realizate din pene de păun, iar pieptarele lungi sunt ornate cu rânduri largi de ciucuri de lână viu colorată.

Nunta năsăudeană, dansurile de o mare acuratețe artistică, cântecele de o fină sensibilitate, se constituie în originale manifestări de datini și obiceiuri populare.

Festivalurile folclorice devenite tradiționale cum sunt „Ceremonialul cununei” din Maieru, „Măsuratul oilor” de la Zagra, obiceiurile de Anul Nou cât și cele legate de muncile specifice anotimpurilor devin o adevărată expoziție a cântecului, portului și dansului popular năsăudean (fig. 17).

Fig. 17. „Măsuratul oilor” de la Zagra.

Descoperirile arheologice atestă o continuă locuire începând din paleolitic, neolitic, epoca bronzului, perioada dacică, romană precum și din timpul de după formarea poporului român. Asemenea probe materiale s-au descoperit la: Agrieș, Perișor, Năsăud, Borleasa, Zagra, Salva, Rebrîșoara ș.a., toate acestea justificând o extraordinară vechime a întregului fond folcloric și de datini populare. Aceeași vechime de locuire și continuitate se regăsește nu numai în exponatele muzeelor dar și în inventarul numeroaselor gospodării țărănești.

Se impun ca adevărate valori istorice și de arhitectură bisericile din lemn din Sângeorz Băi, Maieru, Rebra, Zagra etc.

De pe aceste meleaguri s-au ridicat personalități ale culturii și artei românești ca de exemplu, Liviu Rebreanu, George Coșbuc și frații Mureșanu. În memoria lor au fost înălțate mai multe monumente și s-au amenajat muzee și case memoriale (fig. 18).

Fig. 18. Casa memorială „George Coșbuc”.

Menționăm astfel, Muzeul Năsăudean (etnografie, folclor și istorie), Casa memorială George Coșbuc, Casa memorială Liviu Rebreanu, Muzeul din Maieru, Sângeorz Băi, Măgura Ilvei etc.

Potențialul turistic este completat, în mod fericit, cu numeroase izvoare de apă minerală precum și de bogatul fond cinegetic. Pe baza existenței acestora s-au amenajat și dezvoltat stațiunile balneo-climaterice și de agrement de

la Sângeorz Băi, Valea Vinului și Rodna. Stațiunea balneo-climaterică Sângeorz Băi are numeroase izvoare carbogazoase, bicarbonatate, cloruro-sodice, calcice, magneziene, slab feruginoase la care se adaugă nămol mineral de izvor și factori climatici de cruțare. Aici se tratează afecțiuni ale tubului digestiv, hepato-biliare, de nutriție și metabolism. Prin valoarea factorilor de cură și instalațiile moderne de procedură terapeutică această stațiune are importanță internațională.

Hotelurile de la Năsăud și Sângeorz Băi, casele de odihnă, vilele, cabanele turistice și cele de vânatoare, popasurile turistice, rețeaua de restaurante, baruri și cofetării, baza complexă de tratament balnear și agrement întregesc zestrea obiectivelor bazei materiale turistice (fig. 19).

Fig. 19. Stațiunea balneo-climaterică Sângeorz Băi.

Accesul la obiectivele de atracție turistică este asigurat prin căile ferate de pe văile Sălăuța, Someșu Mare și Ilva, șoselele modernizate și numeroase drumuri de interes zonal.

Bogăția etno-folclorică și valoarea terapeutică deosebită a apelor minerale, în special cele din stațiunile Sângeorz Băi (de interes internațional) și Valea Vinului determină o intensă circulație turistică pe tot parcursul anului.

Având în vedere specificul și dominanța obiectivelor de atracție, funcția turistică predominantă a subzonei este cultural-balneară.

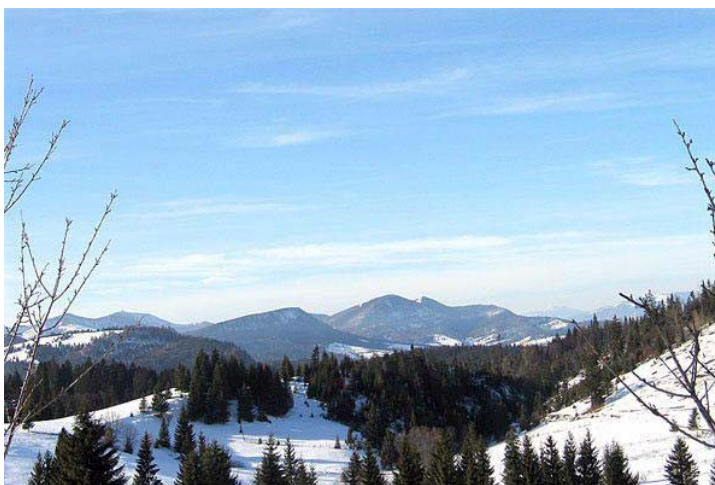
7.1.2.2. Subzona Bârgău (AII2)

Specificul cadrului natural este dat de îmbinarea dintre unele conuri vulcanice formate din roci mai dure și ca urmare cu relief mai semeț (Vârful Heniu 1612 m) și formațiuni sedimentare cutate, aparținând flișului paleogen din hinterlandul Carpaților Orientali (fig. 20).

Fig. 20. Munții Bârgăului.

Această îmbinare dă un farmec deosebit peisajului geografic, atât sub aspectul varietății formelor de relief, al asociațiilor floristice, al morfologiei văilor ș.a. Se detașează prin pitoresc și originalitate văile Bârgăului și Colibiței care formează, când mici depresiuni, când defilee înguste, cu versanți prăpăstioși.

Ca în întreg spațiul carpatic și în subzona Bârgaielor se întâlnesc vestigii de locuire străveche și continuă cum sunt la Livezile (epoca bronzului, perioada romană și în timpul formării poporului român) Darolea (prima epocă a fierului), Pietriș (perioada dacică), Cetate (perioada romană) ș.a. Vechilor vestigii istorice li se adaugă monumentele de arhitectură dintre care menționăm bisericile din lemn din Pietriș (Cetate), Colibița și Piatra Fântânelor precum și pe cea din piatră de la Cetate. Locuitorii acestor meleaguri au dat jertfe nenumărate în lupta poporului român pentru apărarea ființei naționale, iar în amintirea unui asemenea moment a fost înălțat monumentul de la Prundu Bârgăului. Folclorul din subzona Bârgaielor constituie un important factor de atracție turistică, prin datini și obiceiuri, cântece și dansuri; portul popular se caracterizează prin suplețe și eleganță unde cromatica de pe cămăși și de pe pânzeturi prezintă îmbinări de un farmec deosebit de roz-roșu și roz-galben.

Dintre ocupațiile tradiționale ale locuitorilor subliniem străvechea îndeletnicire de producere a unor diverse vase din ceramică (de tip roșie, romană) de la Josenii Bârgăului; de admirabile instrumente muzicale populare (buciume și fluiere) de la Bistrița Bârgăului, ca și de renumitele cojoace și alte elemente de port popular de la Bistrița Bârgăului, Livezile și Tiha Bârgăului.

Muzeele din Cetate, Livezile, Prundu Bârgăului, Șanț se constituie în păstrătoare ale unor valori etnografice, folclorice, de artă și istorie.

Un deosebit element de atracție îl constituie lacul de baraj antropic Colibița, amplasat într-un cadru peisagistic de mare frumusețe, cu o cabană turistică și mijloace de agrement pentru sporturi nautice (fig. 21).

Fig. 21. Zona turistică Colibița.

Baza materială de cazare și gastronomică este asigurată prin hotelurile: Heniu (Prundu Bârgăului), „Piatra Fântânele” („Pasul Tihuța”), Cabanele Colibița și Peștera Fântânele, precum și de cabanele de vânătoare și zoopastorale. Principala cale de acces constituie o adevărată axă care face legătura între Depresiunile Dornelor și Bistriței peste Pasul Bârgău, din care se ramifică drumuri secundare către toate obiectivele de atracție turistică.

Cea mai intensă mișcare turistică are loc în sezonul cald al anului când și manifestările folclorice sunt mai numeroase. În sezonul rece, mișcarea turistică polarizează, în special, spre munte pentru practicarea sporturilor de iarnă, având ca principală bază cochetul hotel în stil medieval „Piatra Fântânele” (95 locuri) și cele 20 de cabane zoopastorale (fig. 22).

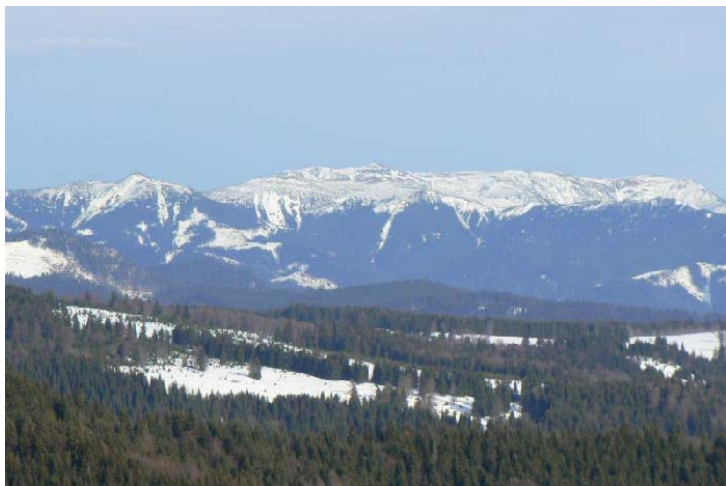

Fig. 22. Hotel Castel Dracula din Pasul Tihuța.

7.1.2.3. Subzona Călimani (AII3)

Reprezintă cea mai interesantă subunitate a lanțului vulcanic neogen din Carpații Orientali, prin păstrarea conturului unui imens crater circular, de 10,5 km diametru, având rama situată la altitudinea de 1900-2100 m. Mai menționăm numeroase vârfuri de peste 2000 m altitudine: Vârful Pietrosu Călimani 2102 m, Vârful Rătiș 2031 m, Vârful Bradu Ciont 2033 m, Vârful Cerbuc 2015 m.

Specificul cadrului natural este dat de îmbinarea dintre relieful vulcanic cu relieful glaciatic pleistocen și periglaciatic, cu un întins etaj alpin și subalpin având o vegetație specifică (fig. 23).

Fig. 23. Masivul vulcanic Călimani.

La nord de vârfurile Rătiș și Pietricelu se păstrează circuri glaciare cu formațiuni morenaice cu mici lacuri și cascade impresionante.

Vârfurile piramidale sunt brodate de întinse trepte de grohotișuri, iar platoul se remarcă prin existența mai multor trepte de crioplație ca rezultat al unei îndelungate modelări periglaciare intense.

În Călimani impresionează abundența formelor de relief rezidual așa cum sunt vârfurile din complexul

rezervației naturale „12 Apostoli” precum și hățișurile uneori de nepătruns, formate din jnepeni. Spre sud-

est impresionează prospețimea văilor adânci, „barrancosuri”, cu aspect de canion, sculptate în platoul format din lave vulcanice consolidate în ultima parte a neogenului.

O atracție aparte o reprezintă relieful ruinform generat de exploatarea în carieră a sulfului din craterul Călimanilor (fig. 24).

Fig. 24. Exploatarea sulfului în carieră din masivul vulcanic Călimani.

În zona lacului Iezer precum și în perimetrul ochiurilor mlăștinoase se întâlnesc relice glaciare precum salcia pitică (*Salix sibirica*), mesteacănul pitic (*Betula nana*) etc.

Pentru conservarea asociațiilor vegetale și a altor valori inedite ale cadrului natural în masivul Călimani sunt următoarele rezervații științifice: Pietrosu Călimanilor, Iezer, Rătițiș și „12 Apostoli” (fig. 25).

Fig. 25. Formațiune geologică de origine vulcanică din Munții Călimani denumită „Apostol”.

Masivul Călimani este renumit prin bogata și diversificata sa faună cu valoare cinegetică, în special de cerb carpatin și urs, recunoscută pentru trofee de importanță internațională. La aceasta se adaugă suprafețele extinse de pădure predominant din esențe de rășinoase.

Căile de acces în masiv converg spre rama înaltă a craterului vulcanic prin șosele modernizate și numeroase trasee turistice marcate, de vale și de culme, dinspre Valea Dornei, Colibița, Bilbor-Borsec și din defileul Mureșului (Răstolița-Toplița).

Majoritatea locurilor de cazare se află în punctele de plecare spre zona alpină (Borsec, Colibița, Răstolița, Vatra Dornei), iar pe traseele montane sunt amplasate cantonul zoopastoral Dealul Alb, refugiile Iezer, Negoiu și Valea Dumitrelului, casele de vânătoare de la Panaci, Voievodeasa și Coada Vacii. Menționăm, de asemenea, existența în masiv în pasul Secu a restaurantului cu specific gastronomic „Stâna din Călimani” prevăzut și cu locuri de cazare.

Mișcarea turistică din acest masiv este legată atât de punerea în valoare a cadrului natural cu neasemuite frumuseți peisagistice, cât și de o pregnantă civilizație pastorală.

Specificul elementelor de atracție, dispunerea lor în teritoriu, accesul precum și baza materială fac ca acest masiv să aibă o funcție turistică predominantă de drumeție montană.

Zona este vizitabilă în principal vara și toamna timpuriu, în restul intervalului de timp accesul fiind restricționat de căderile masive de zăpadă și a vânturilor puternice.

7.1.3. Zona Dorna – Rarău – Obcinele Bucovinei

Îmbinarea de masive, culmi prelungi domoale, separate prin văi largi și arii depresionare, cu vechi axe de circulație și de polarizare a activităților economice și culturale, cu vatră străveche de locuire și civilizație montană, zona Dornelor, Rarăului și a obcinelor Bucovinei se impune printr-o deosebită originalitate și complexitate în peisajul turistic al țării.

7.1.3.1. Subzona Depresiunea Dorna (AIII1)

Complexul depresionar al Dornelor cuprinde câteva compartimente cu câmpuri de terase fluviale întinse și glacisuri de racord, separate prin măguri cristaline de joasă altitudine.

Peisajul este puternic antropizat, gospodăriile locuitorilor întinzându-se până la partea superioară a culmilor. Aria depresionară este un exemplu tipic de întrepătrundere a elementelor peisajului culturalizat cu cel natural.

Gospodăriile dornene sunt veritabile monumente de arhitectură și de artă populară prin: stilul de construcție, materialele folosite cât și prin gustul artistic de o rară finețe reflectat în ornamentarea pereților. Casele de la Neagra Șarului, Panaci, Ciocănești, Poiana Stampei, Grădinița ș.a. pot fi considerate ca unicate din acest punct de vedere. Tehnica prelucrării lemnului, folosirea culorilor vegetale și alegerea motivelor florale, reflectă nu numai un simț artistic ales, dar și o tradiție îndelungată (fig. 26).

Fig. 26. Locuință rurală din zona Dornelor.

Complexul depresionar al Dornelor este o vatră folclorică prin excelență, de mare originalitate și atractivitate.

Datinile și obiceiurile sunt legate de specificul activităților de aici cum sunt: concursul folcloric și expozițional de animale de la Ciocănești din luna octombrie, urcarea turmelor la munte ș.a.

Colindele de Anul Nou au un colorit și conținut de o aleasă acuratețe sufletească.

Specificul folcloric al zonei

este completat în chip fericit din portul popular, din care nu lipsește bundița de miel, cămașa înflorată sau cojocul.

Fig. 27. Municipiul Vatra Dornei – vedere de ansamblu.

Un mare interes prezintă și monumentele naturii: Cheile Bistriței, Tinovul Mare de la Poiana Stampei (680 ha), Tinovul Mare de la Șaru Dornei (30,5 ha), Turbăria de la Panaci etc.

Cele două muzee din orașul Vatra Dornei (Muzeul de științe naturale și cinegetică, Muzeul de artă și etnografie) precum și colecțiile sătești din Dorna Arini, Panaci și Neagra Șarului, evidențiază o parte din valorile naturale și etno-folclorice din Depresiunea Dornelor.

În Municipiul Vatra Dornei

pot fi admirate monumentele de arhitectură cum sunt clădirea vechilor băi, primăria etc., monumente de artă și ale eroilor neamului.

În structura potențialului turistic o valoare deosebită o prezintă izvoarele de apă minerală cu calitate terapeutică apreciate în întreaga lume cum sunt apele arsenicale (Șaru Dornei), feruginoase (Poiana Negri și Vatra Dornei), carbogazoase, bicarbonatate, magneziene, oligometalice (Vatra Dornei).

Baza tehnico-materială specifică turismului (cazare, gastronomie, tratament și agrement) este concentrată în special în stațiunea balneo-climaterică Vatra Dornei, unde există cinci hoteluri, numeroase vile de odihnă și tratament, cabane, baze de tratament balnear, popasuri turistice, linii de telescaun și teleschi, baze de agrement iar pe Valea Bistriței la 20 km se află cabana turistică Zugreni situată într-un splendid cadru peisagistic (fig. 28).

Fig. 28. Pârția de schi din stațiunea balneo-climaterică Vatra Dornei.

Accesul la obiectivele de interes turistic se realizează pe patru axe principale de circulație: șoseaua și calea ferată Câmpulung-Vatra Dornei-Năsăud; șoseaua de pe Valea Bistriței, șoseaua de peste pasul Mestecăniș și șoseaua de pe axul văii Neagra Șarului.

În Depresiunea Dornelor se înregistrează un flux turistic intern și internațional permanent. Stațiunea balneo-climaterică Vatra Dornei este renumită pe plan mondial pentru tratarea afecțiunilor cardiovasculare, ale aparatului locomotor precum și a afecțiunilor neurologice.

Disponând de importanți factori naturali de cură (izvoare minerale, nămol de turbă, climat de cruțare) și de moderne instalații și proceduri de cură (instalații pentru băi calde cu apă minerală, pentru băi și împachetări cu nămol, instalații pentru fizioterapie, pneumoterapie, fitoterapie, buvete cu apă minerală pentru cură internă, mofete, sală de gimnastică medicală) este intens solicitată.

Toate aceste componente ale fondului turistic justifică atribuirea unei funcții balneare, de odihnă, agrement și sporturi de iarnă, subzonei Depresiunea Dornelor.

7.1.3.2. Subzona Obcinele Bucovinei (AIII2)

Nota dominantă a cadrului natural este dată de sistemul celor patru culmi muntoase care se succed de la vest la est după cum urmează: Suhard, Mestecăniș, Feredeș și Obcina Mare.

Culmile Suhard și Mestecăniș sunt formate din șisturi cristaline în timp ce Obcina Feredeș și Obcina Mare sunt formate din depozite sedimentare de fliș cretacic și paleogen.

Fig. 29. Peisaj antropizat din Obcinele Bucovinei.

Între aceste sisteme de culmi se interpun văi longitudinale intens populate cum sunt Bistrița Aurie, Moldova Superioară și Moldovița.

La sud se individualizează culoarul morfologic larg, sculptat de râul Moldova, iar subzona considerată cuprinde și o parte din fațada estică a culmii Stânișoarei brăzdată de râurile Suha Bucovineană și Suha Mălini.

Oricine își propune să viziteze această parte a României asociază organic Obcinele cu nestematele unui adevărat tezaur de artă medievală. Evoluția unui stil de arhitectură autohton deosebit de original și interesant poate fi urmărit de la primele ctitorii din secolul XIV perfecționându-se până la

apogeu în secolul XVII. Majoritatea monumentelor istorice de arhitectură și de artă medievală sunt înregistrate ca valori unice în evidențele U.N.E.S.C.O., ele fiind incluse în rândul capodoperelor artei universale și apreciate ca una din contribuțiile se seamă pe care poporul român a adus-o civilizației omenirii. Biserica Bogdana, mănăstirile Humor, Voroneț, Putna, Arbore, Moldovița, Sucevița, Slatina și Dragomirna sunt veritabile perle ale șiragului de nestemate care încununează fondul turistic bucovinean (fig. 30).

Fig. 30. Mănăstirea Sucevița.

Unele din aceste monumente se remarcă prin arhitectură și vechime și prin picturile exterioare în frescă. În prefața albumului dedicat valorilor artistice mondiale editat de U.N.E.S.C.O., întâlnim aprecierea: „Numai într-o singură provincie a României, în Moldova de Nord sau Bucovina, se găsesc picturi de acest gen, care nu mai există în nici o țară”.

Dacă în pictura de la Voroneț predomină culoarea albastră, la Moldovița impresionează galbenul iar la Sucevița verdele. Dintre acestea mănăstirea Voroneț atrage atenția în

mod deosebit prin concepția picturii, arta execuției, îmbinarea cromatică și mai ales realizarea renumitului „albastru de Voroneț” (fig. 31).

Fig. 31. Biserica din cadrul Mănăstirii Voroneț.

Originalitatea picturilor în frescă, realizată de artiști locali, rezidă și în faptul că nici în prezent nu se cunoaște secretul preparării culorilor vegetale.

În muzeele de pe lângă aceste ctitorii medievale sunt expuse obiecte de mare valoare istorică și artistică precum: cărți vechi, broderii lucrate în fir de aur și argint, icoane, sculpturi în lemn, străvechi obiecte de cult ș.a.

Fig. 32. Mănăstirea Putna.

La mănăstirea Putna se află unul dintre cele mai valoroase complexe muzeistice, mormântul viteazului voievod moldovean, Ștefan cel Mare, chilia dintr-o stâncă grezoasă a lui Daniil Sihastru, bustul monumental al poetului național Mihai Eminescu și multe alte valori.

Ca o recunoaștere a importanței deosebite a acestor mănăstiri în anul 1976 Federația Internațională a Ziaristilor și Scriitorilor din Turism (F.I.J.E.T.) a acordat acestei zone premiul internațional „Pomme d’Or” („Mărul

de aur”) trofeu care este expus în muzeul de artă medievală al mănăstirii Moldovița.

Valoarea monumentelor istorice și de artă se asociază cu nestemate ale folclorului și portului popular, păstrat cu deosebită grijă de-a lungul secolelor. Doinele, cântecele de petrecere, dansurile, obiceiurile de Anul Nou, Paște și cele prilejuite de sărbătoarea primăverii se constituie tot în atâtea elemente de frumusețe și armonie (fig. 33).

Fig. 33. Armonie și frumusețe în Bucovina.

În toate localitățile subzonei este întreținută o vie și puternică mișcare artistică de amatori încât ansamblurile și formațiile participante la concursuri interne și internaționale se remarcă prin spectacole de o rară frumusețe, obținând numeroase medalii.

Ansamblul condițiilor naturale a favorizat numeroase elemente ale naturii, unele dintre acestea fiind declarate rezervații și monumente: rezervația geologică Piatra Țibăului (10 ha), Cheile Lucavei (10 ha), rezervația de mesteacăn pitic de la Lucina (1 ha), Parcul dendrologic de la Gura Humorului (22 ha), rezervația geologică Piatra Șoimului și Piatra Pinului.

Fig. 34. Atelierul de ceramică neagră precum și expoziția de obiecte ceramice cu vânzare de la Marginea.

Codrii bucovineni cuprind o faună cinegetică bogată recunoscută și pun trofeele obținute la diverse concursuri internaționale.

În orașul Gura Humorului se află un muzeu mixt cu exponate de etnografie, istorie, folclor și arhitectură, iar la Rădăuți pot fi vizitate muzeele de artă și tehnică populară, de științe ale naturii și de port popular. Menționăm de asemenea muzeul și casa memorială „Nicolae Labiș” din Mălini, Colecția folclorică Toader Hrib din Arbore, muzeul din Solca și alte muzee sătești. Alte elemente de atracție turistică sunt: atelierul de ceramică neagră precum și expoziția de obiecte ceramice cu vânzare de la Marginea și vechea salină de la Cacica care cuprinde valoroase sculpturi în sare. Menționăm de asemenea renumita herghelie de cai de munte de la Lucina, herghelia și hipodromul de la Rădăuți (fig. 34).

Baza materială de cazare, gastronomie și agrement este armonios distribuită în teritoriu,

constând din hoteluri (Rădăuți, Gura Humorului), hanuri (Putna, Ilișești, Sucevița), motel (Ariniș), cabane (Putna, Vama), cabane și cantoane pastorale (Recea, Mălini, Straja), popasuri turistice (Vatra Moldoviței, Putna, Sucevița, Ilișești), Stâna turistică Ilișești etc.

Mișcarea turistică se desfășoară permanent pe căile de acces (rutiere și feroviare) dispuse atât longitudinal cât și transversal cu numeroase tronsoane de legătură între ele.

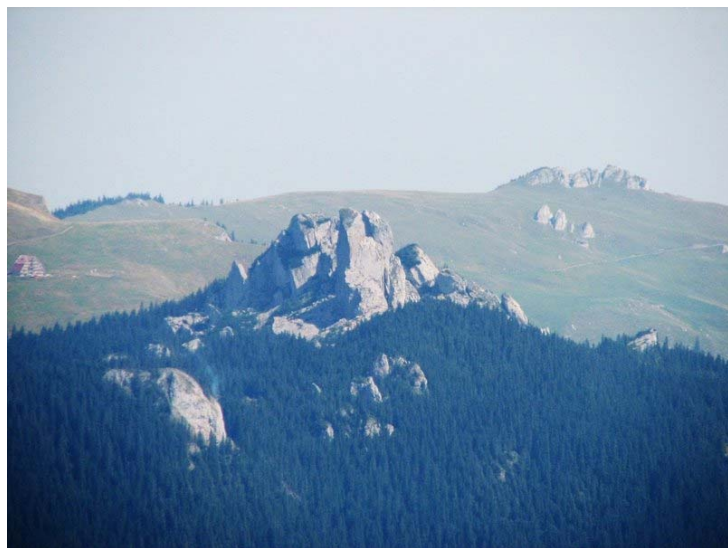
Din punct de vedere al funcției turistice predomină elementele culturale la care se adaugă drumeția montană, odihnă și agrement.

7.1.3.3. Subzona Rarău – Giumalău (AIII3)

Cuprinde două masive muntoase alăturate care fac tranziția între grupa nordică și grupa centrală a Carpaților Orientali. Masivul Rarău cu altitudinea maximă de 1657 m se diferențiază prin faptul că are la partea superioară o stivă de formațiuni mezozoice, predominând calcarele și conglomeratele în timp ce masivul Giumalău cu altitudinea maximă de 1857 m este constituit numai din șisturi cristaline având forma unui scut larg bombat și întinse plaiuri de culme. Deși cu altitudine mai coborâtă, Rarăul păstrează numeroase forme de relief rezidual de natură periglaciară și carstică (fig. 35).

Eva din Pojorâta, Peștera Liliecilor (fig. 36).

monumentul de artă plastică „Dragoș Vodă” și „Zimbrul”.

Portul popular se remarcă prin elemente de mare frumusețe cum este de pildă bundița cu bordură de jder care este purtată în zilele de lucru și de sărbătoare în localitățile: Pojorâta, Câmpulung, Stulpicani, Prisaca Dornei etc.

Fig. 35. Masivul Rarău.

Cadrul natural este de mare atractivitate datorită etajării elementelor vegetației din Giumalău, a varietății peisajului din Rarău, a numeroaselor locuri de belvedere la care se adaugă interesante rezervații naturale și monumente ale naturii: rezervațiile geologice „Pietrele Doamnei” (865 ha) și „Stânca Moara Dracului”, Pojorâta (1 ha), rezervația forestieră Codrii seculari de la Slătioara (600 ha), Pădurea seculară Giumalău (600 ha), rezervația floristică Todirescu (44 ha), klippele calcaroase de vârstă triasică Adam și

Fig. 36. „Pietrele Doamnei” din Masivul Rarău.

Ocupațiile tradiționale ale locuitorilor sunt păstoritul și prelucrarea lemnului, care au generat un folclor și o arhitectură populară specifică. Arta prelucrării lemnului este reflectată concludent prin varietatea obiectelor expuse în muzeul „Arta lemnului” din Câmpulung Moldovenesc înființat în 1936 constituind o colecție de peste 12 000 de piese precum și originala colecție de linguri și diferite ustensile pastorale din același oraș.

Chiar în centrul orașului de la poalele Rarăului impresionează

Căile de acces spre interiorul subzonei, șosele și poteci turistice converg spre „Pietrele Doamnei” din Rarău cu aspect de turnuri de cetate sau spre zona subalpină a Giumalăului.

Principala bază de plecare în masivul Rarău-Giumalău o constituie orașul Câmpulung Moldovenesc desfășurat pe o lungime de 12 km precum și din localitățile: Pojorâta, Vatra Dornei, Crucea, Stulpicani sau de pe pasul Mestecăniș.

Baza materială de cazare și gastronomică se află amplasată atât în partea înaltă a masivelor cât și la baza lor precum hotelurile Zimbru, Carpați și hotelul Rarău, cabanele (Deia, Mestecăniș, Zugreni, Giumalău, Rusca Tablei) cabanele zoopastorale de pe Rarău, Slătioara și Valea Putnei în apropiere, pe care se află și o păstrăvărie.

Mișcarea turistică este echilibrat repartizată pe parcursul întregului an, în sezonul cald pentru drumeție iar în cel rece pentru practicarea sporturilor de iarnă și a vestitului festival de iarnă „Serbările zăpezii”. Din distribuția fluxului turistic rezultă o funcție de drumeție montană, agrement – odihnă și sporturi de iarnă.

7.1.4. Zona Neamț – Ceahlău – Bistrița

Se caracterizează prin mari contraste de relief și peisagistice. Altitudinile descresc treptat de la vest către est de pe aliniamentul munților Hășmaș, Ceahlău, Budacu, Grințieșu Mare, Grințieșu Broștenilor și Pietrosu Bistriței, până la culmea mai joasă, cu aspect penat, a Stânișoarei, iar mai spre est continuă cu dealurile și depresiunile subcarpatice Neamț și Cracău-Bistrița.

În alcătuirea geologică se întâlnește o mare varietate de roci, începând cu șisturi cristaline prepaleozoice, asociații petrografice complexe, de fliș cretacic-neogen, precum și formațiuni pericarpatică neogene.

Renumitele chei ale Bicazului, Lacu Roșu, legendarul masiv Ceahlău (considerat de vechii locuitori drept „Olimpul românilor”), lacul Izvoru Muntelui, stânca Piatra Teiului, „Căldările Urieșilor” de pe Cozla, salba de monumente istorice și de artă medievală de o remarcabilă valoare, precum și autenticul fond folcloric sunt principalele puncte de sprijin pentru aprecierea acestei zone ca fiind de o deosebită complexitate.

7.1.4.1. Subzona Ceahlău – Izvoru Muntelui – Bazinul Mijlociu al Bistriței (AIV1)

Cel mai renumit masiv muntos din zonă este Ceahlăul (altitudinea maximă 1 904 m), care privit din toate părțile se conturează ca o imensă cetate naturală ale cărei „ziduri” pot fi observate de la peste 100 km depărtare, mai ales dinspre Podișul Moldovei. Acest masiv constituie o uriașă stivă de conglomerate și gresii, aparținând unui sinclinal suspendat, cu caracter de martor de eroziune și inversiune de relief structural (fig. 37).

Fig. 37. Masivul Ceahlău.

La nord de Valea Bistricioarei se află șiragul de culmi și înălțimi cu profil conic, ascuțit sau teșit, formând munții cristalini de pe dreapta râului Bistrița: Grințieșu Mare (1762 m), Budacu (1804 m) și Pietrosu Bistriței (1794 m).

Tronsonul văii Bistriței între Cheile Zugreni și ieșirea din spațiul carpatic la Piatra Neamț este o succesiune de sectoare largite, bine populate și sectoare înguste, uneori cu aspect de defileu. Salba

lacurilor de baraj antropic: Izvoru Muntelui, Pângărați, Vaduri, Bâtca Doamnei și Piatra Neamț creează o ambianță peisagistică de mare atractivitate. Dintre aceste lacuri se remarcă cel de la Izvoru Muntelui, cu o lungime de 35 km și o lățime medie de 2 km, fiind cel mai mare lac de baraj antropic de pe râurile interioare din Carpații românești (fig. 38).

Fig. 39. Lacul de acumulare Izvoru Muntelui – Bicaz.

Punctele de atracție turistică, unele cu valoare de monumente ale naturii din Masivul Ceahlău se întâlnesc, fie în perimetrul centurii de abrupturi conglomeratice (Peștera Piatra cu Apă, rezervația științifică Polița cu Crini, Stâncile Detunate, „Căciula Dorobanțului”, Stânca Panaghia, Claia lui Miron, Turnurile lui Budu, Scăldătoarea Vulturilor, Gardul Stănilor), fie pe platou (Vârful Toaca, Vârful Ocolașu Mare, Vârful Ocolașu Mic, jgheabul Strunga Oilor, asociațiile floristice cu Floare de Colț, Sângele Voinicului, Afiniș) precum și desigur de jnepeni.

Ceahlăul a constituit dintotdeauna vatră de locuire, la peste 1400 m altitudine, „La Scaune” fiind descoperite urme de cultură materială datând încă din Paleolitic; în apropiere de Piatra Neamț, pe înălțime greu de atacat și cucerit, se află ruinele cetății dacice Bâta Doamnei. Din epoca medievală se păstrează monumente istorice și de arhitectură de mare importanță turistică cum sunt: Mănăstirea Bistrița (cu un interesant muzeu), bisericile

din piatră de la Durău, Hangu, Pângărați, Bisericani, Piatra Neamț; bisericile din lemn de la Fărcașa, Durău și altele.

Fig. 40. Vârful Toaca (1900 m) din masivul Ceahlău.

Cele mai renumite muzee și complexe muzeistice din subzonă se găsesc la Piatra Neamț: complexul arhitectural medieval Turnul lui Ștefan cel Mare și Biserica Domnească, Muzeul de arheologie (cu cea mai reprezentativă colecție de vase neolitice pictate din timpul Culturii Cucuteni), Muzeul de istorie, artă și științe naturale, Casa memorială Calistrat Hogaș. Interesante colecții muzeale se întâlnesc și în localitățile Borca, Fărcașa, Poiana Teiului, Grințieș, Ceahlău, Vișoara și altele.

Arhitectura populară, portul, datinile și obiceiurile oferă vizitatorilor elemente de mare interes. Întreaga vale montană a Bistriței este o autentică și plină de inedit vatră folclorică cu elemente care se etalează mai ales cu prilejul unor sărbători folclorice tradiționale „Sărbătoarea Muntelui Ceahlău” (la jumătatea lunii august), sărbătoarea populară „Pădurea de argint” de la Agapia (luna mai) și altele. Accesul turistic se realizează pe două axe de circulație principale, respectiv șoseaua asfaltată și calea

ferată (Piatra Neamț – Bicz) din lungul Bistriței și șoseaua asfaltată Târgu Neamț – Poiana Teiului, precum și numeroase căi de acces către toate obiectivele turistice din subzonă. Dacă spațiul subalpin și montan înalt al Munților Ceahlău, Bistriței și Stânișoarei este străbătut de poteci turistice marcate, baza tuturor masivelor este încinsă de centuri rutiere.

Baza materială de cazare și gastronomică este distribuită echilibrat în întreaga subzonă, centrele Durău și Piatra Neamț constituindu-se în nuclee principale. Menționăm astfel hotelurile „Central” și „Ceahlău” din Piatra Neamț; „Durău”, „Bradul” și „Cascada” din stațiunea climaterică Durău, vilele de la Durău, cabanele Dochia, Izvoru Muntelui, Bicz–Baraj, Fântânele din Ceahlău; cabanele zoopastorale Dârda și Pălțiș din Munții Bistriței, popasurile turistice de la Piatra Neamț, Bicz – Baraj, Poiana Teiului și Potoci.

Stațiunea climaterică Durău, prin splendidul cadru peisagistic în care se află, prin dotare și prin valorile de artă se situează în rândul stațiunilor de interes mondial. Baza materială pentru sporturi nautice și de agrement face din lacul Izvoru Muntelui un original element de atracție turistică (fig. 41).

Fig. 41. Stațiunea climaterică Durău.

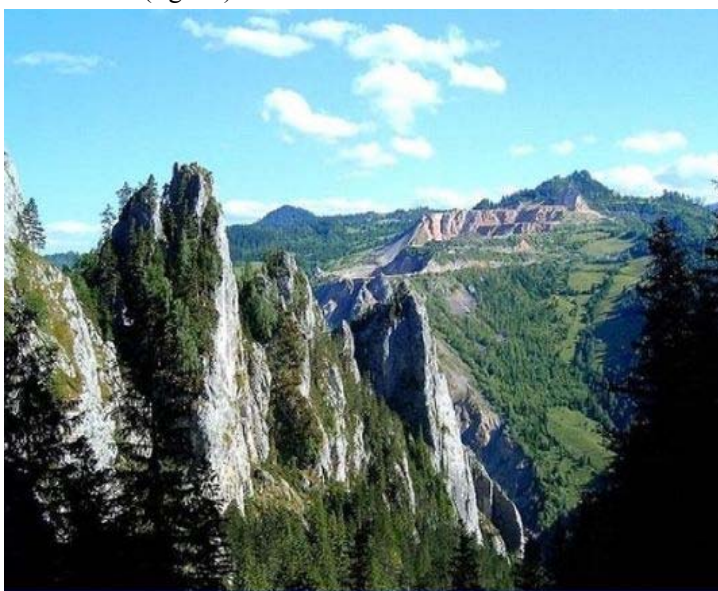
Circulația turistică internă și internațională are caracter continuu pe tot parcursul anului, polarizând spre cunoașterea valorilor naturale și culturale, drumeție montană, sporturi de iarnă și odihnă-agrement.

7.1.4.2. Subzona Bicz-Hășmaș (AIV2)

Între subzonele Ceahlău – Izvoru Muntelui și Bicz – Hășmaș există unele similitudini în ceea ce privește atractivitatea turistică, dar și specificității, rezultate din faptul că Masivul Hășmaș și zona Cheilor Bicazului reprezintă o adevărată „împărăție a calcarelor”. Acest element de natură geologică și geomorfologică se răsfrânge asupra întregului peisaj natural și antropic, dând un aspect insolit reliefului, hidrografiei, modului de asociere a valorilor turistice (fig. 42).

Fig. 42. Masivul Hășmaș.

Monumente ale naturii cum sunt Cheile Bicazului, Lacul Roșu, Piatra Singuratică se asociază cu un folclor românesc și o moștenire culturală interesantă. Cheile Bicazului impresionează prin îngustime, prin înălțimea pereților calcaroși (400 m până la partea superioară a culmilor imediate), prin lungimea de 8 km pe râul principal (la care se adaugă încă 5 km sectoare de chei de confluență, cum sunt cele ale Șugăului, Bicăjelului, Lapoșului Cupașului), prin numeroase cascade (cea mai importantă marcând o denivelare de 100 m), prin izvoare carstice de albie

și de versant, prin martori de carstificare (imensul turn „Piatra Altarului”), prin peșteri suspendate, marmite și altele. Cheile Bicazului au fost asemuite cu Cheile Aurului, prezentând însă mai multe elemente de atracție turistică decât acestea din urmă (fig. 43).

monument al naturii.

La capătul din amonte al Cheilor Bicazului este situată cocheta depresiune suspendată care adăpostește cel mai mare și mai interesant lac de baraj natural – Lacu Roșu – apărut în urma unei alunecări de teren din anul 1837 (fig. 44).

general de un peisaj foarte atrăgător, au favorizat dezvoltarea stațiunii climaterice Lacu Roșu, cu personalitate distinctă față de alte stațiuni climaterice din Carpați.

La sud și la nord de Cheile Bicazului se desfășoară platourile, vârfurile și abrupturile calcaroase ale Masivului Hășmaș cu altitudinea maximă de 1793 m în Vârful Hășmașul Mare. În cuprinsul acestui masiv impresionează complexele carstice (cu doline, uvale și polii) de la Poiana Albă, Stâna Curmătura, Piatra Crăpată, Lapoș, abrupturile prăpăstioase dinspre Depresiunea Trei Fântâni precum și cele dinspre muncii cristalini ai Oltului superior, deasupra orașului Bălan.

Adevărate nestemate ale peisajului carstic le întâlnim concentrate în peșterile: Munticelu, Jgheabul cu Gaură (Toșorog) și Șugău.

Deasupra unor linii de dislocație tectonică se remarcă numeroase izvoare de apă minerală cum sunt cele de la Bistra-Toșorog, Bicaz-Chei, Dămuc.

Vizitarea muzeelor de istorie, etnografie și hidroenergetic din orașul Bicaz precum și a muzeelor etnografie sătești din Bicazu Ardelean (Satul Pârâul Caprei) și Bicaz – Chei prilejuiește cunoașterea unor aspecte reprezentative ale subzonei.

Fig. 43. Cheile Bicazului.

Asemenea asociere de fenomene de mare originalitate reprezintă o adevărată „perlă” turistică a Carpaților.

Cele mai impresionante sectoare de chei sunt „Gâtul Iadului” din Cheile Mari, spintecătura Cheilor Șugăului și semețul turn „Piatra Altarului”.

În Cheile Bicazului se asociază tumultul vijelios al apelor, încleștate de milioane de ani în lupta cu calcarul, cu gingășia deosebită a clopoștelor de stâncă, adăpostiți pe înguste polițe de calcar cu zborul maiestuos al fluturașului de stâncă,

Fig. 44. Lacu Roșu.

Formarea barajului și acumularea apei pe văile Oilor și Suhard au surprins codrul de molid care se întindea până la albia râurilor; din acești arbori falnici se mai păstrează trunchiuri pietrificate, ascunse în masa apei constituind și acest fapt o notă de originalitate. Lacul natural este protejat prin amenajarea pe râurile afluențe a unor baraje din beton pentru retenția aluviunilor, formându-se astfel două lacuri antropice (Lacul Oilor și Lacul Piatra Roșie).

Cheile Bicazului și Lacul Roșu, beneficiind de climă și în

Principala cale de acces care străbate subzona de est la vest este șoseaua asfaltată Bicaz – Lacu Roșu – Gheorgheni, la care se adaugă șoselele de legătură orientate nord-sud, precum și numeroase trasee turistice marcate, pe culmile și platourile montane.

Baza materială de cazare și gastronomică este polarizată de calea de acces est-vest, respectiv Stațiunea climaterică Lacu Roșu (hotel, vile, cabane, popasuri turistice, restaurante, baruri, cofetării etc.), cabana Cheile Bicazului, hotelul din orașul Bicaz. Pe lângă acestea mai amintim cabana Piatra Singuratică din Hășmașu Mare, refugiul Tarcău, precum și numeroase cabane zoopastorale.

Mișcarea turistică internă și internațională are caracter permanent, realizându-se prin următoarele forme funcționale: odihnă (în special în Stațiunea climaterică Lacu Roșu), drumeție montană și agrement, în acest ultim scop folosindu-se și baza nautică de pe Lacu Roșu.

7.1.4.3. Subzona Subcarpatică Neamț (AIV3)

Cuprinde cele două compartimente nordice ale Subcarpaților Moldovenești, respectiv Depresiunea Neamț, închisă la est de Culmea Pleșului și Dealul Boiștea, precum și Depresiunea Cracău-Bistrița, închisă la est de Dealul Corni, Dealul Stânca Șerbești, Dealul Mărgineni. Din punct de vedere geologic, „ultimul val carpatic” din această parte a țării este format din depozite salifere cu acumulări de zăcăminte de săruri la Bălțătești, Oglinzi etc.

Fiind o zonă de contact și de tranziție de la spațiul montan la cel extramontan, întâlnim aici urme de străveche locuire, de cultură autohtonă precum și o puternică antropizare a peisajului natural (fig. 45).

Fig. 45. Mănăstirea Neamț.

Subzona Subcarpaților Neamțului este cunoscută în țară și peste hotare prin foarte numeroase valori de atracție și în mod deosebit prin monumente de arhitectură și artă medievală, etnografie și folclor. Menționăm astfel, monumentala Mănăstire Neamț, vechi centru de cult și depozitară a unor valori de mare importanță pentru dezvoltarea artei și culturii românești.

Ca un element de originalitate, subliniem că mănăstirea propriu-zisă este înconjurată de șapte biserici și schituri, care la rândul lor reprezintă monumente istorice și de arhitectură. În incinta mănăstirii este organizat un muzeu cu numeroase exponate având valoare de unicat pentru cultura noastră națională. În același minunat cadru peisagistic al mănăstirii Neamț se află Casa Memorială „Mihail Sadoveanu” precum și rezervația de zimbri „Dragoș-Vodă”.

Fig. 46. Cetatea Neamțului.

Nu departe de vatra acestei depresiuni și de Mănăstirea Neamț, deasupra unui abrupt stâncos se află vestita cetate Neamț, simbol al dârzeniei românilor în lupta lor pentru neatârnamare (fig. 46).

Față de alte cetăți medievale românești, aceasta se remarcă printr-o arhitectură inteligent adaptată specificului locului de amplasare, folosind din plin avantajele naturale de apărare.

Șiragul mănăstirilor medievale continuă spre sud, marcând punctele de ieșire a văilor montane din Culmea Stânișoara: Secu, Sihăstria (considerată Capela Sixtină a României), Sihla, Agapia, Agapia din Deal, Văratec, Horaița (fig. 47).

Fig. 47. Mănăstirea Sihăstria.

Fiecare din aceste mănăstiri se impune prin pitoresc, arhitectură, picturi interioare și prin interesante muzee și colecții de obiecte de artă medievală.

De reținut că în preajma acestor mănăstiri se află case memoriale ale unor personalități ale culturii românești cum sunt: Al. Vlahuță, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Ion Creangă. De asemenea, la Văratec se află mormântul și monumentul funerar al Veronicăi Micle, muza celui mai mare poet al românilor, Mihai Eminescu.

Remarcăm, de asemenea, prezența a numeroase obiective turistice naturale și monumente ale naturii cum sunt: Rezervația forestieră „Pădurea de Argint” (Agapia), Rezervația „Codrii de Aramă” (Văratec), Rezervația forestieră de la Braniștea (Vânători – Neamț) și altele.

Subzona Subcarpaților Neamț reprezintă o vatră etnografică și folclorică cu valori deosebite care pot

fi admirate în toate satele, mai ales cu prilejul sărbătorilor de iarnă și a unor festivaluri folclorice (de exemplu, Sărbătoarea „Pădurea de Argint” de la Agapia).

Măiestria meșterilor populari este parțial materializată în obiectele oferite de centrele artisanale Agapia, Bălțătești, Târgu Neamț, Vânători-Neamț și altele.

Bogata zestre culturală este cuprinsă în muzeele și colecțiile din Târgu Neamț, Humulești (Casa Memorială „Ion Creangă”), Bălțătești, Crăcăoani, Vânători-Neamț, Pipirig și altele (fig. 48).

Fig. 48. Casa memorială „Ion Creangă” din Humulești.

Valoarea turistică a subzonei este evidențiată și de prezența numeroaselor izvoare de apă minerală, unele folosite încă de multă vreme în stațiuni balneare cum sunt cele de la Bălțătești și Oglinzi, unde se tratează cu foarte bune rezultate afecțiuni ale aparatului locomotor.

Depresiunea subcarpatică este străbătută longitudinal de o șosea modernizată din care se desprind artere transversale către toate obiectivele de atracție turistică.

Baza materială de cazare și gastronomică sprijină valorificarea în

primul rând a resurselor de tratament balnear și odihnă (hoteluri, vile, restaurante, baze de tratament și agrement din stațiunile balneo-climaterice Bălățești și Oglinzi), iar în al doilea rând turismul cultural (hotelul „Plăeșu” și hanul „Casa Arcașului” din Târgu Neamț, hanul și popasul turistic din Agapia, popasul turistic Braniștea și altele).

Subzona Subcarpatică Neamț se caracterizează printr-o mișcare turistică internă și internațională de mare intensitate iar funcția turistică este balneară, de odihnă și culturală.

7.1.5. Zona Gurghiu – Sovata – Harghita

Cuprinde sistemul munților vulcanici neogeni, din vestul Carpaților Orientali, cu o desfășurare nord-sud pe 130 km și o lățime medie de 20 km precum și anexele lor mai joase. Erupțiile care au dus la formarea înălțurii de conuri vulcanice au fost de tip exploziv, expulzându-se la suprafață, până în Cuaternar, imense cantități de lavă, cenușă vulcanică și piroclastite.

Una din trăsăturile de bază ale cadrului natural este aspectul său sălbatic iar relieful impresionează prin prospețimea formelor vulcanice: conuri, cratere știrbite, platouri slab modificate de eroziune, planeze, văi înguste și altele.

Menționăm că de la nord la sud, între defileul Mureșului și Puciosul se succed următoarele resturi de cratere: Fâncel – Bătrâna, Șasa, Șoimuș, Ciumani, Ostoros, Harghita (având cota maximă la 1 801 m), Pietra Tâlharilor, Cucu.

Masivele vulcanice care alcătuiesc culmile Gurghiu – Harghita sunt bine împădurite cu păduri de foioase pe fațada vestică și de rășinoase pe cea estică, cu multe pasuri de culme, străbătute de șosele modernizate, cu o bogată bază materială, toate acestea conferind zonei un caracter complex.

7.1.5.1. Subzona Gurghiu – Harghita (AV1)

Se impune prin masa muntoasă propriu-zisă, ca o culme complexă și masivă, asimetrică (mai înclinată spre Culoarul Depresionar Giugeu-Ciuc și mai domoală spre Podișul Transilvaniei), având altitudinea cuprinsă între 1 801 m în Vârful Harghita și 850 m deasupra stațiunii balneo-climaterice Tușnad (fig. 49).

Fig. 49. Stațiunea Tușnad.

Codrii din Gurghiu și Harghita sunt renumiți prin fauna lor bogată precum și prin numeroase monumente ale naturii. Fondul cinegetic variază constând din urs brun, cerb carpatin, mistreț, numeroase specii de păsări au prilejuit amenajarea de frecvente foșoare pentru observarea vânatului și parchete de vânătoare.

„Popasul păsărilor” din comuna Mărtiniș care atrage în special primăvara numeroase specii de păsări, datorită mediului ecologic prielnic este declarat rezervație ornitologică (10 hectare). Un alt renumit monument al naturii îl reprezintă rezervația botanică (2 hectare) „Mlaștina mineralizată Dumbrava Harghitei” de pe teritoriul localității Băile Chirui. Amintim de asemenea, rezervația Borzont de pe suprafața piemontană estică a Harghitei, „Poiana de narcise” din Vlăhița și altele. Datorită vulcanismului, izvoarele minerale și mezotermale le întâlnim mai ales spre baza masivelor muntoase. Menționăm astfel, apele mezotermale de la Vlăhița, Mădăraș, Chirui și Homorod, unele izvoare fiind captate și folosite în scopuri terapeutice și de agrement.

Spre partea inferioară a reliefului muntos întâlnim în mod frecvent vestigii de veche și continuă locuire a populației autohtone. Menționăm astfel cetățile dacice și castrele romane (Zetea, Merești) precum și resturile de cultură materială din timpul și de după formarea poporului român.

Ocupațiile tradiționale ale locuitorilor, în legătură cu prelucrarea lemnului se remarcă prin case, porți și ustensile de uz gospodăresc frumos ornamentate. De mare atracție turistică este manifestarea folclorică interjudețeană „Festivalul narciselor” care se desfășoară primăvara la Vlăhița.

Căile de acces au orientare est-vest, traversând culmea principală prin pasurile Bucin, Sicaș, Vlăhița.

Baza materială de cazare și gastronomică se află atât pe culme (Cabana și Popasul Bucin, Cabana Mădăraș, Popasul Mădăraș, Popasul Harghita, cabanele zoopastorale) cât și pe versanți și la poala masivelor muntoase (vilele, cabanele și popasurile turistice de la Băile Harghita, Băile Chirui, Băile Homorod precum și hotelul și popasul turistic Vlăhița).

Mișcarea turistică predominantă este balneară în raza de influență a stațiunilor balneo-climaterice Chirui, Homorod, Harghita și Vlăhița, de drumeție și sporturi de iarnă în perimetrele Bucin, Saca, Mădăraș, Harghita și altele.

7.1.5.2. Subzona Sovata – Praid (AV2)

Se suprapune treptei submontane vestice, asemănătoare sub unele aspecte cu dealurile și depresiunile din vorlandul Carpaților Orientali. Dinspre platoul vulcanic montan spre Podișul Transilvaniei se individualizează două șiruri de dealuri care închid depresiuni colinare, alcătuite din roci sedimentare, cu acumulări de sare în cute diapire. Parțial, subzona intră în aureola mofetică a lanțului muntos eruptiv neogen, ceea ce explică prezența a numeroase izvoare de apă minerală. Valorile turistice se concentrează mai ales în două areale de mare însemnătate și anume arealul Sovata și arealul Praid, în jurul cărora se întâlnesc și alte obiective naturale și antropice, oarecum dispersate.

Stațiunea balneo-climaterică de interes internațional Sovata se remarcă prin valoarea terapeutică a izvoarelor sale minerale clorosodice, nămolul sapropelic și argilo-silicios, prezența lacurilor formate în urma prăbușirii tavanului salinelor (Ursu, Păltiniș, Lacul Roșu) care sunt importante monumente ale naturii și locuri de tratament balnear, moderna bază materială de cazare, gastronomică, tratament balnear și agrement (fig. 50).

Fig. 50. Stațiunea balneo-climaterică Sovata.

Stațiunea balneo-climaterică Sovata este foarte solicitată pentru tratarea afecțiunilor ginecologice, de combatere a sterilității, afecțiuni ale aparatului locomotor, folosind în acest scop moderne instalații de cură (instalații pentru băi calde în vane cu apă minerală sărată, extrasă din lacuri; instalații pentru împachetări calde de nămol, instalații pentru tratamente ginecologice; instalații pentru fizioterapie, ștrand pe malul lacului helioterm Ursu pentru aeroterapie și helioterapie, masaj, sală de gimnastică medicală etc.).

La sud de Sovata, în localitatea Praid, cu vechi galerii de exploatare a sării încă din perioada romană este organizată o stațiune balneo-climaterică sezonieră folosind apele minerale și termale (43° – 49°C) pentru tratarea unor afecțiuni ale aparatului locomotor, ginecologice, ale sistemului circulator periferic precum și ale astmului bronșic în incinta vechilor saline.

Faima stațiunii Praid este dată și de prezența „Muntelui de Sare” interesant monument al naturii (fig. 51).

Fig. 51. „Muntele de Sare” – monument al naturii.

Pe axa de circulație Praid-Odorhei este situată localitatea Corund renumită prin: izvoarele de apă minerală, ceramică, rezervația geologică „Dealul Melcului” și un cochet han turistic.

Subzona turistică de care ne ocupăm se impune ca o interesantă arie de vestigii istorice, valori etnografice și de folclor, mai ales în partea de nord: comuna Gurghiu (vestigii ale unei cetăți dacice, Festivalul folcloric „Târgul fetelor”, port popular); comuna Hodac (sculptură în lemn, port popular); comuna Ibănești (vatră folclorică, muzeu); comuna Corund (ceramică) și altele (fig. 52).

Fig. 52. Ceramică de Corund.

Principalul centru polarizator al subzonei respective este stațiunea balneo-climaterică Sovata, legată prin șosele și căi ferate normale și înguste cu Valea Mureșului și prin șosea modernizată cu axa Praid – Gheorgheni – Bicaz.

Pe lângă numeroasele și modernele hoteluri, vile, cabane, restaurante, baze de tratament și agrement din Sovata, baza materială de cazare și gastronomică cuprinde, de asemenea: hotelul Praid și hanul Praid, hanul Corund; cabanele de la Lăpușna și Ibănești precum și cabanele zoopastorale.

Mișcarea turistică internă și internațională este intensă și permanentă. Deși fondul de valori de atracție turistică este variat se impune îndeosebi funcția turistică balneară.

7.1.6. Zona culoarului depresionar intramontan de baraj vulcanic

Prin modul de formare, ampla desfășurare longitudinală, specificul și gruparea valorilor de atracție turistică, legăturile cu unitățile înconjurătoare, această zonă este originală, valorile de bază concentrându-se în perimetre balneare și de agrement.

În componența acestei zone turistice se includ următoarele subunități geografice: depresiunile Bilbor, Borsec, Giurgeu, Ciuc, defileul Mureșului (dintre Toplița și Deda), precum și Muntele Ciomatu cu lacul Sf. Ana (din gruparea munților Bodoc). Culoarul depresionar s-a format în neogen prin scufundare tectonică și baraj vulcanic; principalele elemente ale cadrului natural sunt: câmpii intramontane, piemonturi, întinse albiile majore și terase, un climat de adăpost dar răcoros, frecvente inversiuni de temperatură, o intensă antropizare a peisajului natural.

7.1.6.1. Subzona Borsec – Bilbor (AVI1)

Este formată din două depresiuni alăturate, bine încadrate de rama muntoasă vulcanică și cristalină, cu legături spre regiunile înconjurătoare prin pasuri și trecători precum și prin intermediul văilor Bistricioara la est și Toplița la vest. Dată fiind altitudinea de circa 1000 m la care se află vatra depresiunilor ele beneficiază de un climat montan cu aer puternic ionizat.

Cele mai importante valori de atracție turistică sunt izvoarele minerale cu un larg diapazon de calitate terapeutice: carbogazoase, bicarbonatate, calcice, sodice, magneziene etc.

Cele două depresiuni se remarcă prin numeroase monumente ale naturii cum sunt: Grota Urșilor, Peștera de Gheață, relictelor floristice glaciare, masivele de travertin, rezervația floristică (Borsec), mlaștina mineralizată „Pârâul Dobreanu” (Bilbor) și altele (fig. 53).

Fig. 53. Peștera de Gheață – Borsec.

Fondul de valori turistice naturale este întregit de o faună cinegetică renumită.

În localitățile Bilbor, Corbu întâlnim numeroase elemente de arhitectură, etnografie și străvechi port popular românesc. Sunt renumite în întreaga țară produsele creatorilor populari de obiecte de îmbrăcăminte, cusături – țesături și covoare frumos înflorate precum și de instrumente muzicale populare din lemn.

Ca mărturie ale unei vechi arhitecturi românești, bazată pe arta prelucrării lemnului amintim bisericile din lemn din Bilbor, Corbu precum și din alte localități de pe valea Bistricioarei.

Datinile și obiceiurile sunt legate îndeosebi de străvechea civilizație pastorală și de prelucrare a lemnului.

Principalul centru de polarizare a activității turistice este stațiunea balneo-climaterică Borsec ce se bucură de largi aprecieri pe plan intern și internațional (fig. 54).

Fig. 54. Stațiunea balneo-climaterică Borsec.

Baza materială de cazare și gastronomică (vile, cabane turistice, popasuri turistice, restaurante, baruri, cofetării, pensiuni), de tratament balnear (buvetă pentru cură internă cu ape minerale, instalații pentru băi calde cu apă minerală și nămoluri) precum și dotările pentru agrement asigură o deplină funcționalitate turistică. În stațiunea Borsec se tratează afecțiuni ale glandelor endocrine, ale aparatului cardiovascular, ale tubului digestiv, hepato-biliare și nevroza astenică.

Numeroase cabane zoopastorale răspândite în întreaga subzonă întregesc în mod corespunzător zestrea turistică.

Cele două depresiuni – Bilbor și Borsec – sunt legate între ele prin

șosele și numeroase trasee turistice marcate care trec și în spațiul montan înconjurător.

Mișcarea turistică are caracter permanent, corespunzând unei funcții balneare și de odihnă.

7.1.6.2. Subzona Giurgeu – Ciuc – Tușnad (AVI2)

Culoarul depresionar intramontan ia o dezvoltare amplă, cu relief deluros în partea de nord și cu întinse câmpii terasate și borduri piemontane în partea de sud. După Defileul Toplița – Deda situat în partea de nord urmează dealurile Topliței, „câmpia mlăștinoasă” a Giurgeului din dreptul orașului Gheorgheni, pragul Izvorul Mureșului și cele trei compartimente ale Depresiunii Ciuc, care se închid la sud ca într-un gât de pâlnie în Defileul Oltului de la Tușnad.

Din pragul natural Izvorul Mureșului se îndreaptă în părți opuse izvoarele celor două mari râuri din România: spre nord Mureșul iar spre sud Oltul.

Datorită inversiunilor de temperatură din timpul iernii în Depresiunile Giurgeu și Ciuc se înregistrează cele mai scăzute temperaturi medii minime de iarnă din România.

Izvoarele de apă minerală, mezotermală și mofetele constituie o mare bogăție turistică, pe baza valorificării cărora s-a dezvoltat o veritabilă salbă de stațiuni balneo-climaterice și de odihnă de mare interes intern și internațional. Amintim astfel localitățile Lunca Bradului, Stânceni, Toplița, Sâncrăieni, Miercurea Ciuc și Tușnad. În această subzonă numărul izvoarelor cu apă minerală sunt evaluate la peste 1000.

Dintre principalele monumente ale naturii se remarcă unele cu valoare de unicat: singurul crater vulcanic cu lac din întreg lanțul de munți vulcanici din Carpați (lacul „Sf. Ana” situat în craterul Muntelui Ciomatu la 1294 m altitudine; craterul cu mlaștină și numeroase relice glaciare, monumente ale naturii, Mohoș (480 hectare); rezervația hidrogeologică cu ape minerale din Sântimbru; rezervația floristică „Tinovul Luci” (273 hectare); mlaștinile mineralizate din Satul Tușnad, Tușnad-Băi, Sâncrăieni, Voșlobeni etc (fig. 55).

Fig. 55. Lacul „Sf. Ana”.

Ca de altfel în întregul culoar depresionar și în această subzonă se întâlnesc numeroase vestigii ale unei vechi și neîntrerupte locuiri a populației autohtone românești. Menționăm urmele cetăților dacice de la Toplița, Siculeni, Sâncrăieni, Sânmartin, Miercurea Ciuc, Jigodin, a castrelor romane din Brâncovenești și Siculeni, precum și a numeroase vestigii din timpul și de după formarea poporului român.

Multe din localitățile actuale s-au dezvoltat în vatra unor așezări și monumente de arhitectură antică, cărora li s-au adăugat noi construcții, unele din acestea fiind atestate ca monumente istorice și de artă: bisericile de lemn din Răstolița și Toplița; bisericile de piatră din Gheorgheni, Miercurea Ciuc și altele.

O parte din valorile turistice naturale și culturale este expusă în muzee cum sunt cele de la Miercurea Ciuc, monumentul eroilor din Siculeni, monumentele închinatelor unor revoluționari de la 1848, îmbogățesc fondul de valori turistice din subzonă. Un alt interesant punct de atracție îl constituie tabăra de sculptură în marmură „Prietenia” de la Lăzarea.

Annual se organizează pitorești festivaluri folclorice interjudețene cum sunt: „Răsună Bradul” de la Toplița (vara), „Primăvara Harghiteană” de la Jigodin Băi (luna mai); „Festivalul de la Kilometrul 4” de la popasul turistic Gheorgheni; „Târgul Cireșelor” de la Brâncovenești (luna iunie), Sâmbra Oilor de la Vătava; Festivalul „Mioriței” de la Toplița (din doi în doi ani).

Baza materială de cazare și gastronomică este judicios distribuită în teritoriu, conturându-se totuși centre de polarizare la Tușnad, Miercurea Ciuc, Izvorul Mureșului, Toplița și Gheorgheni.

Ca structură funcțională, cea mai complexă bază turistică este stațiunea balneo-climaterică Tușnad, întrucât aici se găsesc instalații moderne de tratament balnear pentru afecțiuni ale sistemului nervos central și ale aparatului cardio-vascular; de asemenea hotelurile: Ciucaș, Tușnad și Oltul, numeroase vile, cabana Sf. Ana și popasul turistic din Tușnad, hotelurile din Gheorgheni și Toplița, la care se adaugă cabanele „Solard” din Lunca Bradului, Găloaia din Răstolița, numeroase vile din stațiunile

de interes zonal (Jigodin, Remetea, Sâncrăieni, Cârța, Dănești), satisfac în măsură optimă cerințele de cazare.

Cocheta stațiune de odihnă pentru tineret Izvoru Mureșului este renumită prin frumusețea peisajului, confortul ridicat și prin manifestarea turistică devenită tradițională, „Serbările Zăpezii”.

Accesul în subzonă se realizează printr-o cale ferată și șosea modernizată cu dispunere axial-longitudinală, întretăiate de numeroase șosele transversale.

Mișcarea turistică internă și internațională este intensă și continuă tot timpul anului.

În corelație cu specificul cadrului natural și a înzestrării materiale, subzona are o funcție turistică predominant balneară, la care se adaugă agrementul și sporturile de iarnă.

7.1.7. Zona Trotuș

Prin marea varietate a structurii geologice a formelor de relief, a orientării văilor și culmilor, a etajării vegetației, a dispunerii căilor de acces și a structurii obiectivelor de atracție turistică, zona Troțușului este deosebit de complexă.

În această zonă se îmbină culmi cristaline cum sunt cele de la izvoarele Troțușului cu relief semeț sau domol, format pe complexe de gresii și sisturi argiloase de fliș – ca de exemplu culmile Tarcăului, Grindului și Nemirei – cu depresiuni intracarpatică și subcarpatică.

7.1.7.1. Subzona Munților Tarcău – Ciuc (AVIII)

Dacă culmile și crestele zimțate cu relief semeț, formate din gresii, sunt puternic împădurite, culmile mai joase cu profil domol precum și văile intramontane sunt despădurite și puternic antropizate.

În desișul codrilor de pe văile Tarcăului, Uzului, Valea Asăului, Valea Rece se adăpostește o faună cinegetică cu trofee de vânătoare mult apreciate și medaliată cu prilejul diferitelor concursuri interne și internaționale: cerbul carpatin, ursul brun, cocoșul de munte și de mesteacăn, râsul și altele.

Dintre cele mai reprezentative monumente ale naturii menționăm parcul dendrologic Doftana (cu cca. 50 de specii de arbori exotici), parcul orașului Comănești, la care se adaugă numeroase specii floristice ocrotite.

Cheile și cascadele sculptate în gresii, de pe valea superioară a Uzului, defileele și cascadele de pe Valea Tarcăului, abrupturile și stâncile reziduale precum și dolinene nivo-carstice de pe culmile Muntelui Lung sunt doar câteva dintre elementele de relief de mare interes peisagistic și turistic.

Lacul de baraj antropoc de pe Valea Uzului precum și Lacul Bălătau, completează frumusețea peisagistică a subzonei (fig. 56).

Fig. 56. Barajul Poiana Uzului.

Cu excepția abrupturilor stâncoase și a vârfurilor greu accesibile, resursele naturale au intrat de timpuriu în circuitul economic.

Păstoritul și prelucrarea lemnului sunt străvechi ocupații care și-au pus amprenta asupra întregii civilizații tradiționale, reflectată în arhitectura populară, port, datini și obiceiuri.

Vizitând Valea Uzului, turiștii au prilejul să cunoască portul popular, care întruchipează deopotrivă sensibilitatea artistică, originalitatea și echilibrul sufletesc.

În unele localități se organizează pitorești festivaluri folclorice interjudețene cum sunt: „La Izvoarele Troțușului” din luna octombrie, de la Lunca de Jos și „Serbările Uzului” din mai, de la Dărmănești.

Zestrea de valori turistice este îmbogățită prin monumentele de arhitectură și de artă medievală cum sunt vechile biserici din piatră și din lemn din Comănești și Agăș precum și castelele „Ghica” din Comănești și Doftana și castelul „Barbu Știrbei” din Dărmănești (fig. 57).

Fig. 57. Castelul Familiei Știrbei – Dărmănești.

Vitejia și eroismul soldaților români care s-au jertfit pentru independența patriei și pentru apărarea gliei strămoșești este consemnată prin monumentele din: Asău, Brusturoasa, Comănești, Doftena, Palanca ș.a.

Principalele muzee și colecții sunt în: Comănești, Doftena și Lunca de Jos, în care predomină elemente de etnografie, folclor și istorie. Merită de subliniat și interesantele centre artisanale care valorifică o veche tradiție de artă populară cum sunt, de exemplu, în localitățile: Brusturoasa, Dărmănești, Doftena ș.a.

Baza materială de cazare și gastronomică se concentrează, în principal, în lungul văii Troțușului precum: hotelurile și restaurantele din Comănești, Dărmănești (Valea Uzului), Brusturoasa, cabana „Ardeluța” și cabanele de vânătoare și zoopastorale de la Agăș, Doftena etc. și baza de agrement de la lacul Valea Uzului.

Accesul principal îl constituie șoseaua și calea ferată de pe Valea Troțușului, din care se ramifică numeroase șosele, spre nord și sud, asigurând legătura cu regiunile învecinate.

Mișcarea turistică are caracter permanent, iar funcția dominantă este culturală, de agrement și de drumeție montană.

7.1.7.2. Subzona Slănic – Târgu Ocna (AVII2)

Trăsătura de bază a peisajului natural este dată de prezența munților, de joasă altitudine, care au văi adânci, formați din roci de fliș paleogen și neogen puternic cutați. Din punct de vedere geologic, constituie o subunitate de tranziție de la structurile carpatice tipice la cele pericarpatică cu importante acumulări de zăcăminte de sare și alte substanțe minerale utile.

Una din principalele bogății turistice o reprezintă numeroasele izvoare de apă minerală, datorită alcătuirii geologice a subzonei precum și a altor concentrații.

La Slănic Moldova sunt foarte multe izvoare de apă minerală dintre care 25 sunt special amenajate pentru cură balneară (fig. 56).

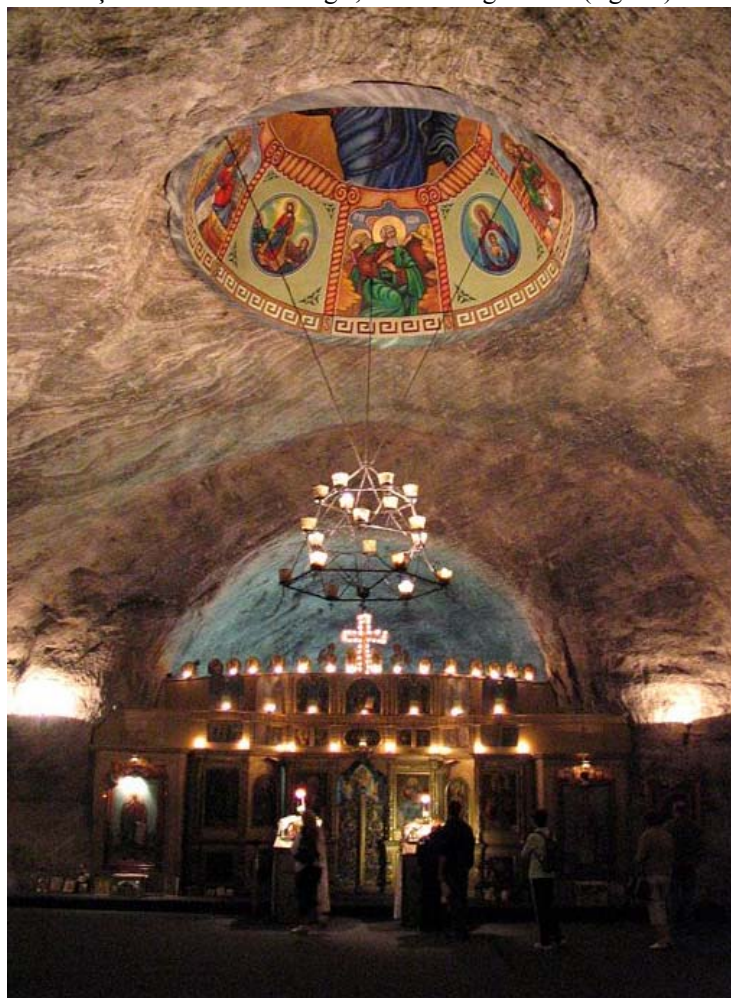

Fig. 56. Stațiunea balneo-climaterică Slănic Moldova.

Un al doilea perimetru ca importanță, în ceea ce privește numărul de izvoare, este orașul Târgu Ocna. Apele minerale se întâlnesc, de asemenea, pe teritoriul localităților Cireșoia și Cerdac.

În acest sector din zona Trotușului abundă monumentele închinat eroilor neamului, aceluia care în timpul primului război mondial au dat suprema jertfă pentru apărarea gliei strămoșești. Numai în orașul Târgu Ocna sunt cinci asemenea monumente, cel mai impresionant fiind Mausoleul; amintim și monumentele de la Slănic Moldova și Târgu Trotuș.

Valoarea turistică a orașului Tg. Ocna este sporită și de prezența monumentului de istorie și de arhitectură medievală, biserica „Răducanu”, în curtea căreia se află mormântul marelui patriot român de la 1848 și 1859 Costache Negri, Salina Târgu Ocna (fig. 57).

Fig. 57. Salina Târgu Ocna.

Folclorul bogat în elemente de mare atractivitate, se oglindește și în cele două festivaluri folclorice interjudețene: „Festivalul Slănicului” (în luna iulie) și „Omagiu eroilor” din 6 – 9 mai la Târgu Ocna.

Accesul este asigurat prin cale ferată și șosea pe valea Trotușului precum și prin șosea modernizată la Tg. Ocna – Slănic Moldova.

Centrul de polarizare turistică este stațiunea balneo-climaterică Slănic Moldova, cunoscută și sub numele de „Perla Moldovei”. Ea este renumită pe plan intern și internațional ca urmare a factorilor terapeutici și a splendorii cadrului peisagistic în care se află. Principala bogăție a acestei stațiuni o formează apele clorurobicarbonatate sodice, carbogazoase, ușor sulfuroase, recomandate pentru afecțiuni digestive și boli de nutriție, afecțiuni ale aparatului respirator, afecțiuni O.R.L., afecțiuni neurologice periferice, afecțiuni post-traumatice, afecțiuni ale rinichilor și căilor urinare.

Stațiunea dispune de o modernă bază de tratament balnear compusă în principal din: buvete cu apă minerală pentru cură internă, instalații pentru băi calde cu apă minerală, instalații pentru fizioterapie, electroterapie, săli de gimnastică medicală ș.a.

În Slănic Moldova se află o puternică bază de cazare și gastronomică la hoteluri, vile, case de odihnă și popasuri turistice.

O altă stațiune balneo-climaterică se află la Târgu Ocna, care dispune de instalații pentru băi reci și calde, precum și de un original și eficient loc de tratament a astmului bronșic, aflat în mina de sare. Mișcarea turistică internă și internațională are caracter permanent, iar funcția turistică pregnantă este cea balneară.

7.1.7.3. Subzona Oituz – Cașin – Tazlău (AVII3)

Cuprinde vatra subcarpatică a Tazlăului în nord, a Cașinului în sud și se sprijină spre vest pe culmile Goșman, Berzunț precum și pe gruparea muntoasă de la Obârșia văilor Oituz, Cașin și Tișița (cu punctul dominant în vârful Zboina Neagră 1350 m). În timp ce Subcarpații sunt alcătuiți din formațiuni moi, neogene, rama montană cuprinde subunități structurale ale flișului cretacic și paleogen. În mijlocul subzonei, unde se află orașul Onești se conturează o adevărată piață de adunare a apelor pe firul cărora s-au amenajat și principalele căi de comunicații.

Vizitatorii asociază de obicei potențialul turistic al subzonei, în primul rând cu renumitele monumente închinată vitejiei poporului român pentru apărarea patriei străbune. Începând din pasul Oituz și până în valea Siretului, situat la est, dincolo de limita subzonei, abundă asemenea monumente: Poiana Sărată, Oituz, Mănăstirea Cașin, Moinești, Bârsănești, Poduri, Pângărești ș.a. (fig. 58).

Fig. 58. Monumentul comemorativ din Oituz ridicat în amintirea luptelor purtate aici în primul război mondial.

Menționăm de asemenea existența unor interesante monumente de arhitectură și artă medievală cum sunt: biserica din Borzești, Mănăstirea Cașin, biserica Schitu din Berzunți ș.a.

Dintre vechile ocupații tradiționale ale locuitorilor acestor meleaguri atestate prin peisele de ceramică neolitică „Cucuteni” precum și de cele de ceramică „dacică” sunt continuate de preocupări actuale în centrale ceramice: Oituz (tip „roșie romană”), Balcani (tip „neagra dacică”) și Solonț. De asemenea arta sculpturii lemnului este renumită din vechime în localitățile: Mănăstirea Cașin, Bârsănești, Berzunți și Poduri.

Fig. 59. Mănăstirea Cașin.

Frumoasele țesături și cusături tradiționale se regăsesc în obiectele de îmbrăcăminte și de uz casnic, cum sunt în localitățile: Pângărești, Berzunți, Berești-Tazlău, Solonț, Balcani, Oituz și Cașin.

Numeroase preocupări, datini și obiceiuri populare reflectă străvechi tradiții ale locuitorilor, practicate în toate localitățile din subzonă; de exemplu măștile populare cu motive ornitologice de pe valea Tazlăului folosite în teatrul popular, vechile și noile porți berzunțene cu motivul „Pomului vieții” sau vestitele glugi ciobănești realizate la Mănăstirea Cașin, susțin afirmația de mai sus.

Festivalurile și serbările populare cum sunt: „Serbările Oituzului” din iulie sau „Ecouri Moineștene” din octombrie sunt adevărate parade ale jocului, cântecului și portului popular.

Muzeele din Onești și Moinești, precum și colecțiile muzeale din Oituz, Mănăstirea Cașin și Poduri, conservă și prezintă o parte din bogăția valorilor turistice culturale.

La bogăția valorilor turistice prezentate anterior se adaugă obiective naturale cum sunt: Lacul Belci cu bază de agrement nautic de lângă Onești, parcul din acest oraș, lacul și parcul din Moinești,

izvoarele de apă minerală din Moinești și Oituz, precum și renumita faună cu valoare cinegetică din codrii Cașinului, Oituzului și Berzunțului ș.a.

Baza materială de cazare și gastronomică este în principal concentrată în municipiul Onești, dar sunt unități amplasate și în lungul văilor și pe pasurile de culme; hanurile și popasurile turistice Oituz și Măgura, popasul turistic de la Belci, precum numeroase cantoane pastorale și de vânatoare.

Mișcarea turistică este continuă și permanentă iar funcția turistică predominantă este cea culturală.

7.1.8. Zona Vrancea

Zona Vrancea, care cuprinde atât spațiul montan cât și dealuri și depresiuni submontane, are o personalitate turistică specifică și unitară.

Spațiul montan, cu altitudinea maximă de 1783 m în gruparea Goru-Lăcăuți are o formă de potcoavă, deschisă spre est și nord-est și este formată din roci sedimentare de fliș puternic cutat. Treapta submontană cuprinde culmi deluroase cu păduri întinse la partea superioară a reliefului și are pe văi sate mari, vechi și bine închegate. Dealurile estice sunt masive, străbătute de văi înguste încât Depresiunea Vrancei, vatră a mirificei balade „Miorița” este aproape ascunsă privirii directe din câmpia largă a Focșanilor.

Accesul în zonă se face din valea Siretului, axă magistrală de circulație feroviară și rutieră sud-nord, folosind șosele modernizate de pe lungul văilor Șușița, Putna și Milcov.

O grupare a valorilor de mare atracție turistică, caracteristică zonei Vrancei constă din folclorul, etnografia și ocupațiile tradiționale.

Aici a fost descoperită una din cele mai frumoase variante ale baladei „Miorița”, nestemată a creației poetice, transmisă oral din generație în generație.

Folclorul vrâncean se impune prin autenticitate și pitoresc, concentrând în forme inegalabile de dans, cântec, obiceiuri, datini și port un mare talent și sensibilitate a poporului român (fig. 60).

Fig. 60. Port popular vrâncean.

Portul popular a rămas nealterat de veacuri, unele elemente de îmbrăcăminte având trăsături menținute încă de pe vremea strămoșilor noștri daci. Obiectele de îmbrăcăminte pot fi admirate în portul obișnuit al locuitorilor cât și cu ocazia numeroaselor festivaluri folclorice din care amintim: Festivalul folclorului vrâncean din poiana Punga-Soveja (luna august) și Festivalul rapsozilor și a instrumentelor muzicale populare din Nereju-Nistorești (luna iunie).

Obiceiurile de nuntă sunt de un pitoresc aparte prin ținuta participanților, prin ritualul după care se desfășoară, prin durată și altele. Împodobirea miresei și a casei, prezența nuntașilor călări, relevă elemente de atracție turistică.

Confecționarea măștilor, dansurile cu măști sunt obiceiuri larg răspândite; în satul Nereju există chiar un atelier și un muzeu al măștilor.

Dintre ocupațiile tradiționale subliniem arta crestatului în lemn precum și prelucrarea lânii până la realizarea vestitelor sumane care se poartă în mod obișnuit în această zonă. În legătură cu acestea, amintim unele obiecte cu valoare de monument de arhitectură populară: piua de bătut sumane de la Nistorești, războaiele de țesut din Soveja, Tulnici, Paltin, Vrâncioaia ș.a.

Sunt impresionante și colecțiile muzeale de artă populară de la: Nereju, Soveja, Paltin, Bârsănești și Tulnici.

Vrancea abundă și în monumente istorice, de mare rezonanță pentru anumite momente din istoria poporului român. Vestigiilor dacice de la Tulnici, Bârsănești, Nereju, Vidra, monumentul legendarei Vrâncioaia de la Bârsănești, bisericile din lemn de la Nistorești și Lepșa, cea din piatră a lui Matei Basarab din Soveja, Casa memorială „Moș Ion Roată” de la Câmpuri, „Câmpul istoric” și mausoleul Mărăști,

mausoleul și muezul Soveja, monumentul eroinei Ecaterina Teodoroiu de la Străoane, sunt doar o parte a valorilor de interes turistic (fig. 61).

Fig. 61. Mausoleul de la Mărăști dedicat eroilor din primul război mondial.

Atât în Depresiunea Vrancei cât și în împrejurimi sunt numeroase rezervații și monumente ale naturii ca: rezervația de capră neagră de la Tulnici, rezervațiile floristice (brad, tisă, pin și lariță) de la Tulnici, Gălăciuc, Soveja, lacul de baraj natural de la Soveja cât și cele antropice din mai multe localități. Din rândul monumentelor naturii se detașează prin inedit cascada de pe Valea Putnei și „Focul Viu” de la Ardeiașu (fig. 62).

Fig. 62. Cascada Putna.

În zonă se găsesc numeroase izvoare de apă minerală cum sunt cele de la Tulnici și Vizantea precum și interesanta păstrăvărie de la Lepșa.

Codrii vrânceni sunt renumiți prin fauna bogată, în special ursul brun și cerbul carpatin de mare valoare cinegetică.

Baza materială de cazare și gastronomică este răspândită în întreaga zonă, constituindu-se totuși câteva centre de polarizare: stațiunea balneo-climaterică Soveja (hotel, han, vile, cabane, restaurante, cofetării etc.), Lepșa (cabană), Nereju (cabană) precum și numeroase cabane zoopastorale.

Stațiunea climaterică Soveja situată într-o pitorească depresiune submontană, asigură condiții optime de odihnă și tratament pentru astenii nervoase. Mișcarea turistică are un caracter permanent, iar funcția turistică dominantă a zonei este culturală și de odihnă.

7.1.9. Zona Buzău – Ciucaș

Cuprinde cei mai înalți și pitorești munți de la curbura Carpaților Orientali, fiind formați din pachete groase și stive imense de gresii și conglomerate cretacice, secționate de impresionanta vale transversală montană a Buzăului, la care se adaugă și o parte a dealurilor și depresiunilor subcarpatice de la curbura externă.

Marea varietate litostructurală precum și importantele diferențe de altitudine au determinat contraste peisagistice reflectate mai ales în relief, aici întâlnindu-se elemente subalpine, în partea de vest și câmpuri de terase, cu numeroase așezări omenești, în partea de est.

Sub aspectul varietății și etajării altitudinale, precum și a complexității fondului turistic, Zona Buzău – Ciucaș prezintă unele similitudini cu Zona Neamț – Ceahlău – Bistrița.

7.1.9.1. Subzona Ciucaș (AIX1)

Suprapusă în cea mai mare parte peste masivul conglomeratic Ciucaș se remarcă prin vârfuri ascuțite și abrupturi ruiniforme, trene de grohotiș, jgheaburi adânci care fragmentează platourile structurale, întinse păduri și pajiști subalpine și montane (fig. 63).

Fig. 63. Masivul Ciucaș

Formele de relief rezidual, în mod frecvent iau aspecte curioase de turnuri, coloane, ace sau chiar de figuri antropomorfe și zoomorfe (Tigăile Mari și Tigăile Mici, Vârful Ciucaș și altele); menționăm că toate acestea au luat naștere în condițiile rigorilor climatului periglaciuar pleistocen, continuate într-o formă atenuată de procesele crionivale din iernile actuale (fig. 64).

Vegetația forestieră este formată din asociații de rășinoase, limita superioară a pădurii menținându-se la 1650 – 1700 m, de unde, mai sus se intră în etajul subalpin cu jenapăn (*Pinus montana*), ienupăr (*Juniperus sp.*), asociații ierboase cu țepoșică (*Nardus stricta*), iar pe stâncării se dezvoltă mușchi și licheni cuprinzând din loc în loc biotopuri de floare de colț (*Leontopodium alpinum*), ghințură, saxifrage și altele.

Fig. 64. „Tigăile Mari” – forme de relief rezidual din Munții Ciucaș.

Fauna pădurilor este deosebit de bogată, cu superbe exemplare de cerbi³, urși carpatini, căprioare etc.

Cu toate că subzona are caracter predominant montan, aici întâlnim și monumente istorice și de arhitectură situate fie în pasuri, fie pe văi.

Menționăm astfel mănăstirile „Cheia” și „Suzana” din Măneciu, cea din Brebu, ruinele cetăților românești de la Cerașu din perioada feudalismului timpuriu, precum și renumita cetate de la Tabla Buții din

sec. al XIII-lea, lângă care se află și un impresionant cimitir al eroilor neamului.

Folclorul din zonă este legat mai ales de o străveche civilizație pastorală și de prelucrare a lemnului, așa cum se constată în localitățile Vama Buzăului, Berteu, Cerașu, Măneciu.

La obiectivele de atracție turistică din Subzona Ciucaș se poate ajunge pe șoselele modernizate de pe văile Teleajenului, Buzăului și din Depresiunea Brașov precum și pe calea ferată Ploiești – Măneciu. Întreg spațiul montan este străbătut de poteci turistice marcate.

Baza materială de cazare și gastronomică asigură atât partea înaltă, montană prin cabanele Ciucaș, Muntele Roșu și cantoane zoopastorale, cât și punctele de agrement și de plecare spre etajul subalpin cum este Cabana Babarunca, dar mai ales stațiunea climaterică Cheia din partea sudică a subzonei.

³ În luna octombrie, liniștea de catedrală din unele zile însorite este tulburată de boncânitul cerbilor care se adună în locuri ferite.

Stațiunea climaterică Cheia, recomandată pentru tratarea unor afecțiuni ca astenie, anemii, hipertiroidism, unele forme de astm bronșic este înzestrată cu hanuri, vile, cabane, restaurante, cofetării, la care se adaugă și un interesant muzeu de științe naturale.

Mișcarea turistică este permanentă, iar funcția dominantă este de drumeție montană și odihnă.

7.1.9.2. Subzona Buzău – Siriu (AIX2)

Valea Buzăului, cu obârșia în Depresiunea Întorsurii spintecă spinarea orografică principală în dreptul Munților Siriu (1 660 m), Podu Mare (1 284 m), după care se lărgeste treptat, formând terase întinse în sectorul subcarpatic (fig. 65).

Fig. 65. Lacul Siriu.

Principalele elemente de atracție turistică sunt de natură etnofolclorică cunoscute prin originalitatea și frumusețea lor.

Marile serbări floclorice cu frecvență anuală: „Pe urme de baladă” (Gura Teghii, sfârșitul lunii mai), „Festivalul Slănicului” (Plaiul Nucului - Lopătari, sfârșitul lunii iunie), „Cu cântecul și jocul pe plaiuri bisocene”, toate acestea valorifică o parte a inestimabilului tezaur de înțelepciune și sensibilitate artistică.

Casele din satele Sita Buzăului, Lopătari, Chiojdu, Gura Teghii, Bisoca și altele, au linie zveltă, cu acoperiș din șindrilă, coborând și Nehoiu, cabane turistice la Lopătari și Siriu, popasuri turistice la Întorsura Buzăului și la Lopătari precum și numeroase cabane zoopastorale.

Mișcarea turistică este intensă în sezonul cald și cu unele intermitențe în sezonul rece.

Funcția turistică prioritară a Subzonei Buzău – Siriu este culturală, la care se adaugă agrementul și drumeția montană.

7.1.9.3. Subzona Slănic Prahova – Vălenii de Munte (AIX3)

Apare ca o îmbinare de culmi deluroase, depresiuni subcarpatice și văi cu sectoare puternic lărgite sau îngustate, luând adesea aspect de defileu.

Vatra depresiunilor și văile sunt puternic antropizate datorită străvechii exploatare a pădurilor, extragerii sării și practicării agriculturii.

Ca spațiu de interferență carpatic-subcarpatic, subzona prezintă urme de străveche locuire din toate perioadele istorice.

Bogăția în masive de sare a formațiunilor pericarpatică a favorizat individualizarea unui complex de monumente ale naturii constând din „Muntele de Sare”, cele șapte lacuri sărate și „Grota Miresei”. În vechea salină se află un inedit muzeu cu sculpturi în pereții de sare cuprinzând scene semnificative din geneza poporului român și figuri ale unor mari personalități ale istoriei noastre naționale (fig. 66).

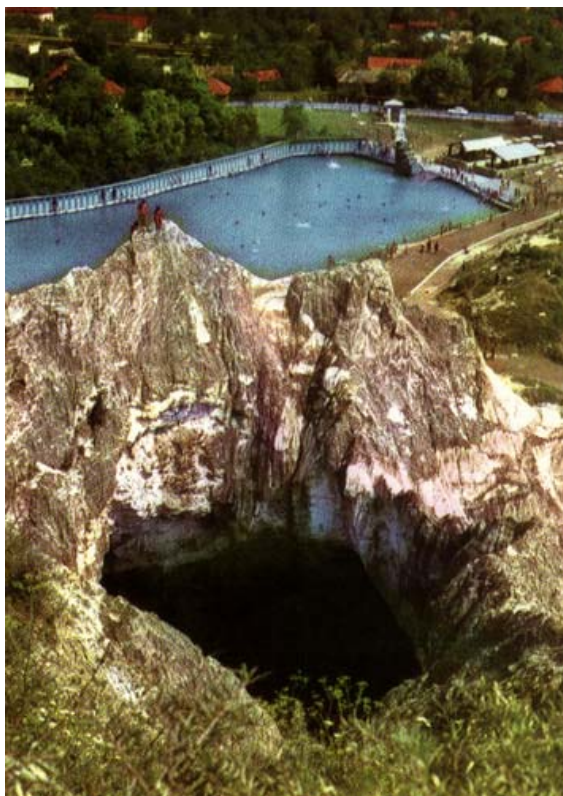
Apele sărate, aerul de salină precum și nămolul sapropelic au o importantă valoare terapeutică.

Subzona Slănic Prahova – Vălenii de Munte se constituie într-o interesantă vatră etnofolclorică, cu arhitectură tradițională, bazată pe prelucrarea lemnului precum și îndeletniciri care înglobează multă sensibilitate în execuția țesăturilor-cusăturilor.

Într-o ambianță peisagistică foarte atrăgătoare, cu întinse livezi de pomi fructiferi, localitatea Vălenii de Munte are o rezonanță deosebită în conștiința poporului român, pentru că aici și-a petrecut o parte din viață și a lucrat marele istoric și om de cultură de renume mondial Nicolae Iorga; de altfel în casa în care a locuit marele cărturar s-a organizat un muzeu memorial. În aceeași localitate se poate vizita și un interesant muzeu etnografic cu exponate reprezentative din întreaga subzonă.

Fig. 66. Slănic Prahova. „Muntele de sare”, unul dintre cele șapte lacuri sărate și „Grotă Miresei”.

Pentru punerea în valoare a unor ocupații tradiționale ale locuitorilor, în numeroase localități sunt amenajate ateliere și expoziții cu obiecte de artizanat (Vălenii de Munte, Starchiojd, Slănic-Prahova).

De mare interes turistic sunt monumentele de arhitectură Biserica Trei Ierarhi a Salinei, clădirea fostei cancelarii a salinei, biserica de lemn din Starchiojd ș.a.

Accesul se realizează prin șosele și cale ferată iar baza materială de cazare și gastronomică este concentrată în special în stațiunea balneo-climaterică Slănic-Prahova și se compune din hotel, han, vile, popas turistic, restaurante, cofetării, baze de tratament balnear și de agrement. Apele minerale sodice, sulfatate și puternic calceice, nămolul sapropelic precum și climatul de adăpost, microclimatul de salină sunt principalii factori de cură pentru tratarea afecțiunilor aparatului locomotor, neurologice periferice, ginecologice și respiratorii.

Mișcarea turistică are caracter permanent iar funcția turistică este balnear – culturală.

7.1.10. Zona „Țăra Bârsei”

Cuprinde vasta arie depresionară a Bârsei și rama muntoasă cu masive înalte cum sunt: Munții Piatra Mare (1844 m) și Țaga (1840 m) la sud; Munții Perșani (1105 m) la vest; Munții Baraolt (934 m) și Bodoc (1194) la nord și Munții Întorsurii (Vârful Călugăru 1115 m) la est. Vatra depresiunii și masivele muntoase înconjurătoare realizează o ambianță peisagistică deosebit de atrăgătoare.

Poziția centrală în cadrul țării cu legături radiare în toate direcțiile, prin văi și pasuri de culme, inegalabilul fond de valori turistice fac din zona Brașov o arie turistică complexă și de puternică polarizare.

7.1.10.1. Subzona Brașov (AX1)

Depresiunea Bârsei include vatra depresiunii Brașov, întinsă câmpie intramontană de origine tectonică rezultată prin colmatarea lacului pliocen și munții din imediata apropiere: Tâmpa, Măgura Codlei, Piatra Mare și Valea Timișului.

În contrast cu netezimea depresiunii, Culmile Tâmpa și Piatra Mare prezintă interesante forme de relief rezidual, iar valea Timișului este flancată de versanți bine împăduriți și puternic înclinați (fig. 67).

Fig. 67. Culmea Tâmpa – Brașov.

Peisajul domol al depresiunii se regăsește parțial pe întinsele păduri de la Poiana Brașov situate însă la altitudini mult mai mari. Dacă pe valea Timișului, la Poiana Brașov precum și în masivele muntoase din imediata apropiere sunt concentrate elementele de atracție ale cadrului natural, în orașele și satele din depresiune nota dominantă o constituie elementele culturale.

Poienile de la obârșia văii Timișului, puritatea aerului ozonat de la poalele codrilor de rășinoase, numeroasele puncte de belvedere de pe Piatra Mare, Tâmpa și Cristianu Mare precum și pajiștile intercalate cu pâlcuri de molizi uriași și lacuri sunt câteva dintre componentele fondului turistic natural montan. Policromia fânețelor din perioada caldă a anului îndeamnă la agrement și drumeție iar albul imaculat al zăpezii de pe versanții prelungi oferă multiple posibilități pentru practicarea sporturilor de iarnă (fig. 68).

Fig. 68. Depresiunea Brașov văzută de pe Tâmpa.

De altfel aceste condiții au favorizat dezvoltarea, în imediata apropiere a orașului Brașov a stațiunii climaterice de renume mondial, Poiana Brașov.

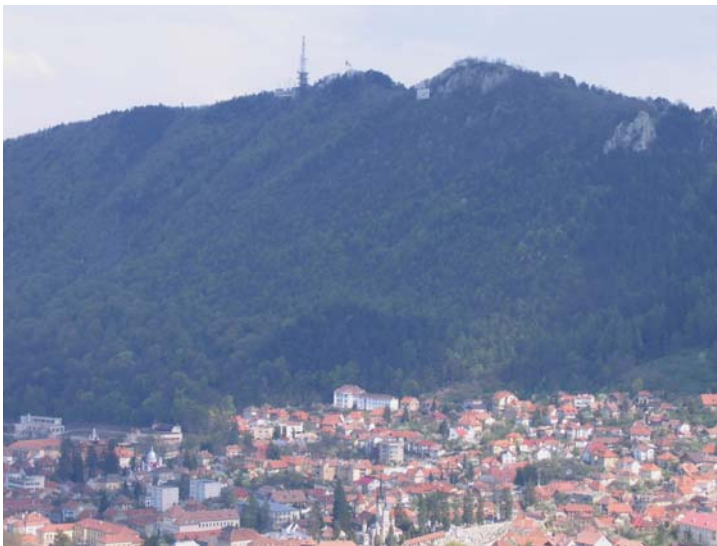
Frumusețea peisagistică de ansamblu a subzonei este reliefată de prezența unor monumente ale naturii, de mare valoare științifică, cum sunt rezervațiile floristice cu areale stepice de pe versanții însoriți ai Tâmpai, complexul de mlaștini eutrofe (Prejmer, Hărman, Stupini, Dumbrăvița) cu foarte numeroase specii de plante relict nordice, rezervația forestieră de la Prejmer ș.a.

Abundența vestigiilor istorice atestă o locuire timpurie și continuă a acestor depresiuni așa cum o demonstrează urmele cetăților dacice de la Codlea, Teliu și Râșnov, a unor castre romane precum cele de la Râșnov a cetăților țărănești românești din timpul și de după formarea poporului român (Comana, Codlea și multe alte monumente istorice).

Muzeele și colecțiile din municipiul Brașov (de istorie, de etnografie și folclor din „Țara Bârsei”), Săcele (etnografie), Codlea (istorie) sprijină prin obiectele expuse afirmațiile anterioare.

Valorilor muzeistice li se adaugă casele memoriale: Iosif Vulcan (Comana) și Andrei Mureșanu (Brașov).

Complexul muzeal al primei școli în limba română din Scheii Brașovului conține obiecte de imprimare tipografică, o bibliotecă documentară, de o valoare inestimabilă, a cărei zestre cuprinde și câteva incunabile.

Fig. 69. Piaţa Sfatului din Braşov.

Municipiul Braşov are interesante monumente de arhitectură medievală cum sunt Casa Sfatului, Bastionul Fierarilor, Bastionul Țesătorilor, Biserica „Sfântul Nicolae” (sec. XV), Biserica Neagră, biserica „Sfântul Bartolomeu” și multe altele. În cele două arii vechi ale oraşului, respectiv oraşul cetate și șchei se păstrează case memoriale în care au trăit și muncit personalități de seamă ale culturii noastre: Andrei Mureşianu și Iacob Mureşianu, Gheorghe Barițiu, Johannes Honterus, Ștefan Octavian Iosif, Gheorghe Dima, Ciprian Porumbescu, Enăchiță Văcărescu, Aurel Vlaicu etc (fig. 70).

Fig. 70. Biserica Neagră din Braşov.

În localitățile din subzona Braşov-Depresiunea Bârsei abundă monumentele de arhitectură ca de exemplu bisericile din: Dumbrăvița, Ghimbav, Hărman și Prejmer.

Eroii neamului sunt cinstiți prin numeroase monumente care glorifică luptele și jertfele lor cum sunt mausoleul eroilor din Braşov, statuile monumentale din Braşov, din Săcele precum și cele din Prejmer și Comana.

Ocupațiile tradiționale se concretizează prin producerea obiectelor de ceramică românească,

cu un vechi centru la Tohan, renumit în confecționarea unor originale obiecte de mobilier țărănesc cu creștături (Săcele, Târlungeni) prin inegalabilele picturi țărănești pe sticlă întâlnite mai ales în Șcheii Braşovului ș.a.

Datinile și obiceiurile străvechi se regăsesc în manifestările actuale ale festivalurilor populare precum: „Plugarul” de la Comana și Părău, „Barda”, prilejuită de terminatul secerișului în satele Bârșeni, „Junii Braşovului” din Șcheii Braşovului (luna mai) și „Târgul feciorilor” de la Săcele (a 3-a duminică din iulie) ca o transmitere peste veacuri a vechilor nedei românești.

Zestrea turistică cuprinde și izvoare de ape din care cele mai importante sunt la Zizin (carbogazoase-bicarbonatate) ca și cele mezotermale de la Codlea.

Subzona turistică Braşov-Depresiunea Bârsei dispune de o excelentă bază materială de cazare, gastronomică, agrement, transport pe cablu, toate acestea oferind condiții favorabile pentru o gamă largă de servicii turistice. Baza materială turistică are două nuclee principale de concentrare: Poiana Braşov și Braşov.

În afara acestor nuclee se întâlnesc și alte puncte de sprijin ale bazei materiale în întreaga subzonă: Codlea (hotel cetate, cabana, popas), Hălchiu (hotel), Săcele (cabane, popasuri turistice), Timiș (vile și cabane) ș.a.

Mișcarea turistică internă și internațională este de mare intensitate, îmbinându-se turismul de odihnă-agrement cu cel cultural și de practicare a sporturilor de iarnă.

Calitatea factorilor naturali de cură precum și dotările cu piscine acoperite, ștrand, telecabine, telescaune și teleschiuri, pârtii de schi, iluminate, patinoar, funcționalitatea și caracterul original și modern al întregii baze materiale, serviciile ireproșabile, fac din stațiunea climaterică Poiana Brașov una din renumitele perle ale turismului mondial (fig. 71).

Fig. 71. Stațiunea climaterică Poiana Brașov.

7.1.10.2. Subzona Covasna (AX2)

Cuprinde o arie depresionară având câteva înălțimi deluroase în interior și o ramă muntoasă lină, de un deosebit pitoresc, se deschide larg spre depresiunea Bârsei, la sud-vest și se întinde până la râul Olt în partea de nord-vest. Relieful din vatra depresiunii capătă un plus de originalitate prin păstrarea unor depuneri eoliene, alcătuind complexul dunelor de nisip de la Reci.

Încadrându-se în perimetrul aureolei mofetice din Carpații Orientali, subzona este renumită prin numărul mare de izvoare de apă minerală cu deosebite calități terapeutice. Așa sunt de exemplu izvoarele de la: Covasna, Turia, Cernat, Malnaș, Sugaș, Micfalău, Bodoc, Bățani, Brăduț, Poian, precum și renumitele mofete cu emanații de dioxid de carbon sau de sulf de la Covasna, Turia, Malnaș (fig. 72).

Fig. 72. Simbolul orașului Covasna - „Balta Dracului” - fântână cu emanații mofetice.

Interesante monumente ale naturii se găsesc, atât în vatra depresiunii dar mai ales la contactul cu muntele, cum sunt rezervația complexă „Muntele Puciosu”, cu vestita sa grotă cu emanații de sulf, fenomen rar întâlnit în lume, ca și rezervațiile geologică și botanică, complexul de izvoare și emanații de gaz din valea Jadului, Cimitirul Păsărilor⁴, mlaștina de turbă din Comandău, mlaștina de turbă „Fagul Rotund” din valea Apa Roșie-Lemnia, rezervația geologică și botanică din Ozun. Interesante sunt și parcurile dendrologice de la Moacșa și Zăbala.

Peste tot abundă urmele unei vechi și continue locuiri de populație autohtonă datând din epoca neolitică (Boroșneu Mic și Mare, Brăduț, Lemnia, Turia ș.a.); din epoca dacică se păstrează urmele cetăților de la Sânzieni, Covasna, Brăduț din perioada romană, urme ale castrelor de la Brețcu,

⁴ Puternicele emanații de sulf fac ca păsările și animalele care pătrund în această arie să se afixieze, fără a intra în putrefacție timp îndelungat.

Comandău, Boroșneu Mare, a unor așezări civile din această perioadă precum și vestigii de locuire din timpul și de după formarea poporului român cum sunt cele descoperite de la Cernat, Poian ș.a.

Unele clădiri prezintă elemente interesante de arhitectură medievală și modernă cum întâlnim în cazul bisericilor din Brețcu (Sfântu Nicolae), Bixad (Sfântu Gheorghe), Chichiș (biserica din lemn), Covasna (Sfântu Nicolae), Boroșneu Mare (biserica reformată), planul înclinat de la Covasna – Valea Zânelor, casa cu arcade din Sfântu Gheorghe ș.a. În memoria fiilor neamului, care s-au jertfit pentru libertatea națională și socială a poporului român se află monumentul ostașului român de la Covasna, monumentul ostașului român de la Sfântu Gheorghe, grupul statuar monumental Mihai Viteazu din Sfântu Gheorghe și alte monumente. Muzeele din Sfântu Gheorghe și Târgu Secuiesc oferă numeroase și interesante exponate. Tradițiile artistice și culturale milenare românești reflectă ingeniozitatea, spiritul creator care se regăsesc în port, cântec, dans, datini și obiceiuri populare. Asemenea bogății ale tradițiilor populare le întâlnim la reprezentativele manifestări folclorice cum sunt catedrala Brețcu, Voinești ca și în renumitele nedei (Voinești, Întorsura Buzăului și altele). Pădurile Covasnei sunt renumite pentru bogata faună de mamifere carpatice de mare valoare cinegetică. Distribuția în teritoriu a elementelor potențialului turistic în special a celor cu valoare terapeutică, a densității lor optime, a căilor și mijloacelor de acces au determinat o dispunere echilibrată a bazei tehnico-materiale în subzonă.

Stațiunea balneo-climaterică de interes internațional Covasna, supranumită „Stațiunea celor 1000 de izvoare de sănătate” (carbogazoase, bicarbonatate, feruginoase, calcice, magneziene, iodurate, arsenicale și mofete), se recomandă pentru afecțiuni cardiovasculare ale tubului digestiv, ale sistemului nervos periferic, afecțiuni ginecologice, ale rinichilor și căilor urinare, boli de metabolism și altele, dispunând de baze moderne de tratament balnear, de suficiente locuri de cazare în cele 11 hoteluri, o bogată bază gastronomică și altele.

Stațiunii Covasna i se adaugă o constelație de alte stațiuni balneare de interes național (Turia, Malnaș și Șugaș Băi) precum și de interes zonal (Ruseni, Cașin etc.).

În orașul Sfântu Gheorghe se află un modern hotel, o bogată și diversificată rețea de unități gastronomice iar pe terasele turistice numeroase popasuri (Chichiș, Moacșa), hanul de la Reci ș.a.

Mișcarea turistică internă și internațională are caracter permanent iar funcția turistică reprezentativă este cea balneară.

7.1.10.3. Subzona Baraolt – Perșani (AX3)

Aceasta are ca elemente caracteristice cadrulul natural munți de altitudine joasă, care închid curbura internă a Carpaților Orientali, având o structură geologică complexă, cu șisturi cristaline, formațiuni sedimentare și vulcanice.

Subzona este străbătută de râul Olt, care sculpează în bazalte un interesant defileu, în sectorul de la Racoș. În timp ce depresiunile adăpostesc vechi așezări omenești, versanții și culmile muntoase sunt puternic împădurite.

Principalele elemente de atracție turistică ale cadrului natural sunt coloanele de bazalt de la Racoș, rezervațiile forestiere de la Armeniș și Racoș, mlaștina de turbă de la Ozunca (Bățani), rezervația botanică de la Vâlcele, forme carstice dezvoltate pe platourile din Perșani, cheile Vârghișului ș.a (fig. 73).

Fig. 73. Coloanele de bazalt de la Racoș.

În lungul unor vechi axe de circulație precum și în puncte ușor de apărut se păstrează urme de cetăți dacice (Racoș, Hoghiz), castre romane (Racoș, Hoghiz, Bodoc), din timpul și de după perioada de formare a poporului român.

Colecția muzeală de istorie și etnografie de la Rotbav (Feldioara) precum și casa memorială „Aron Pumnul” din Cuculata (Hoghiz) reprezintă obiective de atracție turistică de mare interes.

Aflându-se în perimetrul unor formațiuni vulcanice și brăzdate de linii de falie în această subzonă înregistrăm prezența a numeroase izvoare de apă minerală precum sunt cele de la Bodoc, Biborțeni, Ozunca Băi, Vâlcele, Valea Crișului, Perșani, Homorod ș.a. De exemplu în stațiunea balneo-climaterică Vâlcele se folosesc ca factori de cură apele minerale (carbogazoase, bicarbonatate, magneziene, calcice, sodice, feruginoase, hipotone și atermale) pentru tratarea unor afecțiuni ca: hepato-biliare, boli de nutriție și metabolism, folosind instalații pentru băi calde cu ape minerale și buvete pentru cură internă.

Ca elemente de mare atracție menționăm și portul popular, cântecele și dansurile din localitățile Hoghiz, Părau, Feldioara ș.a. Baza materială de cazare și gastronomică este asigurată de hotelul Hălchiu, vilele și popasurile turistice din stațiunile balneo-climaterice Homorod, Rotbav, Vâlcele, Ozunca și popasul turistic Valea Crișului. Accesul în subzonă se realizează pe axa Brașov – Sfântu Gheorghe – Tușnad și Brașov – Sighișoara. Mișcarea turistică are caracter intermitent cu o intensitate mai mare în sezonul cald. Funcția turistică este balneară și de agrement.

7.2. Zonele turistice ale Carpaților Meridionali

Carpații Meridionali sau „Alpii Transilvaniei” se evidențiază față de celelalte arii carpatice românești prin masivitate, formațiuni geologice dure (cu precădere șisturi cristaline, gnaise și granite) ce dau cele mai mari altitudini din toți Carpații Românești (8 vârfuri cu peste 2500 m). Ei se detașează, de asemenea, prin marea extensiune a glaciațiunii cuaternare, a suprafețelor de nivelare, prin existența unor importante depresiuni și bazinete intramontane (Depresiunea Lotrului, Țara Loviștei, Depresiunea Petroșani ș.a.), dispunând de resurse energetice, miniere, silvice, cinegetice. Ei sunt compartimentați de o serie de văi transversale majore (Prahova, Olt, Jiu) care, alături de pasurile alpine, au funcționat ca arii de convergență istorico-socială și economică, asigurând puternice legături economice cu regiunile limitrofe.

În limitele Carpaților Meridionali s-au constituit 11 zone turistice, cu 20 subzone care cuprind o mare varietate de peisaje naturale, social-economice, vestigii istorice și o bogată bază materială a turismului (hoteluri, moteluri, cabane, mijloace mecanice de deplasare etc.).

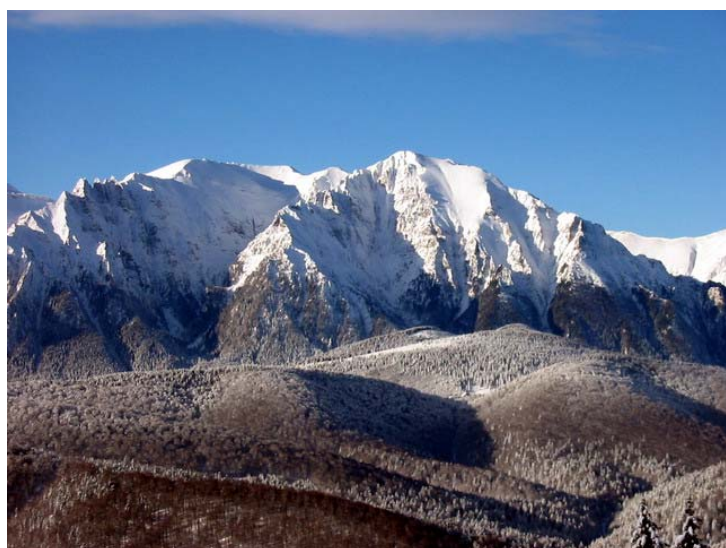
7.2.1. Zona Masivul Bucegi – Valea Prahovei

Pe o suprafață restrânsă – (circa 300 km²) întâlnim în Bucegi o adevărată sinteză a peisajului carpatic: urme ale glaciațiunii cuaternare, poduri structurale întinse, în contrast cu creste semețe, forme carstice extrem de variate, stânci modelate de îngheț, dezgheț, vânt, torenți, polițe înguste, cascade, pășuni alpine, poteci, drumuri și mijloace de acces modernizate, bazine alpine de turism etc (fig. 74).

Fig. 74. Munții Bucegi – vedere dinspre culoarul Rucăr-Bran.

Delimitat de abrupturi impunătoare, Masivul Bucegi, apare ca o masă rigidă care domină în sud Subcarpații, în est valea Prahovei, în nord valea Cerbului, înșeuarea de la Pichetul Roșu și valea Rîșnovei, iar în vest culoarul Bran-Rucăr și valea Brăteiului. Între arealele depresionare limitrofe, Bucegii, se înscriu printr-o masivitate pronunțată. Are forma unei potcoave asimetrice, partea estică mai înaltă, etajată înspre Vârful Omu (2 507 m) de unde către sud, sud-est se desprind sub forma unui aliniament vârfuri care depășesc 2 000 m (Coștila 2 940 m, Caraiman 2 384 m, Jepii Mici 2 143 m, Jepii Mari 2 071, Piatra Arsă 2 001 m, Furnica 2 103 m, Vârful cu Dor 2 030 m și Vânturașu 1 851 m), iar în vest, vârfuri care scad sub 2 400 m (Doamnele 2 401 m, Bătrâna 2 189 m, Tătaru 1 998 m, Lucăcilă 1 895 m și Colții Zănoagei 1 703 m). Configurația generală a Masivului Bucegi reflectă prezența unui sinclinal suspendat alcătuit din conglomerate poligene și din blocuri de calcare cu o cădere către sud, în bancuri groase de calcare, intercalații marnoase și grezoase cărora li se adaugă în sud și este formațiunea stratelor de Sinaia. Flancurile sinclinalului suspendat al Bucegilor sunt evidente mai ales între Ialomița și aliniamentul de vârfuri dintre Omu și Vânturiș, unde se dezvoltă cunoscutul „Pod” al Bucegilor. Abruptul Prahovean sau estic înregistrează o denivelare de peste 1 200 m, este fierăstruit de afluenții Prahovei din care se detașează creste zimțate - „Cresta Morarului”, vârfuri izolate, „Claia Mare” sau „Claia Mică” (fig. 75).

Fig. 75. Abruptul Prahovean al Masivului Bucegi.

Local, abruptul este subliniat de „brâne”, acele trepte restrânse alungite sub forma unor poteci și care corespund gresiilor mai dure. Abruptul nordic domină Valea Râșnoavei cu peste 1 600 m și în vest abruptul Brănean apare ca un front cvasi-continuu în care calcarele constituente au opus o rezistență mai mare la eroziune. Calcarele din masiv alcătuiesc un areal carstic deosebit de atractiv prin pitorescul formelor de chei și peșteri. Succesiunea de chei și bazinele din lungul Ialomiței este următoarea: Cheile Urșilor – Peșterii,

bazinetul Padina, Cheile Tătarul Mic, bazinetul „dintre Tătare”, cheile Tătarul Mare, bazinetul Bolboci, Cheile Zănoaga Mică, bazinetul „dintre Zănoage”, cheile Zănoaga Mare, bazinetul Scropoasa, Cheile Orzei, bazinetul Dobrești și cheile Moroienilor. Peșterile din masiv sunt: Pustnicul, Tătarului și Răteiului.

Fig. 76. Forme erozionale de relief din Bucegi – „Sfinxul” și „Babele”.

Relieful masivului Bucegi poartă amprenta și a acțiunii glaciare. În cuaternar, temperaturile foarte coborâte au făcut posibilă acumularea unor imense mase de gheață în jurul Vârfului Omu. Circurile glaciare au fost localizate la obârșia Ialomiței, Sugărilor, Doamnei, Cerbului, Morarului, Mălăiești, Țigănești și Gaura sunt continuate de văi largi care au fost modelate de limbi de gheață sub forma literei „U”. Ca rezultat al unei acțiuni complexe s-au format stânci modelate sub formă de „ciuperci”, „Babe”, „Sfinx” etc.

Tabel 4. Indici climatici ai Munților Bucegi.

Indice	Stațiile meteorologice					
	Vf. Omu	Sinaia	Predeal			Peștera
Perioada de observație	•	•	•	1902-1908	1933-1945	1925-1940
Temperatura anuală						
- medie	-2,5	-3,7	4,9	4,1	6,2	3,1
- maximă	1,0	10,	10,6	•	•	•
Durata medie a înghețului						
- primul	12.08	4.10	25.09	•	•	•
- ultimul	12.07	17.05	14.05	•	•	•
Numărul mediu de zile						
- fără îngheț	23	140	134	•	•	•
- de iarnă	145	52	57	•	•	•
- cu soare	32	42	33	•	•	140
- cu ceață	290	174	83	44	•	•
- cu strat de zăpadă	216	145	133			
Suma anuală a precipitațiilor în mm	1134	971	931	1037	1101	936

La altitudinile cele mai mari temperatura medie care coboară în jur de -3°C în timp ce pe văi la altitudini sub 900 m predomină circa 6°C .

Tabel 5. Indici climatici caracteristici

Stația	Temperatura anuală		Precipitații anuale	Nr. zilelor cu ceață	Nr. zilelor senine	Intervalul de observații
	medie	maximă				
Vf. Omu	-2,5	1	1 134	289,9	31,5	
Sinaia (1500 m)	3,7	10,5	971	174,1	42,3	
Predeal	4,9	10,6	931	86,2	32,5	
Peștera	3,15	-	935,5	-	119,7	1925-1940
Scropoasa	4,15	-	1036,5	43,7	-	1902-1908
Dobrești	6,24	-	1101,1	-	-	1933-1945

Tabel 6. Evaluări climatice de detaliu.

Stația	Primul îngheț	Ultimul îngheț	Durata intervenției fără îngheț	Nr. zilelor de iarnă	Nr. zilelor cu strat de zăpadă
Vf. Omu	12.VII	12.VIII	23	144,9	216
Sinaia	4.X	17.V	140	52,1	146,3
Predeal	25.IX	14.V	134	57,1	133,1

Condițiile climatice conturează potențialul turistic al Masivului Bucegi. Astfel se remarcă suprafețele înalte situate la peste 1800 m din bazinul Izvorul Dorului unde pe pante slab înclinate, zăpada se acumulează formând un strat compact cu grosimi de peste 2 m și persistă peste 200 zile pe an. Reținem pentru acest perimetru, însă, vânturile destul de puternice. Pe întreaga suprafață se practică schiul cu mențiunea că la adăpostul vârfurilor părțile sunt recomandate pentru acest sport.

Obârșiile Ialomiței, Doamnei, Sugărilor cumulează în căldările lor o mare cantitate de zăpadă. Ele sunt periclitare, însă, de vânturi care viscolesc zăpada, astfel încât potecile sunt practicabile cu restricție în sezonul rece. De asemenea, timpuriu, primăvara, se înregistrează avalanșe.

Abrupturile care delimitează masivul, expuse vânturilor în cascadă, avalanșelor, insolației puternice și precipitațiilor limitează accesul pe unele trasee marcate, dar mai ales pe drumurile nemarcate pe brâne. Valea Ialomiței, din punct de vedere climatic, întrunește în tot timpul anului calități deosebite. Ele sunt condiționate de faptul că versanții sunt larg deschiși, ea are o expoziție sudică și că este delimitată de culmi care o adăpostesc. Insolație puternică, înveliș nival compact, adăpost față de vânturi, desprindăvărare timpurie și toamne târzii și însorite, prelungesc sezonul estival și creează evidente și multiple forme de accesibilitate turistică.

Principala arteră hidrografică a masivului este Ialomița care-l străbate de la nord la sud și are ca afluenți principali valea Sugărilor, Valea Doamnei, Cocora, Blana, Nucet, Oboarele, Scropoasa și Ialomicioara, Horoba, Rătaru, Mircea, Bulboci, Lucăcilă, Brătei și Ratei. Valea Izvorul Dorului constituie o altă arteră proprie masivului, ea având obârșia între Muntele Babele și Jepii Mici, fiind afluent al Prahovei. Afluenții Prahovei sunt: Calea Cerbului, Valea Albă, Jepii, Urlătoarea, Peleş și Izvorul Dorului. Către nord, din Bucegi, iau naștere văile: Mălăești, Țigănești, Velicanu și Urlătoarea.

Pe o suprafață relativ restrânsă, în Bucegi, câteva cifre sunt sugestive: apar 1 185 plante vasculare, 65 % din endemismele carpatice, 68 % din speciile carpto-balcanice. La cele mai mari altitudini (2 100 – 2 300 m) este caracteristică vegetația de tundră alpină cu plante pitice; etajul subalpin înregistrează oscilații mari de la versantul nordic la cel sudic, el fiind constituit din ratiște de limită cu molid asociat cu tufărișuri; etajul montan supelrior cu păduri pure de molid se dezvoltă între 1 500 – 1 750 m; urmează pădurile de amestec de fag (*Fagus sylvatica*) cu brad (*Abies alba*) și molid (*Picea excelsa*) iar la bază, contactul cu Subcarpații, se dezvoltă etajul montan interior cu păduri de fag și carpen (*Carpinus betulus*). Din raritățile floristice pentru Bucegi menționăm: sângele voinicelului (*Nigritella nigra*), ghințura (*Centiana phlogifolia*), coada șoricelului alpină (*Adriaea schurii*), barba împăratului (*Dianthus spiculifolius*), ghințura galbenă (*Gentiana lutea*) etc. Pe solurile scheletice acoperite timp îndelungat de zăpadă se formează o vegetație alcătuită din salcii pitice (*Salix reticulata*, *S. Herbacea*). Pe brânele din Bucșoiu mai ales pe Brâna Caprelor sau sub muntele Scara, pe valea Mălăești, pe versantul nordic al Coștilei se dezvoltă *Salix reticulata*, *Salix herbacea* este un adevărat „mesager” reprezentant al vegetației lemnoase pe culmile cele mai înalte în curmătura Văii Corbului, pe creasta Omu, Bucșoiu etc.

Rezervațiile naturale din Bucegi sunt:

- abruptul prahovean și extremitatea nordică a celui brănean, dezvoltat pe capetele de strat ale conglomeratelor în condiții de pantă accentuată dă posibilitatea formării unui orizont subțire de sol și a unei vegetații specifice, constituie astfel una din cele mai mari rezervații din Bucegi. Predomină pădurile de brad și fag (*Fagetum dacicum abietosum*), ierburi (elemente carpatice sau carpto-balcanice ca: *Dentaria glandulosa*, *Hieracium transilvanicum*, *Pulmonaria rubra*, *Ranunculus carpathicus*, *Hepatica transsilvanica* etc.) Sunt frecvente exemplare monumentale de brad înalt, de peste 20 m și cu diametre mari, ca cele din pădurea care domină orașul Sinaia. La poalele versantului prahovean crește izolată sau în pâlcuri Tisa (*Taxus baccata*), *Evonimus latifolia* în pădurea de pe Jepii Mari și Jepii Mici sau în cea de la Sf. Ana. Pe insulele carcaroase izolate din versantul prahovean, nordic și brănean apare o vegetație termofilă cu elemente rare de *Syringa vulgaris* și *Daphne blagayana*. Pe stâncile umbrite sunt cunoscute endemismele: *Campanula carpathica* și *Saxifraga demissa*. Vegetația lemnoasă din etajul subalpin și alpin inferior este alcătuită din tufăriș de jnepeni (*Pinus montana*), anin de munte (*Alnus viridis*). O specie arborescentă unică este relictul glaciuar zâmburu (*Pinus cembra*). Sunt prezentate în această rezervație tufărișuri pitice mai ales pe versanții nordici și vestici formate din elemente dacice *Rhododendron Kotschy* în asociație cu *Vaccinium*;
- zona științifică de protecție absolută o formează Muntele Caraiman, valea Jepilor și abruptul Jepilor Mici cu o suprafață de circa 200 ha. Se întâlnesc asociații vegetație cu numeroase endemisme – zâmburu și larice iar pe brâne pajiști alpine cu *Sesleria haynaldiana*, *Poa violacea*, floare de colț (*Leontopodium alpinum*) etc.;
- rezervația Vârful Omu, localizată la cea mai mare altitudine poartă amprenta înghețului prelungit; ea deține asociații de *Elynetum* iar după topirea zăpezii apar: *Salix herbaceae*, *Carastium cerastoides* și *Sedum alpestre*. Se adaugă jnepenișul din bazinul văii Izvorul Dorului;
- rezervația Peștera Ialomiței este situată pe compartimentul coborât al Masivului Cocora și Bătrâna și cuprinde atât elemente floristice cât și de relief carstic; este renumită pădurea Cocora, jnepeni de pe Bătrâna și formele carstice de la Cheile Urșilor, Peștera Ialomiței și valea Horoabei;

- rezervația Zănoaga cuprinde o vegetație calcifilă și forme carstice de suprafață cu lapiezuri și doline;
- rezervațiile locale ca cea de la Babele, Poiana Crucii sunt delimitate în scopul de a ocroti speciile: gușa porumbelului (*Silene dubia*), omag glaben (*Aconitum lasianthum*), obriga alpină de Bucegi (*Bromus barcensis var romanicus*), sângele voinicului (*Nigritella nigra*, *Nigritella purpurea*), coada șoricelului alpină (*Achillea schiuxi*).

În comparație cu alte unități montane Valea Prahovei și Masivul Bucegi sunt cel mai intens vizitate de turiști datorită legăturilor lesnicioase cu orașele București, Ploiești și Brașov. Transportul pe cablu între valea Prahovei și platoul montan ce traversează o denivelare de 1500, asigură un flux remarcabil de turiști în fiecare sezon (fig. 77).

Fig. 77. Transport pe cablu în Stațiunea Bușteni.

Telecablul de la Sinaia este operațional din anul 1971, iar cel de la Bușteni din anul 1976. Zona este bine echipată din punctul de vedere al nevoilor turistice, intercalându-se toată gama de tipuri de cazare, de la pensiuni particulare și până la hoteluri de lux; reprezintă, alături de Poiana Brașov, zona cu cele mai multe și mai moderne facilități pentru practicarea sporturilor de iarnă, în special schiul (fig. 78).

Fig. 78. Pârția Clăbucet din Predeal.

În zona Clăbucetelor Predealului, la 1000 m altitudine se află izvoarele a trei importante cursuri de apă cu direcție divergentă. Prahova ce curge spre sud, Timișul spre nord și Râșnoava spre vest. Valea Prahovei, un veritabil defileu ce separă Munții Baiului din est, de Bucegi situați în vest, se prezintă ca un spectacular cadru natural, bine amenajat și deschis valorificării turistice pe toată durata anului. Străbătute de drumul european E 60 și calea ferată dublă și electrificată, stațiunile turistice de pe valea Prahovei sunt accesibile în orice anotimp.

Orașul Sinaia, denumit și „Perla Carpaților”, situat la 750 m altitudine este cel mai reprezentativ. Documentar, orașul este pomenit prin mănăstirea ce datează de la 1695. Evoluția rapidă a orașului spre modernitate este influențată de deschiderea drumului pe valea Prahovei în 1789 și a căii ferate în 1879, astfel că în anul 1880 vechea așezare rurală este declarată oraș.

Castelul Peleş este o construcție monumentală ridicată în anul 1883 în stil neorenescentist german (fig. 79).

Fig. 79. Castelul Peleş.

Castelul adăpostește numeroase colecții de artă, de la armuri medievale, mobilă și până la tablouri din arta universală. Complexului arhitectonic Peleş îi aparține și castelului Pelișor din proximitate (1899 – 1903), precum și Casa de vânătoare, toate situate într-un mare parc, deosebit de atractiv. Aici se află casa istoricului Nicolae Iorga, construită în 1926, și a lui George Enescu. Cazinoul din Sinaia și pârtia de bob sunt exploatate sub capacitatea acestora.

Orașele Bușteni și Azuga, pe lângă funcția turistică, s-au dezvoltat și ca centre industriale (hârtie, industria berii ș.a.). Orașul Predeal are prin excelență funcție turistică.

Este orașul din țară situat la cea mai mare altitudine – 1150 m. Dispune de numeroase și variate facilități pentru turiști, dintre care se remarcă cele legate de practicarea sporturilor de iarnă. În ultimii ani, ansamblul zonei turistice Valea Prahovei – Munții Bucegi au suferit mutații calitative evidente prin modernizare bazelor turistice existente și prin construirea de noi facilități pentru turism (moteluri, pensiuni private, stații de alimentare cu combustibil, bănci etc. Astăzi zona se înscrie, alături de Poiana Brașov printre cele mai scumpe sub aspectul prețurilor datorită solicitărilor, atât interne cât și externe.

În ansamblu, Valea Prahovei și Masivul Bucegi dispun de peste 5000 paturi de cazare, de la hoteluri de lux și până la cabane și adăposturi moderne din sectorul montan, înalt (fig. 80).

Fig. 80. Cabana și Vf. Omu (2507 m) din masivul Bucegi.

Această zonă se remarcă deopotrivă prin valorile etnografice și folclorice remarcabile, prin arta populară și un peisaj montan umanizat de o inegalabilă frumusețe.

În cadrul zonei s-au pus în evidență două subzone: cea a culoarului Bran – Rucăr, Dealul Mateiaș – și subzona Piatra Craiului.

7.2.2. Zona Culoarul Bran – Rucăr – Piatra Craiului

7.2.2.1. Subzona Bran – Rucăr – Dealul Mateiaș (BIII)

Suspendat față de Depresiunea Brașovului cu circa 400 m, Culoarul Bran-Rucăr-Dragoslavele se însinuează între Piatra Craiului, Iezer, Leaota și Bucegi, pătrunzând adânc pe valea Dâmboviței către vest și sud. Mai este cunoscut în literatura geografică și sub denumirea de „poarta”, „ulucul” sau „culoarul” Branului. Curent, însă, prin Culoarul Branului se înțelege numai al doilea compartiment, cel dintre Piatra Craiului și Bucegi-Leaota, depresiunea de contact a Dâmboviței superioare fiind considerată ca o unitate separată, încadrată Făgărașului. Totuși, din 1936, N. Orghidan semnalează faptul că Platforma Branului se continuă și în bazinul de sus al Dâmboviței, formând fundul unei depresiuni cuprinse între Piatra Craiului și Păpușa. Extindem totodată acest culoar mai spre sud, întrucât considerăm că bazinetul de la Dragoslavele, prin peisajul său comportă aceleași caractere cu restul unității, adică până aici se prelungesc umerii limitrofi și martorii de eroziune; traseele se pot racorda cu cele de la Rucăr sau Podul Dâmboviței; și în acest bazinet valea Dâmboviței consemnează aceleași caractere (zonă de convergență hidrografică, confluente difuze, manifestări de torențialitate etc.); utilizarea terenurilor comportă aspecte similare; textura și structura așezărilor păstrează caracterul tradițional etc. În lungul Dâmboviței elementele de relief schițează prelungirea acestui culoar mult către vest – culoarul Tămașului – între Piatra Craiului și Făgăraș și culoarul Oticului, între Făgăraș și Iezer.

Din punct de vedere morfogenetic, marea varietate teritorială este rezultatul unei litologii foarte variate (șisturi cristaline, calcare, conglomerate, gresii, marne, argile etc.) și a unei structuri tot atât de complexe (sinclinalul Șirnea, anticlinalul Valea Ulmului, minclinalul Branului de Sus, sinclinalul faliat Fundata etc. Culoarul Bran-Rucăr-Dragoslavele este o suprafață de nivelare corespondentă complexului Garnovița din Carpații Meridionali, care se desfășoară între compartimente montane înalte, ceea ce a făcut ca modelarea să fie foarte intensă. Dovada acestei afirmații este dată de cumpenele de ape dintre Dâmbovița și Valea Turcului de frecvente înșeuări, de martorii de eroziune cu altitudini între 900 și 1400 m, cu o litologie și structură diferită (fig. 81).

Fig. 81. Culoarul Bran-Rucăr-Dragoslavele.

Dispoziția nivelelor, a umerilor și a generațiilor de văi desemnează în cadrul Culoarului Bran-Rucăr-Dragoslavele lupta dintre bazinul Oltului și al Dâmboviței, direcționată de intensitatea nivelelor de bază din arealele carstice, precum și prezența formațiunilor cristaline dure. Expresia acestei evoluții este dată și de desfășurarea extrem de sinuoasă a cumpenelor de ape și a diferențelor altimetrice pe care le înregistrează. După aspectele de peisaj se remarcă sectorul nordic, larg deschis sub forma unui amfiteatru,

situat în bazinul Râul Turcului cu o fragmentare ridicată. Bordura acestui amfiteatru este formată dintr-o serie de martori – Vârful Coarbei – 1140 m, Vârful Șirnea – 1226 m, Vătarnița 1320 m, Pasul Bran 1343 m, Fundata 1361 m, Bisericuța 1312 m, Simion 1009 m etc. Reținem contrastul dintre plaiurile prelungi – adevărata platformă – și văile puternic adâncite. În aceste condiții așezările înregistrează o dispersie ridicată dar și o concentrare pe văi. Se remarcă tot aici numărul cel mai mare de sălașe din zonă.

Sectorul central, cel mai înalt dar și cu o adâncime mare a fragmentării, expus vânturilor, este un „areal de cumpănă de ape” cu înșeuări numeroase datorate torențelor perechi, dezvoltate pe versanți cu expoziții diferite. Acesta corespunde și sectorului în care culoarul prezintă lățimea cea mai mică, între Piatra Craiului și Leoata. Culmea Zacotelor și Dealul Sasului apar ca o adevărată barieră. Cu toate acestea, drumurile se risipesc pe plaiuri, iar sălașele și stânele înregistrează cea mai mare densitate.

Sectorul dâmbovițean este ultimul, cu cele mai dezvoltate fenomene carstice, cu bazine: Podul Dâmboviței, Rucăr și Dragoslavele, toate de natură tectono-erozivă. La acestea se adaugă cele două culoare suspendate Tâmaș și Otic. În general acesta este și arealul cu densitatea cea mai mare a populației concentrată cu precădere în bazine.

Fig. 82. Castelul Bran.

Așezările prin structura gospodăriilor, activitățile tradiționale și portul alcătuiesc elemente de mare atractivitate turistică. Reținem conservarea vechii structuri a gospodăriilor cu ocol destinate creșterii animalelor, dantela în lemn care ornamează casele, vechile drumuri de transhumanță care dau un farmec deosebit. De asemenea, sunt prezente vestigiile trecutului prin monumentul de la Materias și Rucăr și prin Cetatea Branului lângă care se află și un muzeu al satului.

Castelul de la Bran, situat pe

ruta comercială medievală, suprapusă în bună parte drumului roman dintre Brașov și Câmpulung Muscel, a fost construit la 1377. Reprezintă unul dintre cele mai importante monumente de arhitectură și artă medievală din România și Europa. Atractivitatea obiectivului a sporit odată cu acreditarea ideii (mai ales în străinătate) că aici dăinuie spiritul lui Dracula (fig. 83).

Fig. 83. Domnitorul Țării Românești, Vlad Țepeș (1456-1462; 1476) asociat cu Dracula.

În parcul din proximitatea castelului se află un muzeu în aer liber, ce conservă case tradiționale, unelte agricole, instalații tehnice rurale, tipice pentru profilul agricol al zonei Branului.

Pentru toate așezările din zonă și pentru diversificarea activităților economice trebuie marcat ca moment deosebit de important modernizarea șoselei Câmpulung-Muscel – Brașov și construcția motelurilor de la Rucăr și de la Piatra Craiului. În totalitate culoarul Bran – Rucăr - Dragoslavele constituie o adevărată intersecție de drumuri către masivele Bucegi, Piatra Craiului, Leaota și Iezer Papușa.

7.2.2.2. Subzona Masivul Piatra Craiului (BII2)

Dezvoltat sub forma unei creste calcaroase, pe circa 25 km, de la nord-est către sud-vest, cu pante de peste 30° și cu denivelări mari față de zonele vecine (circa 1000 m) Masivul Piatra Craiului consemnează un peisaj tipic (fig. 84).

Fig. 84. Masivul Piatra Craiului.

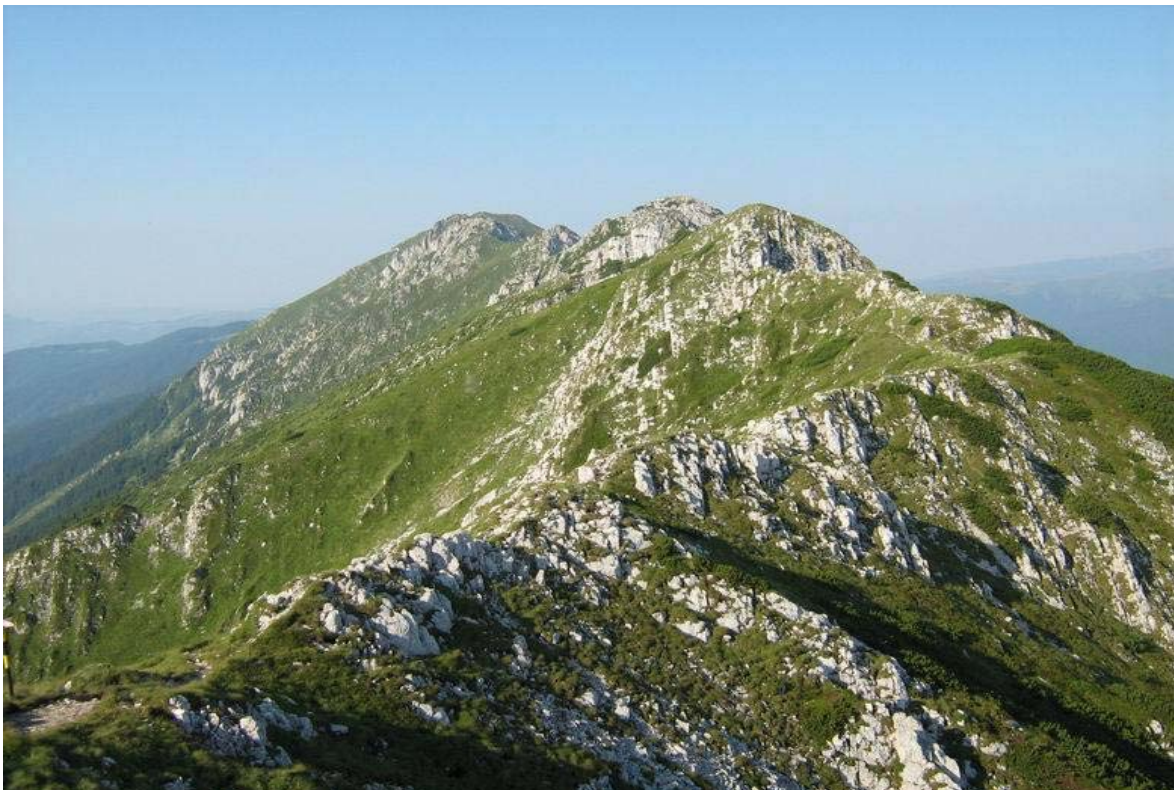
Altitudinea maximă este de 2239 m în vârful La Om (Piscul Baciului), situat aproximativ în zona centrală a crestei, care se menține pe o lungime de circa 8 km la 2000 m altitudine; scade altimetric în sud în Muntele Petricica la 1763 m și în nord, în Piatra Craiului Mică, la 1791 m. Față de unitățile limitrofe este marcat de abrupturi, ceea ce exclude aspectele de interferență care se pot pune pentru areale de contact (fig. 85).

Fig. 85. Zona centrală a crestei cu altitudini de peste 2200 m a masivului Piatra Craiului.

Din punct de vedere geologic, Masivul Piatra Craiului reprezintă un sinclinal asimetric (N. Oncescu – 1943) format din calcare (kimmeridgiantithonice, cu organisme de 300 – 1200 m) și conglomerate (apțiene, de 600 – 700 grosime) puternic tectonizate. Creasta propriuzisă reprezintă flancul de vest al sinclinalului, suspendat și redresat în unele sectoare la verticală, ceea ce îi imprimă o configurație accidentată.

Flancul de est al sinclinalului, mai coborât cu circa 500 m, apare sub forma unui nivel de martori strâns sudați Culoarului Bran-Rucăr-Dragoslavele. Relieful structurii îl constituie prezența unui front de cuestă cvasicontinuu în care predomină hog-back-uri. Procesele periglaciare au exercitat o intensă modelare a crestei, capetele de strat au fost subminate (Degetul lui Călineț, Acul Crăpăturii etc.) generând masa de grohotiș dispusă sub forma conurilor, a glacisurilor sau a trenelor. Căderea mare a formațiunilor explică unele fețe de pietre sau aglomerări masive de bolovănișuri, custe etajate, desprinderi de blocuri, suprafețe structurale parțial estompate de grohotișuri etc., toate acestea confirmând o dinamică accentuată a proceselor de versant. În aceste condiții bazinele superioare cumulează cantități masive de bolovănișuri, care sunt dezechilibrate în urma zăpezii sau sunt antrenate în mișcare de torenții nivali.

Fig. 86. Creasta Pietrei Craiului.

În cadrul grohotișurilor periferice masivului Piatra Craiului, au fost identificate trei generații: una mai consolidată pe care se dezvoltă pădurea; cea de-a doua cu tendințe de fixare și a treia activă, care acționează la limita superioară a pădurii (Valeria Micalevich-Velcea, 1961). Cele două generații mai vechi de conuri de grohotiș pot fi sincronizate cu marile oscilații climatice cuaternare din Carpați, cu atât mai mult cu cât în apropierea masivului Piatra Craiului au funcționat ghețarii din Bucegi, Iezer și Făgăraș. Caracteristic este Marele Grohotiș din partea de vest a abruptului Pietrii Craiului, alimentat și în prezent de procesele de gelifracție.

Fig. 87. Floare de colț (*Leontopodium alpinum*) simbolul Pietrei Craiului.

Culoarele din Piatra Craiului generează un relief tipic. Lapiezurile de creastă sunt frecvente, așa cum sunt cele de pe muchea Țimbalelor sau hornurile care adăpostesc până târziu, în iulie, limbi de zăpadă – Hornul închis, Hornurile Grindului și altele. Torenții de pe versantul vestic și nordic al Pietrei Craiului sunt caracterizați printr-o succesiune de marmite, surplombe, sectoare adaptate la linii de diaclaze, tuburi de presiune și dizolvare etc., ceea ce confirmă încadrarea lor în tipul de văi „Horoabe” care este caracteristic și pentru Bucegi.

La baza calcarelor și a conglomeratelor sau a cuverturii proluviale apar izvoare puternice, ca Gâlgaele, Izvorul Domnilor și altele. Ele imprimă caracter permanent văilor pe care le alimentează.

Expoziția vestică și estică a celor doi versanți ai Pietrei Craiului, marcată de procese diferite, explică și diversificarea climatică. Astfel, versantul vestic este expus vânturilor, nișele de coroziune fiind frecvente, în timp ce pe versantul estic se acumulează o cantitate mai mare de zăpadă. De aici rezultă și gradul de ariditate mai ridicată pentru versantul vestic, unde predomină văi intermitente, iar pădurile sunt mai restrânse, față de versantul estic, mai împădurit, cu o rețea hidrografică abundentă. Acest fapt explică și carstul mai evoluat din prăpăștiile Zărneștilor și din valea Dâmbovicioarei.

Originalitatea formelor de relief, prezența unor elemente floristice și faunistice rare alcătuiesc obiective de interes turistic deosebit de importante care fac din Masivul Piatra Craiului o zonă de mare atracție. Cabanele Plaiu Foi, Curmătura și Râul Mare asigură atractivitatea turistică în zonă.

7.2.3. Zona Munților Făgăraș – Iezer

Aceasta expune cel mai reprezentativ model de relief și peisaj alpin din toată seria Carpaților românești.

Munții Făgăraș reprezintă elementul de referință prin altitudinile cele mai mari (Vf. Moldoveanu 2544 m) dominanta reliefului glaciatic, masivitatea reliefului și extensiunea pajiștilor alpine.

Etajarea vegetației în raport cu parametrii climatici se pune aici în evidență cu o remarcabilă claritate. Aici s-au evidențiat trei subzone: creasta Făgărașului, Transfăgărașanul și masivul Iezer.

7.2.3.1. Subzona Creasta Făgărașului (BIIII)

Asocierea culmilor pe direcția est-vest, masivitatea și mai ales altitudinile cele mai mari din Carpații Românești, respectiv 6 vârfuri de peste 2500 m (*Moldoveanu* – 2544 m, *Negoiu* – 2535 m, *Viștea Mare* – 2526 m, *Călțun* – 2522 m, *Vânătoarea lui Buteanu* – 2507 m și *Dara* – 2500 m), la care se adaugă relieful glaciatic, marea frecvență a fenomenelor periglaciare și existența celor trei suprafețe de nivelare dau caracteristica esențială a cadrului natural.

Vocația turistică este dată de fizionomia costurii principale ce se desfășoară pe o lungime de circa 70 km și care formează cumpăna de ape între afluenții Oltului și cei ai Argeșului, de circurile glaciare (complexe sau suspendate în versanți), de morenele frontale și laterale, de cele 25 lacuri glaciare (fig. 88).

Fig. 88. Munții Făgăraș.

Custurile secundare de pe latura nordică, mai accidentate și spectaculoase, sunt cele mai mult solicitate de turiști, ceea ce a determinat construirea a 10 cabane, a unui hotel și a cinci refugii alpine. Două cabane au fost construite la o altitudine de peste 2000 m și instalate în circuri glaciare și în apropierea unor importante lacuri glaciare (Podragu la 2136 m; Bâlea Lac la 2027 m) (fig. 89).

Fig. 89. Cabana Bâlea Lac.

Alte șapte cabane sunt amplasate la altitudini cuprinse între 1200 și 1550 m (Negoiu, Suru, Urlea etc.) în areale cu posibilități de practicare a schiului și cu căi de acces pentru realizarea traseului la creastă. Celelalte cabane sunt situate la altitudini de 600 – 700 m, cele mai reprezentative fiind cele din cadrul complexului turistic Sâmbăta (altitudine 690 m), unde se află și ctitoria domnitorului Constantin Brâncoveanu – Mănăstirea Sâmbăta (1785).

Custurile secundare de pe latura sudică sunt mai prelungi, adăpostite, cu extinse pajiști naturale. Aici s-au amenajat trei cabane (Capra – 1500 m, Cumpăna – 920 m, Valea cu Pești – 950 m) și un canton pastoral (Piscul Negru, la 1340 m), traficul turistic fiind mai redus. Există, însă, un mare număr de stâne și saivane moderne (fig. 90).

Fig. 90. Creasta Munților Făgăraș.

7.2.3.2. Subzona Transfăgărășanul (BIII2)

Această subzonă a intrat în circuitul turistic național după anul 1974, când s-a dat în exploatare șoseaua alpină modernizată care asigură legătura dintre Transilvania și Muntenia. Ea străbate areale turistice de mare varietate peisagistică, cele mai atractive fiind circurile și văile glaciare, lacurile glaciare, varietatea florei, amenajările efectuate pentru practicarea turismului. Construită în perioada 1971-1974, șoseaua are o lungime de 90 km și atinge altitudinea de 2055 m, unde s-a săpat și un tunel de cca. 1 km, ce face legătura dintre cei doi versanți ai Făgărașului (fig. 91).

Fig. 91. Transfăgărășanul.

În limitele acestei subzone se află o serie de localități rurale cu valențe turistice (Scorei, Arpașu de Jos, Cârțișoara ș.a.) determinate de specificul aglomerărilor rurale (textura și structura vetrei, cromatica exterioară, tipul de casă, dependențele, inventarul tehnico-economic etc.), de vestigiile istorice (așezarea dacică la Arpașu de Sus, datată din sec. I î. Hr. – I d.Hr. și cel dintâi monument al goticului timpuriu din Transilvania, localizat la Cârța), de colecțiile de icoane pe sticlă ce se confecționează la mănăstirea Sâmbăta de Sus, dar care există și la muzeul de istorie din localitatea Cârțișoara, ș.a.

Fig. 92. Mănăstirea Sâmbăta de Sus.

În imediata vecinătate a barajului, pe un promontoriu de stâncă greu accesibil, se află ruinele Cetății Poenari, atribuită domnitorului Vlad Țepeș (sec. XV).

Construirea, în 1974, a telefericului (4 km lungime), care asigură legătura dintre Bâlea Cascadă și Bâlea Lac, a determinat creșterea numărului de turiști atât în zona alpină, unde se află cel mai mare lac glaciatic din Munții Făgăraș (Bâlea), cât

și pe versantul argeșean, unde s-au creat o serie de lacuri de acumulare și centrale electrice. Cel mai mare lac de acumulare este cel de la Vidraru, care are o suprafață de 900 ha, o lungime de 14 km și un volum de apă de 465 milioane m³ (fig. 93).

Fig. 93. Barajul și lacul de acumulare hidroenergetic Vidraru.

Barajul Vidraru, amplasat la o altitudine de 850 m, are o înălțime de 166 m, un coronament de 308 m, situându-l, ca mărime, pe locul al VI-lea în Europa și al IX-lea pe glob. În aval de lacul Vidraru se află alte lacuri de acumulare, precum și renumitul centru de interes turistic Curtea de Argeș, fostă capitală

a Țării Românești în sec. al XIV-lea, care dispune de vechi monumente istorice și de arhitectură (Curtea și Biserica domnească din sec. al XIV-lea; Biserica episcopală din sec. al XVI-lea ș.a.) (fig. 94).

Fig. 94. Mănăstirea Curtea de Argeș.

7.2.3.3. Subzona Masivul Iezer (BIII3)

Este situat în partea de sud-est a Făgărașului, fiind cuprins între culoarul Râul Doamnei și Dâmbovița, în vest, Depresiunea Câmpulung Muscel, în est. Orientarea sa sud-vest – nord-estică, prezența șisturilor cristaline, a accidentelor tectonice, care au impus și o asimetrie a versanților, alături de bazinele hidrografice bine dezvoltate, reprezentate prin Râul Doamnei, Dâmbovița și Râul Târgului, explică aspectele reliefului său. Caracteristica de bază o formează un interfluviu principal, denivelat, care crește altimetric dinspre sud-vest (Păpău 2092 m, Iezeru Mare 2462 m, Bătrâna 2341 m, Păpușa 2391 m), către nord-est, în care sunt încrustate, conform cu planurile de șistuoizitate, circuri și văi glaciare scurte (fig. 95).

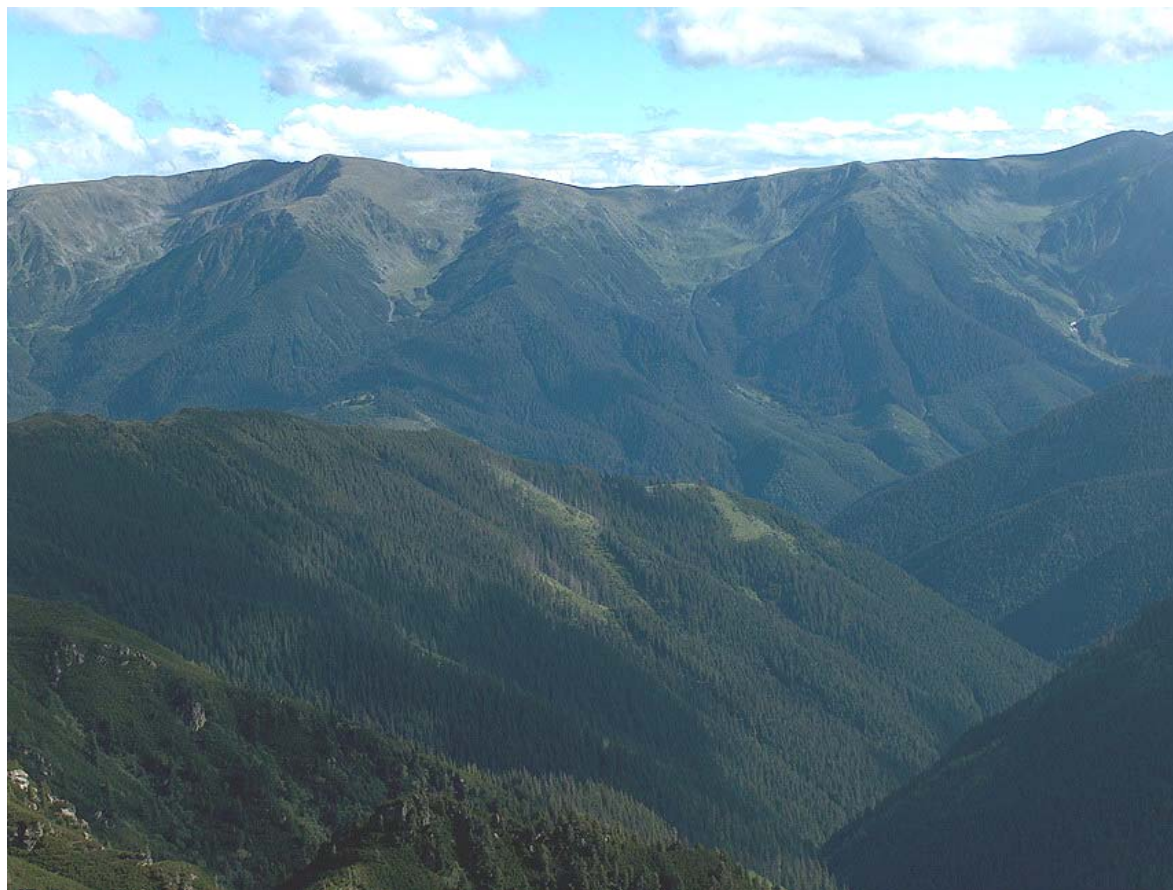

Fig. 95. Masivul Iezer – Păpușa.

Sistemul secundar de interfluvii lungi și netede se desfășoară către sud. Acestea sunt scurte și în pantă, configurația fiind astfel similară cu a Făgărașului. Suprafața de nivelare Borăscu alcătuiește interfluviul principal și coboară la nivelul pintenilor prelungi din Bătrâna și Păpușa, la 2000 m, dispuși

spre sud. Extensiunea maximă o are suprafața Râu-Șes, la 1800 m, în bazinul Râul Târgului și în culoarul Râul Doamnei și al Dâmboviței. Nivelul de 1400 m (Gârnovița) coboară la periferia masivului, unde, în est, corespunde suprafeței Culoarului Bran – Rucăr – Dragoslavele.

Limita superioară a pădurii, pe versantul nordic, este mai ridicată față de cel sudic; fapt solicitat de mărimea continuă a spațiului de pășunat, de prezența unor drumuri de transhumanță, care aveau ca areal de convergență Culoarul Bran-Rucăr-Dragoslavele – Depresiunea Câmpulung Muscel.

Această intensă activitate de cucerire a muntelui este trădată și de plafonul ridicat al așezărilor de vale din Masivul Iezer, gospodăriile de la Sățic depășind 1100 m altitudine.

În prezent masivul Iezer cunoaște transformări importante, legate de lucrările hidroenergetice din bazinul Dâmboviței, unele aflate în faza de proiectare, altele în execuție. Lacul Pecineagu, de pe Dâmbovița, cu un volum de 68,9 mil. m³ și lacul Sățic, cu un volum de 95 mil. m³, derivația râurilor de pe versantul nordic al Făgărașului, aflată în faza de execuție, consemnează amploarea lucrărilor care vor transforma peisajul acestui masiv. Lor li se adaugă rețeaua de drumuri de exploatare, parțial în curs de modernizare.

Centrele etnografice de la Lerești, Voinești etc., apreciate pentru originalitatea portului, a arhitecturii rurale, precum și rezervația paleontologică și geologică de la Albeștii de Muscel (calcarele numulitice eocene și granitele), modernizarea căilor de acces pe barajul de la Râușoru spre cabana-hotel Voina (950 m altitudine) și cabanele Cuca (1175 m) și Bătrâna (1100 m), au impulsionat practicarea turismului în Munții Iezer.

7.2.4. Zona Munții Lotrului – Valea Oltului

Această zonă se prezenta ca o unitate turistică distinctă, formată din sectorul median al văii Oltului și bazinul principalului său afluent, Lotrul. În lungul acestor văi se desfășoară drumuri modernizate și calea ferată electrificată dinspre Râmnicu Vâlcea și Sibiu. Alte drumuri, de importanță secundară, leagă orașul Brezoi cu bazinul Petroșani. Adăugăm drumul spectacular ce leagă valea Oltului de bazinul Petroșani prin Voineasa – Lupeni – Cerna Sat – Băile Herculane – Topleț-Orșova și cel din Țara Loviștei spre Titești – Perișani – Rădăcinești – Sălătruc – Curtea de Argeș.

Modernizarea acestor drumuri, în strânsă legătură cu amenajările hidroenergetice de pe Olt și Lotru au sporit gradul de accesibilitate a turiștilor spre sectorul montan înalt și spre stațiunile balneo-climaterice din acest sector carpatic. Această zonă turistică a fost divizată în patru subzone, fiecare cu specific propriu, dar armonios integrate în ansamblul zonal.

7.2.4.1. Subzona Munților și Văii Lotrului (BIV1)

Aceasta include Valea Lotrului și grupele de munți cu același nume, flancați în nord de Munții Cindrelului și în sud de Munții Căpățâni. Spre vest se pune în evidență nodul orografic al Munților Parâng (2519 m). Vârfurile montane situate la peste 2000 m altitudine și larga desfășurare a platformei de netezire Borăscu, sunt dominate de prezența reliefului glaciatic (creste, văi glaciare, circuri și valuri de morene).

Fig. 96. Capra Neagră (*Rupicapra rupicapra*).

Se remarcă culmea Șteflești la 2242 m altitudine cu vârfurile Clăbucet, Sterpu, Vârful Mare, Băluțu, Balota, Breata, Bărbătescu, Ursu și Căpățâna din masivul cu același nume. Prin atractivitate, coloritul pajiștilor alpine din perioada verii cu numeroase relice floristice cuaternare. În apele limpezi trăiește păstrăvul, iar pe culmile cele mai înalte se evidențiază frumoase exemplare de capră neagră, în special în masivul Căpățânei. Pajiștile alpine sunt exploatate economic pentru păstorit, din mai până în august turmele venind la vârat din Mărginimea Sibiului și din nordul Olteniei. Turiștii dispun pentru cazare de cabane ce funcționează pe toată durata anului, cum sunt cele de la Șteflești – 1630 m (72 locuri) pe versantul sudic al muntelui Preajba, la Obârșia Lotrului (1400 m) (51 locuri),

aceasta din urmă situată pe drumul transcarpatic Novaci – Sebeș. Aceste baze de cazare prezintă importanță și pentru accesul în tot sectorul montan central al Parângului. La aceste componente de infrastructură se mai adaugă și stația hidrometeorologică de la Obârșia Lotrului ce poate fi utilizată ca bază de cazare pentru grupuri mici. Masivul Naruțu, situat în estul Munților Căpățâanii, alcătuit din gnaise de Cozia, deși are altitudine mică (1499 m), este greu accesibil.

Aici este locul preferat pentru adăpost al caprei negre. Speciile floristice rare și căderile de apă ale râului Lotrișor întregesc pitorescul subzonei.

Valea Lotrului, lungă de cca. 60 km, este marcată de prezența unor așezări vechi, ca Ciunget, Voineasa, Mălaia, Săliștea și orașul Brezoi, la confluența cu Oltul. Valoarea turistică a arealului a sporit odată cu amenajările hidroenergetice de la Vidra, Mălaia și Brădișoru și cu modernizarea drumului de acces în zonă.

Voineasa a devenit punctul nodal de deservire turistică, fiind renumit ca un important centru pentru turismul de vacanță. Practicarea schiului, a drumeției, a pescuitului și a vânatului, la care se adaugă confortul bazei de cazare, au condus la utilizarea acestei baze turistice pe toată durata anului (fig. 97).

Fig. 97. Stațiunea Voineasa și Munții Lotrului.

7.2.4.2. Subzona Defileului Olt (BIV2)

Subzona Defileului Olt reprezintă unul dintre cele mai impresionante văi transversale din Carpați datorită lărgimii reduse și a diferențelor de nivel mari între sectorul de vale (300 m) și versanții înalți de peste 2000 m. Pe distanța a 50 km, cursul Oltului se divide în trei sectoare. Sectorul nordic este tăiat în șisturi cristaline, iar cel sudic în gnaise de Cozia, prezentând ambele îngustări remarcabile ale văii. Între cele două sectoare extreme se interpune cel mijlociu sub forma unei largi arii depresionare – Depresiunea Titești – Brezoi, cunoscută sub denumirea de „Țara Loviștei”, având ca așezare centrală orașul Brezoi.

Fig. 98. Defileul Oltului.

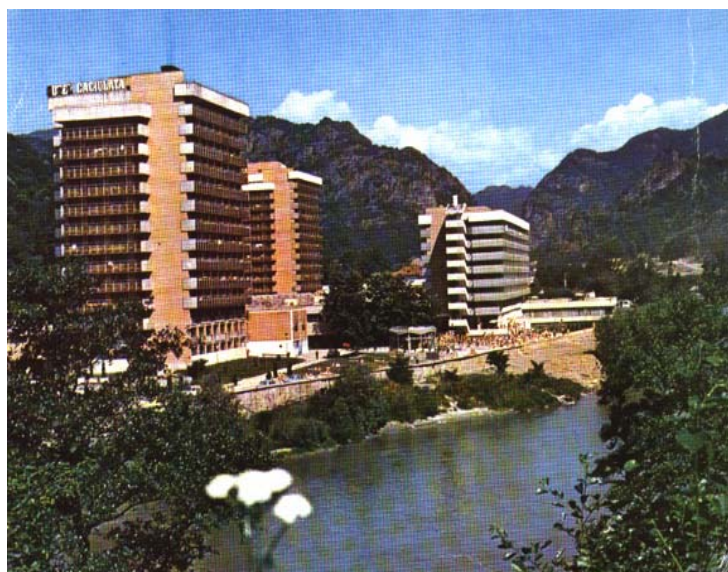
Sectorul de defileu nordic impresionează prin sălbăticia locurilor cu versanți abrupti, bine împăduriți și sate pitorești. El se întinde de la Căineni (Turnu Roșu) până la confluența Lotrului cu Oltul. Fiecare așezare rurală poate fi utilizată ca sat de vacanță pe durata sezonului cald. Se adaugă câteva obiective cu valoare istorică, cum ar fi ruinele castelului medieval de la Boița – Turnu Roșu, la intrarea Oltului în defileu, bisericile vechi de la Căinenii Mari și Căinenii Mici, acestea din urmă amplasate lângă vechiul pod de peste Olt. Prima biserică a fost durată în perioada daco-romană, fiind numită de romani „Pons Vetus” (Podul Vechi).

În secolul XVII a fost construit schitul Cornet pe un promontoriu stâncos, în apropierea tunelului scurt. Mănăstirea Turnu și popasul roman Artucela de la Poiana Bivolari cu vestitele „thermae” de lângă izvoarele cu apă caldă, și impresionanta stâncă numită „Masa lui Traian” care în tradiția locală se leagă de popasul împăratului în războiul împotriva dacilor, constituie atracții turistice incontestabile. Mănăstirea Cozia situată în extremitatea sudică a defileului a fost fondată la 1388 de către Mircea cel Bătrân. În secolul XVI Radu Paisie înființează un spital în cadrul acestei mănăstiri (fig. 99).

Fig. 99. Mănăstirea Cozia.

La ieșirea Oltului din defileu se află renumita stațiune balneoclimaterică Călimănești-Căciulata a cărei ape au fost folosite chiar de către Napoleon al III-lea (fig. 100).

Fig. 100. Stațiunea balneoclimaterică Călimănești-Căciulata.

Apele acestei stațiuni sunt renumite în tratarea afecțiunilor de rinichi, stomac și ficat. La acestea se mai adaugă izvoarele hipertermale (50-55⁰C) care au efecte spectaculoase în tratarea afecțiunilor locomotorii.

Stațiunea Căciulata dispune de baze moderne de tratament și cazare. Valorile turistice de factură antropică sunt întregite de cele trei lacuri artificiale de pe Olt (Călimănești, Turnu, Gura Lotrului), de tronsonul căii ferate și al șoselei, amenajate pe oglinda lacurilor și de tunelul din sectorul „Cărligele Oltului”.

7.2.4.3. Subzona „Țara Loviștei” (BIV3)

„Țara Loviștei” se desfășoară la est de valea Oltului, suprapunându-se bazinului tectonico-eroziv Titești-Brezoi. Din cadrul depresiunii se pun în evidență, spre nord, culmile semețe ale Munților Făgăraș iar spre sud cele ale Munților Cozia. Zona prezintă importanță pentru valorile sale etnografice și folclorice, dar nu poate fi omis nici peisajul de ansamblu (fig. 101).

Fig. 101. Port popular din „Țara Loviștei”.

Acesta se compune din spații împădurite, intercalate cu pajiști și livezi care aparțin celor 20 de sate ce păstrează un valoros tezaur folcloric. Se pare că „Țara Loviștei” a aparținut dacilor liberi în perioada ocupației romane, mărturie fiind sectoarele fortificate ce leagă Valea Oltului de partea vestică a Munților Cozia. Aici se află locurile de campare și turnurile cu ceas de la Artucela, pe valea Oltului, Copăceni pe valea Băiaș, Perișani, Rădăcinești ș.a. În lungul vechiului drum din Țara Loviștei, în apropiere de izvoarele râului Băiaș, a avut loc recunoscuta bătălie de la Posada, din anul 1360. Șoseaua modernă pătrunde în Țara Loviștei la Căineni și iese la Perișani-Rădăcineni, urmând aproape în întregime traseul vechiului drum din antichitate.

7.2.4.4. Subzona Munților Cozia (BIV4)

Munții Cozia se prezintă sub forma unui bloc sculptat în gnaise (gnaisul de Cozia), de către Olt, Topolog și Argeș care formează sectoare de defileu impozante. Acestea separă masivul Naruțu la vest de valea Oltului, masivul Cozia între defileul Oltului și al Topologului, masivul Frunți între Topolog și Argeș și masivul Ghițu, între Argeș și Vâlșan (fig. 102).

Fig. 102. Masivul Cozia (1668 m).

Cel mai pitoresc și mai bine individualizat este masivul Cozia de 1668 m altitudine ce adăpostește elemente floristice și faunistice rare mai expresive în vârful Bulzului, Grădina Bulzului, Ciuha, Durducul, Foarfeca și Omul. Masivul este declarat parc național. Accesul în zona masivului este relativ ușor, pe șoseaua dinspre Mănăstirea Turnu și în lungul văii Păușa spre Mănăstirea Stânișoara, ce trece la altitudinea de cca 950 m. Din acest punct accesul spre vârf se realizează pe potecă marcată până la adăpostul Cozia situat la 1570 m, ce dispune de 30 paturi și de unde se pune în evidență o minunată panoramă spre est și sud.

7.2.5. Zona Munților Cibin (Cindrel)

Ocupă sectorul nord-estic al masivului Parâng dintre valea Sebeșului și cea a Cibinului. Relieful relativ monoton se compune dintr-o succesiune de culmi ce scad în altitudine dinspre sectorul central (Vf. Cindrel 2244 m) spre nord-est. Sunt renumiți prin frumusețea peisajului rezultat în urma proceselor de poienire care a generat așezări mici pentru pășunat și fânare numite „conace” ce se desfășoară cu precădere în cadrul platformelor de netezire.

Larga desfășurare a suprafețelor de nivelare și prezența circurilor glaciare sculptate în șisturi cristaline se constituie ca factori adiționali de atractivitate turistică.

Se remarcă tradiția în creșterea ovinelor în satele de la bordura nordică, cunoscută sub denumirea de „Mărginimea Sibiului”, cu un inegalabil tezaur folcloric și cu o excepțională zestre economică rezultată din păstorit, industria casnică a lânii, prelucrarea lemnului și mai recent activități turistice (Gura Râului, Sibiul, Săliște, Rășinari, Poiana Sibiului).

Principalul centru de dirijare a fluxurilor turistice înspre masiv este orașul Sibiu.

7.2.5.1. Subzona Păltiniș (BV1)

Subzona Păltiniș cuprinde stațiunea de vacanță Păltiniș și împrejurimile acesteia cu păduri de rășinoase și pajști alpine.

Stațiunea turistică Păltiniș este situată la cea mai mare altitudine din România (1450 m), fiind cunoscută din 1892 când aici s-au pus bazele Casei Turistice, una dintre primele forme organizate de practicare a turismului montan. Din acea perioadă datează traseele marcate spre vârful Oncești și defileul Cibinului, amplificate și diversificate în zilele noastre ca urmare a unei presiuni turistice evidente. În cadrul stațiunii se află o importantă pârtie pentru practicarea schiului. Baza de cazare se compune din peste 40 de vile și hoteluri, la care se adaugă mai recent casele particulare de vacanță. Stațiunea este conectată de orașul Sibiu printr-un drum modernizat (fig. 103).

Fig. 103. Stațiunea Păltiniș. Pârtia pentru schi I.

În afară de interesul pentru practicarea schiului, stațiunea se remarcă prin climatul montan moderat, recomandabil în tratarea afecțiunilor pulmonare, asteniei nervoase și a bolii Basedow. Din cadrul stațiunii se deschid trasee turistice spre zonele mai înalte, cu conexiuni spre Munții Lotrului, Parângului și Sebeșului.

7.2.5.2. Subzona Valea Sadului (BV2)

Subzona Valea Sadului este o unitate complexă datorită obiectivelor și potențialului turistic. Se desfășoară în lungul văii Sadului spre centrul Munților Cindrel, de unde de conectează cu stațiunea Păltiniș, Valea

Frumoasei, Munții Oașa, Munții Șerbota și Munții Lotrului. Peisajul reprezintă efectul armoniei între componentele cadrului natural, cele de ordin istoric, etnografic și cultural. La acestea se adaugă căile de acces moderne, traseele turistice și bazele turistice de cazare. Desfășurarea domoală a culmilor cu satele pitorești, extinse pe văi cu multe elemente de ordin arhaic, și nu în ultimul rând defileul pitoresc al văii Sadului, reprezintă reperele cele mai atractive din punct de vedere turistic.

În așezările rurale Sadu și Râul Sadului se remarcă frumusețea costumelor populare legate de păstorit și casele din lemn în stil tradițional. În acest spațiu s-au născut personalități marcante ale istoriei și culturii române: istoricul și lingvistul Samuil Micu (1745 – 1806); Ioan Inocențiu Micu Klein (1692 –

1768), ilustru reprezentant al iluminismului din țara noastră; Sava Popovici Săvoiu (1878 – 1906), pictor și memorist, ș.a..

Valea Sadului a fost transformată în întregime în ultimii 25 de ani, datorită amenajărilor hidroenergetice. Cu toate aceste transformări de factură antropică, frumusețea și ospitalitatea populației răsplătesc efortul pentru vizitare al turiștilor.

În localitatea Sadu a fost amenajată în anul 1896 prima centrală hidroelectrică din România aflată și astăzi în exploatare. După 1950 amenajarea hidroenergetică a râului Sadu s-a întregit prin realizarea a încă cinci hidrocentrale situate între Sadu și lacul Negovanul, fapt ce a condus la sporirea atractivității turistice. Baza de cazare formată din cabanele de la Valea Sadului și Ciupari și marele complex turistic Gâtul Berbecului, facilitează atât deservirea turistică cât și penetrarea în cadrul acestei subzone. Principalele fluxuri de turiști provin din orașul Sibiu.

7.2.5.3. Subzona Valea Sebeșului (BV3)

Subzona Valea Sebeșului reprezintă una dintre cele mai atractive și pitorești văi din cadrul Carpaților românești. Se desfășoară pe o lungime de peste 100 de km pe direcție dominantă nord-sud (fig. 104).

Fig. 104. Valea Sebeșului în aval de Lacul Oașa.

Valea se remarcă printr-o remarcabilă complexitate și originalitate în cadrul căreia componentele naturale se completează în chip fericit cu cele de natură etnografică. Trebuie să remarcăm faptul că peisajul antropizat al văii este dominat de barajul și lacul de acumulare Oașa, cu o importantă hidrocentrală. Din acest lac se alimentează cu apă potabilă municipiul Alba-Iulia și alte localități din amonte, situate pe axa mediană a Mureșului. Marele scriitor Mihail Sadoveanu a denumit sectorul superior al văii Sebeșului Valea Frumoasei, sintetizând în această denumire frumusețea de excepție a cadrului natural și bogăția în faună cinegetică.

Fig. 105. Lacul de acumulare hidroenergetică Oașa.

În această zonă s-au pus în evidență la Căpâlna și Tilișca, urme ale unor cetăți dacice din perioada lui Burebista și Decebal, aparținând șirului de orașe fortificate ce apărau capitala statului dac, Sarmizegetusa Regia.

Se remarcă în plus ca și atracție turistică, picturile murale de la bisericile din Săsciori și Răhău, costumele populare și obiceiurile folclorice de la Loman, precum și școala de sculptură de la Șugag, această din urmă localitate fiind recunoscută de asemenea prin grupul de cântăreți din fluiere. În localitatea Sebeșel se află bustul lui Sava Henția, pictor și participant la războiul de independență din 1877. El s-a născut în această localitate și a redat prin pictură cele mai memorabile evenimente ale

războiului de independență. Alte elemente de interes turistic sunt reprezentate de îmbrăcăminte, țesături, componente de mobilier rural, unelte, obiecte de cult și de ceramică. Rafinamentul artistic al locuitorilor se poate evidenția prin modul original de confecționare a vechilor costume naționale.

Din calendarul manifestărilor folclorice, amintim Festivalul de folclor de la Șugag din a patra sâmbătă a lunii mai, ocazionat de formarea turmelor și urcatul acestora la munte pentru vârat. Se mai adaugă la aceasta sărbătoarea pădurarilor ce are loc la Oașa în a doua duminică a lunii august. Sunt de asemenea importante monumentele naturii cum ar fi „Pintenii de la Jina”, „Masa Evreului”, mlaștina de la Prigoanele, precum și lacurile din masivele Șureanu și Cindrel. Așa cum s-a mai amintit, importanță turistică prezintă și sistemul de baraje și lacuri de acumulare de la Oașa, Tăul Bistrei și Obreja de Căpâlna, asociate cu hidrocentralele de la Gâlceag, Șugag și Sâsciori. Accesul pe Valea Sebeșului se realizează printr-o șosea modernizată ce traversează sectorul montan spre sud, spre Subcarpații și Podișul Getic. În sectoarele înalte se realizează conexiunea cu stațiunea Păltiniș, cu Obârșia Lotrului precum și cu Munții Orăștiei, unde se află vestitele cetăți dacice.

Această subzonă se recomandă a fi vizitată de cei ce sunt dornici să admire frumusețea și farmecul naturii.

7.2.5.4. Subzona Mărginimii Sibiului (BV4)

Subzona Mărginimii Sibiului este situată la contactul Munților Cindrel cu Depresiunea Transilvaniei. Aceasta reprezintă un teritoriu cu renumite așezări specializate în creșterea ovinelor ce poartă în ansamblu denumirea de „Mărginime” (teritoriu situat la marginea muntelui).

Această subzonă reprezintă un remarcabil model teritorial de contact între unitatea colinară dinspre nord și spațiul montan situat în sud. Șirurile de sate situate la poalele munților pe afluenții Oltului și Mureșului reprezintă veritabile arhive ce păstrează vestigii ale vieții materiale și spirituale ale poporului român. Subzona se remarcă prin păstrarea folclorului autentic, prin frumusețea portului popular dominat de culorile negru și alb, la care se adaugă obiceiurile și tradițiile nemaîntâlnite în altă parte. Satele trădează și bogăția materială a populației cu gospodării mari, case trainice și echipări tehnico-edilitare remarcabile. Așezările ce fac parte din această subzonă sunt Valea Sadului, Rășinari, Săliște, Sibiul, Orlat, Tâlcșa, Jina, Poiana Sibiului, Gura Râului și Galeș (fig. 106).

Fig. 106. Localitatea Rășinari din zona Mărginimii Sibiului.

În cadrul subzonei se află amenajate muzee și colecții etnografice cum ar fi cele de la Gura Râului, Rășinari, Galeș și Poiana Sibiului. În localitatea Săliște, la 27 decembrie are loc obiceiul de iarnă

denumit „Butea” ori „Ceata Junilor”, moment în care grupuri de tineri îmbrăcați în costume naționale sărbătorească sfârșitul anului prin cântece și dansuri. De asemenea, au loc manifestări folclorice legate de momentele importante ale vieții păstorilor cum ar fi părăsirea munților pe durata iernii și separarea pentru un timp de familie, ori revenirea turmelor de la șes la munte, la începutul verii (fig. 107).

Fig. 107. Revenirea turmelor de la șes la munte, la începutul verii.

Toate aceste evenimente sunt marcate de adevărate spectacole de cântece și dansuri ce demonstrează vigoarea spirituală a populației și dragostea de viață. Astfel de manifestări folclorice au loc în fiecare dintre așezările din Mărginimea Sibiului. În luna mai, în satul Rășinari, este organizat festivalul poeziei pastorale. În această zonă se păstrează multe case și monumente ce amintesc de viața și activitatea unor personalități remarcabile în viața spirituală și culturală a poporului român, cum ar fi poezii Octavian Goga (născut la Rășinari), sculptorul Corneliu Medrea și istoricul Andrei Oțetea. Subzona Mărginimii Sibiului este bine echipată sub aspectul deservirii turistice (moteluri, campinguri, case de oaspeți și gospodării țărănești echipate și amenajate pentru deservire turistică calificată și exigentă). În ansamblul ei subzona turistică a Mărginimii Sibiului intră în sfera de atracție a orașului Sibiu cu rol de capitală de județ și important centru cultural și economic.

7.2.6. Zona cetăților daco-romane

Această zonă include principalele obiective istorice ce pun în evidență civilizația geto-dacică și cea romană, completată în chip armonios de un cadru natural de o remarcabilă frumusețe. Vestigiile romane datând din secolul I î.Hr. și secolul I d. Hr., sunt reprezentate de complexul de așezări din Munții Orăștiei (Costești, Blidaru, Piatra Roșie, Fețele Albe, Grădiștea Muncelului, Sarmizegetusa Regia, capitală a regilor daci de la Burebista la Decebal) și complexul arhitectonic de la Sarmizegetusa Ulpia Traiana din Depresiunea Hațegului. Obiectivele de interes turistic sunt completate prin peșterile de la Cioclovina și Ohaba Ponor, faimoase prin descoperirile arheologice ce au pus evidență unelte din piatră șlefuită ce demonstrează prezența omului din perioada Paleoliticului mijlociu. Zona este atractivă pentru turiști și prin bogăția folclorului și a manifestărilor legate de activitățile agricole, la care se adaugă frumusețea incomparabilă a costumelor naționale.

7.2.6.1. Subzona cetăților dacice (BVII)

Din punct de vedere geografic această subzonă se include în perimetrul Munților Orăștiei ce formează sectorul nord-vestic al Munților Sebeș. Aici au fost concentrate principalele puncte strategice ale statului dac, puse în evidență astăzi prin cetățile întărite cu ziduri de la Costești și Blidaru precum și cea de la Grădiștea Muncelului. Plasate pe promontorii situate în puncte strategice de acces spre capitala Daciei, aceste vechi cetăți oferă turiștilor priveliști asupra întregii regiuni. Cetatea de la Costești plasată la intrarea în sectorul montan, este situată pe o colină și este întărită de un val de pământ asociat cu bastioane și turnuri. Această cetate s-a dezvoltat în timpul regilor Burebista și Decebal și constituia

principala poartă de acces spre capitala statului dac, Sarmizegetusa. Aceasta a fost cucerită și distrusă de romani în anul 106 (fig. 108).

Fig. 108. Sanctuarul și calendarul astronomic de la Grădiștea Muncelului.

În amonte pe Valea Grădiștei pe un promontoriu înalt, se află ruinele altei cetăți dacice întărite, și anume cetatea de la Blidaru (fig. 109).

Fig. 109. Urmele arheologice ale cetății dacice de la Blidaru.

Suprafața cetății înconjurată de ziduri de apărare este de aproape 6000 m². Aici existau două puncte fortificate marcate prin turnuri de apărare. Această cetate a constituit un puternic bastion de apărare împotriva invaziilor dinspre nord. Reprezintă unul dintre cele mai interesante edificii prin originalitatea și monumentalitatea zidurilor, prin tehnicile de construcție și prin poziția strategică. În zona centrală a Munților Orăștiei se află elementul de rezistență al sistemului de apărare dacic, cetatea Grădiștea Muncelului construită din blocuri de calcar. Aceasta a fost vechea capitală a Daciei libere, centrul politic religios și militar, precum și rezidența regilor Burebista și Decebal. Cea mai importantă parte a cetății a fost Marele sanctuar, cu diametrul de 30 m, construit din blocuri de calcar în care se pune în evidență și astăzi sistemul calendaristic folosit în perioada dacică. Urme ale captărilor de apă, ale uneltelor din fier, vase pentru uz casnic, porumb ars și altele, descoperite în terasele de pe Dealul Grădiștea, demonstrează o viață intensă care pulsa aici cu 2000 de ani în urmă. Cu ocazia lucrărilor de restaurare mai recente pe pavajul andezitic al sanctuarului a fost găsită o imagine misterioasă a soarelui și a razelor solare. În întregime așezarea dacică de pe Dealul Grădiștea diferă față de altele prin prevalarea caracteristicilor și funcțiilor civile, în special cele religioase și sacre. La Costești în fiecare an, în prima duminică a lunii mai, are loc o manifestare culturală numită „Întâlnire cu istoria” cu care ocazie se evocă bimilenara istorie a poporului român. Cu această ocazie au loc întâlniri cu arheologi și istorici renumiți, la care se adaugă spectacolele folclorice și de teatru, recitaluri de muzică și poezie. Accesul în cadrul subzonei se realizează în lungul văii Grădiștei, de la Orăștie până la Costești pe un drum modernizat. De la Costești la Grădiștea Muscelului accesul se realizează pe jos. În localitatea Costești se află o cabană cu confort sport situată într-un cadru pitoresc.

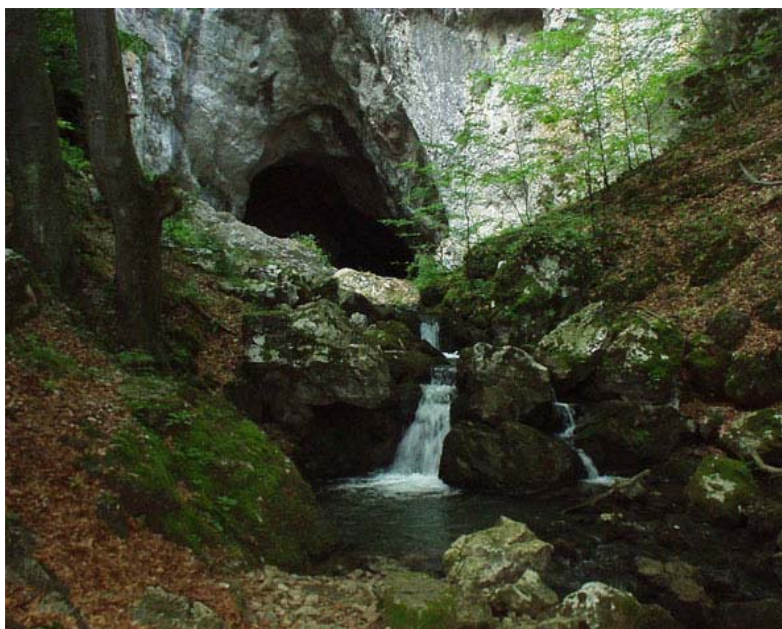
7.2.6.2. Subzona Platoul Luncanilor (BV12)

Această subzonă reprezintă o prelungire spre vest a subzonei cetăților dacice. Cadrul general este dat de asocierea cadrului natural atractiv și cel legat de portul popular, casele țărănești și manifestările etnografice tradiționale. Printre obiectivele remarcabile ale subzonei trebuie a fi menționată cetatea dacică întărită de la Piatra Roșie, punct strategic situat pe un promontoriu ce a constituit un element din cadrul sistemului de apărare dacic împotriva invadatorilor ce atacau capitala. Pus în evidență din toate direcțiile, promontoriul cu cetatea se prezintă ca și un bloc gigantic izolat. Cetatea Piatra Roșie, situată la intersecția drumurilor ce vin dinspre nord spre vest, pe văile Mureșului și Streiului și dinspre sud dinspre regiunea carstică Ohaba, Ponor și Cioclovina, a fost dificilă a fi cucerită de către invadatori. Cetatea avea formă pătrată, acoperind o suprafață de peste 3700 m². Zidurile au fost construite din blocuri de calcar cărora li s-au adăugat trunchiuri din lemn. Turnurile de observare și de apărare erau situate în cele 4 colțuri ale cetății. În împrejurimile acestei cetăți se pun în evidență numeroase urme ale altor așezări dacice, aparate de către „Zidul Cioclovina”.

Al doilea punct de atracție turistică reprezintă grupul de peșteri din sectorul Ponorici-Cioclovina (fig. 110).

Fig. 110. Intrarea în peștera Cioclovina.

Cea mai importantă peșteră este cea de la Cioclovina, situată în proximitatea satului cu același nume, unde au fost descoperite unelte și craniile ale omului primitiv, cele mai vechi din România. Au fost de asemenea descoperite bijuterii din bronz, datând de peste 2500 de ani. Subzona este ușor accesibilă dinspre Valea Mureșului pe drumul de-a lungul văii Luncanilor, dinspre Orăștie prin Costești și dinspre Valea Jiului prin localitatea Pui.

7.2.6.3. Subzona Sarmizegetusei Romane (BVI3)

Din punct de vedere geografic subzona se află în partea central sudică a Depresiunii Hațegului cu dealuri domoale dominate dinspre sud de vârfurile semețe ale Munților Retezat și Țarcu-Godeanu. Numeroase obiective istorice și de artă completează tabloul turistic al acestei subzone. De exemplu, biserica de la Ostrov remarcabilă prin armonia culorilor în care sunt pictați pereții, puritatea liniilor și seriozitatea compozițiilor ce evocă stilul de pictură bizantin, similar și la decorațiile picturale ale bisericii din Densuș. În satul Clopotiva se păstrează cu adânci rădăcini în trecutul poporului român tradiții și obiceiuri unice. Această localitate reprezintă poarta de acces spre Munții Retezat. Cel mai atractiv punct îl reprezintă ansamblul istoric și arheologic de la Sarmizegetusa Romană cu ruinele cetății Ulpia Traiana, capitala Daciei romane (fig. 111).

Fig. 111. Ansamblul istoric și arheologic de la Sarmizegetusa Ulpia Traiana.

Fig. 112. Amfiteatrul de la Sarmizegetusa Ulpia Traiana.

Situată pe o axă principală de legătură dinspre sud (Valea Dunării), Ulpia Traiana a devenit după cucerirea Daciei capitala politică, culturală și religioasă a provinciei. Cetatea a fost construită între anii 108 și 110, primind rangul de colonie, rangul cel mai înalt în ierarhia urbană din cadrul Imperiului Roman.

Cetatea a fost rezidența lui Legatus Augustii, guvernatorul provinciei și a comandanților militari. Intensitatea vieții economice este pusă în evidență de existența construcțiilor publice, a templelor, sanctuarelor, amfiteatrelor și statuilor. Printre cele mai importante vestigii integrate în circulația turistică se impune a menționa zidul ce împrejmuiește cetatea, Palatul Augustalilor (a preoților), Ara Augustii (altarul împăratului), camera trezoreriei, forumul, amfiteatrul și termele.

Înspre vest, legătura cu Banatul se realizează prin pasul Poarta de Fier a Transilvaniei situat la 699 m altitudine. Prin acest pas, legiunile romane conduse de împăratul Traian au intrat în Transilvania.

La Tapae, în Banat, oștile romane au întâlnit pentru prima dată armatele dacice. Importanța turistică a subzonei este întregită de peisajul măreț pe care îl oferă împrejurimile dominate de spațiul montan. Accesul se face pe o șosea modernizată care realizează legătura între Banat și Valea Mureșului. Baze de cazare pentru turiști se găsesc la Sarmizegetusa și Bucura.

7.2.7. Zona Munților Parâng

Munții Parâng se înscriu în seria Carpaților românești ca o grupare bine individualizată și de un pitoresc aparte. Căile de acces ce traversează acest masiv concură în chip fericit la punerea în valoare a potențialului turistic natural ce constă în principal din dominanța peisajului alpin, cu creste, lacuri glaciare, văi glaciare, cascade și pajiști alpine (fig. 113).

Fig. 113. Munții Parâng.

Grupa Munților Parâng se situează între Olt, Jiu și Strei, desfășurându-se pe o distanță de 35 km pe direcție est-vest și aproximativ 33 km pe direcție nord-sud. Se prezintă sub forma unei fortărețe naturale dominată de vârfuri înalte (Parângul Mare – 2 519 m, Muntele Cârja – 2405 m, Muntele Mohor – 2 337 m) ce străjuiesc la nord depresiunile subcarpatice ale Olteniei, de care se separă prin versanți abrupti.

Relieful glaciara bine reprezentat pune în evidență o remarcabilă varietate peisagistică. Munții Parâng adăpostesc 22 de lacuri glaciare, majoritatea situate în sectorul nordic, unde circurile glaciare sunt mai bine reprezentate.

Dintre lacurile glaciare, mai importante sunt Gâlcescu, Roșiile, Zănoaga Mare, Custura și Mija.

Masivul Parâng se remarcă printr-o bună accesibilitate pe căi rutiere moderne și trasee turistice marcate (șoseaua „Transalpina” ce leagă Sebeșul de Novaci, ce face joncțiune în zona centrală cu drumul de pe Valea Lotrului ce conectează „Țara Loviștei” cu bazinul Petroșani).

La periferia unității montane se află numeroase obiective și cabane cu destinație turistică (Mănăstirea Lainici, Baia de Fier, Novaci ș.a.) secundate de cele din interiorul masivului (Rusu, Râncă, Obârșia Lotrului, Parâng) la care se adaugă adăposturile pentru înnoptare și cazuri fortuite (fig. 114).

Fig. 114. Mănăstirea Lainici.

7.2.8. Zona Munților Retezat

Această zonă este alături de grupa Făgăraș-Bucegi cea mai reprezentativă din punctul de vedere al dezvoltării reliefului glaciare și de o mare importanță științifică prin relicelele de ordin floristic și faunistic. În anul 1930 aici a fost amenajat Parcul Național Retezat, cu o suprafață de 20 000 ha, cu un sector de protecție absolută (Gemenele – Tăul Negru), ce adăpostește elemente floristice și faunistice rare. Masivul Retezat aparține grupării montane Retezat-Godeanu, fiind limitat spre est de Depresiunea Petroșani, spre nord de „Țara Hațegului”, spre sud de valea Jiului iar spre vest de culoarul tectonic Bistra – Strei și culoarul de aceeași factură Timiș-Cerna. Prin culmea Drăganului, masivul Retezat face legătura cu grupa Godeanu.

Potențialul turistic de excepție al Munților Retezat este dominat de cel natural, în special relieful glaciare ce prezintă numeroase similitudini cu cel din Munții Alpi. Glaciațiunea cuaternară a modelat în sisturile cristaline, granite și mai rar în calcare, toată gama de microforme de relief glaciare (creste abrupte, trene de grohotiș, văi glaciare, circuri glaciare etc.). În Masivul Retezat se intersectează două șiruri de creste, fiecare cu o lungime de peste 30 km (Zlatna – Judele – Peleaga – Galeșu și Drăganu – Custura – Câmpul Mare – Văcarea), conectate cu un al treilea șir de creste, cel mai impresionant din întregul masiv (Custura, Păpușa). Altitudinea maximă se pune în evidență în vârful Peleaga (2529), urmat de vârfurile Păpușa (2500 m), Retezat (2482 m), Bucura (2433 m), Custura (2457 m) și Judele (2398) (fig. 115).

Fig. 115. Munții Retezat.

Masivul Retezat adăpostește 58 de lacuri glaciare, dintre care Bucura cu cele 8,8 ha suprafață, este cel mai mare din seria lacurilor glaciare din Carpații României. Lacul glaciar Tăul Agățat este situat la cea mai mare altitudine (2260 m) alături de Tăul Mioarelor din Munții Făgăraș (2 282 m) (fig. 116).

Fig. 116. Lacul Bucura.

Fig. 117. Munții Retezat – vedere de ansamblu.

Pe Râul Mare, la Gura Apei, în punctul de confluență a Lăpușnicului Mare cu Lăpușnicul Mic s-a construit cel mai impunător baraj din anrocamente din Carpați. Lacul de acumulare rezultat alimentează cu apă cele 10 hidrocentrale situate în aval, până la Clopotiva.

Parcul Național Retezat, dominat de frumusețea și sălbăticia reliefului glaciatic, adăpostește numeroase elemente floristice protejate ca floare de colț (*Leontopodium alpinum*), zâmburul (*Pinus cembra*) și strugurii ursului (*Arctostafilos uva ursii*). La acestea se adaugă elementele faunistice rare cum ar fi capra neagră (*Rupicapra rupicapra*) și marmota de munte (*Marmota alpina*), aceasta din urmă repopulată, și cocoșul de munte (*Tetrao urogallus*) (fig. 118).

Fig. 118. Elementele faunistice rare din Parcul Național Retezat: marmota de munte (*Marmota alpina*); cocoșul de munte (*Tetrao urogallus*).

Masivul Retezat este accesibil, deopotrivă din bazinul Petroșani pe valea Jiului de Vest și din Depresiunea Hațeg de la Nucșoara spre cabana Muncel, de la Sălașul de Sus spre cabana Pietrele ori de la Clopotiva spre Gura Apei, unde se află în amenajare un important centru turistic. Toate traseele turistice

sunt bine marcate iar cabanele sunt numeroase și întreținute la parametrii optimi de cazare (cabana Buta la 1580 m cu 65 paturi pe durata verii și 35 iarna, cabana Baleia la 1410 m cu 100 paturi vara și 65 iarna, cu pârtie de schi, acces dinspre Nușoara, cabana Gura Zlata 755 m, 76 paturi tot anul, cabana Gura Apei la 998 m, cu 35 paturi, toate accesibile tot timpul anului, dinspre Clopotiva). Rezervația științifică Gemenele – Tăul Negru este accesibilă dinspre Gura Zlata și necesită pentru vizitare aprobări speciale.

7.2.9. Zona Munților Godeanu – Țarcu – Muntele Mic

Este mai extinsă decât zona Retezat de care este separată prin valea Râului Mare. Această zonă include masivele Godeanu și Țarcu – Pietrele, cu altitudine ce depășesc frecvent 2000 m (Vf. Gugu – 2 291 m, Vf. Borăscu – 2 158 m, Vf. Godeanu – 2 229 m și Vf. Paltina – 2 149 m, Vf. Turcu – 2 190 m, Vf. Brusture – 2 115 m, Vf. Baicu – 2 129 m, Vf. Piatra – 2 192 m) urmată spre nord-est cu Muntele Mic (1802 m altitudinea maximă) unde se află amenajat un important complex turistic, similar cu cel din Munții Semenicului (fig. 119).

Fig. 119. Munții Țarcu.

Urmele glaciațiunii cuaternare sunt mai puține și mai șterse datorită altitudinilor mai mici. De asemenea, numărul și dimensiunile lacurilor glaciare sunt mai mici. În Munții Godeanu se află 13 asemenea lacuri, majoritatea situate în bazinul văii Lăpușnicul Mare iar în Munții Țarcu numărul acestora este de 10.

În ambele masive se pun în evidență cel mai clar suprafețele clasice de netezire (Borăscu, Râu Șes și Gornovița).

Se remarcă extensiunea păjiștilor alpine valorificate pe durata verii de numeroase turme de oi. Elementele floristice și faunistice sunt similare cu cele din masivul Retezat.

Sunt mai puțin vizitați, excepție făcând admiratorii de frumuseți naturale. Dispun de un număr mai redus de cabane și adăposturi, cele de vară constând în frecvența mai mare a stânelor.

În compensație, complexul turistic Muntele Mic, situat la 1540 m altitudine dispune de o capacitate de cazare de 380 paturi și amenajări pentru practicarea sporturilor de iarnă. În proximitatea complexului se află în construcție barajul și hidrocentrala de la Turnu Ruieni. Complexul este ușor accesibil dinspre Caransebeș pe o șosea modernizată (fig. 120).

Zona se remarcă și prin specificul portului popular și al folclorului cu renumitele centre de Borlova, Zervești, Obreja, Marga, Băuțar și Bucova.

Fig. 120. Complexul turistic Muntele Mic.

7.2.10. Zona Băile Herculane – Valea Cernei

Reprezintă unul dintre cele mai active și mai intens vizitate zone turistice din cadrul Carpaților românești.

Fig. 121. Valea Cernei.

Izvoarele termominerale de la Băile Herculane au fost utilizate în scopuri terapeutice de peste 2000 ani; cu certitudine înaintea cuceririi de către romani a Daciei. Vechiul nume al Cernei, probabil daco-celtic a fost „Tierna” (Râul Pietros), în perfectă concordanță cu specificul reliefului. Sub dominația romană numele văii a devenit „Dierna”, nume ce a fost atribuit și localității situate la vărsarea Cernei în Dunăre, astăzi Orșova. Mai târziu a fost atribuit numele de Cerna de origine slavă (râu negru).

Cu privire la stațiunea Băile Herculane romanii au denumit-o „Ad aquas Herculiacas” (La apa sfântă a lui Hercule) ori „Thermae Herculi at Median” de la proprietățile curative ale apelor de aici. Valențele turistice ale zonei sunt incontestabile. Relieful din bazinul Văii Cernei, modelat în calcare mezozoice, se remarcă prin abrupturile de sute de metri din masivele Domogled, Hurcu, Suscu, Piatra Cloșanilor și de prezența peșterilor greu accesibile de la Corcoaia, Tesna,

Jelerău și Prolazul Pecenișcu. Se remarcă prin specificul și pitorescul lor Peștera Haiducilor, Peștera cu Aburi – unică în România prin statisticile neconsolidate și emanațiile de aburi, Gaura Diavolului și Grotă lui Șerban. Abrupturile structurale și de factură tectonică din lungul văii Cernei au generat o serie de cascade ce sporesc pitorescul zonei. Promontoriile calcaroase de zeci de metri înălțime (Crucea Albă, Stâna Ghizelei și Piatra Șoimului) alături de chiele săpate în granite în amonte de stațiunea Băile Herculane concură în chip fericit la conturarea unui peisaj de o inegalabilă sălbăticie și frumusețe (fig. 122).

Fig. 122. Stațiunea balneo-climaterică Băile Herculane.

Climatul submediteranean al zonei, cu ierni blânde (media multianuală a temperaturii în ianuarie este de -1°C) și brize răcoroase pe durata verii, contribuie la purificarea și îmbogățirea cu ozon a aerului, fapt ce sporește valențele terapeutice ale zonei și ale stațiunii. În corelație cu relieful, structura geologică și clima, vegetația și forma zonei, se remarcă varietatea și bogăția în specii. Zona reprezintă o reală enclavă balcanică ce adăpostește peste 1000 de specii de plante superioare și rare și peste 80 de specii rare de animale. Din aceste considerente, masivul Domogled a fost declarat arie strictă de protecție naturală, cu o suprafață de aproximativ 900 ha. Dintre plantele rare amintim liliacul sălbatic (*Syringa vulgaris*), alunul turcesc (*Corylus colurna*), pinul negru (*Pinus nigra* varietatea *banatica*), tisa (*Taxus baccata*) și garofițele (*Dianthus banaticus* și *Dianthus domogledi*), ultimele două specii fiind endemisme ce se găsesc doar în masivul Domogled. În centrul stațiunii Băile Herculane se află un exemplar de conifer gigantic exotic (*Wellingtonia gigantea*), estimat a avea o vîrstă de 1000 ani. La acestea se adaugă și castanul comestibil (*Castanea sativa*). Dintre speciile faunistice rare menționăm scorpionul (*Euscorpium ammodytes*) și câteva specii de fluturi de origine balcanică și mediteraneană. În râul Cerna trăiește păstrăvul (*Salmo trutya fario*) și o specie de salmonide recent introdusă (*Hucho hucho*) ce poate atinge o greutate de 10 – 14 kg. Cel mai valoros potențial turistic al văii Cernei este dat de izvoarele termominerale, utilizate în scopuri terapeutice, fapt ce a consacrat stațiunea Băile Herculane printre cele renumite pe plan internațional. Apele de aici sunt mezo și hipertermale cu temperaturi cuprinse între 15°C și 54°C , cu conținut ridicat în săruri, ceea ce le face apte a fi utilizate în tratarea unui număr mare de afecțiuni, uneori cu rezultate miraculoase. Cele mai intens utilizate sunt apele de la izvoarele Neptun (50°C) pentru afecțiuni reumatice, boli ale pielii și afecțiuni respiratorii, Diana I și Diana II (51°C) –

pentru reumatism, Apollo (47⁰C) pentru afecțiuni ale aparatului locomotor și boli ale pielii, Hebe (24⁰C) – reumatism inflamator și afecțiuni ale sistemului nervos periferic, Hercule (15⁰C – 37⁰C) – afecțiuni vasculare periferice și ale sistemului nervos, Venera (32⁰C) – sistemul locomotor și afecțiuni ginecologice și cură internă, Hygea (44⁰C) – ameliorarea funcțiilor hepato-biliare, a secreției gastrice, eliminarea acidului uric din sânge, Izvorul de stomac (40⁰C) – utilizat în afecțiuni digestive și intoxicații cu metale grele și Izvorul de ochi (53⁰C) – folosit în tratamentul conjunctivitelor și a cataractelor. La 4 km amonte de stațiune se găsesc cele „Șapte Izvoare” utilizate majoritar empiric de către populația locală și de către turiștii ocazionali (fig. 123).

Fig. 123. Ștrandul „Șapte izvoare” din Băile Herculane.

Stațiunea Băile Herculane reprezintă o veritabilă perlă a Carpaților românești prin bazele moderne de tratament și plasamentul spațial al acesteia. Relativa izolare a stațiunii, la 5 km de calea ferată electrificată București – Timișoara și drumul european E 70, asigură stațiunii un surplus de liniște și calm. Se adaugă elemente complementare cu valoare turistică cum ar fi barajul și hidrocentrala de pe cursul Cernei, amonte de stațiune și valorile etnografice și folclorice într-un spațiu de contact dintre Oltenia și Banat.

7.2.11. Zona carstică din nordul Olteniei

Elementul cardinal de atracție turistică îl reprezintă relieful carstic cu toată gama de forme consacrate (chei, defilee, câmpuri de doline, izvoare și lacuri carstice ș.a.). Originalitatea peisajului constă în poziționarea ariilor depresionare la contactul dintre munți și Subcarpații Olteniei, fapt ce a permis păstrarea așezărilor din cele mai vechi timpuri. Originalitatea portului popular și a folclorului este remarcabilă. Văile Bistriței, Oltetului, Jiului și Sohodolului, și afluenții acestora ce pătrund adânc în sectorul montan, și-au săpat la contactul cu bariera calcaroasă din sudul Munților Parâng și Vâlcăni sectoare pitorești de chei, unele adevărate monumente ale naturii, prin endemismele floristice ce le adăpostesc. În sectoarele calcaroase din vestul zonei, la Ponoarele, Balta și Madanova cresc pâlcuri de liliac sălbatic. Întreaga zonă este accesibilă prin drumuri moderne dinspre Râmnicu Vâlcea, Turnu Severin și Târgu Jiu. De la Novaci un drum național traversează spre nord grupa Munților Parâng prin pasul Urdele. În cadrul acestei zone s-au diferențiat trei subzone.

7.2.11.1. Subzona Ponoarele Padeș – Runcu Sohodol (BX11)

Subzona Ponoarele Padeș-Runcu Sohodol este situată în nord-estul Podișului Mehedinți, la contactul cu Munții Vâlcanului. Este un teritoriu dominat de relieful calcaros, cu numeroase componente de atractivitate turistică (Podul natural și Peștera Ponoarele, lacuri carstice, Cheile Sohodolului, peștera de la Cloșani, peștera Izverna, izvorul și peștera de la Izverna ș.a.) (fig. 124).

Fig. 124. Formațiuni endocarstice (stalagmite, stalactite, coloane, draperii) din Peștera Cloșani.

Lângă localitatea Ponoarele pe Dealul Mare se află o frumoasă pădure de liliac sălbatic. Spre est, la poalele Munților Vâlcan se găsesc văi adânci ca Runcu, Sohodol și Cloșani ce pătrund până în sectorul montan.

Frumusețea portului popular nu suportă comparații. Acesta se păstrează nealterat în multe localități cum ar fi: Izverna, Runcu, Padeș, Apa Neagră și altele. Tipice sunt maramele de de mătase și iile brodate cu fir roșu. Printre aspectele atractive mai trebuie menționate nedeile organizate la Ponoare în fiecare an la începutul lunii iulie și la Padeș (sărbătoarea Liliacului).

În localitatea Padeș, pe Câmpia Soarelui se organizează festivități anuale dedicate revoluției de la 1821 și lui Tudor Vladimirescu.

Importante fluxuri turistice atrage complexul arhitectonic, cultural și istoric de la Tismana, plasat la poalele Muntelui Cioclovina, construit între 1375 – 1376 sub domnia regelui Radu I.

Capela din afara mănăstirii a fost fondată de către Matei Basarab (fig. 125).

Fig. 125. Mănăstirea Tismana.

Lângă mănăstire se află schitul Cioclovina, peștera Gura Plaiului și Cioaca cu Brebenei, acestea două din urmă, interesante monumente ale naturii. În apropiere se află un han turistic construit în stil arhitectonic tipic ținuturilor gorjene.

Traficul turistic se desfășoară în lungul axei rutiere Târgu Jiu – Baia de Aramă – Drobeta – Turnu Severin, cu numeroase penetrații la obiectivele de interes turistic.

7.2.11.2. Subzona Peștera Muierii – Polovragi (BXI2)

Ca și în cazul primei subzone, specific este relieful carstic. La ieșirea văii Oltețului din sectorul montan se află satul Polovragi, renumit centru de atracție turistică. În apropiere, în Cheile Oltețului, s-au descoperit urmele unei cetăți getice. La Polovragi pandurii lui Tudor Vladimirescu au găsit un important centru de susținere a revoluției populare de la 1821. La intrarea în cheile Oltețului se află mănăstirea Polovragi, monument de arhitectură feudală construită în anul 1643, sub domnia lui Mihai Viteazul. În interiorul mănăstirii se găsesc picturi și fresce de o remarcabilă valoare și autenticitate. În fiecare an la 20 iulie la Polovragi are loc o mare sărbătoare populară câmpenească, unde miile de turiști pot admira costumele populare și frumusețea dansului gorjenesc. Potențialul turistic al locului este completat de prezența Peșterii Muierii situată în cheile Oltețului și Galbenei. Peștera Muierii reprezintă una dintre cele mai renumite peșteri din România, cu o lungime de 9 km. Peștera este electrificată iar turiștii pot admira variatele formațiuni speologice cum ar fi: „Marea Orgă”, „Altarul”, „Candelabru” și „Turcul”. Legenda spune că localnicii își ascundeau aici femeile odată cu invazia turcească. De aici și numele de „Peștera Muierii”. În apropierea peșterii se află o cabană bine organizată din punctul de vedere al deservirii turistice (fig. 126).

Fig. 126. Peștera Muierii.

Subzona este accesibilă prin drumuri modernizate ce conectează orașele Râmnicu Vâlcea de Târgu Jiu.

7.2.11.3. Subzona Buila – Bistrița Vâlcii (BXI3)

Subzona se situează în sudul Munților Căpățâanii, fiind majoritar dominată de relieful carstic (cheile adânci ale Bistriței și cele de la Cheia, platoul calcaros Vânturarița–Buila ș.a.). Văile au orientare sudică pătrund adânc în sectorul montan, adăpostind așezări pitorești cu un remarcabil potențial folcloric și etnografic. Localitatea Bistrița este un important centru forestier, conectat spre sud cu o șosea modernizată.

Fig. 127. Mănăstirea Arnota.

Traseul îngust prin cheile Bistriței este străbătut de noul drum forestier. În apropiere se pun în evidență urmele Mănăstirii Bistrița, fondată la 1521 de către familia boierilor Craioveanu. Din mulțimea de anexe ale mănăstirii se mai păstrează doar biserica – spital. În perioada domniei lui Constantin Brâncoveanu, mănăstirea a fost reconstruită și repictată. Forma actuală a mănăstirii datează din anul 1856. Mănăstirea Arnota a fost construită în anul 1633, la începutul domniei lui Matei Basarab. Biserica mănăstirii se remarcă prin linia sobră a arhitecturii și originalitatea picturilor,

bine conservate. Baza de cazare este slab dezvoltată în raport cu potențialul turistic al subzonei.

7.3. Zonele turistice din Carpații Occidentali

Regiunea montană a Carpaților Occidentali este compusă din două compartimente distincte și anume: Munții Apuseni, la nord, desfășurați între culoarele râurilor Mureș și Someș, respectiv compartimentul Munții Banatului-Poiana Ruscă, dezvoltat între Mureș și Defileul Dunării. Suprafața întregii regiuni atinge 17.300 km² (26,2% din suprafața Carpaților Românești) iar lungimea arcului pe care-l descriu depășește 370 km. Ei sunt separați de Carpații Meridionali prin culoarul tectonic Timiș - Cerna, iar de către Carpații Orientali prin Depresiunea Transilvaniei și zona de măguri cristaline a "jugului intracarpatic" străbătut axial de râul Someș.

7.3.1. Munții Apuseni

Munții Apuseni reprezintă, de departe, unitatea muntoasă cea mai bine individualizată a Carpaților Occidentali. Limitele sale sunt bine precizate de relief, la nord și sud suprapunându-se culoarelor râurilor Someș și Mureș, iar la vest și est celor două regiuni deluroase reprezentate prin Dealurile Vestice și bazinul depresionar al Transilvaniei, cu care se racordează tranșant, printr-o treaptă altimetrică de 600-800 m. Suprafața ariei montane ajunge la 15 200 km², iar dacă-i adăugăm și pe cea a depresiunilor intramontane (Vad - Borod, Beiuș, Zărand, Ampoi, Trascău etc) însumează 15 627 km².

Din punct de vedere litologic, Munții Apuseni sunt constituiți dintr-un mozaic petrografic unic pentru Carpații Românești. Rocilor sedimentare li se asociază frecvent cele vulcanice și metamorfice, generând totalitatea tipurilor de relief, între care se detașează, prin varietatea și amploarea formelor, cel carstic.

Orografia regiunii studiate pune în evidență un nucleu central reprezentat de grupa Munților Bihorului, unde întâlnim și cele mai ridicate altitudini (1849 m în Vârful Cucurbăta în vest, Muntele Mare (1825 m) la est și Vlădeasa (1846 m) la nord. În jurul acestora sunt dispuse radiar celelalte grupe montane: Munții Plopișului și Meseșului, constituiți din roci cristaline, la nord Munții Gilăului, cu un relief masiv, modelat pe roci cristaline, la est; Munții Trascăului, unde raportul dintre ofiolite, calcare și flișul cretacic este echilibrat, la sud-est; Munții Metaliferi și ai Zarandului, alcătuiți din întreaga gamă de roci sedimentare, vulcanice și metamorfice, la sud, Munții Codru-Moma, unde predomină calcarele și șisturile cristaline, la sud-vest și, în fine, Munții Pădurea Craiului, preponderent calcaroși, la vest.

Evoluția paleogeografică complexă a grupelor montane, corelată cu varietatea substratului litologic a condiționat apariția unei game extrem de diversificate de forme de relief, care se constituie în marea lor majoritate în obiective turistice de real interes. De asemenea, largă desfășurare a depresiunilor intramontane și a platformelor de nivelare, sub formă de platouri de joasă, moderată și mare altitudine (600-1400 m) a favorizat popularea încă din preistorie a spațiului montan. Ca urmare, numărul obiectivelor turistice de proveniență antropică este și el apreciabil.

Numeroase studii care au avut în vedere valențele turistice ale Munților Apuseni au apreciat această unitate geografică a României ca o "zonă clasică de turism internațional" (Al. Borza, 1969).

O analiză detaliată a obiectivelor turistice exploatabile actualmente sau cu perspective largi de a intra, prin amenajări corespunzătoare, în circuitul turistic, relevă un procent extrem de ridicat, peste 80%, de participare a carstului la zestrea turistică globală a munților dintre Mureș și Someș. Pondere a ieși și mai pregnant în evidență prin raportarea suprafeței ocupată de rocile carstificabile la întreaga suprafață a zonei montane (doar 1132 km², respectiv 6,7%). Din acest punct de vedere Munții Apuseni se constituie în unitatea cu cel mai ridicat potențial turistic speologic din România.

Structura potențialului turistic al Munților Apuseni se compune din două grupe majore de obiective, și anume:

- obiective turistice aparținând cadrului natural, respectiv reliefului, hidrografiei, climei, vegetației și substratului litologic;
- obiective turistice de proveniență antropică (tradiții, obiceiuri, port popular, biserici, mănăstiri, case memoriale, muzee, sate cu structură risipită ce poartă aici denumirea de „crânguri”, din ce în ce mai puține și mai slab populate, întregesc zestrea turistică a Munților Apuseni.

În funcție de gruparea teritorială a tipurilor de obiective, a specificității ofertei turistice și a funcționalității spațiale ca sistem economic, în Munții Apuseni s-au delimitat următoarele zone turistice: zona Plopiș - Meseș; zona Pădurea Craiului; zona Gilău - Muntele Mare; zona Bihor - Vlădeasa; zona Țării Moșilor și a Trascăului; zona Codru - Moma; zona Apusenilor Meridionali.

Pentru a scoate în evidență arealele cu trăsături aparte, în cadrul zonelor s-au delimitat o serie de 18 subzone, fiecare cu un specific propriu.

7.3.1.1. Zona Plopiș – Meseș

Zona Plopiș - Meseș, cuprinde două subzone, și anume: subzona Plopișului și subzona Meseșului.

7.3.1.1.1. Subzona Plopișului (CaI1)

Subzona Plopișului se suprapune părții nord-vestice a Munților Apuseni, desfășurată ca o apofiză pe direcția nord-vest – sud-est. Substratul litologic preponderent cristalin (micașișturi și paragnaise) și altitudinile reduse (vârful cel mai înalt, Merișorul, abia atingând 882 m) sunt factorii care determină în ceea ce privește relieful, o participare mai redusă la constituirea zestrei lor de atractivitate. Cu atât mai mult cu cât grupa montană prezintă o largă dezvoltare a platformelor de netezire (de unde și tropical frecvent utilizat de Muntele Șes) și o fragmentare relativ scăzută.

Atractivitatea turistică a acestei subzone derivă din conexiunea elementelor cadrului natural – relief, vegetație, hidrografie, cu funcție de “țipar natural”, cu cele antropice reprezentate prin așezări răspândite pe întreaga bordură a munților. A rezultat astfel un peisaj de tip “parc”, cu alternanța dintre pădurile seculare și pajiștile utilizate antropic. Pe acest fundal apar obiectivele turistice luate ca entități de sine stătătoare. Astfel, pe latura sudică a munților înspre Depresiunea Vad – Borod, acolo unde rețeaua hidrografică intersectează câteva petice de calcare triasice, se pun în evidență scurte sectoare de chei, ale Peștișului și Lorantei. Spectaculoase sunt și tronsoanele de defileu ale Bistrei – cu numeroase meandre încâtușate, și Barcăului, dezvoltat în apropierea localității Marca.

Carstul își aduce, spre deosebire de alte zone montane din Apuseni, un aport mai restrâns, reprezentat prin ponorul Negrenilor și izbururile Barcăului și Valea Neagră.

Alăturat gospodăriilor răzlețe ce populează spațiul montan, umanizându-l și înnobilându-i trăsăturile, elementul antropic contribuie la ridicarea cotei valorice a acestei subzone turistice printr-o serie de alte obiective, cum ar fi Cetatea Șintelui, construită la 1306; Cetatea dacică de la Marca, Fabrica de sticlă (cu o veche tradiție, profilată pe sticlă și semicristal) de la Pădurea Neagră etc.

În partea nord-estică a subzonei, la marginea Depresiunii Șimleu, apar apele minerale a căror exploatare cu scop curativ a dus la dezvoltarea stațiunii Băile Boghiș (fig. 128).

Fig. 128. Băile Boghiș.

Subzona turistică a Plopișului beneficiază de o infrastructură turistică bine dezvoltată. Drumurile de acces – între care se detașează șoselele Ciucea – Oradea, Zalău – Șimleu – Oradea, Aleșd – Suplacu de Barcău, dar și căile ferate Ciucea – Oradea și Șimleu – Marghita apropie turiștii de principalele sale obiective.

Bazele de cazare sunt reprezentate de dotările din stațiunea Boghiș (Casa de odihnă, cu o capacitate de 180 locuri și căsuțe cu 140 locuri), precum și de hanul turistic Poiana Florilor (152 locuri).

7.3.1.1.2. Subzona Meseșului (CaI2)

Subzona Meseșului, se extinde între sectorul de defileu al Crișului Repede cuprins între Bologa și Ciucea și culoarul meandrat al Someșului. Cuprinde în limitele sale întreaga culme a Meseșului, cea de a doua ramificație a Apusenilor nordici, orientată de această dată spre nord-est – sud-vest. Peisajul acestui horst tectonic fragmentat de numeroase falii transversale exploatate morfogenetic, este asemănător cu cel întâlnit în Munții Plopișului. Întâlnim același relief matur, masiv, modelat pe șisturi cristaline, aceleași altitudini moderate (990 m în Măgura Poicului) și fragmentare redusă, estompată periferic de întinse glacisuri. Zona este bine împădurită în partea centrală, popularea ei realizându-se îndeosebi la periferie.

Dacă relieful, prin fizionomia sa, se constituie într-o valență turistică destinată, în primul rând recreerii și turismului de drumeții, contribuția omului la creșterea patrimoniului turistic al subzonei este edificatoare. Astfel, pe latura estică a perimetrului muntos se înșiruie o salbă de castre romane, cum sunt cele de la Buciumi, Românași și Romita. Același tip de vestigii îl întâlnim și de cealaltă parte a culmii muntoase, la Moigrad și Zalău (anticul Porolissum). În ultima localitate se aflau două castre, cel de la Pomet și Citera, ce confereau localității, încă acum două mii de ani, rangul de municipium (fig. 129).

Fig. 129. Castrul roman de la Porolissum (Moigrad, jud. Sălaj).

Tot în această subzonă, aflată în imediata apropiere a Maramureșului (ținut românesc recunoscut prin priceperea cu care locuitorii săi prelucrau lemnul) au fost construite o serie de biserici (cum sunt cele de la Agriș, Păușa, Almaș) păstrate ca monumente de arhitectură.

La Ciucea, în defileul Crișului Repede, Casa memorială și Mausoleul lui Octavian Goga amintesc de un mare poet al românilor, după cum localitatea Trăzne, de la poalele Meseșului, păstrează vie amintirea jertfelor poporului român în lupta sa pentru independență națională un adevărat simbol al absurdității războiului, al barbariei revanșismului și fascismului (fig. 130).

Fig. 130. Mausoleul „Octavian Goga” de la Ciucea.

Portul popular sălăjean, bogat ornamentat, jocurile locale (Învârtita, Muierasca etc.) obiceiurile (de naștere, căsătorie, din ciclul muncii sau existenței) sunt tot atâtea particularități ce conțin înmagazinată o ofertă turistică inimitabilă.

Apele termominerale de la Meseșeni, din apropierea Zalăului, intrate într-o intensă valorificare curativă îmbogățesc din punct de vedere turistic valențele subzonei în studiu.

Rețeaua căilor de acces înconjoară periferic Munții Meseșului, de-a lungul Someșului, Crișului Repede, Agrișului. Dar există și șosele care traversează axial zona, cea mai importantă fiind șoseaua Cluj-Napoca – Zalău.

Subzona Meseșului beneficiază de numeroase și confortabile baze de cazare amplasate în localitățile Zalău, Brădet, Meseșeni Băi. Astfel, hotelurile Carpați, Porolissum, Silvania și Casa de odihnă din Zalău cumulează 320 de locuri, hotelul iar hotelul din Meseșeni Băi 33 locuri. Cabana Brădet are 12 locuri, iar Hanul turistic Popasul Românilor, amplasat într-o poiană străbătută de șoseaua Cluj-Napoca – Zalău, 28 locuri. Accesibilitatea deosebită, gama variată de atracții turistice, posibilitățile numeroase de cazare, în condiții de liniște și confort fac din vizitarea subzonei Meseșului un plăcut prilej de relaxare pentru cei care s-au decis să o străbată.

7.3.1.2. Zona Pădurea Craiului

Munții Pădurea Craiului ocupă partea central – vestică a Munților Apuseni, desfășurându-se între Valea Iadei la est și culoarele depresionare ale Vad – Borodului (la nord) și Beiușului (la sud).

Spre deosebire de grupele montane ale Plopișului și Meseșului, aici complexitatea litologică crește, ca urmare și relieful va fi mult mai mozaicat ca morfologie. Calcarele, pe seama cărora s-a dezvoltat cel mai spectaculos și atractiv tip de relief din Munții Apuseni – cel carstic – ocupă suprafețe vaste (425 km²). Lor li se asociază, în est, formațiuni cristaline și sedimentare de vârstă mezozoică și neozoică, ce contrastează prin morfologia lor cu formele reliefului de disoluție alăturate.

Caracteristica de bază, în ceea ce privește potențialul turistic, este dată de participarea covârșitoare a obiectivelor aparținând cadrului natural (peșteri, abrupturi, creste, chei, defilee, ponoare, izbucuri, cascade, lacuri, climat de adăpost și subteran, vegetație variată). Aici se află cantonată cea mai lungă peșteră din România (Peștera Vântului, 33 km dezvoltare), cât și cel mai adânc aven (Avenul Stanul Foncii, 313 m denivelare). De asemenea, peșterile de la Vadu Crișului, Moanei, Gălășeni, Bonchii, Peștera cu Apă de la Bulz, Peștera cu Apă de sub Peretele Cornilor, Peștera Meziad, Peștera Ciur – Izbuc și Ciur Ponor precum și defileul Crișului Repede sau cheile Brățuței, Mișidului, Videi, Albioarei, Cușilor, Lazurilor și izburile Izbândiș, Roșiei, Toplicioarei, Topliței etc., populează întreaga suprafață montană, astfel încât atenția turistului rămâne mereu trează.

Numărul mare de obiective și gruparea lor în anumite areale distincte, cu funcționalitate turistică bine conturată, ne-a determinat să delimităm următoarele 4 subzone:

7.3.1.2.1. Subzona Defileului Crișului Repede (CaIII)

Subzona Defileului Crișului Repede include obiectivele localizate de-a lungul sectorului de vale amintită între confluența ei cu Valea Iadei și debarajul în bazinul depresionar al Vad – Borodului.

Fig. 131. Defileul Crișului Repede.

Aici se remarcă îndeosebi cele două înguste tronsoane de defileu, dintre Bratca – Șuncuiuș – Vadu Crișului, cu versanți abrupti populați cu nișe, guri de peșteră, cu ravene, țăncuri și cornișe. De un farmec aparte se bucură marele meandru din sectorul confluenței cu Valea Mișidului, desfășurat sub forma unui “S” cu bucle extrem de strânse. Cheile Mișidului și Brățuței, dezvoltate în partea

inferioară a cursurilor lor diversifică peisajul, mărindu-i gradul de pitoresc și atractivitate.

A doua resursă turistică de bază a subzonei provine din numărul mare de peșteri cantonate în versanții defileului. Între ele se detașează Peștera Vântului, a 30-a cavitate din lume ca lungime (peste 33 km dezvoltare) (fig. 132).

Fig. 132. Peștera Vântului. Sala Meandrelor.

Morfologia subterană complexă, de origine erozivo-corozivă, tectono-gravitațională și de depunere endocarstică este bogat reprezentată în etajul inferior: Galeria 1 Mai, Hipodromul, Sala Metalul (cu frumoase anhidrite), Galeria Podoabelor, Sala Meandrelor (cele mai numeroase și spectaculoase meandre din peșterile României) etc. O secondeză peștera Vadu Crișului, amenajată turistic încă din anul 1903. Are un kilometru lungime și relevă o densitate mare de speleoteme (stalagmite, stalactite, domuri stalagmitice, gururi). La ieșirea din peșteră cursul subteran formează o splendidă cascadă (fig. 133).

Fig. 133. Cascada Peștera de la Vadu Crișului.

Alte peșteri de interes turistic din această subzonă menționăm: Peștera Bătrânului (1633 m lungime), situată pe platoul ce flanchează defileul spre sud, fiind în conexiune hidrologică cu Peștera de la Vadu Crișului; Peștera Moanei (1232 m lungime) unde s-a descoperit un valoros tezaur arheologic, deschisă în versantul drept al Văii Mirșidului; peșterile Izbândiș, Ungurului, Devențului, Napiștileului etc.

Izbucurile sunt o prezență obișnuită la baza versanților defileului, impresionând prin ineditul apariției la lumină a apelor subterane. Așa sunt izburile Izbândiș, Dămișenilor, Bratcanilor etc, prin care se drenează mari rețele endocarstice din Munții Pădurea Craiului.

Subzona Defileului Crișului Repede este intens populată încă din timpuri străvechi. Așezările conservă elemente materiale și spirituale cu o bogată rezonanță atractivă (portul popular bihorean, cântece, jocuri, obiceiuri și tradiții ce marchează evenimente majore din viața individului sau comunității). Ceramica albă de Vadu Crișului, dusă în ateliere tradiționale, este renumită în întreaga țară (fig. 134).

Fig. 134. Ceramica albă de Vadu Crișului.

Din punct de vedere al accesului, întreaga subzonă gravitează în jurul căii ferate, construită la 1870, ce străbate defileul de la un capăt la altul, legând marile orașe Cluj-Napoca și Oradea, precum și a șoselelor care-l traversează în zonele de confluență sau de evazare morfologică, intens populate.

Bazele de cazare sunt reprezentate prin cabana Peștera, situată în imediata apropiere a peșterii de la Vadu Crișului, în cea mai pitorească porțiune a defileului. Are o capacitate de 52 locuri. De asemenea, hanul turistic Piatra Craiului (42 locuri) și motelul de la Șuncuiuș pot oferi cazare celor dornici să rămână mai mult timp în aceste încântătoare locuri. La acestea se adaugă noile baze de-a lungul drumului european E 60, dintre Huedin și Negreni.

7.3.1.2.2. Subzona Valea Iadei (CaII2)

Subzona Valea Iadei se suprapune culoarului fluviatil al Iadei, lung de peste 42 km, desfășurat între confluența cu Crișul Repede și izvoarele văii, cantonate în depresiunea de la Stâna de Vale. Este una dintre cele mai pitorești văi din Munții Apuseni, cu un relief variat, dominat de abrupturile, crestele și țăncurile calcaroase. Cu numeroase îngustări de tip cheie sau defileu, cu peșteri, ponoare, izbururi și cascade. Cunoscută sunt cascadele Săritoarea Ieduțului și Iadolina, izbururile de la Remeți și cel din Culmea Frunții, ponoarele de la Acre, Damiș, Ponoară etc (fig. 135). Peșterile se înscriu, și ele în rândul obiectivelor ce conțin reale valențe turistice. Sunt specifice, în contextul dat, peșterile de resurgență, dezvoltate la debușarea spre suprafață a drenajelor subterane.

Fig. 135. Cascada Săritoarea Ieduțului.

De aici și topicul frecvent întâlnit de “Peștera cu Apă”. Așa sunt: Peștera cu Apă de la Bulz (1177 m lungime), cunoscută prin succesiunea cascadelor sale subterane: Peștera cu Apă de sub Peretele Cornului (3851 m lungime), Peștera cu Apă din Valea Leșului (1295 m lungime) unde morfologia endocarstică este dominată de larga extensiune a tavanului. Pe această vale s-a ridicat un baraj impunător, în spatele căruia apele lacului de acumulare șerpuesc adânc spre inima muntelui. O altă hidrocentrală este

în curs de edificare la Munteni, cu numeroase aducțiuni din bazinele hidrografice învecinate iar la izvoarele Văii Iada, în mica depresiune de eroziune fluviatilă de la Stâna de Vale este amplasată stațiunea climaterică cu același nume, una dintre cele mai renumite din întreaga arie montană a Apusenilor. Aici, climatul de adăpost, aerul ozonat al pădurilor de conifere și calitățile deosebite ale “apei plate” de la Izvorul Minunilor se constituie în tot atâtea atracții posibile. Șoseaua Bucea- Stâna de Vale, cu continuare spre Pietroasa-Beiuș, străbate axial întreaga subzonă. Ea ne oferă posibilitatea de a admira din mersul mașinii întregul peisaj al văii și ne apropie de toate obiectivele enumerate situate de aproape, de o parte și de alta a firului apei.

Două baze de cazare de mare capacitate, Motelul Leșu 244 locuri și dotările de la Stâna de Vale (Hotelul Iadolina, Casa de odihnă, popasul turistic și căsuțele, cu o capacitate totală de 467 locuri) stau la dispoziția turiștilor permanent, gata să răspundă celor mai noi cerințe ale turismului modern.

7.3.1.2.3. Subzona Albioara – Șoimuș (CaII3)

Subzona Albioara – Șoimuș se desfășoară în partea sud – estică a Munților Pădurea Craiului. În cuprinsul ei se întâlnesc o serie de fenomene carstice grandioase, cum ar fi Cheile Albioarei, Cuților și Lazurilor, Avenul Stanul Foncii, peșterile Meziad, Ciur Ponor și Ciur Izbuț, izbururile Toplicioarei, Roșiei și Topliței, ponorul Runcșorului etc (fig. 136).

Fig. 136. Cheile Cuților.

Cheile Albioarei (2 km lungime) sunt singurele chei fosile din Munții Apuseni, apele care le-au generat fiind captate în subteran mult spre amonte prin impresionantul ponor, desfășurat sub formă de spirală, al Runcșorului

Forma elicoidală, cu o mare popină de meandru, a locului de captare, precum și înălțimea treptei antitetice din avale de ponor fac din acesta un obiectiv turistic plin de farmec și inedit. Spre aval, o vale moartă, fără scurgere, ne întâmpină cu imaginea unui proces intrat în involuție; spre amonte valea activă, adâncindu-se mereu, ca o expresie a metamorfozării, a devenirii continue. În versanții cheii apar numeroase peșteri, între care cităm Peștera Valăului, Peștera Calului, Peștera Vacii, precum și numeroase cleanțuri și abrupțiuni stâncoase.

Cheile Cuților și Lazurilor se desfășoară paralel cu primul sector, înspre est. Pe interfluviul dintre ele se deschid intrările în peșterile Ciur – Izbuc și Ciur – Ponor (prima cu o lungime de 1030 m, iar cea de a doua cu 15017 m), două cavități ce alcătuiesc un singur sistem endocarstic. În Peștera Ciur – Izbuc, în anul 1969, au fost descoperite de către cercetătorii Institutului de Speologie “Emil Racoviță” din Cluj-Napoca, peste 200 urme de pași aparținând omului preistoric (10000 – 15000 ani) (fig. 137).

Fig. 137. Peștera Ciur-Izbuc.

Fig. 138. Urme de pași aparținând omului preistoric din Peștera Ciur-Izbuc.

Ulterior, în anul 1974, în Peștera Ghețarul de la Vârtop, au fost descoperite alte trei amprente plantare, iar în anul 1977, în Peștera Cuciulat, deschisă în versantul drept al Someșului, primele picturi preistorice în peșterile din sud – estul Europei.

Peștera Ciur-Ponor se impune menționării prin lungimea fără precedent pentru carstul românesc a râului subteran (peste 11 km) amploarea și bogăția speleotemelor și succesiunea celor 6 sifoane complet inundate din zona terminală.

În bazinul Văii Meziad se află atât un scurt sector de chei epigenetice, cât și peștera cu același nume, cunoscută încă din secolul trecut și amenajată parțial la începutul secolului nostru. Impresionează prin vastitatea golului subteran, varietatea formațiunilor stalagmitice (Palmierul, Sala Coloanelor, Călăul; Tunsul, Turnul Roșu etc). Izbucurile Roșiei, Topliței și Toplicioarei ies la suprafață din fundul unor văi de recul, impresionante prin falezele lor concave și abrupte.

Alăturat acestor forme carstice, prezența omului în zonă încă din acele timpuri străvechi, preistorice, s-a remarcat în peisaj prin edificarea unor habitate cu caractere tradiționale în arhitectură, ocupații, obiceiuri și port popular specifice zonei etnografice Bihor. Drumul de acces principal este cel care leagă orașele Aleșd și Beiuș, trecând prin Cheile Albioarei. Din acesta se ramifică tronsoane spre Roșia, Ponița sau Meziad, adică spre cele mai importante puncte de acces la principalele obiective turistice. Bazele de cazare sunt constituite din Cabana Meziad (46 locuri și hotelul din Beiuș (35 locuri).

7.3.1.2.4. Subzona Valea Videi (CaII4)

Subzona Valea Videi cuprinde în limitele sale partea vestică a Munților Pădurea Craiului, având drept ax central ramificata vale omonimă. Oferta turistică principală aparține și aici cadrului natural, respectiv reliefului carstic. Astfel, de o spectaculozitate aparte se bucură Cheile Videi (10 km lungime, fiind cele mai lungi chei din Munții Apuseni), dezvoltate amonte de lacul de acumulare Vida. Verticalitatea versanților și meandrarea accentuată a văii, coroborate cu vegetația abundentă a perimetrului cheii, îi dau acesteia o notă de sălbăticie unică. Peșterile, între care se distinge cea de la Cubleş, cu numeroase vestigii paleontologice, se deschid în număr mare (în întregul bazin fiind localizate nu mai puțin de 136 cavități naturale) în cei doi versanți. În partea nordică a subzonei, în bazinul Văii Moiera, peisajul carstic încântă privirile. Câmpurile de doline, lacurile carstice (Tăul Nieșului, Tăul Bătrân), văile oarbe și peșterile (Peștera lui Potrivă, Peștera Osoi, Peștera Gălășeni) se succed într-o nesfârșită salbă de atracții inedite. Umanizarea intensă readuce în prim plan peisajul de tip parc. La marginea pădurilor dezvoltate pe calcare apar varnițele – vechi cuptoare de fabricare tradițională a varului – ce au intrat deja în toponimia locală (dealul Varului, La Cameniță etc).

Căile de acces modernizate străbat această subzonă în toate direcțiile. Astfel, șoseaua Aștileu – Vârciorog – Dobrești urmează canionul pitoresc al Văii lui Vasile. Din ea se ramifică drumul modernizat ce urcă pe valea Videi până la cantonul Vida. O altă șosea pornește tot din Aștileu, urcă până la Călățea, iar de aici pe Valea Moierei până la Tomnatec, în partea estică a subzonei.

Posibilități de cazare oferă Cantonul Silvic Vida și hotelul din Aleșd (24 locuri).

7.3.1.3. Zona Gilău – Muntele Mare

Zona Gilău – Muntele Mare se divide în două subzone bine conturate și anume: subzona Someșului Mic și subzona Muntelui Mare. Specificul turistic al zonei este dat de larga desfășurare a peisajului alpin, cu mai puține obiective turistice de sine stătătoare, dar cu o bogăție de resurse atractive derivate din posibilitățile majore de practicare a drumețiilor și sporturilor de iarnă. De asemenea, obiectivele turistice de proveniență antropică ies pregnant în evidență prin salba de baraje și lacuri de acumulare de pa Șomeșul Cald

7.3.1.3.1. Subzona Someșului Mic (CaIII1)

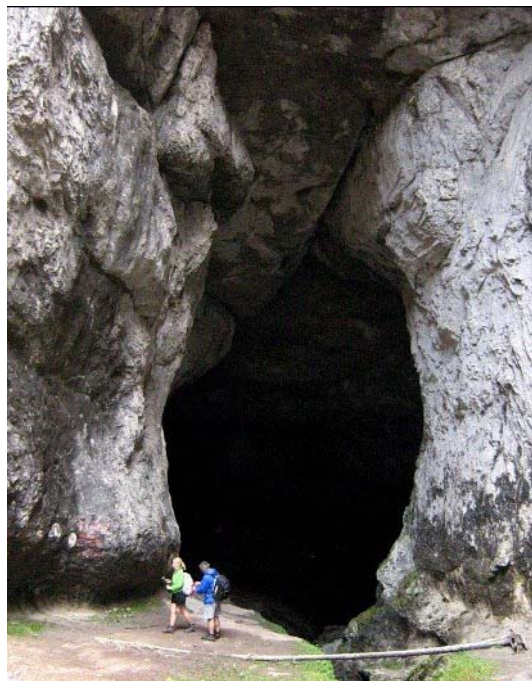
Subzona Someșului Mic se desfășoară în bazinul montan al râului cu același nume, respectiv pe cei doi afluenți ai acestuia: Someșul Cald și Someșul Rece.

Fig. 139. Lacul de acumulare Fântânele.

Analizând coeficientul de participare a celor două grupe majore de obiective la constituirea potențialului turistic al acestei subzone vom constata, pentru prima dată, o inversare, în sensul predominării obiectivelor de proveniență antropică. Cele trei lacuri de acumulare din bazinul Someșului Mic (Gilău, Tarnița și Fântânele) cu barajele adiacente reușesc să se impună în obiective turistice de vârf, ce se detașează de obiectivele aparținând cadrului natural, mult mai atenuate ca valoare atractivă. Acestea

din urmă pot rivaliza cu primele doar într-un singur sector, cel de la obârșia Someșului Cald, unde canionul sălbatec al văii, Cetatea Rădesei, peșterile Zmeilor de la Onceasa (renumită prin marile cantități de oseminte aparținând ursului de cavernă), Pepii, din Valea Firei (peste 20 km lungime), Honu, Avenul din Cuciulat reușesc să delimiteze un areal turistic cu o zestre atractivă deosebită (fig. 140).

Fig. 140. Intrarea în Peștera Cetatea Rădesei.

Peștera din Valea Firei, a cărei explorare continuă (a fost descoperită în anul 1981) se impune bogăția rar întâlnită de formațiuni stalagmitice. Aici au fost descoperite megacristale de calcit de peste 100 kg, cele mai mari cristale de acest gen cunoscute în lume. În bazinul Someșului Rece dominant rămâne peisajul montan larg desfășurat al platformelor de netezire. Cu acele plaiuri populate din vechime, unde așezările (Mărișel, Măguri) au o structură risipită, atribuind astfel munților o tentă de familiaritate plină de alese semnificații (fig. 141).

Șoseaua Cluj-Napoca – Gilău – Beliș, cu continuarea spre Huedin, ne poartă pe valea Someșului Cald. Ea se ramifică la confluența acestuia cu Someșul Rece, ramificația din stânga conducându-ne spre Măguri Răcătău și Măguri. Numeroase poteci de culme străbat subzona făcându-o accesibilă turismului de drumeție. Prin stațiunea climaterică Fântânele, subzona se bucură de prezența unei baze de cazare de mare capacitate (345 locuri), modernă cu condiții alese de confort și recreere. De asemenea, Hanul turistic Gilău (114 locuri) amplasat pe malul lacului cu același nume, Cabana Someșul Rece (71 locuri) și tabăra de elevi de la Blăjoaia (100 locuri) completează infrastructura turistică a subzonei.

Fig. 141. Sate risipite din Munții Gilăului (loc. Mărișel).
7.3.1.3.2. Subzona Muntele Mare (CaIII2)

Subzona Muntele Mare are o extensiune mai largă, având însă drept caracteristică dominantă preponderența ofertei turistice derivată din răspândirea largă a obiectivelor turistice aparținând cadrului natural. În partea centrală și de nord întâlnim un tipic peisaj alpin, în cea sud – estică, apar formele carstice în toată splendoarea lor. Astfel, stațiunea climaterică Băișoara are drept specific promovarea turismului hivernal, axat pe sporturi de iarnă (fig. 142).

Fig. 142. Pârția de schi din cadrul Stațiunii Băișoara.

Fig. 143. Rezervație geologică și floristică Scărița-Belioara.

Drept urmare s-au amenajat pârtii de schi și teleschiuri. Cele 177 locuri de cazare sunt luate cu asalt în acest sezon, stațiunea beneficiind de o poziție favorabilă (în apropierea unui centru urban, Cluj-Napoca, cu peste 340 000 locuitori). În partea sud – estică, în perimetrul creștelor calcaroase Leurda – Leașu, Vulturese și Scărița – Belioara (declarată rezervație geologică și floristică, cu o suprafață de 225,7 ha) se află 4 sectoare de chei grandioase: ale Poșăgii, Pociovaliștei, Runcului și Ocolişului. De o faimă binecunoscută se bucură Izbul Bujorul, din Cheile Posegii, prin dubla sa intermitență. În apropierea acestuia, pe malul stâng al văii, se înalță Biserica Poșaga, o bijuterie arhitecturală, unde talentul sculptorilor în lemn români se etalează în adevărata lui splendoare (fig. 144).

Fig. 144. Schitul Izvorul Poșaga.

Aici, la fiecare 15 august are loc o tradițională nedeie, unde se adună locuitorii din jur, din satele bazinului mijlociu al Văii Arieșului și cel al Ierii, străbătut de o șosea modernizată, ce urcă pe valea Ierța până la Muntele Mare (1826 m). Cheile susmenționate sunt legate prin drumuri carosabile de axa de circulație a Văii Arieșului.

Pe lângă dotările din stațiunea Băișoara, Cabana Muntele Filii și Cabana Lara de pe cursul superior al Ierii, recent edificată, contribuie la ridicarea gradului de valorificare turistică a acestei subzone.

7.3.1.4. Zona Bihor – Vlădeasa

Se înscrie, de departe, în fruntea zonelor turistice din Munții Apuseni, datorită numărului și valorii turistice deosebite a obiectivelor sale. Ea se desfășoară în partea centrală a compartimentului montan, respectiv în zona de maximă altitudine și masivitate a acestuia. Din punct de vedere turistic, zona Bihor – Vlădeasa, se impune prin ponderea hotărâtoare a obiectivelor aparținând cadrului natural, varietatea tipurilor de relief (pe roci cristaline, eruptive, calcaroase determinând apariția unor peisaje cu trăsături particulare. Astfel, dacă în partea nordică, în Masivul Vlădeasa, predomină peisajul măgurilor vulcanice, în partea centrală carstul se detașează net, prin peșteri, chei, ponoare, izbucuri, iar în cea sudică întâlnim un tipic peisaj alpin. În cadrul acestei zone s-au delimitat următoarele subzone: subzona Vlădeasa; subzona Padiș – Scărișoara; subzona Bihariei; subzona versantului vestic al Munților Bihor.

7.3.1.4.1. Subzona Vlădeasa (CaIV1)

Fig. 145. Masivul Vlădeasa.

Fig. 146. Klippele calcaroase Pietrele Albe din Masivul Vlădeasa.

Subzona Vlădeasa se desfășoară în limitele masivului intruziv cu același nume, delimitat de văile Iada, la vest, Hențul la est, Crișul Repede la nord și Someșul Cald la sud. Nota hotărâtoare o imprimă peisajul montan alpin, derivat din desfășurarea cupolelor intruzive (Vf. Vlădeasa, 1836 m, Vf. Vârfurașul, 1636 m etc.), aparținând la două nivele de eroziune distincte. Văile sunt adânci și prezintă sectoare de chei (ale Văii Stanciului) și rupturi de pantă (cascada Răchițele) (fig. 147).

Fig. 147. Cascada Răchițele.

O concentrare mare de obiective turistice se remarcă în bazinul Văii Stanciului unde, pe lângă cascada și cheile menționate, se află Peștera Vârfurașul (2220 m dezvoltare) cunoscută prin varietatea morfologiei sale, klippele calcaroase Pietrele Albe, ponoarele Tăului Negru și Sitarului, dolina-aven a Peșterii de la Tău, izburile “de sub drum”, “de la Bânci” etc. Un obiectiv de proveniență antropică ce va diversifica oferta turistică a subzonei este barajul și lacul de acumulare Floroiu de pe Valea Drăganului, adevărată oglindă în care se răsfrâng culmile înzăpezite ale Vlădesei.

Colinele nordice ale masivului, dinspre Depresiunea Huedin, sunt intens populate, în satele Valea Drăganului, Mărgău, Răchițele conservându-se un folclor autentic, specific acestei părți a Transilvaniei.

Accesul în subzona dată este facilitat de șoseaua modernizată dintre Poieni și barajul Floroiu, cu o continuare spre Valea Iadei. În Valea Stanciului se poate ajunge pornind din Huedin și trecând prin Mărgău, respectiv Răchițele.

Subzona beneficiază de o rețea largă de baze de cazare, reprezentate de cabana Vlădeasa (33 locuri), cabana Valea Drăganului (84 locuri), cabana Ardeleana (18 locuri) și hotelurile din Huedin (50 locuri) și Poieni (16 locuri). În perspectivă de dezvoltare și afirmare ca bază turistică de mare capacitate este stațiunea Floroiu de pe Valea Drăganului, menită a valorifica ambianța lacului de acumulare, fericit încadrat de peisajul limitrof, de o sălbăticie unică (fig. 148).

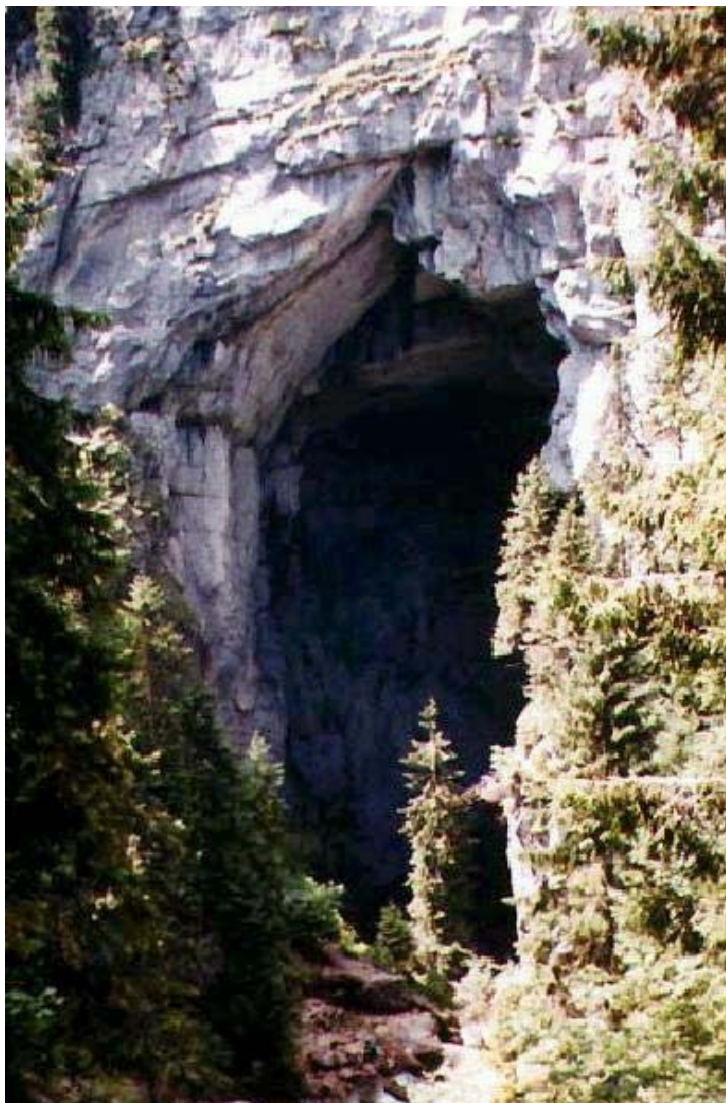

Fig. 148. Lacul și barajul Floroiu de pe Valea Drăganului.

7.3.1.4.2. Subzona Padiș – Scărișoara (CaIV2)

Subzona Padiș – Scărișoara concentrează în perimetrul său cele mai grandioase forme carstice din România. Ne referim la complexul carstic de la Cetățile Ponorului, comparat de Emm. de Martonne cu cel de Scoczian (Iugoslavia), la Cheile Galbenei (6 km lungime) cele mai sălbatice din țară, la Peștera Cetățile Ponorului (3800 m lungime), cu galerii de 90–110 m înălțime: Izbulc

Galbenei, complexul carstic Lumea Pierdută, sistemul carstic Zăpodie (12048 m), Peștera Hodobana (18000 m dezvoltare), sistemul carstic Coiba Mare – Coiba Mică (5890 m) etc (fig. 149).

Fig. 149. Complexul carstic de la Cetățile Ponorului, Padiș.

În această subzonă se află de asemenea patru peșteri care adăpostesc ghețari subterani fosili: astfel, Peștera Ghețarul Scărișoara adăpostește un bloc de gheață de 75000 m³, cu o vechime de 3500 – 4000 ani; Avenul Borțig posedă un ghețar de 30000 m³, iar Ghețarul Focul Viu alt ghețar de cca. 25000 m³. Lor li se adaugă depozitele de gheață din Ghețarul de la Bârșa. Tot aici sunt localizate o serie de peșteri renumite prin concrețiunile lor, cum sunt: Peștera Pojarul Poliței, Ghețarul Scărișoara, Peștera Dărninii, Peștera din Pârâul Orbului, Peștera Ghețarului de la Vârtop, Peștera Hodobana etc.

Dintre izburile importante amintim Izbulc Cotețul Dobreștilor ce drenează întregul platou carstic Scărișoara–Ocoale; Izbulc Galbenei, resurgența bazinului endoreic Padiș – Cetățile Ponorului; Izbulc Tăuz, ce drenează peșterile Hobana și sistemul Coiba Mare, Coiba Mică etc.

Cheile Ordâncușei, Cetăților, Bulbuci, Oșelu, Boga se constituie în fierăstruiri adânci cu un mare potențial de atractivitate. Să adăugăm vegetația bogată de rășinoase și foioase, arhitectura tradițională a crângurilor platoului Scărișoara –

Ocoale și tradițiile acestor oameni ai munților și vom avea întreaga gamă de trăsături atractive ale subzonei analizate.

Fig. 150. Peștera Ghetarul de la Scărișoara.

Fig. 151. Peștera Ghetarul Focul Viu.

Fig. 152. Platoul carstic Padiș.

Drumurile de acces pătrund radial către centrul subzonei. Astfel, șoseaua Gârda de Sus – Ghețar ne conduce pe platoul carstic Scărișoara – Ocoale; șoseaua Pietroasa Padiș străbate partea centrală a subzonei, iar drumurile pe văile Galbenei și Gârda Seacă întregesc posibilitățile de acces spre alte numeroase obiective ale acesteia.

Bazele de cazare includ în rândul lor campingul de la Gârda de Sus (20 locuri), Cabana Scărișoara (27 locuri) și cabana, respectiv căsuțele din Padiș (178 locuri).

7.3.1.4.3. Subzona Bihariei (CaIV3)

Subzona Bihariei se caracterizează prin larga desfășurare a peisajului alpin, cu relief masiv și ondulat. Aici se află cel mai înalt vârf din Apuseni, Vârful Cucurbăta (1849 m). El face parte dintr-o culme înaltă orientată nord-sud, acoperită la bază și în zona mediană de păduri de rășinoase, iar în cea superioară de pajiști alpine.

Valorificarea potențialului atractiv al acestei subzone este în plină afirmare, localitatea Arieșeni dezvoltându-se rapid ca stațiune montană profilată pe practicarea sporturilor de iarnă. Există și aici pârtii de schi, săniuțe și teleschiuri amenajate (fig. 153).

Fig. 153. Pârtia de schii de la Arieșeni.

Cabana și căsuțele construite până la ora de față au o capacitate de cazare de 108 locuri. Calea de acces principală rămâne șoseaua Câmpeni – Lunca Vașcăului ce traversează prin pasul Vârtop, atât subzona în cauză cât și partea centrală a Munților Apuseni.

7.3.1.4.4. Subzona versantului vestic al Munților Bihor (CaIV4)

Subzona versantului vestic al Munților Bihor include acele obiective turistice din spațiul montan care, funcțional gravitează spre Depresiunea Beiușului, precum și sectorul depresionar aflat în această relație strânsă.

Specificul potențialului turistic al subzonei derivă din complexitatea sa, din ponderea echilibrată de participare a obiectivelor aparținând cadrului natural și a celor de origine antropică. Astfel, din rama montană converg spre axul depresionar, din punct de vedere funcțional, bineînțeles, Cheile Sighiștelului (4 km lungime), ce adăpostesc în versanții lor nu mai puțin de 160 de peșteri. Peștera Măgura (1885 m) se detașează în context local prin morfologia mozaicată (stalactite, stalagmite, gururi, coloane, draperii etc). În bazinul Văii Crăiasa întâlnim alte trei peșteri posesoare de mari resurse atractive și anume: Peștera Fagului (1510 m), Peștera Micula (7316 m) și Peștera Urșilor de la Chișcău (1500 m). Cea din urmă a fost descoperită în anul 1976 și datorită concreționării extraordinare și a cantităților masive de oseminte ale ursului de cavernă – între care un schelet în conexiune anatomică – a fost amenajată la cele mai noi cerințe ale turismului internațional (154).

Fig. 154. Scheletul ursului de cavernă (*Ursus spaeleus*) din Peștera Urșilor.

Peștera Ferice (1380 m), bogată în depozite paleontologice și Peștera Porțile Bihorului (188 m) sunt alte obiective de real interes din zona versantului vestic al Munților Bihor.

Depresiunea Beiușului, al cărei racord cu rama montană se realizează printr-un versant puternic înclinat, cu o energie de relief de peste 1000 m, este o vatră intens și din vechime populată. Habitatele umane conservă în matricea lor spirituală numeroase elemente specifice zonei etnografice Bihor. Portul popular, prin policromia și ornamentația costumelor, jocurile și cântecele cu un ritm specific, obiceiurile de nuntă și din ciclul muncii atestă o întregă filosofie țărănească asupra naturii și vieții. Bisericile din Stâncești (1753) și Rieni (1753), ceramica de Criștior, Leheceni sau Săliște de Vașcău, numeroasele mori, pive, darace de la Pietroasa, Julești, Budureasa, Sighiștel devin obiective turistice inedite.

Fig. 155. Formațiuni endocarstice (stalactite, stalagmite, coloane, draperii etc.) din Peștera Urșilor.

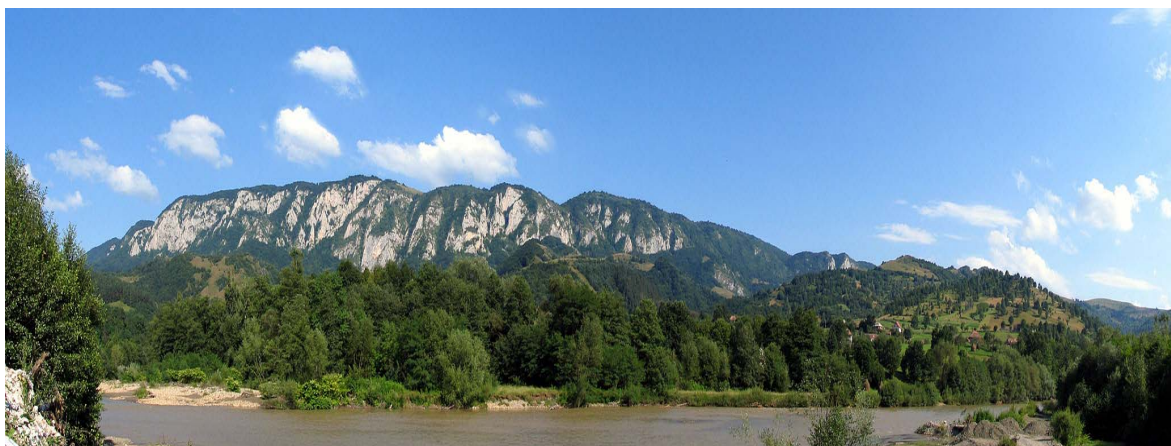
Întreaga subzonă este străbătută de o rețea densă de căi de acces, ce se desprind din șoseaua Oradea – Vașcău – Crișcior, pătrunzând pe văile Budureasa, Crăiasa, Sighiștel sau Crișul Negru. Hotelul din orașul Ștei (120 locuri) și cel din Beiuș (35 locuri), precum și campingul Nucet întregesc baza de cazare. La Rieni funcționează cea mai mare și mai modernă unitate de producere a băuturilor spirtoase și răcoritoare din estul Europei.

7.3.1.5. Zona „Țării Moșilor” și a Trascăului

Zona Țării Moșilor și a Trascăului se individualizează pregnant, atât în ceea ce privește desfășurarea spațială, cât și funcționalitatea ei ca sistem economico – turistic. În cadrul acestei mari zone, desfășurate între Moldovenești și Gârda de Sus (pe Arieșul Mare), respectiv Avram Iancu (pe Arieșul Mic) pot fi delimitate patru subzone de sine stătătoare și anume: subzona Văii Arieșului; subzona Petridului; subzona Depresiunii Trascăului; subzona Detunatelor.

7.3.1.5.1. Subzona Văii Arieșului (CaV1)

Subzona Văii Arieșului se extinde de-a lungul văii omonime, între Moldovenești și cele două localități situate pe cei doi afluenți principali ai râului, Gârda de Sus și Avram Iancu.

Fig. 156. Valea Arieșului și abruptul calcaros al Bedeleului.

Fig. 157. Intrarea în Peștera Huda lui Păpară.

Ea cuprinde în perimetrul său obiectivele turistice situate în imediata apropiere a culoarului anticului râu Aurarus, începând cu defileul impunător dintre Moldovenești și Sălciua (lung de peste 30 km), și continuând cu abruptul Bedeleului (600 – 800 m înălțime), Peștera Huda lui Păpară (2022 m dezvoltare) cu săli de mari dimensiuni și cascade greu abordabile – cascada Evantai), ponorul spectaculos de la Vânătoră sau Izbulul de la Lunca Arieșului (fig. 157). Dar cadrul natural al văii este un fundal pitoresc pe care se proiectează luminoase, cu o mare forță de atracție, numeroasele obiective durate de viațuirea omului în acest culoar de vale. Astfel, la intrarea în Defileul Arieșului, la Moldovenești, s-au descoperit urmele unei așezări din epoca bronzului și a cetății romane care a cantonat legiunea a V – a Macedonica. Tot aici, pe Dealul Cetății, se află ruinele unei fortărețe medievale (sec. X – XIII), atestată documentar la 1075.

La ieșirea, dinspre amonte, din defileu intrăm în localitatea Sălciua, una dintre cele mai vechi așezări din Țara Moților (atestată documentar la 1379), cu o arhitectură arhaică, cu un port popular autentic (remarcabile sunt cojoacele confecționate aici).

Fig. 158. Biserica de lemn din incinta Mănăstirii Lupșa construită la 1421.

Locuitorii satului au participat la marile mișcări sociale din Transilvania, revoluția lui Horea, Cloșca și Crișan și cea condusă la 1848 de către Avram Iancu. În satul Oncășești se află o biserică din lemn ridicată la 1797, cu picturi pe pânză și icoane pictate pe sticlă și lemn.

Altă localitate cu o mare rezonanță istorică este Baia de Arieș, unde exploatarea aurului datează de pe vremea dacilor și romanilor.

În satul Muncelu se află “Fagul împăratului”, un arbore ce nu-și leapădă frunzele iarna sub care, conform legendei, împăratul Austriei, Franz Iosif, i-a propus lui Avram Iancu să se întâlnească, acesta din urmă refuzând (fig. 159).

Fig. 159. Avram Iancu.

Urcând pe Arieș intrăm în Lupșa, veche așezare romană. Biserica ortodoxă (1421) și cea din satul Mănăstirea (1429) sunt printre cele mai vechi din zonă. Ele adăpostesc o serie de cărți vechi, rare. Deosebit de interesant este Muzeul etnografic din Lupșa, adevărat muzeu al Țării Moților, înființat de Pamfil Albu în anul 1937, și care conține peste 6000 exponate diverse (port popular, unelte și vase tradiționale, obiective și piese arheologice etc). Așezarea a participat la toate evenimentele istorice de seamă, aici desfășurându-se una dintre bătăliile de seamă ale revoluției de la 1784.

Cea mai mare comună din Țara Moților este Bistra, cu 35 de sate, locul de naștere al cărturarului Petru Pavel Aaron, și de activitate a compozitorului Nicodim Ganea. Unul din tribunii lui Avram Iancu, Vasile Ladislau – Fodor, s-a născut și el aici.

Orașul Câmpeni, dezvoltat aval de confluența Arieșului Mic cu Arieșul Mare, reprezintă nu numai inima economică a Țării Moților dar și un punct de convergență spirituală. El nu este numai cel mai de seamă centru

industrial, comercial și cultural al acestei regiuni dar și localitatea căreia vremile trecute i-au conferit valențe de simbol al luptei pentru eliberarea și neatârnamarea neamului românesc. Aici începe revoluția de la 1784 condusă de Horia, Cloșca și Crișan și tot aici se încheie prin retragerea lui Horea în munții din vecinătate. La 1848, din ordinul lui Avram Iancu, la Câmpeni își are sediul militar și organizatoric întreaga mișcare revoluționară din Transilvania. Statuia lui Avram Iancu din piața orașului și numeroasele plăci comemorative amintesc posterității despre aceste evenimente.

Amonte de Câmpeni barajul de la Mihoiești, ce adăpostește în spatele său un lac de acumulare cu două brațe ramificate pe cei doi afluenți, Arieșul Mare și Arieșul Mic. Pe valea Arieșului Mare, pe lângă cheile de la Zugăi (4 km) în localitatea Albac, se află casa memorială a lui Horea, principalul conducător al răscoalei de la 1784. Mai bogată în satisfacții atractive pare a fi descinderea pe Arieșul Mic unde, în satul Goiești, se află o biserică de lemn (1712) iar în localitatea Vidra alte două obiective (Cascada Vidra și Rezervația paleontologică Dealul cu Melci).

În comuna Avram Iancu ne întâmpină casa - muzeu în care s-a născut “Craiul Munților”, conducătorul revoluției transilvane de la 1848. Ea adăpostește numeroase lucruri personale ale eroului și ambianța vremilor de altădată. Tot în această comună, pe Muntele Găina, se desfășoară anual, în jurul datei de 20 iulie, renumitul „Târg al Fetelor”, prilej unic al locuitorilor din văile Crișului și Arieșului de a se întâlni, a comunica și a da glas folclorului moșesc (fig. 160). Locuitorii acestei subzone sunt vestiți în întreaga țară prin măiestria prelucrării lemnului, uneltele și vasele din lemn confecționate aici cu scopuri utilitare sau artizanale fiind cunoscute în țară și peste hotare.

Șoseaua Turda – Câmpeni, cu ramificațiile sale pe Arieșul Mare și Arieșul Mic străbate întreaga subzonă de la un capăt la altul. De-a lungul ei se înșiruie și bazele de cazare turistică, începând cu cabana Buru (40 locuri) și continuând cu campingul Lupșa (34 locuri) și hotelul „Tulnicul” din Câmpeni (123 locuri).

Fig. 160. Dimineața spre Muntele Găina...

Fig. 161. Sărbătoarea câmpenească „Târgul de Fete” de pe Muntele Găina.

7.3.1.5.2. Subzona Petridului (CaV2)

Subzona Petridului se extinde la nord-est de culoarul Arieșului, incluzând culmea calcaroasă cu același nume. Se remarcă aici trei sectoare de chei spectaculoase, respectiv Cheile Turului (1800 m lungime), Cheile Turzii (1270 m lungime), Cheile Borzeștilor (550 m lungime) (fig. 162).

Fig. 162. Cheile Turzii.

Fig. 163. Cheile Turenilor.

La periferia subzonei se află orașul Turda (peste 65000 locuitori), fost municipiu și “colonia” pe vremea romanilor, când purta numele de Potaissa. Aici se păstrează, pe Dealul Cetății, urmele unui mare castru roman (575/410 m) protejat de un șanț adânc. În apropierea acestui oraș a fost ucis mișelește, la 1601, primul domn al tuturor românilor, Mihai Viteazul. Un obelisc ridicat în parcul silvic de la Bogata amintește acest eveniment. Printre obiectivele turistice ale orașului amintim: Muzeul de istorie, găzduit de fostul palat Bathory, cu numeroase vestigii antice și medievale; Biserica reformată (1387 – 1437), în stil gotic; Biserica Mare (1493 – 1504); Casa memorială Ion Rațiu și Băile Sărate de la Turda, cu lacurile formate în vechile saline părăsite. Astăzi, vechea salină de la Turda este amenajată și exploatată turistic (fig. 164).

Fig. 164. Salina Turda.

Pe lângă hotelul „Potaissa” (145 locuri) din Turda, subzona a fost deservită și de cabana Cheile Turzii (87 locuri) amplasată în imediată apropiere a cheilor cu același nume, astăzi dezafectată.

7.3.1.5.3. Subzona Depresiunii Trascău (CaV3)

Subzona Depresiunii Trascău include în limitele sale partea central – nordică a Munților Trascău, respectiv cuveta depresionară susmenționată și împrejurimile ei. Specificul subzonei este dat de prezența unei concentrări de obiective naturale și antropice cum sunt: Cheile Vălișoarei, Siloșului și Plaiului, creasta și abrupturile din Colții Trascăului, defileul Rachișului, peșterile din versanții cheilor Vălișoarei, Cetatea Trascăului (sec. XIII) și Muzeul etnografic din satul Rîmetea. La acest muzeu se află numeroase dovezi materiale ale mineritului străvechi, a prelucrării fierului, olăritului și obiceiurilor și tradițiilor locuitorilor din preajmă.

Fig. 165. Creasta și abrupturile din Colții Trascăului.

Șoseaua Buru Aiud și popasul turistic Vălișoara (20 locuri în căsuțe) reprezintă infrastructura turistică ce ne oferă condiții optime de acces și sejur în apropierea tuturor obiectivelor menționate (fig. 166).

Fig. 166. Cheile Vălișoarei.

7.3.1.5.4. Subzona Detunatelor (CaV4)

Subzona Detunatelor cuprinde partea central – nordică a Munților Metaliferi, ce gravitează, din punct de vedere turistic către culoarul Arieșului. Ea are drept emblemă peisagistică căciulile țuguiate ale masivelor bazaltice ale Detunatelor, dar și ale vârfurilor Geamăna, Poienița, Negrileasa Mogoșului, Vâlcoiul etc. La sud, cupola calcaroasă a masivului Vâlcan se impune în peisaj plină de grandoare.

Fig. 167. Detunatele.

Cadrul natural, al cărui relief vulcanic este tipic reprezentat, nu se constituie însă în atracția turistică de vârf a subzonei date. Mult mai diverse și mai interesante sunt elementele de atractivitate derivate din activitatea multimilenară umană. Întreaga subzonă are drept centru polarizator orașul Abrud, cel mai vechi dintre așezările aurifere din Munții Apuseni. Exploatarea aurului datează aici din vremea dacilor, romanii amplificând această funcție a orașului, prin

construirea unui castru important. Abrudul a fost de-a lungul vremilor o vatră nestinsă a luptei pentru libertate a poporului român. De aici s-au ridicat, la 1784, cetele răscolate ale lui Cloșca și Crișan, iar la 1848 orașul a fost teatrul unor lupte înverșunate între armatele lui Avram Iancu și armatele străine.

În Abrud s-au născut și au creat mari artiști, ca poeta Maria Botiș Ciobanu, Ion Rusu Abrudanu și scriitorul Alexandru Ciurea.

Dintre edificiile de interes turistic ale orașului putem aminti Biserica romano – catolică (1270), Biserica luterană (zidită, după o legendă locală, la anul 800). Busturile lui Horea, Avram Iancu și Ion Buteanu completează inventarul atractiv al Abrudului.

Între așezările miniere renumite din Munții Apuseni se numără și Roșia Montană (Alburnus Maior, pe vremea romanilor), amintită, datorită minelor sale de aur și de interesul antic grec, Herodot. Aceasta a fost principala așezare auriferă romană, unde s-au găsit celebrele tăblițe cerate (contracte de muncă ale minerilor romani) (fig. 168).

Fig. 168. Galerie din minele aurifere romane de la Roșia Montană.

Muzeul de istorie din localitate conține printre exponatele sale numeroase piese antice, unelte de minerit, stele funerare, tăblițe cerate. În cimitirul localității este înmormântat Simion Balint, unul din tribunii lui Avram Iancu. Biserica unită și Monumentul eroilor pot fi adăugate zestrei atractive așezării.

Șoseaua Câmpeni – Abrud, cu continuarea ei spre Zlatna și Alba Iulia, constituie principala cale de acces în perimetrul studiat. Popasul turistic Brazi (14 locuri în căsuțe) situat în apropierea Roșiei Montane întregește infrastructura turistică a subzonei.

7.3.1.6. Zona Codru Moma

Zona Codru Moma se suprapune grupei montane cu același nume, extrem de bine individualizată în peisaj prin vecinătatea ei cu relieful dealurilor și depresiunilor din jur. Caracterul dominant este dat de prezența apelor termo-minerale de la Moneasa și a fenomenelor carstice din platourile Vașcău și Dumbrăvița de Codru, sau a peisajului alpin din culmea Pleșu – Moma – Momuța.

Apele termo-minerale de la Moneasa (bicarbonate, calcice, magneziene, cu mineralizări de până la 267 mg/l și temperaturi de 18 – 32°C) pot fi utilizate în cura internă și externă (afecțiuni locomotorii, ale sistemului nervos și aparatului digestiv). Ele reprezintă resursa turistică de vârf a zonei fiind

exploatate intens. În perimetrul stațiunii Moneasa apar și o serie de peșteri, între care Peștera cu Apă de la Moară a fost integrată circulației turistice din anul 1985 (fig. 169).

Fig. 169. Stațiunea Moneasa.

În partea sud-estică a zonei se desfășoară platoul carstic al Vașcăului, cu un relief de disoluție reprezentativ, cu câmpuri de doline, lapiezuri, uvale, văi dolinare, lacuri carstice (Colești, Tăul lui Ghib, Tăul Ponorul) și izbucuri (Boiul). Renumit este izbulcul cu dublă intermitență de la Călugări. Aici, la fiecare 15 august, are loc o nedeie cunoscută în toată regiunea (fig. 170).

Peștera Câmpenească (1.636 m) este cea mai dezvoltată cavitate din zonă și se remarcă prin cascada de la

intrare și morfologia freatică a galeriilor.

Fig. 170. Izbulcul Călugări.

În partea nordică a zonei se detașează, ca atractivitate, Defileul Crișului Negru (18 km lungime), dintre Șunciuș de Beiuș și Șoimi. Pe malul său stâng se extinde platoul carstic al Dumbrăviței de Codru, cu variate forme exocarstice. Peștera cu dimensiuni mai ridicate este Peștera din Valea Luncii, cunoscută prin grandoarea sălilor rezultate prin prăbușire și prin concreționarea galeriilor terminale.

Culmea principală Pleșu – Izoi – Momuța este puternic împădurită, vegetația fiind una din resursele turistice principale ale peisajului.

Obiectivele turistice de proveniență antropică din cuprinsul zonei analizate sunt: Cetatea Finiș (1241), Cetatea Șoimi (sec. XIII) și Cetatea de la Sănnicolaul de Beiuș (sec. XIII). Lor li se adaugă

frumusețea stabilimentelor balneare de la Moneasa și elementele de cultură materială și spirituală (specifice zonei de tranziție etnografică dintre Bihor și Banat) a locuitorilor din așezările periferice munților.

O rețea relativ densă de căi de acces pătrunde radiar și convergent spre centrul zonei turistice. Astfel, șoseaua asfaltată Sebiș – Moneasa ne conduce spre stațiunea respectivă, iar șoseaua și calea ferată Beiuș – Șoimi străbate defileul Crișului Negru. Ele sunt secundate de numeroase drumuri de țară și poteci, întreaga zonă fiind de mare accesibilitate. Ea beneficiază, prin stațiunea Moneasa, de o bază de cazare de mare capacitate. Aici se află hotelurile Moneasa (206 locuri) și Parc (146 locuri), o Casă de odihnă cu 340 locuri și un Popas turistic cu 30 locuri. La Dezna, în apropierea Monesei, funcționează o cabană (26 locuri) și un camping (20 locuri în căsuțe). Pe latura estică a zonei, hotelurile din orașele Beiuș și Ștei stau la dispoziția turiștilor tot timpul anului.

7.3.1.7. Zona Apusenilor Meridionali

Zona Apusenilor Meridionali are o mai importantă extensiune între zonele turistice din Munții Apuseni, desfășurându-se între cumpenele de ape ale Arieșului la nord și Culoarul Mureșului la sud, între bazinul transilvan la est și Dealurile Vestice, către apus.

Gruparea spațială a obiectivelor a impus delimitarea următoarelor subzone: subzona Râmeț – Intregalde; subzona Văii Amploiului; subzona Geoagiu; subzona Băița – Bulzești; subzona Zarandului.

7.3.1.7.1. Subzona Râmeț – Intregalde (CaVIII)

Subzona Râmeț – Intregalde are drept caracteristică principală dezvoltarea rar întâlnită a fenomenelor carstice în culmea Ciumărna – Bedeleu. Rețeaua hidrografică, reprezentată prin văile Râmețului și Galdei, cu afluenții lor, a intersectat bara calcaroasă, fierăstruindu-o adânc. Au apărut astfel nu mai puțin de 11 sectoare de chei, care mai de care mai spectaculoase. Așa sunt cheile Râmețului, Geogelului, de la Piatra Bății, Pravului, Mănăstirii (pe Râmeț), Tecșeștilor și Cetei (pe Cetea, afluent al Galdei) și cheile Galdei, Intregaldelor, Găldiței și Turcului (pe Galda). Versanții abrupti, turnurile, pilierii, arcadele, repezișurile și cascadele încântă vizitatorul cu imagini de neuitat (fig. 171).

Fig. 171. Cheile Râmețului.

În versanții acestor chei apar numeroase peșteri, e adevărat, cele mai multe de mici dimensiuni, dar care oferă totuși vizitatorului posibilitatea unui prim contact cu lumea subterană. Mai cunoscută este Peștera Bisericuța (310 m), bogat concreționată în ciuda dimensiunilor liliputane.

Peisajul impunător al crestelor și abrupturilor calcaroase ce domină cu autoritate relieful limitrof, mult mai blând, încântă privitorul prin grandoarea și spectaculozitatea sa. La Intergalde, pe versantul drept al cheilor, *Leontopodium alpinum* coboară la cea mai joasă altitudine din sud-estul Europei (595 m).

Omul și-a adus, prin edificări numeroase, prinosul la creșterea coeficientului de atractivitate al acestei subzone. Astfel este Cetatea dacică de la Piatra Craivii, pe ruinele căreia s-a ridicat o cetate feudală, Castelul de la Galda de Jos (sec. XVIII) și Mănăstirea Râmeț (sec. XV) (fig. 172).

Fig. 172. Mănăstirea Râmeț.

Peste arealul acesta se suprapune o subzonă etnografică extinsă și spre vest, cea a „mocănimii”, cu port popular în care predomină albul și negrul, cu jocuri, tradiții și obiceiuri pline de inedit. La Râmeț se desfășoară anual o nedeie. Șosele modernizate ajung la Râmeț și Intergalde, iar cabanele Sloboda (34 locuri), Râmeț (54 locuri + 16 locuri în căsuțe) și Intergalde (16 locuri) pot oferi turiștilor un sejur agreabil.

7.3.1.7.2. Subzona Văii Ampoiului (CaVII2)

Subzona Văii Ampoiului are drept trăsătură distinctă îmbinarea resurselor turistice naturale și antropice. Astfel, peisajul unic al klippelor și olistolitelor, clasic reprezentat aici, este secondat de vestigiile antice de la Zlatna (Ampelum-ul roman), centrul administrativ al exploatărilor romane de aur din Munții Apuseni, și de la Tăuți (1276).

Cupolele albe ale Pietrelor Ampoitei, ieșite aidoma unor zvelte obeliscuri din masa flișului cretacic, impresionează adânc. Aidoma, Cheile Ampoieți sau Feneșului, lacului carstic Ighiel sau masivității vârfului Dâmbău. Peștera – aven din Dâmbău (1880 m) și Peștera Liliecilor din Cheile Ampoieți atestă prezența formelor endocarstice cu atractivitatea lor binecunoscută.

Fig. 173. Pietrele Ampoitei.

Șoseaua Alba Iulia – Zlatna străbate prin partea centrală subzona trimițându-și ramificațiile spre principalele ei obiective. Bazele de cazare cele mai apropiate rămân cele ale orașului Alba Iulia, punct de plecare principal în excursiile pe Valea Ampoiului.

7.3.1.7.3. Subzona Geoagiu (CaVII3)

Subzona Geoagiu include obiectivele turistice din bazinul hidrografic cu același nume. Resursa atractivă principală rămâne apele termo – minerale de la Geoagiu Băi și Băcăia, cu temperaturi cuprinse între 34 – 36⁰C și mineralizări de peste 1407 mg/l, utilizate în cura internă și externă, la vindecarea unor afecțiuni ale aparatului locomotor, nervos sau digestiv, precum și în bazinele de agrement. Apele minerale de Băcăia se îmbuteliază fiind utilizate și în consumul de masă. Lor li se adaugă cele 5 sectoare de chei dezvoltate în culmile calcaroase Pleașa Ardeului și Pleașa Mare respectiv cheile Cibului, Băcăiei, Glodului, Ardeului și Madei. Chei de origine epigenetică (cu excepția celei a Ardeului, provenită prin captare endocarstică) cu versanți abrupti, spectaculoși, cu cornișe crenelate și poduri naturale, cu nișe, abriuri și peșteri (Copta Sârbilor din Cheile Ardeului).

Apele minerale de la Geoagiu au intrat în utilizare încă din antichitate, numele dacic al așezării, Germisara, însemnând “apă caldă”. Romanii extind stabilimentul balnear de la Thermae Dononae, edificând bazine, conducte și construcții ale căror urme ne-au parvenit ca prețioase vestigii arheologice. Portul popular și jocurile (formațiile călușerești din Mada și Balșa sunt cunoscute în țară și străinătate) contribuie la sporirea atractivității întregii subzone.

Stațiunea Geoagiu, legată de axa de circulație internațională Arad – Deva – București, printr-o șosea asfaltată, are cele mai variate și încăpătoare unități de cazare din Munții Apuseni. Hotelurile Dina (158 locuri) și Geoagiu (54 locuri), Complexul turistic Germisara (145 locuri) și Complexul pentru tineret

(54 locuri), Casa de odihnă a sindicatelor (980 locuri) și campingul cu 20 locuri în căsuțe, toate cu un confort sportiv, ceea ce le asigură o utilizare intensă întregul an (fig. 174).

Fig. 174. Geoagiu Băi.

7.3.1.7.4. Subzona Băița – Bulzești (CaVII4)

Subzona Băița – Bulzești se desfășoară în partea centrală a Munților Metaliferi, între culoarul Mureșului și izvoarele Crișului Alb (fig. 175).

Fig. 175. Pasul Buceș (725 m).

Include în perimetrul său două tipuri de relief distincte, cel vulcanic în sud (Măgura Hărțăgani și Techereu) și cel carstic, în centru și nord (Băița – Vălișoara, Bulzești, platoul Poieni). Cadrul natural se caracterizează printr-o îmbinare armonioasă a trăsăturilor atractive, siluetele conice ale măgurilor vulcanice asociindu-se frecvent cu formele dezvoltate de calcare. Carstul de altfel contribuie la ridicarea cotei de pitoresc a locurilor prin câteva sectoare de chei spectaculoase: Băiței, Uibăreștilor, Râbcioarei, Bulzeștilor, Crișului Alb) cu o serie de peșteri, între care merită a fi amintită Peștera Urșilor de la Bulzești (1824 m), Avenul Poieni (150 m) etc.

Factorului antropic i se datorează prezența unor biserici declarate monumente istorice și de artă Crișcior (1404), Râbița (1417), sau cele de la Curechiu, Gurasada și Mesteacăn. Alte așezări, precum Curechiu, Baia de Criș și Brad poartă o bogată încărcătură istorică, prin participarea locuitorilor la revoluțiile din 1784 și 1848. În localitatea Țebea se află mormântului lui Avram Iancu și gorunul lui Horea (fig. 176).

Fig. 176. Complexul memorial de la Țebea.

De asemenea, fiecare așezare își are zestrea ei spirituală înmagazinată în port, tradiții și obiceiuri, etalate îndeosebi cu ocazia sărbătorilor din timpul anului.

Subzona este străbătută axial de șoseaua Deva – Vașcău, cu ramificații spre Buceș, Bulzești, Vașcău. Ca centru polarizator este orașul Brad, vechi oraș roman, unde funcționează actualmente un celebru Muzeu al aurului, cu numeroase dovezi aparținând acestei milenare ocupații - aurăritul.

Hotelul din Brad (62 locuri) și hanul turistic Cerbu, de lângă Vălișoara (24 locuri) sunt două baze care pot satisface cererea turistică imediată.

7.3.1.7.5. Subzona Zarandului (CaVII5)

Subzona Zarandului ocupă extremitatea sud-estică a Munților Apuseni, suprapunându-se în cea mai mare parte masivului cristalin al Zarandului și zonei etnografice cu același nume, o subzonă cu o dispersie mare a obiectivelor. În partea nordică, în culoarul Crișului Alb, apar apele termale de la Vața de Jos, care au dus, prin exploatare la afirmarea unei adevărate stațiuni balneare. Tot aici, defileul Crișului Alb ne poartă printre pereții lui abrupti. Acestor obiective li se asociază peisajul de tip “parc” din întregul masiv, lacul de acumulare Tăuț de pe râul Cigher și valorile provenite din zestrea etnografică a Țării Zarandului.

Fig. 177. Ruinele cetății Șoimoș de lângă Lipova.

Șoseaua și calea ferată ce străbat, la nord și sud, culoarele Crișului Alb și Mureșului își trimit ramificațiile spre interiorul subzonei făcându-le accesibile turiștilor. Hotelurile din Sebiș (48 locuri), Hanul turistic Săvârșin (24 locuri) și complexul turistic Valea Frumoasă (cabană 35 locuri, căsuțe 10 locuri, corturi 5 locuri) alcătuiesc o rețea de baze de cazare modernă și confortabilă.

7.3.2. Munții Banatului și Munții Poiana Ruscă

Aceștia formează împreună sectorul sudic al Carpaților Occidentali. Acesta este bogat în resurse minerale care au susținut dezvoltarea timpurie a unor ramuri industriale, cum ar fi siderurgia. Din punct de vedere turistic Munții Banatului prezintă o importanță mai mare, în strânsă legătură cu atractivitatea elementelor antropice și cele generate de varietatea reliefului.

7.3.2.1. Zona Semenic

Reprezintă “inima turismului” din Munții Banatului. Are un caracter mixt, deoarece dispune de un cadru natural minunat, cu valori culturale și economice, amenajări pentru sporturi de iarnă, o salbă de lacuri de acumulare, căi lesnicioase de acces. Ea se desfășoară în partea nord – vestică a Munților Banatului, având ca “ax director” Valea Bârzanei. Față de acest ax, cuprinde golul alpin al Semenicului sectorul superior al Văii Timișului, alte obiective situate la bordura sudică a Depresiunii Ezeriș, Munții Dognecei și Arenișului.

Zona beneficiază de prezența, în perimetrul ei, a două centre turistice, puternice orașe industriale (Bocșa și Reșița), a patru stațiuni montane: (Secu, Crivaia, Trei Ape și Semenic), precum și salba a opt lacuri de acumulare: (Trei Ape, Văliug, Breazova, Secu, Medreș, Vârtoapa, Nufêrilor și Mare, de la Dognecea).

Dintre obiectivele social – culturale amintim: Muzeul județean de istorie (cu secții de arheologie, istorie, minerit – metalurgie), Muzeul de locomotive, Sala polivalentă, Casa de cultură a sindicatelor, Fântâna cinetică (sculptor C. Lucaci), ansamblul de monumente de arhitectură muncitorească (sec. XIX – XX), parcul și grădina zoologică, bazinul de înot, baza de agrement din zona Lend (toate în municipiul Reșița). Apoi, pe Valea Bârzavei, la Bocșa, se află cetatea feudală “Buza Turcului” (sec. XVI). În zonă

turistul poate întâlni urmele vechilor exploatare miniere (Munții Dognecei), încă de pe vremea dacilor și romanilor, precum și inedite ansambluri de arhitectură montană din secolele XVIII – XIX (Doman, Bocșa Montană și Bocșa Vasiovei, Ocna de Fier, Secu, Dognecea), alături de cea mai valoroasă colecție de mineralogie estetică, cu multe rarități mineralogice atât pe plan european și mondial, aparținând lui Constantin Gruercu din Ocna de Fier.

Zona este bine împădurită, valențele turistice ale peisajului fiind apreciabile. De asemenea, se impune luarea în considerare a obiectivelor de proveniență antropică: localități de tip răsfirat (cuptoare), prezența sălașelor, a centrului de olărit de la Boniș, a celor două sate de “pemi”, Gărna și Brebu Nou, a manifestărilor tradiționale (alaiul primăverii – festivalul obiceiurilor de primăvară la Reșița (luna aprilie), obiceiuri și tradiții specifice zonei etnografice a Văii Bârzavei. La acestea se adaugă Muzeul județean de etnografie (cu secția de arheologie amenajată în incinta castrului roman Tibiscum de la Jupa), statuia generalului Ion Dragalina, monumentele de arhitectură din centrul arealului, monumentul Pro – Patria (toate din Caransebeș).

Din punct de vedere al afinităților zonei pentru anumite forme de turism, ea prezintă condiții favorabile pentru practicarea odihnei, agrementului, turismului la sfârșit de săptămână, a sporturilor de iarnă și nautice, a drumeției, a turismului științific, precum și a turismului automobilistic sau itinerant, practicat pe “insule de circulație” din zonă.

Faptul că Valea Bârzavei este străbătută în cea mai mare parte de calea ferată Reșița – Timișoara și de DN 58 A și B, iar la o distanță relativ redusă (18 km) se află șoseaua internațională E 70, conferă zonei un potențial de poziție ridicat, ce se impune intens valorificat. Unitățile turistice funcționează tot timpul anului, prezentând un dublu sezon (estival și de iarnă). În cadrul acestei zone am delimitat trei subzone:

7.3.2.1.1. Subzona Semenice – Trei Ape (CbI1)

Subzona Semenice – Trei Ape corespunde pozițional platoului Semeniceului, incluzând și stațiunea cu același nume, aflată la o altitudine de peste 1400 m (fig. 178).

Fig. 178. Platoul Semeniceului cu pârtia Goznuța.

Are o funcție principală practicarea schiului și a celorlalte sporturi de iarnă (deoarece zăpada se menține până în aprilie – mai) urmată de agrement, sporturi nautice, pescuit, vânătoare. Aici se află cele

două localități (Gărâna și Brebul Nou) cu populație originară din Munții Sudeți (numiți de localnici “pemi”), foarte frecventate de turiști și schiori. Satul Gărâna are perspective de a deveni stațiune climaterică. Obiectivele turistice ale subzonei sunt numeroase și variate: biserica de lemn, lacul crinival Baia Vulturilor și rezervația naturală “Izvoarele Nerei” – cu cele mai virgine păduri de fag din Europa, vârsta arborilor depășind 350 de ani (fig. 179).

Fig. 179. Rezervația naturală “Izvoarele Nerei”.

Prin frumusețea exemplarelor de făgete această rezervație poate fi considerată unică în Europa, constituind un adevărat laborator natural (6261 ha). Alte obiective turistice sunt “Cheile de Sus” ale Timișului, lacul de acumulare Trei Ape, cele două sate din depresiunea intramontană, Gărâna și Brebu Nou, la care se adaugă arta populară, portul popular, obiceiuri specifice populației locale, releul TV, vârfulurile Semenice,

Medeea și Gozna. Stațiunea Trei Ape situată sub versantul estic al Masivului Semenice, pe malul lacului cu același nume, la altitudinea de 850 m, dispune de cabană, căsuțe, bungalouri, totalizând 152 de locuri. La Gărâna se află un han (cu 28 de locuri pentru cazare) cu restaurant, un ștrand și se pot închiria camere la localnici.

Existența punctelor de belvedere ce oferă tablouri panoramice de mare spectaculozitate, alături de o accesibilitate ușoară din toate părțile, ridică valoarea potențialului turistic al subzonei.

Accesul la Stațiunea Semenice se face prin DJ 582, cu telefericul de la Văliug (30 minute) sau pe poteca turistică dinspre Crivaia. Se găsesc aici pârtii de schi și săniuș cu diferite grade de dificultate (ușoară, medie și grea), dotate cu un schilift, cu 4 babyschi – lifturi și un centru de închiriere de material sportiv, precum și alte dotări (discotecă, club cu biliard, terenuri de tenis, sală cinema, jocuri mecanice).

Capacitatea de cazare a stațiunii Semenice totalizează 460 de locuri, repartizate în cabanele Nedeea, Semenice și Gozna.

7.3.2.1.2. Subzona Reșița – Văliug – Crivaia (Cb12)

Subzona Reșița – Văliug – Crivaia se suprapune în mare parte zonei periurbane a municipiului Reșița și se desfășoară pe Valea Bârzavei (cuprinde ambii versanți ai văii până în aval de localitatea Moniom, incluzând localitățile Doman, Lupac, Secu, cele trei lacuri de acumulare Valiug, Breazova și Secu, delimitând o subzonă unitară datorită funcționalității ei turistice și economice.

Personalitatea reliefului submontan împreună cu cele 3 lacuri de acumulare integrate armonios în peisaj se impune și aici prin ponderea de participare a ofertei turistice a subzonei.

Fig. 180. Muzeul de locomotive cu abur de la Reșița.

Potențialul turistic este dat de obiective aparținând fondului turistic antropic: Muzeul județean de istorie, Muzeul de locomotive, mari obiective industriale: Combinatul siderurgic și Intreprinderea constructoare de mașini ce alcătuiesc peisajul industrial al “Cetății de foc”, bazinul de înot de proporții olimpice, ștranduri turistice, patinoarul în aer liber, sala polivalentă (toate în Reșița), sistemul hidroenergetic de pe Bârzava (baraje, canale de aducțiune, apeducte, hidrocentrale), creste și abrupturi (Piatra Albă), avene (avenul din

Poiana Gropii – cel mai adânc din Banat, o denivelare de – 235 m, Cheile Domanului, Sodolului, Colțan – Moniom), dealuri curmate de doline, peșteri (Stârniciului – bogat concreționată, Gaura de la Capu Baciului – 111 m, Gaura Târșului – 281 m și Gaura Turcului – 438 m, lungime), punctele fosiliere de la Soceni, declarate rezervație paleontologică, alcătuiesc potențialul turistic al subzonei.

Fig. 181. Furnalul Martin-Seamens de la Reșița.

Infrastructura subzonei este bine dezvoltată; pe lângă calea de acces rutieră, modernizată, (Bocșa – Reșița – Văliug) și cea feroviară (Bocșa – Reșița), se remarcă spațiile de cazare (trei hoteluri, cinci cabane, o vilă și un internat), care totalizează 1278 de locuri. La acestea se adaugă cele două vile ale Combinatului Siderurgic și a Intreprinderii Constructoare de Mașini din Reșița cu debarcadere, amenajate cu locuri pentru plajă, baza nautică “Olimpia”, două terase. Aici se află Terasa Semenic cu restaurant (80 de locuri) toate pe malul lacului Văliug, un mare complex de deservire în localitatea Văliug, o păstrăvărie și o tabără pentru elevi.

Fig. 182. Lacul Văliug și masivul Semenic.

Ca obiective care se impun amenajării imediate, reținem lacul de acumulare Breazova, o telecabină între stațiunile Crivaia și Semenic, amenajarea malului stâng al lacului Văliug, în apropierea barajului, amplasarea de noi baze pentru sporturi nautice și plaje pe malurile lacurilor Secu și Crivaia.

Subzona se integrează armonios în circuitul auto de drumeție, turismului de la sfârșit de săptămână, de odihnă, pentru practicarea sporturilor nautice, cât și pentru dispersia turiștilor în zonă.

7.3.2.1.3. Subzona Munceii Dognecei (Cb13)

Subzona Munceii Dognecei grupează obiective turistice din acești muneci și din cei ai Arenișului. Demne de semnalat sunt cele trei localități, Bocșa, Ocna de Fier și Dognecea, cunoscute încă din secolul al XVIII – lea ca puternice centre miniere, vechile mine și galerii de exploatare, datând din epoca dacică, romană și din evul mediu, împreună cu ansamblurile de arhitectură montană, constituie un produs turistic “de marcă” ce se impune a fi valorificat pe piața turistică internă și internațională.

Infrastructura zonei este reprezentată de singura cale de acces, șoseaua națională Timișoara – Bocșa – Reșița, complet modernizată. Unitățile de cazare sunt constituite dintr-un han și o cabană, ambele cu 38 de locuri. Se impune cu stringență modernizarea căilor de acces Bocșa – Ocna de Fier – Dognecea – Lupac, precum și a drumului de legătură Bocșa – Berzovia – Vermeș – Buziaș, canalizând în felul acesta o parte din fluxul turistic ce se îndreaptă din stațiunea Buziaș spre zona Munților Dognecei. Totodată este necesară amenajarea unor baze de agrement pe malurile lacurilor Mare de la Dognecea, Vârtoapa de la Ocna de Fier și Medreș de la Bocșa.

7.3.2.2. Zona Caraș – Anina

Această zonă se desfășoară în partea central – vestică a Munților Banatului, pe o linie ce urmărește la nord Valea Carașului – localitatea Iabalcea – vârful Certej (835 m) – între Helișeg și Coșova Mică, afluenții de dreapta ai Merei – zona premontană a Depresiunii Almăjului, la est de apa Mehădiei, până în apropierea localității Iablanța, iar la sud zona de contact a depresiunii cu Munții Almăjului până la Sopotu Nou. Apoi limita se continuă cu culmea Lacului Dracului – Sarca Română, iar spre vest o dată de aliniamentul ce unește localitățile Slatina Mare – Broșteni – Ticvanu Mare.

Această zonă dispune de potențialul cel mai ridicat, nu numai la scara Munților Aninei, ci și la cea a întregii regiuni montane a Banatului, și presupune în consecință o valorificare complexă cu ample posibilități de primire a turiștilor în tot cursul anului. În zonă sunt concentrate cele mai variate și mai spectaculoase obiective turistice din țară legate de prezența reliefului carstic, cu întreaga sa gamă de fenomene endo și exocarstice. Pe lângă frumusețea peisajului general, în cadrul acestei zone se află și numeroase obiective de interes special (Cheile Carașului, Cheile Merei, Cheile Gârliștei, Cheile Minișului, Cheile Buhucului, totalizând peste 53 km lungime). În cadrul acestei zone, atât datorită numărului mare de obiective, cât și datorită unor subdiviziuni naturale, s-au delimitat trei subzone turistice.

7.3.2.2.1. Subzona Oravița – Anina (CbIII)

Subzona Oravița – Anina cuprinde împrejurimile localităților cu același nume, lacurile de acumulare Mărghițaș, Buhui (Mare și Mic) de la Oravița (cu baraje din sec. XVIII și începutul de XX). Lacul Buhui a fost construit în anul 1902, fiind cel mai vechi lac din țară amplasat pe calcare. Alte obiective turistice sunt: Cheile Gârliștei (rezervația naturală pe o suprafață de 517 ha), foarte pitorești și sălbatice, cu două peșteri mai importante, Peștera cu Apă (400 m) și Peștera Galatiului; rezervația naturală Izvoarele Carașului (719 ha) cu marele izbuc al Carașului, floră și vegetație termofilă. Obiectivul central îl constituie Peștera Buhui (7282 m), prin care curge cel mai lung râu subteran din țară (3217 m). În această peșteră, cunoscută și sub numele de “Grotă Buhui”, se află cel mai vechi lac subteran de acumulare din țară, construit în anul 1889, care contribuie la alimentarea cu apă a centrului minier Anina. Propunem amenajarea celei mai mari peșteri din ansamblul calcaros al Banatului, zonă ce se întinde pe o lungime de 70 km și o lățime de 10 km, deoarece prin bogăția formațiunilor sale concreționare Buhuiul rivalizează cu Peștera Postojna din Croația. Peisajul carstic cu mirifica lume subterană a peșterilor, întinsele suprafețe de păduri, climatul cu influențe submediteraneene constituie câteva din particularitățile subzonei, ce motivează o atracție turistică tot mai intensă.

Fig. 183. Teatrul vechi „Mihai Eminescu” din Oravița.

Fondul turistic antropic este, în primul rând, reprezentat de arhitectura montanică a localităților cu specific minier (Anina și Oravița), termocentrala pe șisturi bituminoase în conservare de la Anina, linia ferată Oravița – Anina, o adevărată bijuterie a construcțiilor feroviare din țara noastră (pe o lungime de 33 km se află o mulțime de tuneluri, viaducte, poduri) una din cele mai interesante și spectaculoase realizări ale tehnicii feroviare din Europa de la mijlocul secolului al XIX – lea (1860 – 1864).

Cel mai vechi teatru din țară, Oravița (1817), în a cărui clădire s-a amenajat muzeul teatrului și al culturii de masă cărășene – constituie un obiectiv de vârf al subzonei.

Alte obiective: ansambluri și monumente de arhitectură (sec. al XIX – lea), arhitectura montanică (sec. al XVIII – lea), rezervația naturală Simionul – Rolul – Valea Ciclovei (1.327 ha), abrupturi calcaroase (Piatra Rolului Nou), Schitul Călugăra (1859), ștrandul cu apă termală de la Ciclova Montană, prima linie ferată Oravița – Baziaș (1856).

Fig. 184. Linia ferată Oravița – Anina.

În Ciclova Montană, în fiecare an se ține Sărbătoarea Liliacului, la începutul lunii mai. Varietatea naturală a muntelui Rol (1000 m) și a Simionului (899 m), a cheilor Ciclovei și Călugărașului, bogat împădurite, avenurile cu gheață (37 m), Peștera Rol, cu o mare varietate peisagistică, constituie obiective cu un indice ridicat de atractivitate turistică.

Subzona este străbătută de DN 57 B, ce face legătura prin Oravița cu punctul de frontieră Naidăș, axă de circulație cu un nou flux de turiști proveniți din țările Europei Sudice.

Baza de cazare este formată din două hoteluri, o vilă, două cabane și un popas turistic, însumând 280 de locuri, capacitate inefficientă pentru a fi capabilă să preia o parte din fluxul turistic de pe șoseaua Naidăș – Oravița – Anina – Băile Herculane.

Toate unitățile de cazare sunt concentrate în orașele Oravița și Anina, restul subzonei fiind lipsit de astfel de dotări.

Ca o primă necesitate se impune modernizarea șoselei Anina (pe la Peștera Comarnic) – Reșița (33 km), care se constituie ea însăși, ca un obiectiv turistic de real interes, ce face legătura cu subzona Comarnic – Cheile Carașului.

Într-un viitor apropiat se vor dezvolta aici două stațiuni turistice profilate pentru odihnă și agrement: Mărghitaș și Buhui. Lacurile de acumulare Mărghitaș și Buhui dispun de un potențial turistic aparte, alături de prezența unor trasee turistice de drumeție consacrată, toate integrându-se armonios în această subzonă turistică.

7.3.2.2.2. Subzona Almăj – Cheile Nerei – Beușnița (CbII2)

Subzona Almăj – Cheile Nerei – Beușnița include obiective turistice de vârf din cadrul Munților Banatului: Cheile Nerei, Valea Beilului și Cascadele Beușniței, cu o valoare peisagistică ridicată și de mare atractivitate turistică. Beușnița a primit statut de rezervație naturală încă din anul 1943, iar împreună cu rezervația natură Cheile Nerei (ambele având o suprafață de 4837 ha) sunt integrate în Parcul Național Cheile Nerei – Beușnița. Alte obiective turistice care aparțin subzonei sunt: Lacul Dracului, Cârșii, abrupturi și “cleanțuri” calcaroase (Turnu Mare și Mic al Begului – cu excelente trasee de alpinism de gradul V, La Cârlișe, Pânza lui Cean, Cârșia Șoimului), peșterile de la Lacul Dracului, de la Furna, Boilor, Peștera lui Vâț, Dubova, Rolului, majoritatea cu urme de locuire încă din epipaleolitic) avenuri,

izbucuri, portaluri și poduri naturale, puncte de belvedere (toate din sectorul Cheilor Nerei), Valea Beiului, lacul Ochiu Beiului (cea mai puternică emergență carstică din Banat), cele trei cascade ale Beușniței, lacul Răcăjdeanu, toate obiective turistice incluse în rezervația naturală Beușnița (fig. 185).

Fig. 185. Cheile Nerei și Cascada Beușnița.

Trăsătura principală a acestei rezervații este bogăția de specii floristice sudice care, în amestec cu elementele euroasiatice, europene, central – europene, continentale, pontice, atlantice, mediteraneene care se etajează în mod complicat alcătuind fitocenoză complexe.

Cheile Nerei – Beușnița se prezintă ca un complex de obiective, cu un mare grad de concentrare și cu relații poziționale favorabile, formând un ansamblu turistic unitar, a cărui valorificare globală se impune cu prioritate.

Depresiunea Almăjului dispune de un folclor aparte, specific acestei “țări” cu grandioase manifestări folclorice care atrag un mare număr de vizitatori. Dintre acestea amintim Sărbătoarea Liliacului (la Eftimie Murgu, în luna

mai), Tocma Nunții Cornilor, Nunta Cornilor, Fușancul, Nedeile, poate cele mai frumoase din Banat, toate constituind o adevărată paradă a portului popular specific acestor locuri. Alte obiective importante sunt: complexul cu mori cu ciutură, instalații tehnice de factură populară – rezervație etnografică, sălașele cu ocol întărit și văieșile. Acestea li se alătură rezervațiile arheologice de la Dalboșet (Dragomireana – villae rusticae), Lăpulnicel, Bănia, ce dovedesc permanența și continuitatea multimilenară a poporului nostru în acest ținut. Cheile Minișului, străbătute de șoseaua modernizată Oravița – Anina – Băile Herculane, prin valoarea lor peisagistică și pozițională, constituie un obiectiv de mare atractivitate. Aici se află și rezervația geologică Bigăr (175 ha), ce include Izbul Bigăr, cel mai mare din Banat, și cele două cascade; pe aici trece paralela 45⁰, marcată simbolic de un popas turistic (fig. 186).

Fig. 186. Cheile Minișului.

În cheile și valea Poneasa se vor construi două baraje și se vor forma două lacuri de acumulare, unul la Gura Golâmbului și celălalt la Poneasca, pe malul cărora se impune amenajarea unor baze de agrement, preluând o parte din clădirile actualului șantier hidroenergetic. Subzona dispune doar de două cabane, Cerbu și Brândușa, ambele cu 55 de locuri de cazare.

Bozovici, centrul turistic al subzonei cu rol de dispersie a turiștilor în zonă, este slab dotat din punct de vedere turistic. Aici se află în construcție un han cu 50 de locuri de cazare. Totodată se impune ca o necesitate de primă urgență refacerea marcajelor turistice în Cheia Nerei – Beușnița, amenajarea potecilor turistice, cât și a unei punți suspendate la locul numit “La Cârlige”, acolo unde turistul este nevoit să treacă Nera prin vad.

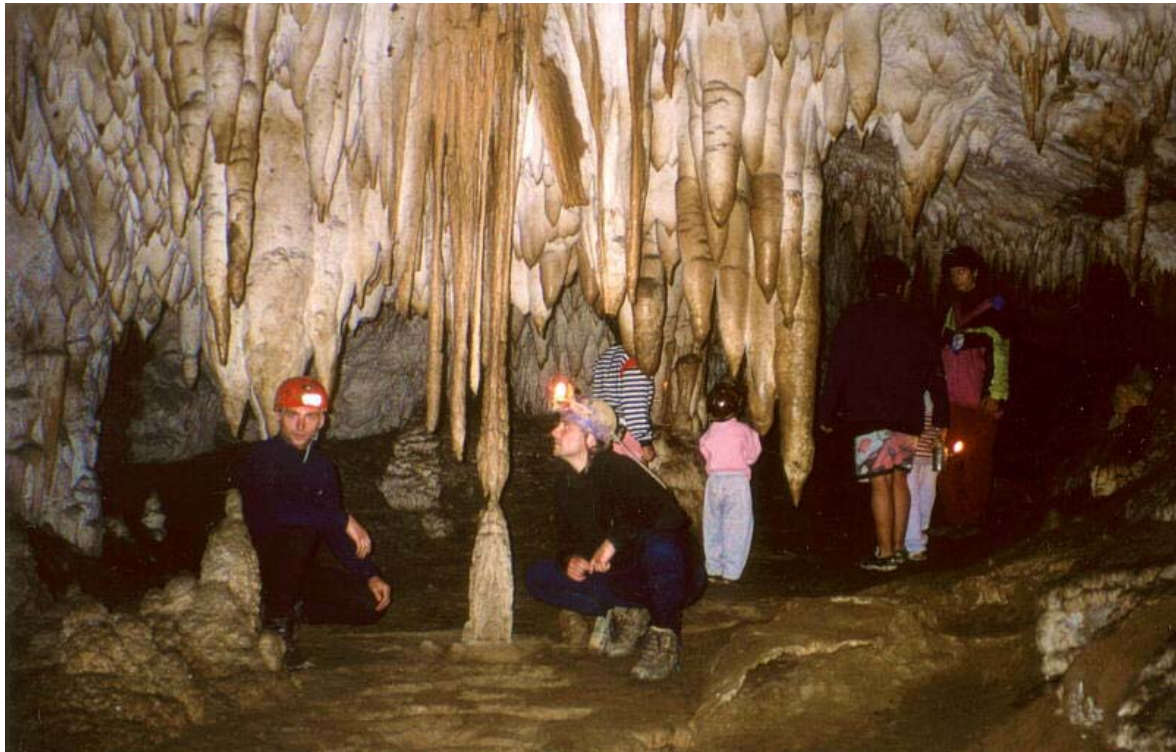
7.3.2.2.3. Subzona Cheile Carașului – Comarnic (CbII3)

Subzona Cheile Carașului – Comarnic reprezintă un areal carstic al cărei funcționalitate turistică derivă din accesibilitatea, atractivitatea și din poziționarea relativ grupată a obiectivelor. Trei sunt obiectivele de bază ale acestei subzone: Cheile Carașului și peșterile Comarnic și Popovăț. Alte obiective sunt peșterile Lilieciilor, Tolosu, Racoviță, Speo – Sport ’77, Ibex, Omului, Țapului, 2 Mai, Răsuflătoarei (cu formațiuni concreționare din cele mai variate) avene, cleanțuri și abrupturi calcaroase de tip “hog – back”, câmpul cu doline ale Iabalcei și Cheile Carașului acestea din urmă fiind declarate rezervație naturală (1025 ha) (fig. 187).

Fig. 187. Cheile Carașului și intrarea în Peștera Liliecilor.

Ca rezultat direct al varietății factorilor ecologici, în sectoarele de chei vegetația este foarte variată. Morfologia versanților cu expoziții și înclinații extrem de diferite, imprimă vegetației o serie de elemente specifice. Peșterile Comarnic și Popovăț au primit statut de monument al naturii și sunt rezervații ecologice (fig. 188).

Fig. 188. Peștera Comarnic.

Peisajul carstic al acestei zone este puternic umanizat prin cele două localități, Carașova și Iabalcea, cu o populație de carașoveni, stabilită aici din sudul Dunării, cu obiceiuri și port popular originale (fig. 189).

Fig. 189. Localitatea Carașova și oamenii săi.

La modul acesta ridicat de umanizare a peisajului carstic se adaugă și prezența sălașelor cu locuire permanentă pe relief carstic.

Subzona este lipsită de unități de cazare. În schimb prezintă căi de acces modernizate (șoseaua Reșița – Anina, prin Carașova), dar impunându-se și modernizarea variantei pe la Peștera Comarnic). Subzona este deservită de infrastructura zonei Reșița – Crivaia, din zona turistică Semenic.

Având în vedere experiența pozitivă a Peșterii Urșilor de la Chișcău (jud. Bihor), se impune electrificarea și amenajarea Peșterii Comarnic (4040 m), cât și amplasarea în apropiere a unei unități de cazare. La ora actuală peștera poate fi vizitată numai prin intermediul ghidului.

7.3.2.3. Zona Defileului Dunării (Porțile de Fier)

Zona curpinde Munții Almăjului, Locvei și Defileul Dunării între Baziaș și Orșova.

Obiectul de vârf îl constituie grandiosul Defileu al Dunării, unic în Europa prin particularitățile sale.

Zona dispune de două importante centre de dispersie a turiștilor, Orșova și Moldova Nouă, și se află la mică distanță de puternicul emițător de turiști spre această zonă, stațiunea Băile Herculane. De asemenea, zona se află la o distanță mică de cele două puncte de frontieră, Naidășul în partea de nord-vest și Porțile de Fier în est, contribuind la atragerea unui important flux turistic. Odată cu terminarea lucrărilor de modernizare a șoselei Moldova Nouă – Orșova prin Cazanele Dunării și dotarea cu unități de cazare, o bună parte din fluxurile turistice vor putea fi reținute în zonă, lucru probabil în urma diversificării ofertei turistice.

În cadrul zonei respective se individualizează două subzone, diferite prin structura potențialului lor.

7.3.2.3.1. Subzona Almăj – Locva (CbIII1)

Munții Almăjului și cei ai Locvei dispun de un cadru natural minunat, dar foarte slab valorificat și aceasta datorită căilor slabe de acces, în mare parte nemodernizate și lipsei unităților de cazare. Acestea se caracterizează prin peisaje deosebite, legate îndeosebi de prezența reliefului carstic (platourile carstice, La Fânețe, Cărbunari, Sf. Elena, Moldovița). Dintre obiectivele turistice remarcăm: Cheile Susarei, declarate rezervație naturală (246 ha), Dealul Gheorghe, cu urme ale unor exploatari miniere încă din epoca romană, Sasca Montană – ansambluri de arhitectură montanică (sec. XVIII – XIX), satele de “bufeni” – Cărbunari, Stănăpări, Padina Matei, Moldovița, cu obiceiuri și port popular de mare spectaculozitate, precum și satele Gârnici, Sf. Elena, Raveusca, cu o populație de “pemi”, care prin obiceiuri și port popular, prin preparatele culinare originale, atrag un însemnat număr de turiști. Lor li se adaugă mulțimea de peșteri, versanți bogat împăduriți, cu un fond cinegetic însemnat (fig. 190).

Fig. 190. Defileul Dunării la Moldova Nouă.

7.3.2.3.2. Subzona Defileul Dunării (Porțile de Fier) (CbIII2)

Subzona Defileul Dunării (Porțile de Fier) cuprinde versanții sudici ai Munților Locvei și ai Almăjului și malul stâng al Dunării (fig. 191).

Fig. 191. Defileul Dunării.

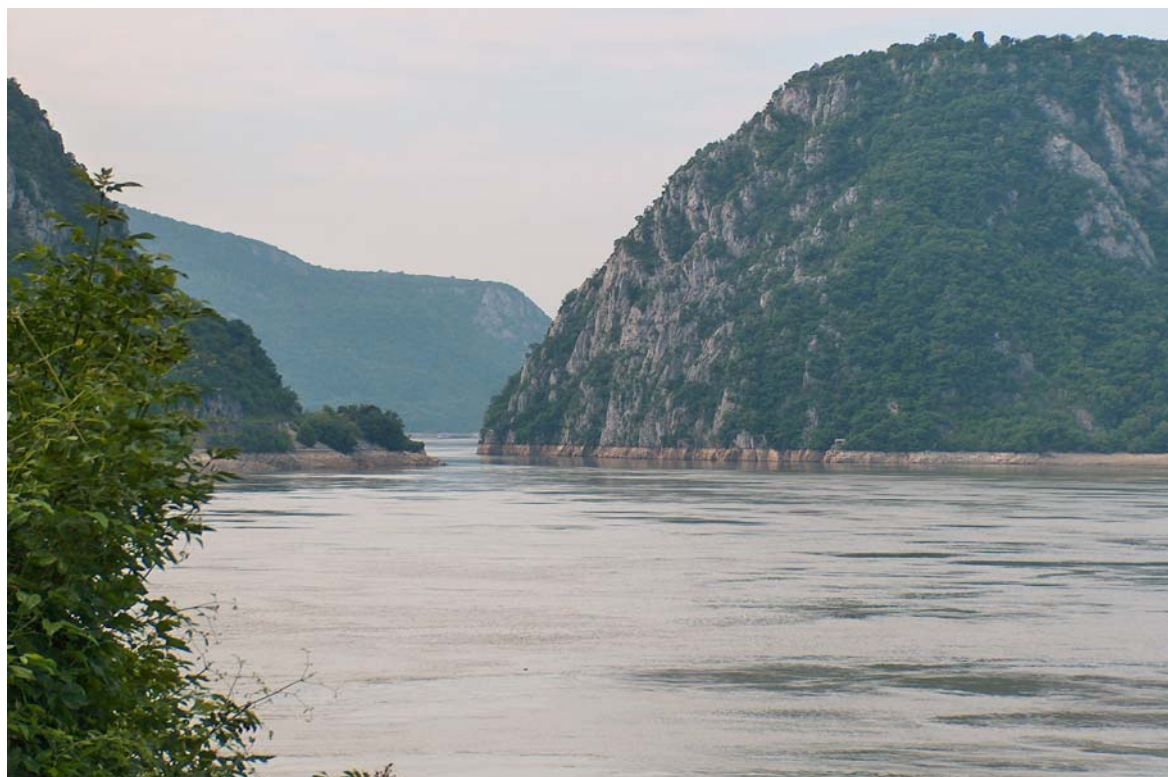
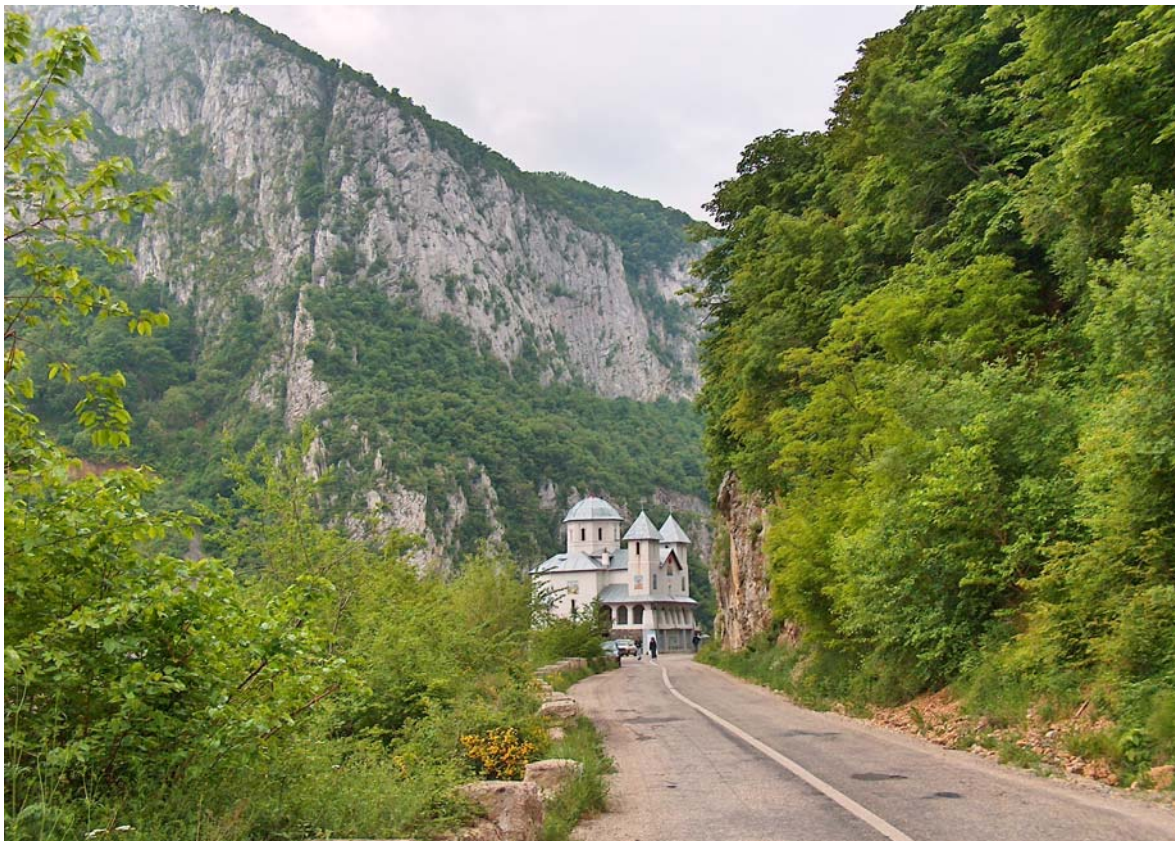

Fig. 192. Cazanele Mari.

Fig. 193. Cazanele Mici.

Fig. 194. Mănăstirea Mraconia din Cazanele Mici.

Cel mai lung și mai spectaculos defileu din Europa este cel Dunării, iar sectorul cel mai pitoresc al acestui defileu îl formează Cazanele Dunării (Cazanele Mari cu o lungime de 3,8 km și Cazanele Mici lungi de 3,6 km), înscriindu-se în regiunea turistică a Munților Banatului ca unul dintre cele mai de seamă obiective turistice.

Climatul Defileului Dunării este de tip submediteranean, caracterizat printr-o temperatură medie anuală mai ridicată decât în restul țării ($10^0 - 12^0$ C). Defileul oferă privirilor peisaje de o rară frumusețe, cetăți și ruine de origini diferite, castre romane, monumente de arhitectură religioasă. Această subzonă se încadrează în rândul celor cu potențial turistic de interes internațional, practicându-se în cea mai mare parte un turism de tranzit. Odată cu formarea lacului de acumulare de la Porțile de Fier I, la vărsarea Nerei în Dunăre, s-a format o mică deltă care a fost populată de o mulțime de păsări, oferind și un loc bun de pescuit. Alte obiective turistice de prim rang sunt Cazanele Mari și Mici ale Dunării, accesibile fie cu vaporul, fie pe șoseaua modernizată. Rezervațiile naturale din această arie sunt: Cazanele Mari, Valea Mare de la Moldova Nouă, cu specii floristice și faunistice mediteraneene. Rezervația naturală Valea Mare, situată la 3 km de Moldova Nouă, se întinde pe o suprafață de 399 ha. În poienile pădurii de fag sau carpen, crește o specie mediteraneeană de arbust – iedera albă (*Daphne laureola*). Alături de acest arbust, în această “oază” bine adăpostită se găsesc și alte plante de origine sudică: mojdreanul, paltinul de munte, scumpia, liliacul, teiul alb, cărpinița, iar dintre plantele ierboase, lucerna arăbească (*Medicago arabica*). La acestea se adaugă alte obiective ca: Rezervația paleontologică de la Șvinița, Rezervația botanică Baziaș – Divici (unde crește bujorul bănățean și se întâlnește broasca țestoasă de uscat), Râpa cu lăstuni de la Baziaș (monument al naturii), peșteri (Gaura cu Muscă, Gaura Chindiei – cu picturi rupestre – rezervație arheologică, Gaura Ponicovei, Veterani), rezervația arheologică (Vila rustică de la Gornea, castrul roman de la Pojejena, cetățile dacice de pe Stânca Liubcovei și de la Divici), Cetatea Trikule (sec. al XIV), peștera Cuina Turcului, cu urme de locuire din epipaleolitic până în epoca fierului, Castrul roman de la Șvinița.

Fig. 195. Decebalus Rex. Statuia lui Decebal sculptat într-o stâncă.

În afară de acestea se impun impresionantele îngustări ale Dunării de la Greben și sectorul Pescari – Alibeg, Stânca Babacaia în vecinătatea cetății medievale de la Pescari (sec. al XIV –lea), cât și cea a celei de pe malul iugoslav, Golubaț (sec. al XIV –lea).

În Cazanele Mari, pe malul drept al Dunării se află Tabula Traiana, ce amintește de construcția drumului roman prin Defileul Dunării..Alăturat , pe malul românesc, străjuiește dăltuită în piatră, statuia lui Decebal (fig. 196).

Fig. 196. Tabula Traiana – inscripție în stâncă pe malul Sârbesc al Dunării datând din perioada romană.

Fig. 197. Municipiul Orșova.

Marea varietate și bogăție ale obiectivelor turistice, concentrate spațial, accesibilitatea și poziționarea favorabilă, cu un indice de atractivitate ridicat, vegetație bogată în elemente termofile, situate în cea mai mare parte pe un substrat calcaros, un climat cu nuanțe mediteraneene, fac ca această unitate geografică să se constituie într-o arie turistică unitară de interes internațional.

Subzona dispune de patru unități de cazare (două hoteluri, un han și o cabană), totalizând 321 locuri de cazare, toate concentrante în două centre, Orșova și Moldova Nouă, situate în părțile extreme ale subzonei. Se impune dotarea cu noi unități de cazare, atât a sectorului de defileu, cât și a Munților Locvei și Almăjului.

Deși nu a fost cuprins în această zonă turistică, sistemul hidroenergetic și de navigație de la Porțile de Fier I, una din cele mai reprezentative atracții turistice, realizare impresionantă a constructorilor români și sârbi, ce se înscrie printre cele mai însemnate realizări de acest gen din lume, are influențe directe asupra zonei turistice din Munții Banatului (fig. 198).

Fig. 198. Sistemul hidroenergetic și de navigație de la Porțile de Fier I.

Valoarea turistică a acestor obiective, numărul lor mare și reputația pe plan intern și internațional, unele dintre ele fiind considerate – așa cum s-a arătat – de prim ordin pentru țara noastră și chiar pentru Europa, atrage și reține în mod deosebit turiști care le vizitează, fie în timpul tranzitului prin zonă, fie în cadrul unor excursii de mai multe zile.

7.3.2.4. Zona Poiana Ruscă

Ca poziție geografică zona ocupă o suprafață de peste 2700 km² și cuprinde Munții Poiana Ruscă, întinzându-se de la aliniamentul localităților Deva – Hunedoara – Hațeg – Sarmizegetusa Ulpia Traiana. Limita urmărește în sud Valea Bistrei, apoi înspre vest, aliniamentul Caransebeș – Lugoj – Făget – Dobra, iar de aici Valea Mureșului (între Dobra și Deva). Prezența șisturilor cristaline au creat un relief nivelat în trepte și fragmentat în culmi prelungi, iar partea centrală a masivului Poiana Ruscă se prezintă ca un platou înalt, constituind o particularitate a reliefului și o mare varietate peisagistică.

Peisajul montan vulcanic se întâlnește doar în nord-estul Munților Poiana Ruscă (măgurile Devei, Dealul Cetății Deva (neck-ul vulcanic de aici – 371 m altitudine este declarat rezervație naturală) (fig. 198).

Fig. 199. Cetatea Devei.

Alte rezervații naturale sunt: Pădurea Bejan – Deva și Pădurea Chizid – Hunedoara, Pădurea Slivuț (600 ha), acesta din urmă rezervație de zimbri, cerbi lopătari și căpriori.

Lacurile de acumulare de pe Cerna (Cinciș) sau lacul Fârdea, se integrează în mod organic în cadrul natural și economic al zonei și mai ales în circulația turistică, conturându-se ca obiective turistice valoroase. Vegetația alcătuită din păduri majoritar de foioase, cu multe suprafețe, oferind condiții optime practicării drumeției și sejurului pentru cura de aer ori a agroturismului în satele Pădurenilor sau a celor din Țara Hațegului.

Portul – aspectul vestimentației ce-l atribuim în cultura neamului numai țărănimii, s-a cristalizat din timpuri străvechi. Portul popular din Zona Pădurenilor se distinge prin ornamentele geometrice în chenare cu unghiuri drepte, colorat de la roșu la culori închise în acord cu vârsta, definând tipul de costum cu o puternică personalitate sunt purtătorii unei inegalabile bogății – aceea a datinilor și obiceiurilor străvechi, transmise din generație în generație. Cele mai caracteristice obiceiuri sunt: “Colindul laic cu duba” (Dobra, Brănești, Curtea, Stăncești – Ohaba, Roșcani, Mihăiești, Lăpugiu de Jos, Lăpugiu de Sus); Cerbul (Țara Hațegului); “turcă” – Valea Mureșului, “strigarea peste sat” (Valea Bistrei, Valea Mureșului și Țara Hațegului), păpăruță (Densuș, Răchitova), nunta (Nunta pădurenească, Nunta de la Lăpugiu), “Încununarea bouului – Silvașu de Jos, “fășancul cu măști întoarse” – Rusca Montană.

În zonă se află un număr important de monumente istorice și de arhitectură foarte valoroase, mesaje peste veacuri ale trecutului de viață și de luptă ale poporului român, dovezi ale permanenței și continuității poporului nostru și în aceste ținuturi. Dintre acestea amintim: vestigiile antice – castre romane: Micia (com. Vețel) și ruinele fostei capitale a Daciei romane Ulpia Traiana Sarmizegetusa, cuprinsă din considerente de continuitate temporo-spațială, în cadrul zonei turistice a cetăților daco-romane (Amfiteatrul, Forumul, Palatul Augustalilor, temple, necropole etc.).

Fig. 200. Biserica din Densuș.

Adaugăm cetățile medievale: Deva (sec. XIII), Ilia, Dobra, Jdivone; vechi monumente de arhitectură românească: Densuș (sec. XIII), Strei, Prislop, Silvașu de Sus – sec. al XIV – lea), Castelul Corvineștilor (muzeu cu secții de istorie și etnografia zonei Pădurenilor) și biserica Sf. Nicolae (sec. XV) – Hunedoara, Mintia, Păclișa; elemente de arhitectură populară religioasă – biserici de lemn: Românești (sec. XVII), Marginea, Bătești, Jupânești, Zolt, Povârgina, Lăpugiu de Jos, Vălari, Alun, Muncelu Mare, Boia Bârzii, ansambluri de arhitectură tehnică – vechi furnale – Rusca Montană, Ruschița, Găvoșdia, poduri metalice: Lugoj (1900) și Caransebeș, ansambluri de arhitectură montanistică – vechi centre miniere: Teliuc, Ghelari, Ruschița, Rusca Montană, Muncelu Mic (sec. XVIII – XIX).

Dintre meșteșuguri, olăritul are o veche tradiție un centru ceramic important fiind la Jupânești. În ținutul Pădurenilor se practică arta încrustării căucelor, a creștăturilor în lemn, precum și confecționarea obiectelor de podoabă realizate din cositor și alamă. La vestigiile trecutului se adaugă noi edificii construite în ultimii 25 de ani. Astfel, la poalele Munților Poiana Ruscă, în zonele marginale, în culoarele Bistrei, Mureșului sau în depresiunile Caransebeș, Lugoj, Făget – Marginea și Hațeg s-au dezvoltat mari aglomerări economico-sociale, având o pondere însemnată în economia țării. Astfel, întâlnim unități industriale – (fabrica de sticlă de la Tomești, combinatul siderurgic Hunedoara, termocentrala la Mintia, oțelăria electrică de la Oțelu Roșu, uzinele metalurgice de la Nădrag, filatura de mătase naturală și întreprinderea constructoare de mașini din Lugoj) precum și obiective social-culturale: (Casele de cultură Lugoj, Deva, cluburile muncitorești de Oțelu Roșu și Caransebeș, săli de sport, Deva ș.a).

Fig. 201. Castelul Corvineștilor din Hunedoara.

În zonă se află o bogată rețea de muzee care conservă un valoros patrimoniu: Muzeul Județean din Deva, cu secții de arheologie, istorie, științe naturale, amenajat în Palatul Magna Curia (sec. XVI), Muzeul etnografic sătesc la Marginea, Muzeul de arheologie de la Sarmizegetusa, Muzeul de istorie, arheologie, etnografie și arte plastice de la Lugoj, Muzeul din Castelul Corvineștilor din Hunedoara, Muzeul sătesc din Curtea, Expoziția de etnografie – Hațeg, Muzeul școlar de istoria literaturii, Oțelul Roșu. Adăugăm prezența casei memoriale Traian Vuia (din satul cu același nume – primul om din lume care a realizat un aparat mecanic, pentru zbor. Colecția de ceramică de la Jupânești întregeste tabloul ofertei turistice antropice. Dintre personalități de seamă evocăm pe Ștefan Velovan (Rusca Montană), Constantin Daicoviciu (Căvâran), Ioan Dragalina (Caransebeș), Ion Vidu, Tiberiu Brediceanu (Lugoj), Ovid Densușeanu (Densuș) și Petru Groza (Băcia).

Târgurile periodice de la Jupânești (târg al olarilor) și Lunca Cernii atrag importante fluxuri turistice ocazionale. Fructele de pădure sunt de o mare varietate, oferind turistului în sezonul estival o adevărată delectare culinară cu fragi, zmeură, mere, afine, coarne etc). Zona dispune de un bogat fond cinegetic și piscicol (păstrăvărie la Luncani). În sectorul periferic zona este străbătută de importante axe de circulație dintre care se detașează ca importanță și intensitate a traficului, șoseaua și calea ferată din culoarul Mureșului. Zona dispune de peste 1450 de locuri de cazare, repartizate pe următoarele forme de cazare: hoteluri (Sarmis, Dacia, Bulevard la Deva, Rusca la Hunedoara, Padeș la Făget, Dacia și Timiș la Lugoj) – cu 937 de locuri; hanuri (Bucura – Hațeg și Ana Lugojana – Lugoj) – 84 de locuri; moteluri (Cinciș, Valea lui Simon) cu 200 de locuri; cabane: Căprioara – Deva, Izvoarele – Cinciș, Căpriorul – Nădrag) – cu 103 locuri; 118 locuri revin popasurilor turistice (Sarmizegetusa, Lăpugiu de Jos, Coștei). Având în vedere specificul și ponderea obiectivelor turistice, în zonă se conturează ca funcție turistică cea cultural – sportivă, determinată de practicarea unui turism de vizitare, a drumeției, vânatului și pescuitului sportiv sau a sporturilor nautice pe lacurile de acumulare. Capacitatea de cazare a zonei a fost utilizată de 144703 de turiști care au realizat 233985 de înnoptări (în 1984), cu o durată medie sejurului de 1,6 zile, scoțând în evidență o circulație turistică al cărei caracter predominant este cel de tranzit.

BIBLIOGRAFIE

- Albuleț, I.** (1982), *Zona turistică „Porțile de Fier”*, Editura Sport-Turism, București.
- Berbecaru, I., Botez, M.** (1977), *Teoria și practica amenajării turistice*, Editura Sport-Turism, București.
- Bleahu, M.** (1969), *Câteva considerații asupra dezvoltării turistice a Munților Apuseni*, în *Lucrările Colocviului Național de Geografia Turismului*, București.
- Bleahu, M., Bordaș, G.** (1981), *Munții Bihor-Vlădeasa*, Editura Sport-Turism, București.
- Blaș, V., Grigorescu, E.** (1985), *Zona etnografică Făget*, Editura Sport-Turism, București.
- Bojoi, I.** (1970), *Considerații geografice privind turismul din zona Ceahlău-Hășmaș*, *Lucrările stațiunii de cercetări „Stejarul”*, Pângărați, jud. Neamț.
- Borza, Al.** (1969), *Contribuții la stabilirea direcțiilor de dezvoltare a turismului în România*. *Lucrările Colocviului Național de Geografia Turismului*, București.
- Botoșăneanu, L., Negrea, Șt.** (1976), *Drumețind prin Munții Banatului*, Ediția a II-a, Editura Sport-Turism, București.
- Buza, M., Ferci, S.** (1975), *Munții Cindrel*, Editura Sport-Turism, București.
- Cernăianu, I., Stănescu, L.** (1974), *România. Calendarul manifestărilor folclorice*, Editura Sport-Turism, București.
- Ciangă, N.** (1979), *Rolul stațiunilor din Carpați în dezvoltarea turismului*, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai*, Cluj-Napoca, nr. 1.
- Ciangă, N.** (1981), *Consideration géographique sur les villes-station balneo-climatique des Carpates Orientales*, în *Revue roumaine de géologie, géographie et géophysique, série géographie*, tom 25, nr. 2.
- Ciangă, N.** (1984), *Economia turismului în Depresiunea Transilvaniei*, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai*, Cluj-Napoca.
- Ciangă, N.** (1985), *Turismul în Munții Apuseni*, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai*, Cluj-Napoca.
- Cocean, P.** (1980), *Valorificarea turistică a carstului din Munții Apuseni*, *Terra*, nr. 2.
- Cocean, P.** (1984), *Potențialul economic al carstului din Munții Apuseni*, Editura Academiei R.S. România.
- Cristea, M., Dumitriu, N.** (1962), *Bucegii. Turism-alpinism*, Editura Uniunii de cultură, fizică și sport, București.
- Cucu, V., Marin, St.** (1979), *România – ghid atlas al monumentelor istorice*, Editura Sport-Turism, București.
- Dunăreanu, I. I., Cristescu, M.** (1978), *Itinerare în nordul Olteniei*, Editura Sport-Turism, București.
- Gaja, L.** (1984), *Zona etnografică Almăj*, Editura Sport-Turism, București.
- Giurăscu, C., Giurăscu, D.** (1975), *Istoria românilor*, vol I., Editura Științifică și Enciclopedică, București.
- Goran, C.** (1981), *Catalogul sistematic al peșterilor din România*, Editura C.N.E.F., București.
- Munteanu, L., Stoicescu, G., Grigore, L.** (1978), *Ghidul stațiunilor balneoclimatice din România*, Editura Sport-Turism, București.
- Olaru, M.** (1984), *Județul Caraș-Severin. Harta turistică (cu text)*, Politurism, București.
- Pricăjan, A.** (1985), *Substanțele minerale terapeutice din România*, Editura Științifică și Enciclopedică, București.
- Rădulescu, M. Al.** (1946), *Asupra geografiei turismului*, în *Revista geografică*, an II, fasc. I-IV, București.
- Rădulescu, M. Al.** (1971), *Potențialul turistic al reliefului Republicii Socialiste România*, în *Realizări în Geografia României. Culegere de studii*, Editura Științifică, București.
- Rey, R.** (1985), *Civilizația montană*, Editura Științifică și Enciclopedică, București.
- Savu, Al.** (1969), *Potențialul turistic al Munților Apuseni*, *Terra*, nr. 1.
- Snak, O.** (1975), *Economia turismului*, Editura Sport-Turism, București.
- Șandru, I., Petrescu, C.** (1969), *Considerations géographique sur le tourisme dans les montagnes de la R.S. Roumaine*, în *Analele Universității Al I. Cuza, Iași, sect. II C, Geografie*, tom XV.
- Surd, V., Iftene, V., Abrudan, I.** (1981), *Potențialul socio-economic și natural al așezărilor din bazinul superior al Arieșului în vederea sistematizării*, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai*, Cluj-Napoca.
- Surd, V.** (1993), *Așezările din bazinul montan al Arieșului*, Editura Interferențe, Cluj-Napoca.
- Surd, V., Cocean, P.** (1996), *Touristic Regionalisation of Romania*, în volumul *Zbornik Radova, Turisticki Potencijali Jugoslavije*, 15-16 November, Novi-Sad, Yugoslavia.

- Surd, V.**, (2002), *Introducere în geografia spațiului rural*, Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Surd, V.**, (2002), *Touristic needs in modern society and new trends in international tourism*, Turizam, nr. 6, Novi Sad.
- Surd V., Zotic V.**, (2004), *Chorema dezvoltării Regiunii de Nord-Vest*, în vol. "Planul de amenajare a teritoriului Regiunii de Nord-Vest"(PATR).
- Surd V., Bold I., Zotic V., Chira Carmen**, (2005), *Amenajarea teritoriului și infrastructuri tehnice*, Editura Presa Universitară Clujeană.
- Surd V.**, (2006), *Repere geografice*, în volumul, Patrimoniul natural și cultural al României. Munții Apuseni, text în patru limbi, coordonatori Ioan-Aurel Pop, Marius Porumb, Institutul Cultural Român, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca.
- Surd, V., Alexandru, Diana** (2006), *Țăranu Week-end House- a Modern Model of Tourist Facility in Romania*, în rev. Turizam, br.10, Savremene tendencije u turizmu, hotelijerstvu i gastronomiji, Univerzitet u Novom Sadu, Serbia.
- Tacu, Al., Talabă, I.** (1985), *Considerații referitoare la formele de turism practicabile în Carpații Răsăriteni*, în Cercetări agronomice în Moldova, nr. 3, Iași.
- Talabă, I.** (1981), *Contribuții la cunoașterea statistică și prognoza dezvoltării turismului*, în R. S. România. Teză de doctorat, Iași.
- Teodorescu, E., Dacos-Swoboda, M., Ardeleanu, C., Enache, L.** (1984), *Bioclima stațiunilor balneo-climaterice din România*, Editura Sport-Turism, București.
- Tufescu, V.** (1974), *România – natură, om, economie*, Editura Științifică, București.
- Voicu, V., Deneș, N., Oprișiu, M.** (1979), *Ghid turistic al județului Sibiu*, Editura Sport-Turism, București.
- ^{xxx} (1977), *Zonarea turistică a Republicii Socialiste România*, Ministerul Turismului. Centrul de cercetări economice pentru promovarea turismului internațional.
- ^{xxx} (1984), *Geografia României vol II*, Editura Academiei R.S. România, București.
- ^{xxx} (1981), *Județul Timiș, Monografie*, Editura Sport-Turism, București.
- ^{xxx} (1981), *Județul Caraș-Severin, Monografie*, Editura Sport-Turism, București.
- ^{xxx} (1980), *Hunedoara. Monografie*, Editura Sport-Turism, București.
- ^{xxx} (1981), *Mehedinți. Monografie*, Editura Sport-Turism, București.

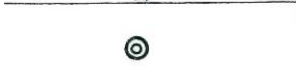

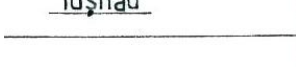

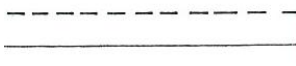

ANEXA 1.

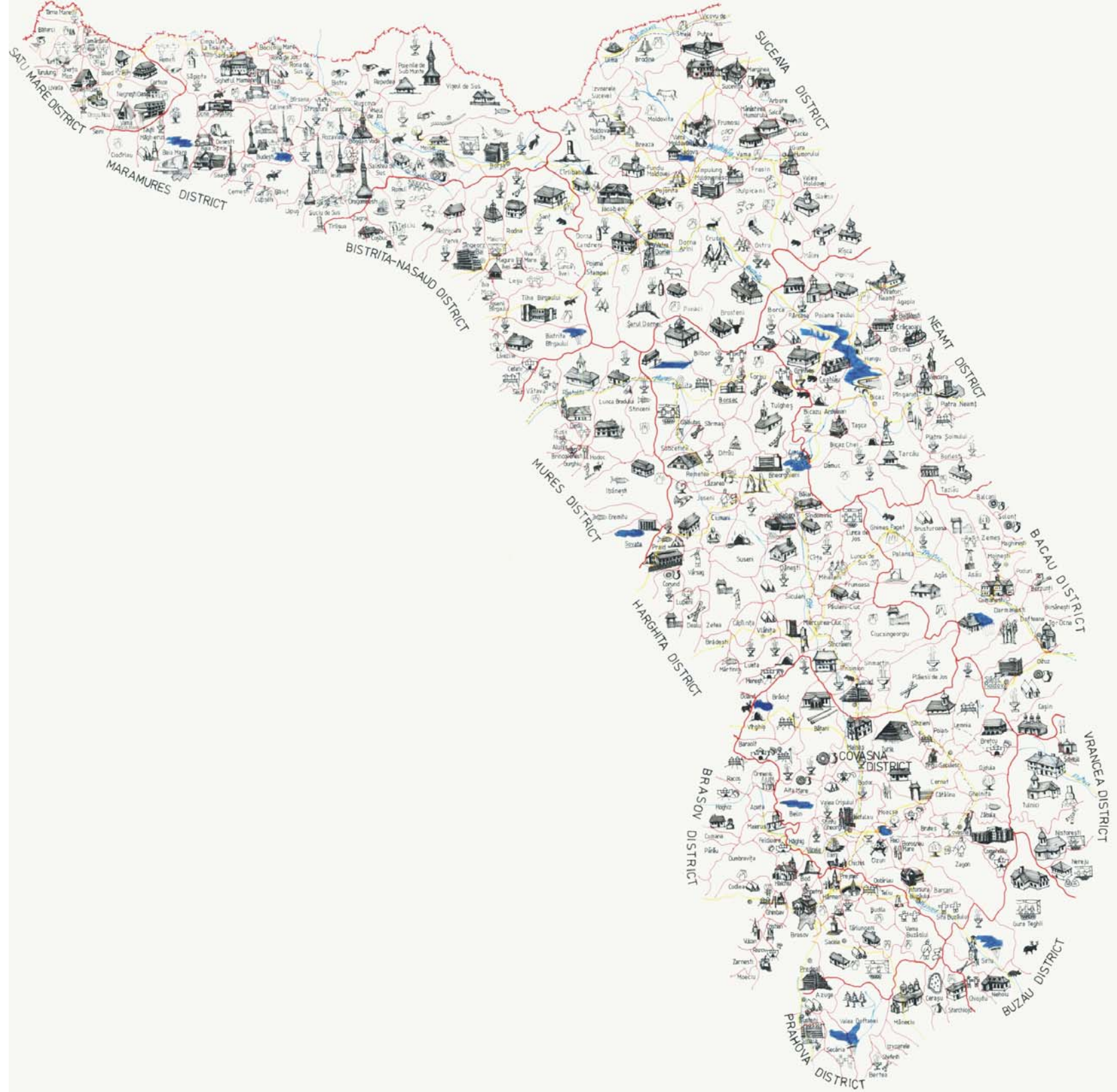
Legenda

Planșa 1. Carpații Orientali. Harta iconografică a potențialului turistic.

Planșa 2. Carpații Meridionali. Harta iconografică a potențialului turistic.

Planșa 3. Carpații Occidentali. Harta iconografică a potențialului turistic.

	STATE FRONTIER		NATURAL MONUMENTS
	DISTRICT LIMIT		RARE FAUNA PROTECTED BY LAW
	COMMUNE LIMIT		FLOWER REZERVATIONS
	MUNICIPALITIES		SECULAR TREES DENDROLOGIC PARKS
	TOWNS		MEMORIAL HOUSES
<u>Tuşnad</u>	HEALTH RESORTS OF GREAT TOURISTIC INTEREST		MONUMENTS OF NATIONAL HEROES
	RAILWAY		CHURCHES, HISTORICAL AND ARCHITECTONICAL MONUMENTS
	MODERNIZED ROAD		ARCHITECTONICAL MONUMENTS
	RIVERS		HOTELS, INNS, CHALETS
	MUZEUMS, ETHNOGRAPHIC SPOTS, FOLK MUSICAL INSTRUMENTS MAKERS		CAMPINGS TOURISTICAL HALTING PLACES
	MANUFACTURING OF EMBROIDERED PEASANT CLOTHES OF SHEEPSKINS		TOURISTIC CAMPS FOR BOY- SCOUTS AND SCHOOLCHILDREN
	CERAMICS CENTRES		MINERAL WATER SPRINGS
	SHEPHERD CUSTOMS		ARTIFICIAL DAMS
	RENOWN INSTRUMENTAL GROUPS		TROUTERY POOLS
	LAUREATE DANCING GROUPS		NATURAL LAKES
	INTERDISTRICTUAL FOLK FESTIVALS		VIADUCTS, WOODEN BRIDGES
	ARCHAEOLOGICAL SITES AND DIGGINGS		CAVES
	DACIAN FORTIFIED TOWNS ARCHAEOLOGICAL DISCOVERIES		SKI TRACKS, ROPEWAY
	ROMAN CAMPS ARCHAEOLOGICAL DISCOVERIES		SHEEPFOLDS
	HORSE BREEDERS		

HUNEDOARA DISTRICT

ALBA DISTRICT

SIBIU DISTRICT

BRASOV DISTRICT

GORJ DISTRICT

VILCEA DISTRICT

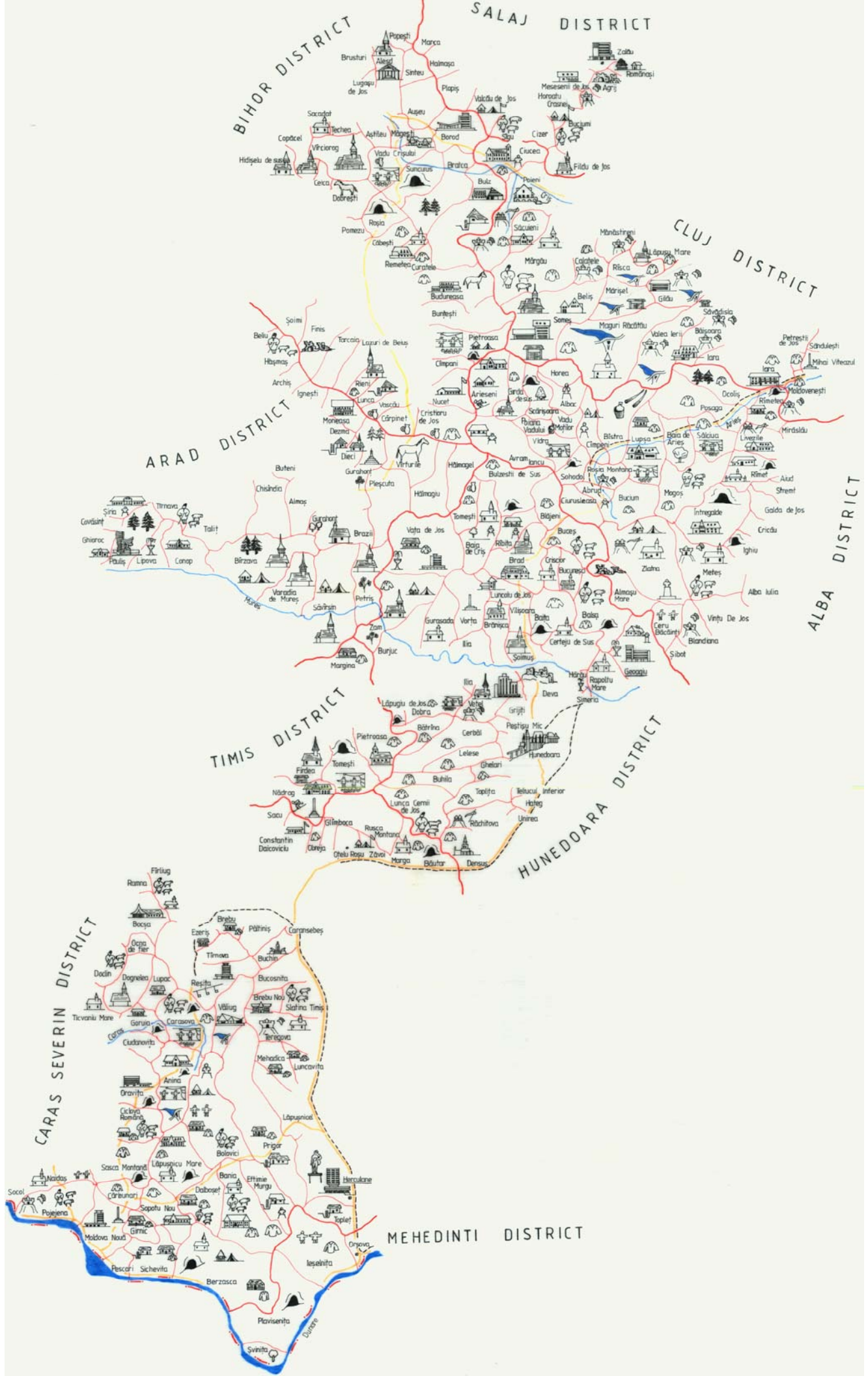
ARGES DISTRICT

DIMBOVITA DISTRICT

MEHEDINTI DISTRICT

CARAS SEVERIN DISTRICT

PRAHOVA DISTRICT

5 948422 004235

ISBN: 978-973-610-689-7

Preț: 17,00 Lei